

Úradný vestník

Európskej únie

C 161



Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 56

6. júna 2013

Číslo oznamu	Obsah	Strana
I	<i>Uznesenia, odporúčania a stanoviská</i>	
	STANOVISKÁ	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	488. plenárne zasadnutie v dňoch 20. a 21. marca 2013	
2013/C 161/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Skúmanie potrieb a metód aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky“ (prieskumné stanovisko)	1
2013/C 161/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Občan v centre pozornosti inkluzívneho digitálneho vnútorného trhu: akčný plán na zaručený úspech“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	8
2013/C 161/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zneužívanie štatútu samostatne zárobkovo činnnej osoby“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	14
2013/C 161/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vnútorný trh a regionálna štátna pomoc“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	20
2013/C 161/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vytváranie pracovných miest prostredníctvom učňovskej prípravy a celoživotného odborného vzdelávania: úloha podnikov vo vzdelávaní v EÚ“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	27
2013/C 161/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Spoluúčasť a zapojenie zamestnancov ako základný pilier dobrého podnikového riadenia a hľadania vyvážených východísk z krízy“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	35

SK

Cena:
4 EUR

(Pokračovanie na nasledujúcej strane)

Číslo oznamu	Obsah (pokračovanie)	Strana
2013/C 161/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Sociálny dialóg v krajinách Východného partnerstva“	40
2013/C 161/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k stratégii predchádzania stratám potravín a znižovania plytvania potravinami“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	46

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

488. plenárne zasadnutie v dňoch 20. a 21. marca 2013

2013/C 161/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie – najvzdialenejšie regióny Európskej únie: smerom k zabezpečeniu inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“ COM(2012) 287 <i>final</i>	52
2013/C 161/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 723/2009 o právnom rámci Spoločenstva pre Konzorcium pre európsku výskumnú infraštruktúru (ERIC)“ COM(2012) 682 <i>final</i> – 2012/0321 (NLE)	58
2013/C 161/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Integrovaný trh s doručovaním balíkov s cieľom oživiť elektronický obchod v EÚ“ COM(2012) 698 <i>final</i>	60
2013/C 161/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Únie určený na podporu osobitných činností v oblasti finančného výkazníctva a auditu na obdobie rokov 2014 – 2020“ COM(2012) 782 <i>final</i> – 2012/0364 (COD)	64
2013/C 161/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Dostať mladých do zamestnania“ COM(2012) 727 <i>final</i>	67
2013/C 161/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o prístupe ku genetickým zdrojom a spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania v Európskej únii“ COM(2012) 576 <i>final</i> – 2012/0278 (COD)	73



I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

488. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 20. A 21. MARCA 2013

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Skúmanie potrieb a metód aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky“ (prieskumné stanovisko)

(2013/C 161/01)

Spravodajca: **Richard ADAMS**

Európska komisia sa 13. novembra 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému

„Skúmanie potrieb a metód aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky“.

(prieskumné stanovisko).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 27. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 183 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod a odporúčania

1.1 Európska komisia uvítala návrh Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru (EHSV) **preskúmať nadviazanie dialógu občianskej spoločnosti o energetických otázkach**. Zásadný význam má, aby sa občania zapojili do rôznych zmien, ktorými bude musieť naša energetická sústava v nasledujúcich desaťročiach prejsť, pochopili a prijali ich. V tejto súvislosti je nevyhnutný dialóg s občianskou spoločnosťou a členská a voličská základňa EHSV má s ohľadom na európsku spoločnosť dobré postavenie na oslovenie občanov a aktérov v členských štátoch a na vytvorenie komplexného programu zahŕňajúceho participatívnu demokraciu a praktické opatrenia.

1.2 Na základe predbežných konzultácií s členskými štátmi, regionálnymi a obecnými orgánmi, organizáciami zastupujúcimi sociálnych partnerov, mimovládny organizáciami, zástupcami z energetiky a miestnych občianskych organizácií EHSV odporúča, aby sa napredovalo s návrhmi obsiahnutými v 7. časti tohto stanoviska.

1.3 Zhrnutie:

- EHSV zaujme vedúcu úlohu pri zavedení **európskeho dialógu o energetike** (EDE), ktorý bude predstavovať koordinované viacúrovňové rozhovory v členských štátoch a medzi členskými štátmi zamerané na činnosti.
- Pôjde o ambiciózný a profesionálny program, sponzorovaný a financovaný aktérmi energetickej politiky a prepojený s existujúcimi iniciatívami, ktorý si získa uznanie ako dôveryhodná „sociálna značka“ reagujúca na potreby a obavy verejnosti.
- EDE sa stane synonymom spoľahlivých informácií o energetike a poskytne „rokovací priestor“ na diskusiu o otázkach súvisiacich s realizáciou vzhľadom na spoločenský dosah a spoločenskú akceptáciu, investície a stratégiu využívania zdrojov a iné politické úvahy.

- Hlavným ukazovateľom úspechu programu bude jeho prijatie členskými štátmi, merateľný vplyv na tvorbu politiky týkajúcej sa všetkých foriem energie a uznanie úlohy pri stimulácii konvergencie na úrovni EÚ so silným prepojením na energetický a klimatický akčný rámec po roku 2020.
- EHSV preto odporúča poskytnúť silnú politickú a administratívnu podporu navrhovanému EDE a aby Európska komisia prispôbila svoj vnútorný prístup a kládla dôraz na dialóg a rozhovory.
- EHSV odporúča finančnú podporu fungovaniu EDE v nadchádzajúcom období financovania EÚ (roky 2014 – 2020).

2. Kontext

2.1 V záujme dosiahnutia cieľov zníženia emisií CO₂ do roku 2050 je nevyhnutná energetická účinnosť bez ohľadu na zvolenú konkrétnu kombináciu energetických zdrojov (tzv. energetický mix). Ak si chcú členské štáty udržať vo svojich energetických mixoch otvorené a pružné možnosti, nevyhnutné sú aj včasné investície do modernizovaného, zdokonaleného a dobre prepojeného vnútorného trhu. Tieto investície a prechod na väčšie využívanie elektrickej energie sú pomerne nespochybniteľnými prvkami energetickej politiky EÚ, aj keď zostáva nevyriešená problematika nákladov, financovania, rýchlosti implementácie a vplyvu. Otázky týkajúce sa kombinácie energetických dodávok a toho, ako sa dá dosiahnuť energetická účinnosť a potrebná úroveň investícií, sú medzitým v členských štátoch podrobované čoraz prísnejšej kontrole. Kým výsledkom vývoja európskeho prístupu pravdepodobne budú nižšie náklady a väčšia istota dodávok v porovnaní s rozptýlenými, jednostrannými štátnymi sústavami, veľká časť verejných diskusií sa naďalej sústreďuje na neustále zvyšovanie spotrebiteľských cien a rastúci vplyv infraštruktúry a výrobných metód. Vo výnimočných prípadoch môžu členské štáty organizovať celoštátne diskusie o aspektoch energetickej transformácie, ale takéto diskusie sa spravidla nezačnú samy od seba a je potrebné ich podnietiť.

2.2 Keďže európske verejné hodnoty týkajúce sa „energetickej budúcnosti“ sú v procese transformácie a príslušné politické opatrenia sa budú prevažne inicovať na úrovni EÚ, **orgány EÚ sa musia zúčastňovať na vytváraní dôvery** medzi oficiálnymi a neoficiálnymi subjektmi občianskej spoločnosti z energetiky a politickými subjektmi, a to podporou aktívneho zapojenia občanov do štruktúrovaného dialógu. Doplnením tohto prvku sa uskutoční dôležitý krok, keďže sa umožní rozlišovať medzi tým, čo je technicky a ekonomicky možné, a tým, čo je uskutočniteľné a spoločensky prijateľné pre zainteresované strany. Zavedie to aj praktický príklad participatívnej demokracie v súvislosti s otázkou, ktorá sa týka každého.

2.3 V prieskumnom stanovisku k potrebám a metódam týkajúcim sa aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky sa uvádza, **ako by sa dal vytvoriť a rozvíjať takýto komplexný a inkluzívny dialóg** na rozhraní medzi európskou,

štátnou a miestnou úrovňou. Takýto dialóg by mal poukázať aj na praktické kroky, ktoré môžu občania podniknúť, a stimulovať inovačnú činnosť a reakciu dodávateľov a úradov.

3. Politický rámec

3.1 Rámec energetickej politiky EÚ je určený **na posilnenie a udržanie energetickej bezpečnosti, konkurencieschopnosti a udržateľnosti**. Cieľ znížiť do roku 2050 úroveň emisií skleníkových plynov najmenej o 80 % oproti roku 1990 zostáva pevným kvantitatívnym cieľom, ktorý však zatiaľ nie je právne záväzný. Iné hľadiská udržateľnosti, napríklad podiel obnoviteľných zdrojov v energetickom mixe, však nie sú vyriešené ani na obdobie po roku 2020. Podobne platí, že pravdepodobne nemožno kvantifikovať to, čo predstavuje prijateľný stupeň energetickej závislosti, ani rozdiely v cenách energie medzi hlavnými svetovými konkurentmi. Politika EÚ musí nejakým spôsobom odstrániť tieto neistoty – nedávna minulosť vlastne svedčí o tom, že nestálosť cien energie vo svete a vplyv nepredvídateľných udalostí si vyžadujú energetickú politiku, ktorá je pružná a zároveň schopná reagovať na komplexné vonkajšie okolnosti.

3.2 Pri tvorbe politiky EÚ týkajúcej sa **energetickej transformácie často chýba skutočná akceptácia členskými štátmi** a občania nie sú do prípravy politiky zapojení z hľadiska vysvetľovania kompromisných riešení a preferencií. Prístup zameraný na tvorbu scenára vypracovaný v pláne postupu v energetike do roku 2050 je citlivým spôsobom riešenia neistých situácií. Využitie tejto metódy na prípravu podmienok na tvorbu politiky však naráža na tento nedostatok zodpovednosti členských štátov a pochybnosti občanov, ktorí sú vo všeobecnosti menej informovaní o väčšine energetických otázok alebo sa o ne menej zaujímajú, okrem ceny a v niektorých krajinách ešte bezpečnosti energetických dodávok. Politické dokumenty EÚ sú určené predovšetkým členským štátom, hlavným zainteresovaným inštitúciám a priemyselným subjektom a niekedy nezohľadňujú záujmy občanov. Časť procesu aktívneho zapájania občanov, ktorý je uvedený v tomto stanovisku, nevyhnutne zahŕňa vysvetľovanie komplexných energetických koncepcií. Hlavným motorom pomoci všetkým stranám, aby prehodnotili situáciu a prispôbili sa neistému svetu, bude úloha informovania, názorov a hodnôt občanov. K trom pilierom energetickej politiky – bezpečnosti dodávok, konkurencieschopnosti a udržateľnosti – by sa mal pripojiť štvrtý pilier, a to účasť.

3.3 Nebude to ľahké. Doterajšie zosúladzovanie solidarity a spolupráce EÚ a práva členského štátu určiť si svoju energetickú stratégiu vyústilo **do nejasnej politiky a nejednoznačného informovania**, v neposlednom rade občanov, z čoho vyplývajú veľké nedorozumenia.

3.4 Jedným zo spôsobov, ako prekonať tieto rozdiely a zabezpečiť prehľadnosť, je **zapojiť občanov v štáte a potom stanoviť štátnu energetickú politiku v širších súvislostiach EÚ** (pripravované štátne iniciatívy, ako „Débat national sur la transition énergétique“ vo Francúzsku, „Energiewende“ v Nemecku a španielske fórum o kombinácii energetických zdrojov, by profitovali z lepšieho prepojenia s

európskym rozmerom). Vedúci predstavitelia členských štátov potrebujú demokratický mandát a voličskú základňu, ktorá je informovaná o tejto kľúčovej otázke a pripravená zdolať túto ťažkú cestu spoločne so svojimi politikmi. Ak sa neuskutoční otvorená a všeobecná verejná diskusia o budúcnosti celoeurópskej energetiky podporujúcej spoluprácu, bude naďalej platiť domnienka, že len národné postoje sú spoločensky prijateľné. Takéto predbežné štátne opatrenia už priviedli niektoré zainteresované strany k označeniu energetickej politiky EÚ za nejednotnú a nedôveryhodnú. Táto nedostatočná zrozumiteľnosť znižuje schopnosť zaviesť jednotnú energetickú politiku zameranú na nízke emisie CO₂, ktorou sa má riešiť tlak spôsobený zmenami podnebia, pričom nemáme dostatok času

3.5 Občania v celej Európe vyjadrili svoju nespokojnosť s fungovaním energetického trhu (hodnotiace správy o spotrebiteľských trhoch, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/docs/8th_edition_scoreboard_en.pdf). Ak sa táto nespokojnosť nebude riešiť, naruší sa ďalšie úsilie o spoločné opatrenia EÚ v súvislosti s energetickou transformáciou. **Občania musia byť účinnejšie zapojení do strategického usmerňovania hlavných politických rozhodnutí nad rámec svojej úlohy spotrebiteľov energie, pretože príprava energetickej transformácie presahuje dôležité trhové otázky.** V mnohých členských štátoch rastie podobná nespokojnosť v súvislosti s politickým procesom, teda „politikou“. Politika na úrovni EÚ, ktorá je veľmi dôležitá, sa buď neuskutočňuje, alebo nie je prínosná a rozmer EÚ sa často prenáša do nekoordinovaných diskusií o štátnej energetickej politike. Táto situácia si v záujme zmeny spoločnej zodpovednosti za našu spoločnú energetickú budúcnosť bude vyžadovať spoločný postup občanov, kľúčových aktérov a politických rozhodovateľov.

3.6 Hoci prebieha množstvo miestnych, regionálnych a národných iniciatív a občania sú zapojení do rôznych aspektov plánovania v energetike, existuje skutočná praktická potreba usmerniť a zamerať pozornosť na existujúce zapojenie občanov, odborné poznatky a schopnosti. V súčasnosti nejestvuje primeraný rámec dialógu občanov, subjektov a organizácií občianskej spoločnosti o tom, ako získavať, prenášať a využívať energiu. Takýto dialóg, ktorý môže informovať politiku EÚ a spätne premietnuť európsky rozmer do vnútroštátnych diskusií, je naliehavo potrebný. **Ďalekosiahly, ambiciózný, koordinovaný program aktívneho zapojenia občanov** by mal stimulovať informovanú diskusiu, zvýšiť úroveň diskusií a porozumenia a tvorcom politiky (ktorí by zasa mali počúvať a odpovedať) zabezpečiť väčšiu dôveru v napredovanie. Pri navrhovaní požadovaných podmienok a potrebných opatrení takéhoto programu sa v prieskumnom stanovisku vychádza z prípravnej výskumnej štúdie, ktorú vypracoval EHSV a ktorá bola uverejnená v decembri 2012 pod názvom Scenáre budúceho energetického mixu v členských štátoch: procesy zapojenia občanov v EÚ a iných krajinách. Štúdia je dostupná na stránke <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-energy-futures-civil-society-publications>.

4. Rozširovanie a nadväzovanie na existujúce mechanizmy účasti

4.1 Od roku 1997 bolo vytvorených niekoľko fór o energetike s cieľom diskutovať o technických, regulačných, spotrebi-

teľských a politických otázkach: tri regulačné fóra (fórum o elektrickej energii vo Florencii, fórum o plyne v Madride, občianske energetické fórum v Londýne), ako aj fórum o fosílnych palivách v Berlíne, fórum o energetickej udržateľnosti v Bukurešti a Európske fórum pre jadrovú energiu. Hoci sú všetky tieto fóra určené na zlepšenie fungovania vnútorného energetického trhu, žiadne nemá širokú pôsobnosť zodpovedajúcu dialógu o energetike navrhnutého v tomto stanovisku. Ako to naznačuje názov, Občianske energetické fórum sa snaží o zabezpečenie konkurencieschopných, energeticky účinných a spravodlivých maloobchodných trhov pre spotrebiteľov, a tým poskytuje platformu na posilnenie postavenia spotrebiteľov a záujmov spotrebiteľov v regulačných záležitostiach. Všetky tieto fóra zohrávajú určitú úlohu v dialógu o energetike a bola by veľmi vítaná ich väčšia integrácia prostredníctvom špecifickej koordinačnej platformy alebo špecifického koordinačného orgánu. Takýto orgán by zároveň mohol zastupovať energetické záujmy Európskej komisie v štruktúre ambiciózneho európskeho dialógu o energetike, o ktorom sa hovorí ďalej v texte.

4.2 Zároveň sú možnosti zaangažovať aj susedné krajiny mimo EÚ, hlavne tie, ktoré sú už účastníkmi energetického spoločenstva, čo by podporilo prístup navrhovaný v oznámení nazvanom „Energetická politika EÚ: budovanie vzťahov s partnermi za hranicami EÚ, COM(2011) 539.

4.3 EHSV ako poradný orgán inštitúcií EÚ, ktorého hlavným poslaním je viac zapojiť organizácie občianskej spoločnosti do európskych iniciatív, **má dobrú pozíciu, aby pomohol formovať a plánovať príspevok občianskej spoločnosti k tvorbe politik.** Výbor predložil stanoviská k všetkým hlavným právnym predpisom EÚ o energetike a k práci na rozvoji politiky a pre občiansku spoločnosť zorganizoval rozsiahly program konferencií o otázkach energetiky, do ktorých prostredníctvom priamych návštev v členských štátoch zapojil všetky úrovne subjektov z energetiky. Základné stanovisko výboru k potrebe **európskeho energetického spoločenstva a mimoriadnej dôležitosti základného spoločenského dialógu** bolo uvedené v spoločnom vyhlásení s Notre Europe – Jacques Delors Institute z januára 2012 (<http://www.eesc.europa.eu/eec>).

4.4 Základným prvkom budovania produktívneho dialógu bude dôvera. Dôvera v zainteresované strany a medzi nimi sa nedá predpokladať – skôr naopak. Preto jedným z cieľov dialógu je **vytvárať dôveru medzi účastníkmi.** Ak má Európsky hospodársky a sociálny výbor zastávať v tomto procese formujúcu úlohu pri dosahovaní tohto cieľa, musí byť otvorený a dôveryhodný a musí mať vyvážené postavenie.

4.5 **Postoje k energetike v členských štátoch sa zakladajú na spoločenských hodnotách.** Na úrovni občanov budú zahŕňať bezpečnosť, energetickú chudobu a prístup zraniteľných skupín k cenovo dostupným dodávkam. Na štátnej

úrovni jestvujú obavy z energetickej závislosti a vystavenia vonkajším vplyvom. Diskusia preto musí zahŕňať silný etický aj hospodársky rozmer, ako sa uznalo v stanovisku Európskej skupiny pre etické aspekty energetického mixu v Európe prijatom v januári 2013. Toto by sa malo v diskusii uznať za dôležitý nástroj. Vyzýva na použitie etického rámca pri všetkých zdrojoch energie a rozhodovaní o kombinácii energetických zdrojov a naliehavo žiada zapojenie občianskej spoločnosti prostredníctvom demokratickej účasti a transparentnosti. Pri uplatňovaní týchto koncepcií na úrovni členských štátov bude potrebná ďalšia práca a jednou z úloh EHSV bude nájsť citlivé miesta štátov a navrhnuť cestu ku konvergencii a spolupráci.

4.6 Neoddeliteľným prvkom v globálnom, spoločensky prijateľnom a etickom energetickom prístupe, ktorý by politika EÚ mala podporovať, je napríklad koncepcia neznevýhodňovania tých častí sveta, ktoré sa nevedia brániť a sú zraniteľné v konkurenčnom boji o energetické zdroje.

4.7 Účinné zapojenie funguje najlepšie, ak sú **neformálne siete občianskej spoločnosti, ktoré nie sú určené predpismi, poverené vzájomne komunikovať s formálnejšími sieťami určenými podľa predpisov**. Inovácie vedúce k zapojeniu môžu byť účinným prostriedkom na dohodnutie a/alebo uskutočnenie strategických cieľov na štátnej, regionálnej, mestskej a miestnej úrovni s nižšími nákladmi pre verejné financie a s menšou byrokraciou než tradičné procesy. V súčasnosti je však málo mechanizmov na integráciu metropolitných a národných snáh a snáh za celú EÚ o „energetickú budúcnosť“. Avšak iniciatívy, akou je aj Dohovor primátorov a starostov, ktorý sa zasaďuje o vyššiu energetickú účinnosť a väčšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie, naznačujú, čo je možné. Zatiaľ nie je vytvorené prepojenie tohto zapojenia do politických a rozhodovacích štruktúr členských štátov.

5. Dosiahnutie aktívneho zapojenia občanov: európsky dialóg o energetike

5.1 Pracovný názov uvedeného procesu je „**európsky dialóg o energetike**“ (EDE), hoci na zdôraznenie potreby konkrétnych krokov, ktoré sa musia podniknúť, je možné uvažovať aj o alternatívnom názve „európske opatreniach v energetike“. Európsky dialóg o energetike by nezdojvoval existujúce orgány, ale skôr **by vychádzal zo súčasných iniciatív a doplnil by ich zapojením subjektov z energetiky aj občanov**. Dôležitým cieľom bude zlepšiť tvorbu politiky organizovaním vzájomnej pôsobenia, poskytovaním primeraných informácií, podporou zodpovednosti, legitimitnosti a podporou štátnych a európskych politických rozhodnutí. Všetky energetické otázky by v zásade spadali do jeho rozsahu vrátane infraštruktúry, energetických zdrojov, trhov, spotrebiteľských otázok, technológií, politických a environmentálnych otázok atď.

5.2 V EDE sa musia riešiť **potreby a obavy zainteresovaných strán určených predpismi aj tých, ktoré predpisy**

neurčujú, zoskupení, ktoré sú zapojené do energetického dodávateľského reťazca, ako aj investorov, zákazníkov, regulačných orgánov a zákonodarcov. V súvislosti s prioritami vymedzenými na úrovni štátov, EÚ a celosvetovo musí EDE považovať za kategóriu zainteresovaných strán aj zástupcov medzigeneračných otázok, najmä tých, ktoré sa týkajú využívania a čerpania zdrojov, kontroly znečistenia a zmeny klímy.

5.3 Treba poznamenať, že EDE by nebol súčasťou ani operačnej, ani technickej realizácie, ale **jeho úlohou by bolo poskytnúť „rokovací priestor“** na diskusie o otázkach súvisiacich s realizáciou vzhľadom na spoločenský dosah a spoločenskú akceptáciu, investície, stratégiu využívania zdrojov a iné politické úvahy. Mal by sa však spájať s veľmi konkrétnymi činnosťami, do ktorých sa ľudia môžu zapojiť, ako je sofistikované meranie spotreby a energetickej účinnosti. Teória, vzdelanie a praktické opatrenia musia byť prepojené.

6. Uplatňovanie európskeho dialógu o energetike

6.1 Cieľmi by spočiatku bolo:

- určiť a uprednostňovať činnosti, ktoré budú informovať a posilňovať občiansku spoločnosť v energetických otázkach,
- určiť zainteresované strany, vrátane priemyselných a individuálnych spotrebiteľov energie, energetických podnikov, zamestnancov, odborových zväzov a iných záujmových skupín podľa typu ich záujmov, úrovne vedomostí a kapacity zdrojov,
- vytvoriť rámec kľúčových otázok tak, aby každodenné poznatky a skúsenosti a odborné znalosti mohli vzájomne pôsobiť a prispievať,
- vytvoriť pružný diskusný formát, ktorý sa prispôbí vo všetkých členských štátoch a ktorý priblíži občanov k rozhodovaciemu procesu.

6.2 **Mechanizmy rozšírených konzultácií a účasti** sú dôležité pre úspešnú energetickú transformáciu. Aj informovaný, štruktúrovaný, inkluzívny a zodpovedný dialóg na úrovni EÚ je potrebný na zabezpečenie toho, aby tvorba a vykonávanie politiky boli strategické, jednotné a inkluzívne, a preto uznané za dôveryhodné a efektívne.

6.3 Zapojenie občanov musí napokon pomôcť položiť základy znalostného, participatívneho a účinného prechodu na energetickú sústavu s nízkymi emisiami CO₂ do roku 2050. Má potenciál **pridať na legitimitnosti opatreniam EÚ v energetických otázkach a umožniť občanom vyjadriť svoje názory a preferencie na štátnej úrovni a v celej EÚ**.

6.4 Každý vymedzenej skupine zainteresovaných strán by sa mala na základe reciprocity položiť otázka,

— čo každá z nich požaduje od zapojenia do dialógu,

— čo sa od nich požaduje ako príspevok do dialógu.

6.5 Ak má byť dialóg dlhodobý úspešný, **musí byť snaha o porozumenie záujmom, poznatkom a hodnotám členských štátov a celoeurópskej občianskej spoločnosti a snaha reagovať na ne**. Táto reakcia bude pravdepodobne vyžadovať od samotných zainteresovaných strán rozvoj:

— stratégií, ktoré podľa potreby poskytnú, čo zainteresované strany požadujú na dohodnutej úrovni prípadného prispôsobenia a kompromisu;

— procesu, ktorý má zabezpečiť tieto stratégie;

— schopnosti podporiť tento proces.

6.6 Na to, aby dialóg splnil svoje, úlohy, treba položiť viaceré základných otázok:

— stratégie: Aké stratégie sa musia zaviesť, aby sa uľahčilo zapojenie zainteresovaných strán z energetiky a občianskej spoločnosti?

— procesy: Aké nevyhnutné procesy treba vytvoriť alebo znovu navrhnuť na vykonanie týchto stratégií?

— schopnosti: Aké schopnosti sú potrebné v dialógu, aby tieto procesy fungovali a ďalej sa rozvíjali?

— príspevok subjektov z energetiky a občianskej spoločnosti: Aký príspevok by mal dialóg očakávať od zainteresovaných strán a občanov na rozvoj, udržanie a podporu týchto schopností?

7. Praktické kroky a odporúčania

7.1 Navrhne sa, aby sa do roku 2016 subjekty z energetiky, občania a organizácie občianskej spoločnosti zapojili do európskeho dialógu o energetike vo forme koordinovaných viacúrovňových rozhovorov vo všetkých členských štátoch. Navrhovaný proces zapájania energetických subjektov a verejnosti musí byť ambiciózný, s dobrými zdrojmi a účinný, pričom musí zodpovedať záberu, rozsahu a naliehavosti problematiky. Zároveň by sa mal použiť taktický prístup opísaný v 6. časti. Musí **budovať dôveru medzi účastníkmi a dobré meno otvoreného dialógu** a hľadať postupné riešenie alebo prijatie mnohých stanovísk, ktoré budú vyjadrené. Mal by byť:

— pre celú EÚ v zmysle konvergenencie a integrácie na úrovni EÚ,

— národný, lebo sa bude uskutočňovať v krajinách s rôznou kultúrou a energetickou budúcnosťou,

— viacúrovňový v rámci krajiny, spájajúci štátnu, regionálnu, metropolitnú a miestnu úroveň a uznávajúci nevyhnutnú úlohu občanov a vplyv spotrebiteľov na politiku,

— akčne zameraný, pričom všetci účastníci sa musia seba i ostatných pýtať: „Aké kroky môžeme urobiť, aby sme zabezpečili lepšiu energetickú budúcnosť?“

7.2 EDE nie je náhradou za diskusiu, ktorá sa musí uskutočniť v inštitúciách reprezentatívnej demokracie, ale posilnením tejto diskusie, pričom **spája každodenné poznatky, skúsenosti a chápanie s technickými a odbornými informáciami**. Participatívna demokracia tu funguje ako nevyhnutný doplnok reprezentatívnej demokracie.

7.3 EHSV by mohol vypracovať trojročný program, ktorý by reagoval na národné iniciatívy a spájal sa s nimi a napokon by viedol k nezávislému EDE. Tento proces bude zahŕňať:

— budovanie výskumu a rozšírenie existujúceho výskumu na aktívne zapojenie občanov a základné komplexné energetické otázky, ktoré treba vysvetliť občanom,

— vytvorenie spojení so všetkými zainteresovanými stranami (členské štáty a rotujúce predsedníctva Rady EÚ, organizácie občianskej spoločnosti, priemysel, odborové zväzy, nadácie, akademické inštitúcie atď.) na vytvorenie stabilnej zdrojovej základne, ktorá bude svojím rozsahom zodpovedať ambíciám programu,

— hlavné úvodné podujatie, ktoré uvedie aktívne pilotné/ukážkové programy až v piatich členských štátoch, ktoré budú vykonávať národné dialógy, pričom každý začne národným podujatím v roku 2014,

— vytvorenie prepojenia medzi EDE a existujúcimi fórami tam, kde je to možné a vhodné, vrátane prepojenia s Energetickým spoločenstvom (juhovýchodná Európa) a Východným partnerstvom,

— prezentáciu a diskusiu o EDE ako súčasť Energetického fóra občanov v novembri 2013 a na iných vhodných energetických fórach a podujatiach,

— dohľad nad vývojom dialógu stárou študijnou skupinou EHSV s názvom „Príprava európskeho energetického spoločenstva“ a vytvorenie reprezentatívnej riadiacej skupiny.

7.4 Pri zostavovaní verejného dialógu sa osvedčili nástroje na podporu rozhodovania, najmä pri skúmaní otázok „čo, ak“ a výsledných kompromisných možností, rizík a výsledkov. Medzi niektoré osobitné nástroje patria: vytváranie a modelovanie scenárov, participatívna analýza založená na viacerých kritériách, techniky virtuálnej reality [vrátane 3D vizualizácie a mapovania geografickými informačnými systémami (GIS)], analýza životného cyklu a kvantitatívne environmentálne hodnotenie. Spomedzi týchto nástrojov sa vytváranie scenárov potvrdilo ako najdostupnejší a najinteraktívnejší prostriedok, ktorý **umožní ľuďom pochopiť rozsah problému, preskúmať a otestovať vlastné prioritné riešenia** a preniesť ich do praxe. V pláne postupu v energetike do roku 2050 sa použilo vytvorenie scenára ako spôsob lepšieho informovania a zapojenia ľudí do politických možností.

7.5 Presunutie diskusie o energetike z okraja do centra záujmu, aby sa o nej diskutovalo v kaviarňach, baroch, kuchyniach a triedach, si bude vyžadovať viac než techniky sofistikovaného zapojenia. Svoju úlohu zohrajú aj veľké výstavy a podujatia, zapojenie vedeckej obce a záujem médií v jednotlivých štátoch. Bude si to vyžadovať profesionálne plánovanie a vytvorenie dialógu ako európskej „sociálnej značky“, ktorá si získa uznanie a dôveru.

7.6 Dialóg o energetickej budúcnosti si bude vyžadovať jasné, transparentné a zodpovedné procesy riadenia. Organizačnému orgánu, o ktorom sa predpokladá, že bude nezávislý od všetkých existujúcich zainteresovaných strán, inštitúcií alebo záujmových skupín, musia dôverovať všetci účastníci, musí sa považovať za spoľahlivý a autoritatívny a musí vychádzať z dohodnutého súboru spoločenských a etických zásad, ktoré zohľadňujú spoločné hodnoty.

7.7 EHSV má formujúcu úlohu. Pripraví cestu, ktorou sa EDE presunie z teórie do reality. Počnúc touto súčasnou etapou úvodného plánovania a dialógu zainteresovaných strán a potom ako súčasť skupiny zapojenej do kľúčových počiatkových úloh bude EHSV ďalej poskytovať podporu, kým EDE sa bude vyvíjať vlastnou cestou a pôsobiť ako katalyzátor pri mobilizovaní dôležitých zdrojov, ktorých využívanie sa bude rozvíjať.

7.8 Medzi dôležité úlohy, ktoré bude EDE plniť, patrí:

- vytvorenie spoločného rámca dialógov o energetike,
- vytvorenie všeobecnej európskej „sociálnej značky“ dialógu a sprevádzanie mechanizmov povoľovania a riadenia,
- vytvorenie dohodnutej „knižnice“ o praktických energetických otázkach založenej na poznatkoch,
- usporiadanie fóra na otvorenú diskusiu o energetickej politike medzi členskými štátmi a na úrovni EÚ,
- poskytnutie finančných prostriedkov alebo nevyhnutnej podpory národným a regionálnym iniciatívam,

- vykonávanie alebo zadávanie výskumu s cieľom odstrániť medzery v poznatkoch,
- zostavenie usmernení k existujúcim alebo budúcim energetickým otázkam, ktoré zohľadňujú sociálne, environmentálne, etické a hospodárske problémy,
- spolupráca so štátnymi a regionálnymi organizáciami,
- podpora siete organizácií v každom členskom štáte.

7.9 EDE sa môže považovať aj za praktické rozsiahle cvičenie v participatívnej demokracii, ktoré je skutočne prepojené s reprezentatívnou demokraciou v súvislosti s témou dôležitou pre každého. Organizačnou zásadou bude subsidiarita vykonávaná prostredníctvom franšízovej alebo licenčnej siete, t. j. EDE bude vychádzať z toho, čo existuje, a bude to zlepšovať. EDE vo fáze svojho zavádzania vytvorí prostredníctvom inkluzívneho zapojenia občanov a zainteresovaných strán dohodnuté dialógové procesy otvorené uplatneniu na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Takto môžu zohrať dôležitú úlohu zdroje, vedomosti a skúsenosti rôznorodých organizácií, ktoré sú už aktívne v energetických otázkach. Patríli by sem napríklad: obecné a regulačné orgány, energetické spoločnosti, podniky všeobecne, odborové zväzy, mimovládne a spotrebiteľské organizácie a inštitúcie EÚ (Európska komisia, Európsky parlament, Výbor regiónov). Cieľom by bolo poskytnúť „rokovací priestor“ na diskusiu o otázkach súvisiacich s realizáciou vzhľadom na spoločenský dosah a spoločenskú akceptáciu, investície a stratégiu využívania zdrojov a iné politické úvahy. Zahŕňal by dôslednú prezentáciu objektívnych informácií a bol by miestom, kde by sa na základe týchto informácií a vlastných skúseností občanov mohlo preskúmať, aká miera zhody je možná v „ohraničených“ energetických otázkach.

7.10 Pre tento dialóg je veľmi dôležitý súbor spoločných zásad. Výzvou je pretvoriť niekoľko univerzálnych záväzkov, ktorými sa uznáva a potvrdzuje hodnota našej príslušnosti k ľudstvu, do niečoho, čo môže slúžiť ako základ politiky a činnosti v energetike. Takéto záväzky sú obsiahnuté už v Zmluve o Európskej únii, ktorou sa potvrdzuje úzky vzťah členských štátov k základným ľudským a sociálnym právam. Táto solidarita medzi národmi, ktorá je základnou zásadou EÚ, je tou zásadou, ktorá je z etického hľadiska uplatniteľná celosvetovo, a celosvetový význam musí mať aj energetická politika EÚ.

7.11 Štyri etické zásady, t. j. dostupnosť energie, udržateľnosť, bezpečnosť a istota dodávok, navrhované Európskou skupinou pre etické aspekty v jej správe o etike v energetike (http://ec.europa.eu/bepa/european-group-ethics/publications/opinions/index_en.htm) sa jednoznačne prelínajú s tromi piliermi energetickej politiky EÚ a bude potrebné ich podrobnejšie preskúmať. V správe tejto skupiny sa okrem iného zdôrazňuje, že účasť je ústredným prvkom sociálnej a politickej spravodlivosti, a potvrdzuje sa prístup uvedený v pláne postupu v energetike do roku 2050, že rozhodujúce je zapojenie verejnosti (bod 3.4).

7.12 Vyvinutie zásadového prístupu k účasti verejnosti bude nevyhnutným predpokladom začatia dialógu o energetike a považuje sa za jednu z úloh, pri ktorých môže EHSV organizačne pomôcť. Ako príspevok k riešeniu tejto úlohy si môžeme položiť nasledujúcich päť otázok.

- Ako zabezpečíme, aby si každý jednotlivец aj priemyselný subjekt mohol dovoliť obstarávať energiu, ktorú potrebuje?
- Zohľadňujú sa pri získavaní a využívaní energie potreby budúcich generácií a vplyv na ne?
- Urobili sme hodnotenie a bilanciu všetkých krátkodobých a strednodobých rizík súvisiacich so získavaním a využívaním energie?

— Sme si istí, že naše zásobovanie energiou je vzhľadom na jeho základné poslanie dostatočne stabilné a bezpečné?

— Ako **môžeme** riešiť tieto otázky?

7.13 Aby energetické trhy mali nielen krátkodobý výhľad, je potrebná väčšia istota a viac účinnej spolupráce. Ak budeme pokračovať tak ako doteraz, nedosiahneme dostatočné zmeny takým tempom a v takom rozsahu, ako sa to vyžaduje na splnenie politických cieľov, a bude potrebné, aby občania, energetické odvetvie a vládni aktéri zohrávali svoju úlohu pri prechode na hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého. EDE pritom poskytne prostriedky na vybudovanie odvahy a dôvery zapojením občanov v každom štáte a následne stanovením štátnej energetickej politiky so širšou perspektívou EÚ.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Občan v centre pozornosti inkluzívneho digitálneho vnútorného trhu: akčný plán na zaručený úspech“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2013/C 161/02)

Spravodajkyňa: **pani DARMANIN**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2012 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

Občan v centre pozornosti inkluzívneho digitálneho vnútorného trhu: akčný plán na zaručený úspech

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 7. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 69 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Digitálny vnútorný trh má obrovský potenciál podporiť rast, zamestnanosť a prosperitu všeobecne. Veľa občanov však v súčasnosti stále ešte nemá možnosť využívať prínosy tejto príležitosti. Dôvody vylúčenia siahajú od sociologických a kultúrnych až po legislatívne. EHSV vymedzil niektoré problémy a prekážky, ktoré v súčasnosti bránia občanom v tom, aby boli skutočne v centre pozornosti digitálneho jednotného trhu. Sú to:

- a) infraštruktúrne problémy;
- b) nejasný právny rámec;
- c) nedostatočné vymedzenie občianskych práv;
- d) dosiaľ neúplné uplatňovanie systémov riešenia individuálnych a kolektívnych sťažností;
- e) rozdiely v spotrebiteľskom prostredí v jednotlivých členských štátoch;
- f) kybernetická bezpečnosť;
- g) dosiaľ neúplné využívanie elektronického obstarávania a elektronických podpisov;
- h) nedostatočné uplatňovanie služieb elektronickej verejnej správy;
- i) presadzovanie na vnútornom trhu.

1.2 Ak majú byť občania skutočne v centre pozornosti digitálneho jednotného trhu, EHSV teda navrhuje vykonať opatrenia, ktorými sa zabezpečí:

- a) voľný a univerzálny prístup;
- b) otvorený internet a neutralita siete;
- c) predchádzanie zneužívaniu;

- d) normalizácia informačných a komunikačných technológií (IKT);
- e) interoperabilita a interkonektivita;
- f) cloud computing;
- g) cenová kontrola, t. j. minimálne sadzby;
- h) vzdelávanie a odborná príprava;
- i) ochrana pre kybernetickými podvodmi a kybernetickou kriminalitou (napr. pirátstvo a falšovanie);
- j) bezpečnosť (vrátane ochrany údajov a súkromia, ochrany detí, starších a zdravotne postihnutých osôb);
- k) charta digitálnych práv ⁽¹⁾;
- l) uplatňovanie smernice o právach spotrebiteľov na digitálny obsah;
- m) preskúmanie právnych predpisov o elektronickom obchode, elektronických platbách, mobilnom telefonovaní atď.;
- n) preskúmanie politiky vysielania a retransmisie;
- o) informačné kampane;
- p) účasť a zapojenie občianskej spoločnosti na všetkých úrovniach politického rozhodovania;
- q) zverejnenie príručky EÚ o digitálnych službách.

⁽¹⁾ Európska komisia nedávno zverejnila prehľad práv, ktoré v súčasnosti vyplývajú z rozličných právnych dokumentov EÚ: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/code-eu-online-rights>.

2. Občan v centre pozornosti digitálneho vnútorného trhu: občan ako hospodársky, sociálny a politický činiteľ v súlade so štyrmi základnými slobodami vnútorného trhu

2.1 **Upevnenie postavenia občana ako hospodárskeho činiteľa:** digitálna revolúcia prispela k zániku mnohých pracovných miest. McKinsey Global Institute však tvrdí, že zároveň na každé zaniknuté pracovné miesto vytvorila 2,6 nového pracovného miesta⁽²⁾. Spoločnosť sa tomu musí prispôbiť a v súčasnosti má na to potenciál. Niektoré pracovné miesta zaniknú a mladšie generácie budú mať odlišnú perspektívu: budú sa musieť zapojiť do digitálnej revolúcie, ktorá bude poskytovať pracovné miesta. Iniciatívy ako je program Scratch Massachusettského technologického inštitútu (MIT) vytvárajú pridanú hodnotu, v ktorej sa odráža vlastná hodnota človeka. Iným príkladom je aj program Skunk Works Lab organizácie NASA, ktorý poskytol dostatočný priestor tvorivosti po skončení prevádzky raketoplánov.

2.2 **Upevnenie postavenia občana ako politického činiteľa:** ľudia musia byť slobodní, aby mohli odovzdávať svoje nápady, čo internet vo veľkej miere uľahčuje, aj keď mladé generácie viac cestujú bez ohľadu na to, že sú oveľa závislejšie na internete. Internet vyvoláva chuť zapojiť sa do činnosti spolu s inými ľuďmi. Digitálne technológie vytvorili novú slobodu pohybu.

2.2.1 V Európe aj mimo nej jestvujú špecifické príklady, kedy sa občania zmobilizovali, aby vyjadrili svoje názory a demokraticky dosiahli politické zmeny. Je jasné, že na politickej scéne by sa mal častejšie počúvať hlas občanov. Demokratické procesy sa takisto musia prispôbiť digitalizácii.

2.3 **Občan ako sociálny činiteľ:** počítačová gramotnosť (e-skills) neznamena iba naučiť sa používať internet. Jej súčasťou je aj využívať internet v prospech spoločnosti a na osobný rozvoj. Z tohto dôvodu musia spoločnosti viac využívať potenciál internetu. Je však nevyhnutné plne rešpektovať osobnú voľbu jednotlivca, či bude alebo nebude využívať internet.

2.4 Ako Európsky parlament zdôrazňuje vo svojom uznesení o dokončení jednotného digitálneho trhu⁽³⁾ a uznesení o jednotnom trhu pre Európanov⁽⁴⁾, existujú nedostatky v súvislosti so zabezpečením toho, aby boli občania skutočne v centre vnútorného trhu. Medzi tieto nedostatky, ktoré sú nielen legislatívne, ale aj sociologické, patrí pretrvávanie niektorých prekážok brániacich spotrebiteľom v úplnom prístupe na vnútorný trh.

3. Všeobecné úvahy a opatrenia, ktoré treba prijať na zvýšenie využívania digitálnych prostriedkov občanmi, úvahy o akčnom pláne.

Prístup, znalosti a dôvera patria medzi najdôležitejšie otázky, ktorými sa verejnosť zaoberá pri využívaní internetu a na začiatku využívania digitálneho trhu.

(2) McKinsey Global Institute: Internet matters, the net's sweeping impact on growth, jobs and prosperity, máj 2011.

(3) Spravodajca Pablo Arias Echeverría, 2012/2030 (INI), 11. decembra 2012.

(4) Spravodajca António Fernando Correia de Campos, 2010/2278 (INI), 6. apríla 2011.

3.1 Prístup

Každému občanovi EÚ sa musí zabezpečiť rovnaká možnosť prístupu. V tejto súvislosti sa musí uvažovať o infraštruktúre, hardvéri, softvéri a vytváraní kapacít (orgware⁽⁵⁾).

Prístup prostredníctvom infraštruktúry

3.1.1 Každý občan by mal mať rovnakú možnosť prístupu k sieti⁽⁶⁾. Okrem toho je nevyhnutné, aby sa určila a vo všetkých členských štátoch stanovila maximálna cena za 1 Mbps, tak pre pevné pripojenie, ako aj mobilný prístup.

3.1.1.1 Podľa Orgánu európskych regulátorov pre elektronické komunikácie (BEREC) zaznamenala väčšina národných regulačných orgánov sťažnosti spotrebiteľov týkajúce sa nesúladu medzi skutočnými rýchlosťami internetového pripojenia a rýchlosťami uvedenými v propagačných materiáloch. Skutočný digitálny vnútorný trh môže vzniknúť iba vtedy, ak budú všetci prevádzkovatelia sietí v EÚ pod dôkladným verejným dohľadom, aby sa zaistila nominálna šírka pásma v súlade s pilierom Digitálnej agendy pre Európu, ktorý sa týka širokopásmových pripojení.

3.1.1.2 Súčasná heterogénnosť mobilného prístupu na internet je jednou z najväčších prekážok skutočného digitálneho vnútorného trhu, najmä vzhľadom na skutočnosť, že rýchly nárast používania smartphonov a tabletov zvyšuje hospodársky význam, ktorý majú pre verejnosť mobilné činnosti založené na internete (elektronický obchod, elektronické zdravotníctvo atď.). V tejto súvislosti opatrenie 101 digitálnej agendy jasne naznačuje, že rozdiel medzi roamingovými a domácimi sadzbami by sa do roku 2015 mal priblížiť k nule.

3.1.1.3 Okrem toho by infraštruktúra mala zabezpečiť úplné pokrytie celej Európy, keďže ľudia nesmú byť diskriminovaní preto, že žijú na vidieku. EHSV uznáva, že odvetvie môže zabezpečenie takejto infraštruktúry považovať za ekonomicky neúnosné. Táto prekážka by sa však mala prekonať. Medzi potenciálne riešenia by mohli patriť verejno-súkromné partnerstvá pre tieto vidiecke oblasti. Aj poskytovatelia obsahu by sa mohli stať partnermi pri investíciách do infraštruktúry, keďže majú následne prospech z väčšieho pokrytia.

Wi-fi hotspotsy v mestách

3.1.2 Základný bezplatný wi-fi prístup by mal byť základným právom každého európskeho občana. EHSV je presvedčený, že zabezpečenie lokálneho bezplatného verejného prístupu na internet v mestách (hotspots) a prístupu k voľným údajom 2.0, ako i k voľným zdrojom by ľuďom umožnilo komunikovať a hľadať si zamestnanie⁽⁷⁾.

(5) Orgware je vytváranie kapacít rôznymi inštitucionálnymi aktérmi zapojenými do procesu adaptácie novej technológie. Zdroj: Wikipedia.

(6) V digitálnej agende sa už stanovujú tri hlavné kapacitné ciele širokopásmových pripojení: do roku 2013 by 100 % občanov EÚ malo mať prístup cez pripojenie s rýchlosťou 2 Mbps a do konca roku 2020 by 100 % občanov EÚ malo mať prístup cez pripojenie s rýchlosťou 30 Mbps a 50 % európskych domácností by malo mať predplátné na pripojenie s rýchlosťou nad 100 Mbps.

(7) Pozri poznámku pod čiarou 2.

3.1.3 Aj keď by zemepisné pokrytie nemalo byť prísnu požiadavkou, je rozhodujúce, aby každá obec zabezpečila existenciu aspoň jedného wi-fi hotspotu. Rozumným prístupom by bolo zaručiť minimálny počet bezplatných hotspotov na určitý počet obyvateľov. Každý národný regulačný orgán by mohol špecifikovať miestne pravidlá v súlade so smernicami EÚ.

3.1.4 Aj keď sa prístup na internet a univerzálna širokopásmová sieť jednoznačne považujú za nevyhnutnosť, Komisia poukázala na to, že nejestvuje konsenzus o budúcej úlohe **povinnosti univerzálnej služby** (PUS) pri dosahovaní európskych cieľov týkajúcich sa širokopásmového pripojenia ⁽⁸⁾.

3.1.5 Právne predpisy, ktoré širokopásmové pripojenie začleňujú do PUS prijalo zatiaľ Fínsko, Španielsko a Malta. Európsky parlament prijal 5. júla 2011 uznesenie, v ktorom sa zdôrazňuje význam PUS ako bezpečnostnej siete pre sociálne začlenenie ⁽⁹⁾.

Hardvér

3.1.6 Patriť medzi digitálnych európskych občanov znamená byť schopný pripojiť sa na internet, čo zasa znamená vlastniť vhodný hardvér a softvér, ktorý takéto on-line pripojenie umožňuje.

3.1.6.1 Základný hardvér ⁽¹⁰⁾ by mal byť dostupný vo všetkých krajinách EÚ za cenu prijateľnú pre každého. Z tohto dôvodu EHSV dôrazne vyzýva, aby sa v rámci programu Horizont 2020 pripravil osobitný projekt, vďaka ktorému by sa základný hardvér mohol vyrábať v Európe za skutočne prijateľné ceny. Rada žiaľ nedávno znížila rozpočet programu Horizont 2020.

Softvér

3.1.6.2 Malo by ísť o softvér ⁽¹¹⁾ s prístupným zdrojovým kódom (open source), čím by sa zabránilo vzniku dodatočných nákladov a bol by k dispozícii spoločný, normalizovaný a vlastnícky nechránený nástroj na editovanie a vzájomnú výmenu dokumentov. Takýto softvér by sa mal sprístupniť aj ľuďom so zdravotným postihnutím. Softvér na princípe open source by mal byť doplnkom iného bežne rozšíreného softvéru.

3.2 Ochrana otvoreného internetu a neutrality siete

3.2.1 Výbor už poukázal na to, že z pohľadu občanov EÚ má zásadný význam, aby poskytovatelia internetových služieb (ISP) zaručili, že ľudia sa budú môcť slobodne pripájať na verejný internet bez obmedzovania vládami a prevádzkovateľmi sietí, pokiaľ ide o obsah, stránky, platformy, druhy pripájaných

zariadení a dovolené spôsoby komunikácie ⁽¹²⁾. Ide o skutočnú koncepciu **otvoreného internetu**, ktorá je jedným zo základných práv digitálneho občana.

3.2.2 Okrem toho by všetci ISP v EÚ mali všetky zdroje podobných internetových dát posudzovať rovnako bez diskriminácie rôznych druhov dátovej výmeny, ktorá by mala ekonomické dôvody.

3.2.3 Predbežné zistenia BEREC o správe dátovej výmeny praktizovanej v Európe jasne ukazujú, že je bežnou praxou blokovat' dátové toky VoIP ⁽¹³⁾, ⁽¹⁴⁾.

3.2.4 Regulačné orgány EÚ zistili, že služby na báze VoIP ako je Skype sú blokované hlavne mobilnými operátormi. Tak prevádzkovatelia pevných liniek, ako aj mobilní operátori pravidelne spomaľujú alebo blokujú aj prevádzku peer-to-peer, ktorá umožňuje výmenu súborov medzi užívateľmi internetu.

S pokračujúcou migráciou služieb na sieť sa zdá, že prevádzkovatelia sú stále viac zväznaní k diskriminácii iných služieb, ktoré buď konkurujú ich vlastným službám, alebo neprinášajú také zisky, a prevádzkovatelia skutočne vytvárajú rýchle a pomalé spojenia pre rozdielne služby. To by vážne ohrozovalo **neutralitu siete**.

3.2.5 Práve naopak, neutralita siete znamená, že žiadny poskytovateľ nemôže z ekonomických dôvodov uprednostňovať rôzne dátové prenosy v sieti. Namiesto toho by mal poskytovateľ zabezpečiť každému užívateľovi čo najlepšie služby.

Pojem „neutralita siete“ sa v oznámení Európskej komisie o Digitálnej agende pre Európu vôbec nenachádza, ale výbor zdôrazňuje, že zásada neutrality siete by sa mala definovať a zakotviť do európskeho práva ako potvrdenie práv občanov tak, ako boli definované v Charte základných práv EÚ.

3.3 Orgware

3.3.1 Na využitie potenciálu digitálneho jednotného trhu nestačia len technológie. Rovnako dôležitý je orgware, teda znalosti, zručnosti a informovanosť používateľov. EHSV preto kladie dôraz na počítačovú gramotnosť a kriticky sa stavia k prínosom využívania internetu, vzhľadom na nebezpečenstvá, ktoré prináša.

3.3.2 Znalosti

Orgware je rozhodujúcim aspektom, ak chceme internet využívať maximálne a ak chceme vedieť, ako ho využívať nielen na zábavu, ale aj na osobný rozvoj a rozvoj spoločnosti.

⁽⁸⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Univerzálna služba v elektronickej komunikácii: správa o výsledkoch verejných konzultácií a tretieho pravidelného preskúmania rozsahu v súlade s článkom 15 smernice 2002/22/ES z 23. novembra 2001.

⁽⁹⁾ Uznesenie P7_TA(2011)0306.

⁽¹⁰⁾ Za hardvér sa považuje stolový osobný počítač, prenosný počítač (laptop, netbook), smartphone, tablet alebo iné elektronické zariadenie schopné pripájať sa na sieť.

⁽¹¹⁾ Softvér: hlavne internetový prehliadač a balík programov na úpravu dokumentov.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 24, 28.1.2012, s. 139.

⁽¹³⁾ Voice over IP.

⁽¹⁴⁾ Zistenia vyplývajú z prieskumu BEREC vykonávaného v priebehu viacerých mesiacov a predstavujú informácie získané od 250 prevádzkovateľov pevných liniek a mobilných pripojení v celej Európe.

3.4 Zabezpečenie školení na získanie počítačovej gramotnosti

3.4.1 Aby boli občania EÚ skutočne v centre pozornosti na digitálnom vnútornom trhu, musia nevyhnutne zlepšiť svoje počítačové znalosti a dosiahnuť pokročilú úroveň mediálnej gramotnosti, aby mohli účinne a na minimum zmenšiť rozdiely v týchto znalostiach a zmaximalizovať svoje digitálne začlenenie.

3.4.1.1 Digitálne začlenenie hlavne znamená poskytnúť rovnaké príležitosti všetkým občanom EÚ a osobitne ⁽¹⁵⁾:

- starším osobám,
- osobám so zdravotným postihnutím,
- osobám s nízkymi príjmami,
- osobám s nedostatočným vzdelaním,
- menšinám.

Preto je nevyhnutné navrhnuť ukazovatele platné v celej EÚ, pokiaľ ide o počítačové znalosti a mediálnu gramotnosť ⁽¹⁶⁾ a čo najskôr vo všetkých členských štátoch zaviesť dlhodobú politiku rozvíjania počítačových znalostí a digitálnej gramotnosti ⁽¹⁷⁾. Preto je nevyhnutné zamerať fondy súdržnosti, predovšetkým Európsky sociálny fond, tak, aby ich v regiónoch mohli využívať miestne subjekty občianskej spoločnosti na rozvíjanie počítačovej gramotnosti.

3.5 Digitálne školy

3.5.1 Proces európskej digitalizácie musí zahŕňať aj školy, ich učiteľov i študentov. Je potrebné poskytovať prostriedky skutočným digitálnym školám, ktoré by mohli urobiť pokrok smerom k digitalizovanej správe a vyučovaniu, čím by zároveň prispeli k zlepšeniu stavu životného prostredia.

3.5.2 Študenti sú zvyčajne lepšie oboznámení s novými technológiami a potrebujú pomoc a vedenie pri rozvíjaní svojich schopností, kým v starších generáciách je veľký podiel osôb, ktoré nemajú gramotnosť v oblasti IKT. Vytvorenie digitálnej školy a digitálnej spoločnosti zvyčajne zvyšuje potrebu vyškoliť učiteľov v zručnostiach z oblasti IKT, aby sa starším ľuďom umožnilo byť v bližšom vzťahu s mladšími generáciami.

3.5.3 V skutočnosti sa musia prehodnotiť vyučovacie metódy. Trvalou výzvou pre učiteľov je hľadanie správnej kombinácie tradičných vyučovacích metód a nových technológií.

3.5.4 Okrem toho by sa mali vytvoriť zdroje na vyučovanie on-line, aby sa prekonali rozdiely medzi tradičným vzdelávaním a novými technológiami tak, že umožnia dôsledné a spoľahlivé vzdelávanie kdekoľvek a komukoľvek. Opatrenia 61 ⁽¹⁸⁾ a 68 ⁽¹⁹⁾ Digitálnej agendy pre Európu sa v tomto zmysle javia ako plánovacie opatrenia. Je však dôležité pamätať na to, že nie

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 9.

⁽¹⁶⁾ Opatrenie 62 Digitálnej agendy pre Európu.

⁽¹⁷⁾ Opatrenie 66 Digitálnej agendy pre Európu.

⁽¹⁸⁾ Vyvinúť on-line spotrebiteľský vzdelávací nástroj k novým mediálnym technológiám.

⁽¹⁹⁾ Zapracovanie elektronického vzdelávania do politik v členských štátoch.

všetci budúci koncoví používatelia sú rovnako zruční vo využívaní IKT. Užívateľské rozhrania a obsahy by teda mali byť schopné prispôbena na rozličné úrovne znalostí, aby boli vhodné pre začiatočníkov a náročnejšie, a tým aj zaujímavejšie pre pokročilých užívateľov.

3.6 Európske osvedčenie o počítačovej gramotnosti

3.6.1 Tento takzvaný **Európsky vodičský preukaz na počítače (ECDL)** by sa mal oficiálne rozšíriť do všetkých členských štátov a neustále prispôbovať najnovším dostupným softvérovým a hardvérovým nástrojom.

3.6.1.1 Základom ECDL by mal byť otvorený softvér a osvedčenie by sa malo vydať iba po úspešnom absolvovaní skúšky normalizovanej pre celú EÚ. Mal by byť zaradený do učebných plánov všetkých verejných stredných škôl, aby sa vytvorila spoločná základná úroveň gramotnosti v oblasti informačných technológií pre všetkých študentov v EÚ.

3.6.2 Obsah sa musí prispôbiť dostupným prostriedkom. Vo svojej snahe o digitalizáciu Európy by EÚ mala zvýšiť dostupnosť zdrojov v digitálnom formáte, napríklad elektronických kníh. V tomto zmysle EHSV víta snahu Komisie o ďalší rozvoj **Európskej digitálnej knižnice** ⁽²⁰⁾, ale zároveň sa obáva, že túto službu s revolučným potenciálom mnohí nepoznajú, a preto by sa mala lepšie propagovať, predovšetkým v školstve.

3.7 Dôvera

3.7.1 Dôvera je rozhodujúcim prvkom pri zabezpečovaní maximálneho využívania potenciálu internetu na vnútornom trhu. Ľudia preto musia mať istotu, že jestvujú primerané systémy na zabezpečenie **prevencie** pred poškodzovaním jednotlivcov a spoločností, primeranej úrovne **ochrany, stíhania** páchatelov kybernetických trestných činov podobne ako pri fyzických zločinoch, ako aj **riadnej regulácie** internetu a jej **presadzovania**.

3.8 Prevencia

3.8.1 Zásadný význam má osвета o hlavnom potenciáli a nebezpečenstvách internetu. K prevencii môžu účinne prispieť jasné osvetové kampane zamerané na jednotlivé skupiny osôb s určitou úrovňou znalostí.

3.8.2 **Kľúčovým prvkom zabezpečenia prevencie je aj regulácia.** Regulovať internet je síce veľmi ťažká úloha, ale ochrana pred rôznymi formami nebezpečenstva má pre Európanov mimoriadny význam. EHSV preto dôrazne odporúča, aby sa vytvoril vynútiteľný základný regulačný rámec vypracovaný na európskej úrovni.

3.8.3 Poskytovatelia internetu by samoreguláciou mohli prebrať viac zodpovednosti, napr. v súlade s Chartou základných práv EÚ, ako sa to úspešne praktizuje v takých odvetviach, akým je oblasť reklamy. Táto možnosť, ktorá by napravila súčasný stav deregulácie si vyžaduje pravidelné vyhodnocovanie a sledovanie zákonodarnými orgánmi, a takisto postihy.

⁽²⁰⁾ Opatrenie 79 Digitálnej agendy pre Európu: navrhnuť udržateľný model financovania Európskej digitálnej knižnice.

3.9 Ochrana

3.9.1 Pri digitalizácii sa musia občania cítiť zodpovedajúco chránení. Elektronické služby by preto mali jasne signalizovať, do akej miery ochranu ponúkajú. Poskytovatelia obsahu by v tomto smere mohli preukazovať úroveň ochrany svojich stránok tým, že sa budú riadiť špecifickými usmerneniami ⁽²¹⁾.

3.9.2 Jednou z najväčších obáv používateľov je krádež identity. Preto sa odporúča urobiť prieskum ako možno zaručiť ochranu osobných údajov na internete.

3.9.3 Pre občanov EÚ má navyše zásadný význam, aby sa digitálne širokopásmové siete nerozvíjali na úkor zdravia obyvateľstva. Konkrétne by mal každý členský štát v rovnakom regulačnom rámci EÚ zaručiť, aby sa plnili tieto základné požiadavky:

- bezpečná expozícia elektromagnetickému poľu,
- zákaz používania nebezpečných chemických zložiek vo výrobkoch IKT,
- rozvoj sietí v súlade s potrebami ochrany životného prostredia,
- povinnosť nakupovať vo verejnom obstarávaní výroby s nízkou spotrebou energie.

3.10 Trestné stíhanie

3.10.1 Kybernetická trestná činnosť je rovnako závažná ako fyzická trestná činnosť, a preto by sa mala aj podobne posudzovať. Členské štáty musia rozhodne zvýšiť svoje zdroje, aby boli schopné účinne, efektívne a včas odhaľovať a stíhať kybernetickú trestnú činnosť.

3.11 Charta digitálnych práv

3.11.1 EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala Chartu digitálnych práv občanov ⁽²²⁾, ktorá bude prostriedkom na zabezpečenie skutočnej ochrany občanov a zvýši dôveru na digitálnom vnútornom trhu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Služby elektronickej verejnej správy

4.1.1 Je jasné, že elektronickej verejnej správy uľahčuje najmä občanom a malým a stredným podnikom využívanie služieb verejnej správy. Predpokladom účinného a efektívneho využívania služieb elektronickej verejnej správy je interoperabilita. V tejto súvislosti musia mať občania úplnú kontrolu nad svojimi údajmi a neobmedzený prístup k nim, bez možnosti meniť ich, ale so schopnosťou zistiť, kto k nim oprávnené alebo neoprávnené získal prístup, a to aj čiastočne. Rozhodujúce však je, aby si ľudia mohli slobodne vybrať, či chcú tieto služby využívať digitálnou alebo tradičnou formou.

⁽²¹⁾ Keďže chýbajú predpisy, poskytovatelia obsahu by mohli vypracovať kódexy správania, ako je tomu v iných odvetviach (viac informácií nájdete na stránke <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.self-and-co-regulation-enter-the-database>).

⁽²²⁾ Pozri poznámku pod čiarou 1.

4.1.2 Úplné sprevádzkovanie služieb elektronickej verejnej správy je žiaduce najmä v záujme znižovania nákladov a byrokracie a zvyšovania efektívnosti. Všetky členské štáty by si mali zvoliť digitálne služby ako príspevok k uľahčeniu mobility občanov.

4.2 Malé a stredné podniky (MSP) a Európska sieť podnikov

4.2.1 Vo svojom stanovisku na tému „Malý podnik, veľký svet – nové partnerstvo na pomoc MSP pri využívaní globálnych príležitostí“ ⁽²³⁾ výbor žiadal „opatrenia na podporu elektronickej obchodu, ktorý by sa mohol stať významnou oblasťou pre internacionalizáciu MSP“. Uplatňovanie digitálnej stratégie EÚ je aj pre MSP absolútnou prioritou. Vzhľadom na to, a taktiež s ohľadom na potenciál tvorby pracovných miest v MSP má strategický význam zriaďovať jednotné kontaktné miesta pre DPH, propagovať elektronickej fakturáciu a cloud computing. Rozumné využívanie IKT, rozvoj počítačovej gramotnosti v MSP, zvýšenie ich účasti na elektronickej verejnej obstarávaní a ich úplný prístup k širokopásmovým pripojeniam sú rovnako dôležité, ako rôzne nástroje, napríklad Európska sieť na podporu elektronickej podnikania (eBSN), Program pre konkurencieschopnosť a inovácie (CIP) a Program pre konkurencieschopnosť podnikov a malé a stredné podniky (COSME).

4.2.2 Výbor víta zámer Komisie preskúmať ako je spravovaná Európska sieť podnikov a umiestniť malé a stredné podniky do digitálneho prostredia. Aj tu zohráva veľkú úlohu dôvera v jednotný digitálny trh a prístup zdola nahor so zapojením sociálnych partnerov by mohol mať didaktickú pridanú hodnotu.

4.2.3 Európska sieť podnikov bola zriadená s cieľom podporovať európske malé a stredné podniky pri hľadaní nových trhov, zavádzaní nových technológií a prístupe k fondom EÚ.

4.2.4 Jej úloha by sa mala zväčšiť, aby sa všetkým európskym malým a stredným podnikom zabezpečilo univerzálne digitálne začlenenie a aby sa každý občan EÚ mohol ľahšie dostať ku všetkým dostupným otvoreným dátam, ktoré môžu postupne vytvoriť digitálnu sieť prepojení v celej EÚ.

4.2.5 Účinnosť opatrení Európskej siete podnikov by mala neustále monitorovať Komisia pravidelným zbieraním informácií zo spätnej väzby od európskych malých a stredných podnikov a od všetkých občanov EÚ, ktorí využili služby siete.

4.3 Prírodné prekážky brániace vytvoreniu digitálneho jednotného trhu

4.3.1 Jazyk je jednou z najväčších prírodných prekážok, ktoré stoja v ceste jednotnému trhu, či už digitálnemu alebo inému.

4.3.2 Nevyužívanie digitálneho jednotného trhu a jeho skutočných prínosov je tiež prekážkou, aj keď je na to právo.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 49.

4.3.3 Aj keď digitálny jednotný trh odstránil niektoré zemepisné prekážky a izolovanosť, rozhranie s fyzickým svetom, vytvárané napríklad potrebou dopravy tovaru, stále robí zo zemepisnej polohy a izolovanosti prirodzenú prekážku.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zneužívanie štatútu samostatne zárobkovo činnnej osoby“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2013/C 161/03)

Spravodajca: **Martín SIECKER**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. januára 2012 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Zneužívanie štatútu samostatne zárobkovo činnnej osoby“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 21. marca) prijal 157 hlasmi za, pričom 17 členovia hlasovali proti a 35 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Zatiaľ neexistuje jednoznačná definícia platná v celej EÚ, ktorá by jasne rozlišovala medzi skutočnou samostatne zárobkovo činnou osobou pracujúcou na vlastný účet a zdanlivo samostatne zárobkovo činnou osobou. Každá príslušná inštitúcia a jednotlivé orgány uplatňujú svoj vlastný právny alebo regulačný rámec, ktoré sa môžu odlišovať podľa ich jurisdikcie a oblasti pôsobnosti (daňové predpisy, sociálne zabezpečenie, obchodné právo, pracovný trh, poisťovníctvo). Zneužívanie siaha od neplatenia príspevkov sociálneho zabezpečenia, cez daňové úniky a zneužívanie pracovných práv až po prácu na čierne, čo vážne naruša hospodársku súťaž pre skutočne samostatne zárobkovo činné osoby, mikropodniky a malé a stredné podniky.

1.2 Európska komisia vo svojej zelenej knihe „Modernizácia pracovného práva s cieľom splniť výzvy 21. storočia“ nastolila otázku, či by sa nemalo objasniť vymedzenie plateného zamestnania a samostatnej zárobkovej činnosti v právnych predpisoch členských štátov, aby sa uľahčili prechody z pracovného pomeru do samostatnej zárobkovej činnosti a naopak, vykonávané v dobrej viere. V konzultácii, ktorá nadväzovala na zelenú knihu, sa dospelo k záveru, že absencia definície platnej v celej EÚ by mohla viesť k problémom, najmä pri cezhraničnej práci (a poskytovaní služieb).

1.3 Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce z roku 2006 sa vyznačuje všeobecnejším prístupom k pracovným pomerom s cieľom umožniť opatrenia proti zdanlivej samostatnej zárobkovej činnosti. Pri určovaní, či ide o zamestnanecký vzťah, sa v prvom rade treba zamerať na skutočnosti týkajúce sa činnosti a odmeňovania zamestnanca bez ohľadu na to, ako je vzťah charakterizovaný napr. zmluvnými podmienkami. Skrytý pracovný pomer jestvuje v prípade, ak zamestnávateľ pristupuje k zamestnancovi so snahou zamaskovať jeho skutočné právne postavenie zamestnanca, pričom zmluvné podmienky odnímajú ochranu, na ktorú majú zamestnanci nárok.

1.4 Viaceré členské štáty sa už pokúšali vypracovať presnú definíciu, ktorá by na základe vopred stanovených kritérií umožňovala vymedziť rozdiel medzi samostatne zárobkovo činnými osobami a zamestnancami. Vzhľadom na komplexnosť rôznych situácií sa v praxi pri hľadaní vyčerpávajúcej definície a záveru často stretávajú s ťažkosťami. EHSV si uvedomuje túto skutočnosť, a navrhuje preto zhodnotiť rôzne skúsenosti z členských štátov, vyvodíť z nich závery a sformulovať odporúčania na účinnejší prístup.

1.5 Spoľahlivé právne predpisy a definícia zdanlivej samostatnej zárobkovej činnosti by pomohla skutočným samostatne zárobkovo činným osobám a mikropodnikom. Proti zdanlivo samostatnej zárobkovej činnosti treba bojovať lepšou registráciou a monitorovaním skutočného postavenia na trhu práce. Hospodárska závislosť od zákazníka (často bývalého zamestnávateľa) naznačuje pokračovanie pracovného pomeru.

1.6 Vybudovanie riadneho systému sociálneho zabezpečenia pre samostatne zárobkovo činné osoby vo všetkých členských štátoch, pričom by sa zohľadnili špecifiká tohto štatútu, pomôže potláčať prípadné zneužívanie a predchádzať mu.

1.7 Zamestnanci, ktorí sa stali skutočnými samostatne zárobkovo činnými osobami, sú normálnou súčasťou trhu práce a hospodárstva. Je potrebné sa preto zamyslieť nad tým, ako by mohli využívať výhody spoločných možností, ako je integrácia do jestvujúcich organizácií malých a stredných podnikov, podnikateľských organizácií, komôr a organizácií trhu práce, ako aj začlenenie do rôznych častí systémov sociálneho zabezpečenia a dôchodkových systémov. V plnej miere by sa tiež mali uplatňovať zásady ochrany zdravia a bezpečnosti na pracovisku a mal by sa im umožniť prístup k inštitúciám odborného vzdelávania.

1.8 EHSV zdôrazňuje spoločenskú a sociálno-ekonomickú hodnotu a význam štatútu samostatne zárobkovo činné osoby. Je však dôležité, aby sa občania mohli slobodne a informovane rozhodnúť, či si tento štatút zvolia.

1.9 Niektoré mechanizmy, ktoré členské štáty zriadili na rozvoj podnikania, môžu narúšať hospodársku súťaž pre skutočne samostatne zárobkovo činné osoby, mikropodniky a malé a stredné podniky. Je dôležité vykonať štúdiu dosahu na všetky tieto kategórie. EHSV odporúča navrhnuť členským štátom, aby identifikovali obzvlášť problematické odvetvia a aby prostredníctvom sociálneho dialógu stanovili minimálne hodinové mzdy, ktoré by sa mohli líšiť aj medzi regiónmi rovnakého členského štátu.

Je nevyhnutné, aby sa toto opatrenie rešpektovalo v rámci verejného obstarávania na úrovni členských štátov. Tým by slúžilo ako príklad a zároveň by sa tak predchádzalo vzniku nespravodlivých situácií.

2. Vývoj trhu práce

2.1 Samostatne zárobkovo činná osoba má legitímne postavenie na trhu práce a ktokoľvek má právo sa ňou stať. EHSV vyslovil tento názor vo viacerých stanoviskách, ktoré na tému samostatnej zárobkovej činnosti vypracoval. Tento jav má však aj odvrátenú stranu, ktorou sa výbor doposiaľ nezaoberal. V ostatnom stanovisku na túto tému sa výslovne uvádza: „Preto sa nebudeme zaoberať problematikou nelegálnej práce, ani problematikou takzvaných „zdanlivo samostatne zárobkovo činných pracovníkov“, hoci tieto dva javy môžu v istých prípadoch zdanlivo alebo skutočne súvisieť s problematikou ekonomicky závislých samostatne zárobkovo činných pracovníkov“⁽¹⁾. Predkladané stanovisko sa tejto téme konečne venuje.

2.2 V ostatných desaťročiach došlo popri „tradičných“ podnikateľoch a živnostníkoch k významným zmenám v zložení kategórie samostatne zárobkovo činných osôb. V súčasnom období sa stalo nevyhnutnosťou posúdiť, či prostredie, v ktorom samostatne zárobkovo činné osoby pôsobia, im poskytuje dostatočnú ochranu. EHSV pripomína svoje predchádzajúce stanovisko⁽²⁾, v ktorom odporúča:

— získať údaje o „ekonomicky závislej samostatnej zárobkovej činnosti“ v EÚ,

— identifikovať spoločné črty definície zamestnanca v rôznych členských štátoch EÚ,

— podporovať vypracovanie štúdií, ktoré by umožňovali podrobnú analýzu skúseností v jednotlivých členských štátoch, a najmä v cezhraničných oblastiach.

2.3 Chápanie samostatnej zárobkovej činnosti sa však medzi jednotlivými členskými štátmi odlišuje. V niektorých krajinách (Holandsko) je definovaná ako činnosť osoby pracujúcej na vlastný účet, predovšetkým ako dodávateľ iných spoločností. V iných členských štátoch (Francúzsko) je štatút samostatne zárobkovo činné osoby vyhradený pre podnikateľa, ktorý nie je zamestnancom vlastnej spoločnosti, pričom môže a nemusí mať zamestnancov. Samostatne zárobkovo činná osoba nie je obmedzená iba na dodávateľstvo, jej zákazníkmi môžu byť aj koneční spotrebiteľia. Odlišné definície pracovného pomeru a samostatnej zárobkovej činnosti majú veľký význam nielen pre pracovné právo, ale aj pre legislatívu v oblasti sociálneho zabezpečenia a daní.

2.4 K vývoju opísanému v bode 2.2 prispelo vytvorenie jednotného trhu a s ním spojené zavedenie voľného pohybu, vďaka ktorým sa využívanie štatútu samostatne zárobkovo činné osoby rozšírilo do najzraniteľnejších častí trhu práce. Viacerí pracovníci sa v súčasnosti najímajú (prostredníctvom rôznych agentúr) nie ako zamestnanci, ale ako „samostatne zárobkovo činní poskytovatelia služieb“. Takto najatý pracovník nemá pracovnú zmluvu, pretože pracuje nezávisle a poskytuje tak osobitnú službu na svoj vlastný účet. Lacná pracovná sila sa tak poskytuje na faktúru bez dodržiavania pracovných predpisov daného členského štátu⁽³⁾. Vystáva oprávnená otázka, či v prípade tohto nového druhu pracovníkov ide skutočne o samostatne zárobkovo činné osoby.

⁽³⁾ V aktuálnych publikáciách sa uvádzajú dôkazy, že štatút samostatne zárobkovo činné osoby sa využíva na obchádzanie obmedzení na trhu práce, ktoré súvisia s procesom rozširovania. Béla Galgóczi (a kol.) uvádza, že jednou z doposiaľ najkontroverznejších otázok v diskusií o mobilite pracovnej sily v EÚ, v neposlednom rade v súvislosti s prechodnými opatreniami uplatňovanými niektorými členskými štátmi, je možné nahradenie zamestnancov samostatne zárobkovo činnými pracovníkmi, pričom sa sloboda poskytovania služieb využíva na obchádzanie obmedzení, ako sú prechodné opatrenia vzťahujúce sa na platené zamestnanie. (s. 23). Celkovo nedochádza k nadmernému uchyľovaniu sa k (zdanlivej) samostatnej zárobkovej činnosti, avšak v krajinách s obmedzeniami vyplývajúcimi z prechodných opatrení, je to zjavne stratégia prispôbovania sa, ktorá sa využíva (s. 25). Pomer samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO) z krajín EÚ-2 sa od roku 2008 zvýšil a v roku 2011 sa v Nemecku, Belgicku a Rakúsku výrazne líšil od pomeru domácich SZČO a SZČO z krajín EÚ8. Keďže v Spojenom kráľovstve sa stále vzťahujú obmedzenia na pracovníkov z Rumunska, vysoké percento vstupuje na trh prostredníctvom štatútu SZČO (takmer 45 %). Pracovníci z krajín EÚ8, ktorí už nepotrebujú povolenie, priemerne predstavujú percento SZČO, ktoré pokleslo v porovnaní s priemerom v Spojenom kráľovstve. Dôkaz o takomto obchádzaní možno odvodit z prípadu Talianska, kde sa v odvetví poskytovania starostlivosti a v stavebníctve nevzťahujú obmedzenia na pracovníkov z krajín EÚ2, pracovníci najmä z Rumunska, ktorí pracujú prevažne v týchto odvetviach, tvoria v priemere menšie percento SZČO, ako domáci pracovníci alebo iní prisťahovalci z EÚ i mimo nej. (EU Labour Migration in Troubled Times - Skills Mismatch, Return and Policy Responses by Béla Galgóczi, Janine Leschke, Andrew Watt (Eds.), Ashgate, 2012).

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 44.

⁽²⁾ Tamtiež.

2.5 V pracovných vzťahoch, najmä v cezhraničných prípadoch⁽⁴⁾, jestvuje mnoho zjavných problémov. Takéto vzťahy sú podobné postaveniu tradičných príležitostných pracovníkov alebo nádenníkov, typu práce zabezpečovanej sprostredkovateľmi, o ktorej si všetci mysleli, že patrí do minulosti⁽⁵⁾. V niektorých krajinách tak môže samostatne zárobkovo činná osoba pracujúca na svoj účet začať zo dňa na deň vykonávať činnosť, na ktorú by ľudia so stálym zamestnaním zvyčajne potrebovali roky odbornej prípravy. Vznikli osobitní sprostredkovatelia a náborové agentúry, ktorí ponúkajú služby samostatne zárobkovo činných osôb. Podnikom umožňujú ľahko prejsť k zmluvám, na základe ktorých samostatne zárobkovo činné osoby vykonávajú rovnakú prácu ako doposiaľ zamestnanci. Je potrebných viac spoľahlivých údajov na posúdenie počtu postihnutých pracovníkov a najkritickejších hraníc, a preto je nutný profesionálnejší výskum.

2.6 Podobne ako súkromní dodávatelia aj veľké podniky čoraz častejšie pravidelne využívajú samostatne zárobkovo činné osoby. Štvrtina podnikov, ktoré najímajú samostatne zárobkovo činné osoby, označila ich znalosti a skúsenosti za najdôležitejší dôvod ich najatia. Samostatne zárobkovo činné osoby sa tiež využívajú na vykrytie výkyvov vo výrobnom procese a nedostatku kvalifikovaných zamestnancov. Ďalším dôležitým dôvodom je podľa zamestnávateľov pružnosť personálneho zloženia.

2.7 Nie je to problém, pokiaľ sa samostatne zárobkovo činné osoby slobodne rozhodnú súkromne podnikáť na vlastný účet. Ak však zmena nevyplýva z čisto slobodnej voľby štátútu samostatne zárobkovo činnnej osoby, sociálne riziko sa v praxi presúva z podnikov na jednotlivých pracovníkov. Vedie to k zneužívaniu, ktoré siaha od neplatenia príspevkov sociálneho zabezpečenia, cez daňové úniky a zneužívanie pracovných práv

⁽⁴⁾ Už v Suptiovej správe z roku 1999 sa hovorí o vzniku „nového“ druhu samostatne zárobkovo činných osôb vo viacerých členských štátoch EÚ a označuje sa za problematický z dvoch dôvodov: samostatná zárobková činnosť môže slúžiť na obchádzanie povinností zamestnávateľa a mladí, vzdelaní pracovníci, ktorí sa rozhodnú podnikáť, sa tak nepodieľajú na solidarite systémov sociálneho zabezpečenia zamestnancov. Fenomén „nových“ samostatne zárobkovo činných osôb má však zároveň aj kladnú stránku. Samostatná zárobková činnosť poskytuje väčší priestor schopnostiam skutočne samostatných a zvyčajne vysoko kvalifikovaných pracovníkov, a môže preto prispieť k zvýšeniu kvality práce a miery inovácie organizácie práce. Označenia ako „zdanlivo“ a „závislá“ sa používajú na zdôraznenie temnej stránky tohto druhu samostatnej zárobkovej činnosti. Slovo „zdanlivo“ naznačuje, že samostatne zárobkovo činnú osobu možno takto len ťažko označovať a slovo „závislý“ vyjadruje, že tieto takzvané samostatne zárobkovo činné osoby nie sú nezávislé, či už z hospodárskeho hľadiska, alebo z hľadiska kontroly nad podmienkami zamestnania ((M. Westerveld, http://www.uva-aias.net/news_agenda/agenda/522).

⁽⁵⁾ Vo Francúzsku sa tento zastaraný typ nazýva „marchandage de main-d'œuvre“. Prvý právny akt zakazujúci tento druh nádennického najímania bol sformulovaný vo Francúzsku v polovici 19. storočia.

až po prácu na čierno⁽⁶⁾, čo vážne naruša hospodársku súťaž pre skutočne samostatne zárobkovo činné osoby, mikropodniky a malé a stredné podniky. Niektoré mechanizmy, ktoré členské štáty zriadili na rozvoj podnikania (prípady subjektov individuálneho podnikania vo Francúzsku), môžu navyše narušiť hospodársku súťaž medzi skutočne samostatne zárobkovo činnými osobami a týmto novým druhom podnikateľov.

2.7.1 EHSV odporúča navrhnuť členským štátom, aby identifikovali obzvlášť problematické odvetvia a aby prostredníctvom sociálneho dialógu stanovili minimálne hodinové mzdy, ktoré by sa mohli líšiť aj medzi regiónmi rovnakého členského štátu.

Je nevyhnutné, aby sa toto opatrenie rešpektovalo v rámci verejného obstarávania na úrovni členských štátov. Tým by slúžilo ako príklad a zároveň by sa tak predchádzalo vzniku nespravodlivých situácií.

2.8 Podiel samostatne zárobkovo činných osôb v Európe v 80. rokoch vzrástol, na čo v 90. rokoch nasledoval mierny pokles. V ostatných desaťročiach bola situácia v jednotlivých členských štátoch rôzna. V niektorých krajinách podiel samostatne zárobkovo činných osôb znovu rástol, zatiaľ čo v iných sa ich podiel stabilizoval, prípadne mierne klesal (správa OECD s názvom *Výhľad v oblasti zamestnanosti 2005* a *OECD Factbook 2006*). Od počiatku finančnej krízy sa podiel samostatne zárobkovo činných osôb celkovo nezvýšil. Istá časť samostatne zárobkovo činných osôb teraz tvorí tzv. pružnú vrstvu pracovnej sily vyznačujúcu sa zamestnaneckými vzťahmi s nízkou stabilitou, ktoré sa v čase hospodárskeho poklesu môžu rýchlo rozviazať, aby sa znovu nadviazali, len čo sa začne objavovať perspektíva rastu.

2.9 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci a dodržiavanie predpisov na ochranu životného prostredia sú u samostatne zárobkovo činných osôb na nižšej úrovni ako u zamestnancov. Jednou z možností, ako tento nedostatok prekonať, by bolo vytvorenie obslužných stredísk pre samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré by pre nich tieto úlohy a úkony zabezpečovali.

⁽⁶⁾ Európska komisia opisuje niektoré druhy zneužívania. Napr. niektorí zamestnávateľa vo Francúzsku zneužívajú nový štátútu subjektu individuálneho podnikania, aby odvádzali nižšiu daň za zamestnancov, ktorí sú donútení prijať tento nový štátútu. V niektorých členských štátoch, vrátane Holandska a Belgicka, jestvuje tzv. zdanlivá samostatná zárobková činnosť, za ktorú sa označuje činnosť údajne samostatne zárobkovo činných pracovníkov s nejasným štátútom (samostatne zárobkovo činná osoba alebo zamestnanec). Oficiálne sú samostatne zárobkovo činnými osobami (zamestnávateľ platí iba paušálnu sumu, z ktorej pracovník odvádza príspevky do poistenia a iné výdavky), v praxi však nie je žiadny rozdiel medzi nimi a akýmkoľvek iným zamestnancom, ktorý vykonáva tú istú prácu (Európska komisia, Správa Európskej agentúry pre sledovanie zamestnanosti: *Self-employment in Europe 2010*, s. 29).

3. Definícia samostatne zárobkovo činné osoby

3.1 V legislatíve alebo nariadeniach nie je jednotná definícia samostatne zárobkovo činné osoby (7). Týmto pojmom sa niekedy označujú pracovníci na voľnej nohe, a niekedy zase všetky samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré pracujú nezávisle. Zo štatútu vyplýva, že nemajú pracovnú zmluvu, ale poskytujú služby klientom alebo dodávateľom na základe obchodnej zmluvy.

3.2 Kategória samostatne zárobkovo činných osôb je často rozdelená na dva extrémny (Európska nadácia, 1996) Na jednej strane sú to vysoko kvalifikovaní a skúsení odborníci, ktorí si sú vedomí svojho postavenia na trhu, poznajú svoju cenu a chcú pokračovať v podnikaní na vlastný účet. Túto skupinu tvoria predovšetkým starší, dobre platení pracovníci, ktorí si svoju prácu sami plánujú a organizujú. Druhým extrémom sú samostatne zárobkovo činné osoby, pri ktorých je jediným cieľom ich štatútu znížiť administratívnu a finančnú záťaž ich zákazníkov. Takíto pracovníci sú zdanlivo samostatne zárobkovo činnými osobami, nemajú žiadnu alebo len malú možnosť výberu a sú hospodársky úplne závislí od svojho zákazníka. Podľa odbornej literatúry k tomu často dochádza v dvoch z piatich kategórií samostatne zárobkovo činných osôb, ktoré boli definované v nedávnej štúdii (8).

3.3 Z právneho hľadiska nie sú všetky samostatne zárobkovo činné osoby v rovnako dobrom postavení ako zamestnanci. Holandská štúdia, ktorú v roku 2010 pre ministerstvo sociálnych vecí a zamestnanosti vypracoval EIM, ukázala, ako samostatne zárobkovo činné osoby riadia riziká. Nemôžu sa opierať o kolektívne poistenie pre zamestnancov, a preto by sa mali sami poistiť proti rizikám. V mnohých prípadoch to tak nie je. Pomerne často majú poistenie zodpovednosti za škodu (72 %), menej často sú však poistené pre prípad choroby (20 %) alebo práceneschopnosti (36 %). Iba jedna z dvoch samostatne zárobkovo činných osôb si vytvára rezervu na starobný dôchodok. V dôsledku toho im hrozí, že sa pri odchode do dôchodku ocitnú na úrovni chudoby. V poľnohospodárstve a stavebníctve sú v porovnaní s priemerom častejšie poistené proti rizikám a v stavebníctve a obchodných službách mávajú častejšie dôchodkové sporenie. EHSV odporúča, aby boli samostatne zárobkovo činné osoby pri podaní žiadosti o získanie tohto štatútu riadne informované o dôsledkoch nízkych odvodov na sociálne a zdravotné poistenie a o ďalších podmienkach a povinnostiach súvisiacich s ich vstupom do podnikania.

4. Konflikty a zneužívanie postavenia

4.1 Otázka existencie pracovného pomeru a práv a ochrany spojených s týmto štatútom je v ostatných rokoch opäť pred-

(7) Európska komisia poznamenáva (tamtiež s. 6), že chápanie a definícia pojmu samostatná zárobková činnosť je v jednotlivých krajinách odlišná, pričom jestvuje viacero rôznych podkategórií: napríklad podľa právnej formy podniku, podľa toho, či má podnik zamestnancov alebo nie (zamestnávateľia resp. pracovníci na vlastný účet), prípadne odvetvia, v ktorom podnik pôsobí (napr. poľnohospodárstvo). V niektorých krajinách sa tiež rozlišuje medzi štatútom samostatne zárobkovo činné osoby a štatútom „závislej samostatne zárobkovo činné osoby“ (napr. v Španielsku, Taliansku), pri ktorom samostatne zárobkovo činná osoba pracuje iba pre jedného zákazníka. Iní odlišujú samostatnú zárobkovú činnosť, ktorá sa vykonáva popri platenom zamestnaní (napr. v Belgicku).

(8) Štúdia *Self employed workers: industrial relations and working conditions*, EIRO, 2009.

metom záujmu vo viacerých európskych krajinách. Vyplýva to zo značných zmien vo fungovaní podnikov, ktoré sa prejavujú nárastom externalizácie a výziev na predkladanie ponúk, pričom zákonodarcovia sa viac zameriavajú na potrebu väčšej flexibility a obmedzenia „administratívnej“ záťaže, čo vedie k deregulácii a politike, ktorej cieľom je odvrátiť sa od „tradičných“ podôb istoty pracovného miesta.

4.2 Viaceré európske krajiny sa pokúsili vymedziť právne hranice podrobnejším rozpracovaním definície „pracovného pomeru“ na základe rôznych kritérií. Takýto vzťah sa vyznačuje vykonávaním platenej činnosti za odmenu, pričom akýkoľvek zisk z tejto platenej práce patrí zákazníkovi. Medzi dôležité črty v tejto súvislosti patrí skutočnosť, že práca sa vykonáva podľa požiadaviek druhej strany a že zamestnanec musí byť k dispozícii. Patrí sem aj skutočnosť, že odmena je jediným alebo hlavným zdrojom príjmu pre zamestnanca, ktorý zároveň nenesie hospodárske riziko.

4.3 EHSV sa obmedzuje na usmerňovanie členských štátov, ktorým navrhuje modely osvedčených postupov. Dobrým príkladom je model z Malty, ktorý sa veľmi osvedčil.

Pri posudzovaní štatútu osoby, ktorá je formálne samostatne zárobkovo činná a na prvý pohľad sa nepovažuje za zamestnanca, sa bude/môže vychádzať z predpokladu, že pracovný pomer existuje a že príjemca služby je zamestnávateľom, ak je v súvislosti s osobou vykonávajúcou prácu splnených aspoň päť z nasledujúcich kritérií:

- a) minimálne 75 % príjmu tejto osoby za obdobie jedného roka závisí od jediného príjemcu poskytovaných služieb;
- b) táto osoba závisí od jediného príjemcu poskytovaných služieb, pokiaľ ide o určenie náplne, miesta a spôsobu výkonu pridelené práce;
- c) pri výkone práce používa zariadenia, nástroje alebo materiál, ktorý poskytuje príjemca služby;
- d) vzťahuje sa na ňu systém pracovnej doby alebo minimálna odpracovaná doba, ktoré stanovil príjemca služby;
- e) pri výkone práce nesmie ako náhradu za seba využívať iné osoby ako subdodávateľov;

- f) je súčasťou štruktúry výrobného procesu, pracovnej organizácie alebo hierarchie podniku či inej organizácie;
- g) činnosť tejto osoby je ústredným prvkom v rámci organizácie a dosahovania cieľov príjemcu služby;
- h) vykonáva podobné úlohy ako existujúci zamestnanci alebo, v prípade využívania externých zdrojov (outsourcingu), vykonáva podobné úlohy ako predtým vykonávali zamestnanci.

4.4 Odlišné definície jestvujú nielen v jednotlivých európskych krajinách⁽⁹⁾, ale aj v jednotlivých právnych predpisoch EÚ. Takáto nejednoznačnosť spôsobuje vážne problémy v cezhraničných prípadoch. Chýbajúce prepojenie medzi právnymi rámcami členských štátov a EÚ vo vzťahu k rozdielu medzi prijatím pracovnej ponuky a poskytovaním služieb robí koncepciu samostatnej zárobkovej činnosti problematickou, najmä v súvislosti s cezhraničnou prácou.

4.5 Z medzinárodného hľadiska je čoraz ťažšie určiť, či ide o zamestnanecký vzťah alebo nie. Tento problém sa prejavuje najmä v situáciách, keď práva a povinnosti zmluvných strán nie sú jasné a jednoznačné, alebo keď väčšia pružnosť a deregulácia komplikujú overovanie existencie pracovného pomeru. Je zrejmý tiež vtedy, ak zákonodarcovia vytvoria rôzne druhy medziforiem, alebo považujú možnosť začať so samostatnou zárobkovou činnosťou zo dňa na deň za jeden z nových spôsobov ako podnikat.

4.6 Medzinárodná organizácia práce (MOP) vydala včasné varovanie v spojitosti s možným zneužívaním samostatnej zárobkovej činnosti, pretože vedie k obchádzaniu zamestnaneckých práv a právnej ochrany, ktorá sa zvyčajne spája so zamestnaneckým vzťahom. MOP uviedla, že zneužívanie je možné

v dôsledku kombinácie faktorov: právne predpisy sú príliš úzko zamerané alebo príliš úzko interpretované, právne predpisy sú formulované tak, že ich rozsah a dosah je minimálny, nejasnosť o tom, kto je zamestnávateľom, hoci pracovný pomer existuje, nepokrytie rôznych foriem zdanlivo samostatnej zárobkovej činnosti a celkovo nedostatočné monitorovanie dodržiavania predpisov.

4.7 V medzinárodnej klasifikácii postavenia v zamestnaní sa samostatná zárobková činnosť definuje ako práca, pri ktorej je odmeňovanie priamo závislé od zisku pochádzajúceho z výrobných výrobkov a poskytnutých služieb. Z historického hľadiska sa tak rozlišujú tri hlavné skupiny samostatne zárobkovo činných osôb: mikropodniky, malé podniky a slobodné povolania. Na valnom zhromaždení v júni 2006 bolo prijaté odporúčanie o pracovných pomeroch (Odporúčanie 198)⁽¹⁰⁾. Hlavným zámerom odporúčania bolo zlepšiť národnú politiku ochrany práv zamestnancov v pracovnom pomere (článok 1 ods. 4).

4.8 MOP zároveň v rokoch 2005 až 2007 pracovala na ďalšom rozvoji uplatňovaných koncepcií. Popri uvedenom odporúčaní vzniklo viacero dokumentov, ktoré okrem iného poskytujú prehľad o platných pravidlách v jednotlivých krajinách. Z tohto prehľadu vyplýva rastúca potreba vypracovať jasnejšie definície, ktoré by umožnili rozlišovať medzi zákonnými formami samostatnej zárobkovej činnosti a podvodnými praktikami, ktorých jediným cieľom je vyhýbať sa povinnostiam a obchádzať pracovné právo a iné právne ustanovenia.

4.9 EHSV odporúča, aby riešenie špecifických problémov samostatne zárobkovo činných osôb bolo predmetom rokovania sociálneho dialógu tak na európskej, ako aj národnej úrovni, a aby organizáciám zastupujúcim ich záujmy bola umožnená účasť na sociálnom dialógu.

V Bruseli 21. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Členské štáty EÚ sformulovali z právneho hľadiska niekoľko kritérií vo vzťahu k definícii pracovného pomeru: podriadenosť užívateľskému podniku, podrobenie sa rozkazom a inštrukciám pri výkone práce, začlenenie do (kolektívneho) systému plánovania, výkonu a kontroly zriadeného inými, hospodárska a sociálna závislosť pracovníka od práce vykonávanej podnikom a pre podnik patriaci inému, finančná závislosť od (jediného) zamestnávateľa (<http://www.clr-news.org/CLR-News/CLR%20News%202-2007%20ISSN.pdf>, s. 35).

⁽¹⁰⁾ Odporúčanie bolo prijaté 71 % odovzdaných hlasov. Treba uviesť, že delegácia zamestnávateľov spolupracovala na príprave odporúčania, no napokon sa rozhodla zdržať sa hlasovania.

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 54 ods. 3 rokovacieho poriadku):

Bod 1.3

Doplniť:

„Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce z roku 2006 sa vyznačuje všeobecnejším prístupom k pracovným pomerom s cieľom umožniť opatrenia proti zdanlivej samostatnej zárobkovej činnosti. Pri určovaní, či ide o zamestnanecký vzťah, sa v prvom rade treba zamerať na skutočnosti týkajúce sa činnosti a odmeňovania zamestnanca bez ohľadu na to, ako je vzťah charakterizovaný napr. zmluvnými podmienkami. Skrytý pracovný pomer jestvuje v prípade, ak zamestnávateľ pristupuje k zamestnancovi so snahou zamaskovať jeho skutočné právne postavenie zamestnanca, pričom zmluvné podmienky odnímajú ochranu, na ktorú majú zamestnanci nárok. Treba však poznamenať, že odporúčania MOP sú adresované vládam jednotlivých štátov, a nie EÚ.“

Bod 4.6

Doplniť:

„Medzinárodná organizácia práce (MOP) vydala včasné varovanie vládam jednotlivých štátov v spojitosti s možným zneužívaním samostatnej zárobkovej činnosti, pretože vedie k obchádzaniu zamestnaneckých práv a právnej ochrany, ktorá sa zvyčajne spája so zamestnaneckým vzťahom. MOP uviedla, že zneužívanie je možné v dôsledku kombinácie faktorov: právne predpisy sú príliš úzko zamerané alebo príliš úzko interpretované, právne predpisy sú formulované tak, že ich rozsah a dosah je minimálny, nejasnosť o tom, kto je zamestnávateľom, hoci pracovný pomer existuje, nepokrytie rôznych foriem zdanlivo samostatnej zárobkovej činnosti a celkovo nedostatočné monitorovanie dodržiavania predpisov.“

Zdôvodnenie

Prijímanie opatrení na úrovni EÚ spravodajca čiastočne zdôvodňuje odporúčaním MOP o pracovnom pomere z roku 2006. Pôsobnosť odporúčania MOP sa však vzťahuje výhradne iba na opatrenia a zákony jednotlivých štátov. Okrem toho treba podotknúť, že toto odporúčanie nebolo ani zďaleka prijaté na základe konsenzu (ktorý je v rámci MOP pomerne bežným postupom). Práve naopak – návrh podporilo iba 71 % odovzdaných hlasov, pričom proti bola celá skupina zamestnávateľov.

V súlade s článkom 54 ods. 4 rokovacieho poriadku boli tieto dva pozmeňovacie návrhy prerokované spolu.

Výsledok hlasovania:

Za: 73

Proti: 122

Zdržali sa: 12

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vnútrotný trh a regionálna štátna pomoc“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2013/C 161/04)

Spravodajca: **Edgardo Maria IOZIA**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 12. júla 2012 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Vnútrotný trh a regionálna štátna pomoc“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 7. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 21. marca) prijal 156 hlasmi za, pričom 6 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) so zreteľom na pripravované zmeny systému štátnej pomoci pokladá za užitočné vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy, ktoré by sa zaoberalo otázkou regionálnej štátnej pomoci z hľadiska občianskej spoločnosti a jej súladom so základnými zásadami vnútorného trhu.

1.2 Táto nesmierne dôležitá téma nadobúda zásadný význam v situácii krízy a rozšírenej hospodárskej recesie, ktorá si vyžaduje pružné nástroje na podporu a zásahy v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže. Komisia v posledných rokoch prijala časové rámce opatrení práve preto, aby umožnila primeranú podporu bankovému systému a podnikom.

1.3 Regionálna štátna pomoc svojím zameraním na odstránenie hendikepov znevýhodnených regiónov, a teda na podporu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti členských štátov a Európskej únie ako celku, je cenným nástrojom, ktorý môže prispieť k prekonaniu krízy a hospodárskemu oživeniu európskych regiónov. Pre malé a stredné podniky je obzvlášť potrebné, aby tieto nástroje boli efektívne a účinné, a preto by sa mal uprednostňovať prístup k tomuto konkrétnemu systému podpory tým, že sa zjednodušia podmienky prístupu, dosiahne väčšia pružnosť nástroja a poskytnú primerané informácie o ponúkaných možnostiach.

1.4 EHSV preto veľmi víta, že v rámci procesu modernizácie štátnej pomoci ⁽¹⁾, ktorý spustil člen Komisie pán Almunia, sa Európska komisia rozhodla aktualizovať a zmodernizovať aj tento súbor pravidiel zameraný na riadenie verejných investícií na podporu podnikov usadených v znevýhodnených oblastiach. Považuje za potrebné, aby sa táto revízia niesla v znamení súladu medzi regionálnou politikou a politikou hospodárskej súťaže a rešpektovala zásadu subsidiarity.

1.5 EHSV preto Európskej komisii odporúča, aby sa zamerala na väčší súlad medzi oblasťami politiky Únie a politikou hospodárskej súťaže, aby práve ona nebola prekážkou pri dosahovaní cieľov spoločného európskeho záujmu ako je harmonický a integrovaný rozvoj regiónov Európy, ale príležitosťou pre obnovu regionálneho hospodárstva na vnútornom trhu po skončení krízy.

1.6 Európska komisia začala 14. januára 2013 verejnú konzultáciu o dokumente s návrhom nových usmernení pre regionálnu pomoc na obdobie rokov 2014 – 2020 ⁽²⁾. Dokument z veľkej časti odzrkadľuje prístup obsiahnutý v neformálnom dokumente, ktorý bol členským štátom zaslaný v decembri 2011 a ktorý bol objektom prvého viacstranného stretnutia, počas ktorého Európska komisia naznačila určitú ústretovosť v súvislosti s niektorými návrhmi členských štátov, napríklad pri maximálnom percentuálnom podiele obyvateľstva na európskej úrovni, ktorému je poskytovaná pomoc. Stanovisko EHSV má v tejto súvislosti strategický význam, keďže má Komisii sprostredkovať názor výboru.

1.7 EHSV preto žiada, aby nové usmernenia pre regionálnu pomoc poskytl členským štátom pružný nástroj na horizontálne zásahy zamerané na dosahovanie cieľov stratégie Európa 2020, prostredníctvom využitia toho, v čom daný región vyniká, a to bez ohľadu na odvetvie alebo veľkosť podnikov, ktoré sú zapojené do investičných projektov na podporu rozvoja znevýhodnených oblastí.

1.8 Súčasný systém, ktorý bez výraznejších zmien funguje už 40 rokov, je nevhodný a strnulý, založený na zmapovaní územia Spoločenstva. Ak sa bude aj v zmenenom hospodárskom a sociálnom kontexte Únie využívať súčasný systém, mohlo by to viesť k zastaveniu rozvoja vnútorného trhu.

⁽¹⁾ Ú. v. C 11, 15.1.2013, s. 49.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_regional_aid_guidelines/explanatory_note_sk.pdf.

1.9 EHSV odporúča Komisii, aby stanovila pružnejšie porovnávacie ukazovatele, ktoré by boli primerané hospodárskej situácii, ktorá sa výrazne mení. Tieto ukazovatele by mali byť založené na výbere cieľových oblastí zásahu na základe priorít, potrieb, územnej konfigurácie ekonomickej neefektívnosti a oblastí sociálneho vylúčenia, inštitucionálneho kontextu, ale nezávisle od administratívnych hraníc.

1.10 EHSV teda zdôrazňuje, že je potrebné, aby bol nástroj regionálnej štátnej pomoci v rámci rozsiahleho procesu modernizácie aktualizovaný so zreteľom na dynamiku a tempo hospodárstva po prekonaní krízy, čo si vyžaduje väčšiu pružnosť pri stanovovaní regionálnych znevýhodnení. Geografická mapa, ktorá by fixne stanovovala znevýhodnené oblasti na celé obdobie trvania programu (teda 7 rokov), je preto nevhodná.

1.11 EHSV preto žiada, aby sa znevýhodnené oblasti neurčovali v zmysle výnimky podľa článku 107 ods. 3 písm. c) len jednoduchým odčítaním – z celkového počtu obyvateľov, ktorým sa poskytuje pomoc, vyjadreného ako percentuálny podiel európskeho obyvateľstva, čo nemá opodstatnenie – počtu obyvateľov, ktorým sa poskytuje pomoc na základe výnimky z článku 107 ods. 3 písm. a), ale aby členské štáty mali k dispozícii rozsiahly súbor ukazovateľov na zistenie regionálnych znevýhodnení.

1.12 EHSV považuje za nesprávne vylúčiť veľké podniky z poskytovania pomoci na investičné projekty zamerané na regionálny rozvoj a súdržnosť, pretože to so sebou prináša veľké riziko straty potenciálu rozvoja, ktorý má len súčinnosť a horizontálna integrácia celého podnikateľského systému, bez ohľadu na veľkosť podnikov.

1.13 EHSV vyzýva Komisiu, aby zaviedla mechanizmus, ktorý by ex ante zohľadnil negatívne vonkajšie vplyvy, ktoré môže v podobe straty veľkého počtu pracovných miest v závodoch na území EÚ spôsobiť vnútroštátna regionálna podpora, a to nielen v rámci komparatívneho posúdenia, ktoré Komisia vypracúva na základe notifikácie a dnes len v prípade veľkých investičných projektov⁽³⁾, ale aj v rámci všeobecného nariadenia o výnimkách.

1.14 EHSV zdôrazňuje, že nástroj regionálnej štátnej pomoci musí obsahovať potrebné prostriedky, aby sa neprejavili efekty vytlačenia (crowding-out) a delokalizácie v dôsledku zvýšenia rozdielov v rozsahu pomoci medzi pohraničnými regiónmi a geograficky blízkymi regiónmi, ktoré by mohli roztrieť vnútorný trh prostredníctvom tzv. subsidy races (pretekov v poskytovaní pomoci).

1.15 EHSV navrhuje, aby Komisia:

- prehodnotila svoj zámer znížiť objem pomoci veľkým podnikom zo 40 % na 35 % a 25 %. Navrhované zníženie by v skutočnosti viedlo k strate príťažlivosti pre zahraničné investície,

- neobmedzovala rozsah svojej pomoci na výšku dodatočných nákladov a nesprísňovala podmienky pre vytvorenie stimulačného účinku pre veľké podniky,

- neoslabila schopnosti oblastí podľa písmena a) pritiahnúť zahraničné investície a vytvárať pracovné miesta a hodnoty a aby tieto oblasti neboli konkurenčne znevýhodnené voči iným regiónom mimo Európy, ktorých investičné programy sú v mnohých prípadoch oveľa veľkorysejšie.

1.16 Komisia by zároveň mala zaviesť ochrannú doložku, ktorá by zaviazala najmä veľké podniky, ktoré poberajú regionálnu pomoc, aby založili nový podnik alebo nadobudli aktíva priamo súvisiace s podnikom, s cieľom zabezpečiť na päť rokov nasledujúcich po pridelení pomoci, že:

- zostane zachovaná úroveň zamestnanosti v sídlach firmy v iných členských štátoch, než je ten, v ktorom podnik žiada regionálnu pomoc podľa článku 107 ods. 3 písm. a), alebo

- zníženie úrovne zamestnanosti v sídlach firmy v iných členských štátoch, než je ten, v ktorom podnik žiada regionálnu pomoc podľa článku 107 ods. 3 písm. a) prebehne podľa dohody so sociálnymi partnermi príslušných členských štátov na regionálnej alebo, ak je to vhodné, celoštátnej úrovni.

1.17 EHSV žiada Komisiu, aby rozsah pomoci znižovala postupnejšie, progresívne a vyvázenejšie, než to navrhuje. Znižovanie by malo byť v súlade so znižovaním prostriedkov na pomoc, ktorú regióny dostanú v oblasti politiky súdržnosti.

1.18 EHSV navrhuje, aby sa spolu s HDP na obyvateľa, ktoré je v súčasnosti jediným ukazovateľom, ktorý neodzrkadľuje skutočný výkon regionálneho hospodárstva, použili iné parametre ako napríklad miera nezamestnanosti, pomer medzi stratou pracovných miest a ich celkovým počtom a iné, ktoré by lepšie zodpovedali skutočnej situácii.

2. Zmenená hospodárska situácia po kríze

2.1 V rámci politiky hospodárskej súťaže je kontrola štátnej pomoci nevyhnutným nástrojom na zabezpečenie toho, že jednotný trh sa riadi účinnými zásadami voľného obchodu a hospodárskej súťaže, a reaguje na potrebu zabezpečiť rovnaké podmienky pre všetky podniky v rámci jednotného európskeho trhu. Článok 107 Zmluvy o fungovaní EÚ však zakazuje štátom poskytovať pomoc podnikom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 223, 16.9.2009, s. 54

členskými štátmi a narušuje alebo môže narušiť hospodársku súťaž tým, že poskytuje neopodstatnené selektívne výhody niektorým podnikom, bráni trhovým silám odmieňať konkurencieschopnejšie podniky, a tým znižuje konkurencieschopnosť Európy ako celku.

2.2 Napriek tomu zmluva dáva možnosť odchýliť sa od tohto zákazu, ak takáto pomoc sleduje ciele spoločného európskeho záujmu, ktoré trhové sily samy osebe nemôžu dosiahnuť. Odst. 2 a 3 článku 107 uvádzajú hlavné zlyhania trhu a zoznam **výnimiek**, podľa ktorého niektoré druhy pomoci sú „zlučiteľné“ alebo „možno považovať za zlučiteľné“, na základe kritérií stanovených výhradne Európskou komisiou.

2.3 Na základe článku 107 ods. 3 písm. a) a c) Komisia môže považovať štátnu pomoc poskytnutú s cieľom podporiť hospodársky rozvoj niektorých znevýhodnených oblastí v Európskej únii za zlučiteľnú so spoločným trhom, teda „regionálnu štátnu pomoc“. Ide o pomoc, ktorá môže byť určená predovšetkým **veľkým podnikom** na podporu investícií a vytvárania pracovných miest, alebo za určitých špecifických okolností, prevádzkovú pomoc, v oboch prípadoch **zameranú na konkrétne oblasti, s cieľom vyrovnáť regionálne rozdiely**, najmä podnecovaním podnikov, aby tam umiestňovali nové závody.

2.4 Svojím zameraním na odstránenie hendikepov znevýhodnených regiónov regionálna štátna pomoc podporuje ekonomickú, sociálnu a územnú súdržnosť členských štátov a Európskej únie ako celku: sleduje ciele v súlade s cieľmi štrukturálnych fondov, ktoré spolu s verejnými rozpočtami predstavujú jeden z možných zdrojov prostriedkov na uplatňovanie politiky regionálneho rozvoja.

2.5 EHSV opakovane zdôrazňuje, že je rozhodne nevyhnutné zachovať a v niektorých prípadoch posilniť kontrolu štátnej pomoci, ktorá môže byť na ujmu riadnemu fungovaniu vnútorného trhu, ale považuje za potrebné zaručiť, aby pravidlá týkajúce sa štátnej pomoci zabránili jej roztrieštenosti a riziku narušenia hospodárskej súťaže a obchodu v dôsledku rozdielnej schopnosti členských štátov poskytnúť podporu investíciám.

2.6 Zároveň sa domnieva, že je potrebné zaviesť účinné a pružné nástroje na mimoriadne zásahy, s cieľom zvládaf krízové oblasti alebo situácie.

2.7 Súčasný systém usmernení o regionálnej štátnej pomoci má zjavné nedostatky vzhľadom na strnulosť jeho štruktúry

založenej na geografickom mapovaní územia EÚ, a nie je úplne v súlade s cieľmi zmluvy uvedenými v článku 107 ods. 3 písm. c), čo vedie k potenciálnemu narušeniu hospodárskej súťaže. Súčasná metóda, ak sa použije v zmenenej hospodárskej a sociálnej situácii Únie, môže mať za následok pribrzdzenie rozvoja vnútorného trhu.

2.8 Modernizácia štátnej pomoci musí zahŕňať aj tento dôležitý nástroj, ktorý doplní panorámu možných opatrení v znevýhodnených oblastiach. Zdá sa prinajmenšom podivné, že Komisia nielenže má v úmysle potvrdiť model existujúci už od roku 1971, v znení neskorších zmien, ale ešte sprísňuje jeho vykonávanie. Ciele v oblasti rastu a rozvoja zamestnanosti, na ktoré opakovane poukazuje Komisia, sú v rozpore s nekonzistentnými politickými opatreniami, ktoré fakticky obmedzujú možný rozvoj potenciálu cieľnej reformy usmernení.

2.9 Samotná Európska komisia v stratégii Európa 2020 uznáva, že hospodársky kontext sa mení rýchlejšie ako politický, a preto Európa, ak chce obnoviť udržateľnosť rastu a verejných financií po kríze, potrebuje zaujať nový prístup, ktorý musí byť založený na koncentrácii zdrojov podľa tém a priorít a ktorý sa zavádza prostredníctvom reforiem, ktoré sú vzájomne prepojené v rôznych sektoroch, v duchu spolupráce s členskými štátmi a zainteresovanými stranami v záujme vypracovania komplexnej a vyváženej dohody o ďalšom postupe, ako nedávno skonštatovalo GR pre hospodársku súťaž v diskusnom dokumente o modernizácii z 23. februára 2012 ⁽⁴⁾.

2.10 EHSV víta tento prístup, ktorý pokladá za pružnejší, dynamickejší, a preto vhodnejší na zvládanie rýchlo a neustále sa meniacej krízy, ktorou EÚ prechádza, a žiada, aby bol prijatý takisto a obzvlášť pri uplatňovaní výnimiek, ktoré zmluva stanovuje vo veci regionálnej štátnej pomoci.

3. Súlad medzi regionálnou politikou súdržnosti a politikou hospodárskej súťaže

3.1 EHSV pripomína, že od prvej systematizácie zásad, z ktorých vychádza regionálna štátna pomoc, vykonanej prostredníctvom usmernení z roku 1998 ⁽⁵⁾, Komisia vždy zdôrazňovala, že je potrebné zvýšiť koncentráciu a súlad regionálnej politiky a politiky hospodárskej súťaže ⁽⁶⁾.

3.2 Takýto prístup síce zabezpečoval súlad medzi oboma systémami až po programové obdobie rokov 2000 – 2006, kde sa z politických a hospodárskych dôvodov mapy regiónov

⁽⁴⁾ Comp/DG/2012/012588 z 23. februára 2012.

⁽⁵⁾ Ú. v. ES C 90, 26.3.1998, s. 3. [nedostupné v slovenskom jazyku]

⁽⁶⁾ Oznámenie Komisie členským štátom o spojeniach medzi regionálnou politikou a politikou hospodárskej súťaže – Posilnenie koncentrácie a vzájomného súladu, 98/C 90/03, bod 1.

EÚ oprávnených na príjem štrukturálnej pomoci v rámci vtedajších cieľov 1 a 2 zhodovali s mapami regiónov spadajúcich pod výnimku na poskytovanie regionálnej pomoci, ale v programovom období 2007 – 2013 to už tak nebolo.

3.3 Na jednej strane sme boli svedkami vývoja regionálnej politiky hnanej potrebou prijať „multidisciplinárny alebo integrovaný prístup“, ktorý by umožnil stanoviť osobitné problémy, „ktoré predstavujú rôzne geografické danosti“ a vypracovať „komplexnú stratégiu, ktorá stanovuje rámec činnosti, v rámci ktorého sa presadzujú osobitné ciele a opatrenia“ (7). V nariadení Rady (ES) č. 1083/2006 (8) sa následne vymedzil nový model uplatňovania štrukturálnych opatrení na území, kde jednotlivé členské štáty stanovujú opatrenia na príslušnej územnej úrovni na základe príslušných predpisov a sociálno-ekonomických špecifik a požiadaviek.

3.4 Na druhej strane zostala politika hospodárskej súťaže naopak naviazaná na predbežné stanovovanie oblastí spadajúcich pod výnimky z poskytovania regionálnej pomoci prostredníctvom máp so sedemročnou platnosťou, ktoré nedokázali poskytnúť regionálnej politike a politike súdržnosti rovnako pružný sprievodný nástroj na podporu konkurencieschopnosti, čím sa narušila integrita vnútorného trhu, kde sa objavili asymetrické politiky, ktoré napriek všetkému dokonca sledujú rovnaký cieľ súdržnosti.

3.5 EHSV ďalej pripomína, že v Zelenej knihe o územnej súdržnosti z roku 2008 (9) Komisia uznala, že nárok na podporu opatrení štrukturálnej politiky sa musí stanovovať na regionálnej úrovni v silnejúcom presvedčení, že ak sa má „zlepšiť riadenie politiky súdržnosti, [je nevyhnuté] urobiť ju flexibilnejšou a schopnejšou prispôbiť sa najvhodnejšiemu územnému rozsahu, lepšie reagujúcu na miestne preferencie a potreby a lepšie koordinovanú s ostatnými politikami na všetkých úrovniach v súlade so zásadou subsidiarity“.

3.6 Komisia takisto dospela k záverom, že „aby bolo možné riešiť tieto i ostatné problémy hospodárskeho rastu Únie v globalizovanom svetovom hospodárstve účinne“, „je potrebná politická reakcia rôzneho geografického rozsahu“ (10).

3.7 Ak, ako uznáva Komisia, „politika hospodárskej súťaže môže ovplyvňovať územné rozdelenie hospodárskej činnosti

tým, že zabezpečí, aby sa regionálna pomoc sústredila do najviac znevýhodnených oblastí a tým, že intenzitu pomoci prispôbí charakteru a rozsahu problémov“ (11), nemôže sa vyhnúť vývoju, ku ktorému už došlo v regionálnej politike, kde sú základom opatrenia v duchu tematickej koncentrácie na priority Únie a geografickej koncentrácie premenného rozsahu, pričom bolo nevyhnutné revidovať metodiku stanovovania oblastí, ktoré sú oprávnené na uplatnenie regionálnych výnimiek podľa článku 107 ods. 3.

4. Dôvody nevhodnosti súčasnej metódy mapovania znevýhodnených oblastí

4.1 Výbor poukazuje na to, že metóda použitá Komisiou na vymedzovanie oblastí Únie, ktoré môžu byť oprávnené na regionálne výnimky stanovené v článku 107 ods. 3, uprednostňuje regióny, ktoré zápasia s najzávažnejšími problémami, uvedenými v písmene a) vymedzenými na základe úrovne HDP/PPS (štandardy kúpnej sily) v porovnaní s priemerom EÚ ako celku. Táto metóda by mala byť obohatená o ďalšie kritériá na meranie mimoriadne nízkych úrovní zamestnanosti, na ktoré zmluva výslovne odkazuje: kritérium použité Komisiou zachytáva mimoriadne nízku životnú úroveň, ale nie vždy odráža vysokú nezamestnanosť. Miera nezamestnanosti by mohla byť dobrým korekčným faktorom kritéria HDP. EHSV žiada Európsku komisiu o vysvetlenie, prečo sa určenie znevýhodnených oblastí na základe výnimky uvedenej v písmene c) vykonáva len jednoduchým odpočítaním obyvateľstva oprávnených oblastí podľa článku 107 ods. 3 písm. a) od celkového počtu obyvateľov priradených danému štátu. To spôsobí, že možnosť efektívne zasiahnuť v znevýhodnených oblastiach podľa písmena c) závisí od rozsahu znevýhodnených oblastí podľa písmena a), čo vytvára závažné rozdiely medzi členskými štátmi, a okrem toho takéto rozlišovanie ani nevychádza z porovnávacieho posúdenia sťažených podmienok vybraných regiónov.

4.2 Tým sa vytvorí de facto nespravodlivé podmienky: v niektorých krajinách majú oprávnené regióny výrazne vyššiu úroveň rozvoja než regióny iných krajín, v ktorých by nebolo možné poskytnúť regionálnu pomoc, pretože sa nachádzajú v krajinách s nízkym stropom podľa článku 107 ods. 3 písm. c). Nesmie sa však hľadať odôvodnenie narušenia obchodu v spoločnom záujme, automaticky spôsobené akoukoľvek pomocou, ktoré by bolo naopak úplné a neoprávnené.

4.3 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité naďalej naviazať vymedzovanie oblastí podľa písmena c) na porovnanie s úrovňou rozvoja daného štátu, keďže jedine kritérium vnútroštátneho porovnania umožňuje členským štátom zaoberať sa vnútornými regionálnymi rozdielmi na svojom území a zavádzať opatrenia vnútroštátnej regionálnej politiky, ktoré by dokázali zabrániť roztrieštenosti vnútorného trhu.

(7) Oznámenie Komisie „Kohézna politika na podporu rastu a zamestnanosti: strategické usmernenia Spoločenstva na roky 2007-2013“ KOM(2005)299, z 5. júla 2005, bod 5.

(8) Nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999, článok 12.

(9) COM(2008) 616 final, 6. októbra 2008, bod 1.

(10) Tamže, bod 2.3.

(11) Tamže, bod 3.1.

4.4 Vo vysoko globalizovanom medzinárodnom prostredí, a v európskom kontexte postupného a rýchleho odstraňovania vnútorných bariér, sú rozdiely v rámci Európskej únie viditeľné stále viac na regionálnej, než na národnej úrovni, v oblastiach, kde sociálno-ekonomické problémy prekračujú administratívne hranice a viažu sa na konkrétne štrukturálne a systémové nedostatky skôr hospodárskeho než politického charakteru.

4.5 Naviazať vymedzovanie „zaostávajúcich území“ na zemepisnú mapu vytvorenú na základe údajov týkajúcich priemernej hodnôt za roky 2008 – 2010, a to na sedemročné obdobie, svedčí o strnulosti plánovania, ktorá je úplne anachronická vzhľadom na neustále a rýchlo sa meniacu sociálnu a hospodársku situáciu.

4.6 Okrem toho pokus o „vyváženie“ priestorového rozloženia hospodárskej činnosti prostredníctvom investícií do najviac znevýhodnených oblastí skrýva v sebe vysoké riziko, že sa stane „núteným“ postupom, nesúvisiacim so skutočným potenciálom týchto oblastí, čím sa zabráni efektívnemu zoskupovaniu v rámci oblastí podľa článku 107 ods. 3 písm. c) a zvýhodnia sa tzv. „lovci miestnych ziskov“ v oblastiach podľa písm. a). Strnulá metóda, podľa ktorej sa vopred vymedzujú znevýhodnené oblasti, vytvára výrazne nepriaznivé prostredie pre konkurencieschopnosť a inovácie a zároveň bráni rozvoju inovačných klastrov, na ktoré sa v stratégii Európa 2020 poukazuje ako na kľúčové prvky stratégií inteligentnej špecializácie pre regionálny rast. Európska komisia presadzuje ich podporu a rozvoj, ktoré sa musia „sústrediť na oblasti konkurenčnej výhody“⁽¹²⁾, t. j. na tie hospodárske sektory, v ktorých opatrenia dosahujú najlepší pomer medzi nákladmi a prínosom.

4.7 Rovnako bolo zoširoka poukázané na to⁽¹³⁾, že politika regionálneho rozvoja založená hlavne na kompenzácii regionálnych rozdielov súvisiacich s rozdielmi v produktivite, teda taká, ktorá sa obmedzuje na prerazdeľovanie finančných prostriedkov z bohatších do chudobnejších regiónov, výrazne obmedzuje mobilitu a dobre fungujúce procesy zoskupovania. Tento prístup musí nevyhnutne uvoľniť miesto stratégii rozvoja vymedzenej na základe zohľadnenia miestnych špecifík, v ktorej hranice regiónov a lokalít sú nezávislé od administratívnych hraníc a môžu sa v priebehu času meniť.

5. Potreba zmeniť spôsob vymedzovania znevýhodnených oblastí: návrhy

5.1 EHSV sa domnieva, že by sa pri mapovaní tzv. „znevýhodnených oblastí“ malo každému administratívnejmu regiónu umožniť zasiahnuť vo všetkých oblastiach, ktoré v priebehu programového obdobia preukážu známky znevýhodnenia zistené podľa vopred stanovených uznaných a spoločných parametrov.

5.2 EHSV súhlasí s modelom, ktorý Fabrizio Barca odporúča na modernizáciu regionálnej politiky v správe o politike súdržnosti z roku 2009⁽¹⁴⁾ a ktorý spočíva vo výbere cieľových oblastí zásahu na základe priorít, potrieb, územnej konfigurácie ekonomickej neefektívnosti a oblastí sociálneho vylúčenia, inštitucionálneho kontextu, ale nezávisle od administratívnych hraníc.

5.3 EHSV navrhuje Komisii, aby prijala rovnaký prístup k politike hospodárskej súťaže, a to prostredníctvom nového spôsobu vymedzovania „hospodárskych oblastí“ podľa článku 107 ods. 3 písm. c), nezávislého od zemepisných a administratívnych hraníc, ale zároveň schopného zohľadniť reálne podmienky v jednotlivých regiónoch v priebehu času.

5.4 EHSV sa domnieva, že tento model je schopný zabezpečiť tak ciele regionálneho rozvoja, a to prostredníctvom tematickej koncentrácie, ako aj zásady hospodárskej súťaže a integritu trhu, prostredníctvom kvantitatívneho obmedzenia zdrojov, ktoré sa majú vyčleniť na nástroje regionálnej štátnej pomoci, vopred stanoveného pre každý členský štát a región NUTS II (nomenklatúra územných štatistických jednotiek), ako je to už napríklad v prípade mechanizmu vnútroštátneho stropu de minimis pre odvetvie rybolovu a poľnohospodárstva.

5.5 EHSV navrhuje, aby bolo stanovenie stropu sprevádzané vymedzením kritérií hodnotenia krízových situácií, ktoré by zabezpečili súlad zásahov na podporu podnikov s cieľom rozvoja slabších regiónov, a aby územia, na ktorých by sa sporadicky zavádzali opatrenia regionálnej pomoci, boli vymedzované na základe rozsiahleho súboru ukazovateľov a príslušných prahových hodnôt, ktoré by vopred schválila Európska komisia.

5.6 EHSV sa domnieva, že koherentnejšou a vhodnejšou by bola metóda vymedzovania znevýhodnených oblastí, ktorá by odrážala skutočné hospodárske a sociálne pomery území, a to na základe ukazovateľov nezamestnanosti, ktoré na úrovni NUTS III presahujú celoštátny priemer. Na základe obyvateľstva týchto vybraných oblastí NUTS III by sa mala stanoviť maximálna úroveň podpory, ktorá môže byť poskytnutá podnikom usadeným v týchto oblastiach NUTS III prostredníctvom multiplikátora, ktorý treba určiť po dohode s Európskou komisiou.

5.7 EHSV sa domnieva, že táto metóda umožňuje Komisii chrániť hospodársku súťaž efektívnejšie než súčasná metóda, pretože v súlade s podmienkami kompatibility stanovenými v usmerneniach ukladá kvantitatívne a vecné obmedzenia pomoci, ktorú členské štáty môžu udeliť na danom území,

⁽¹²⁾ COM(2010) 553 final, 6. októbra 2010, „Príspevok regionálnej politiky k inteligentnému rastu v rámci stratégie Európa 2020“, bod 3.1.

⁽¹³⁾ Pozri poznámku pod čiarou 14.

⁽¹⁴⁾ Program reformovanej politiky súdržnosti – územný prístup k plneniu výziev a očakávaní Európskej únie – nezávislá správa, ktorú na žiadosť členky Európskej komisie zodpovednej za regionálnu politiku Danuty Hübnerovej v apríli 2009 vypracoval Fabrizio Barca.

čím sa zabraňuje krajinám s väčším množstvom zdrojov zasaňovať neprimeranou mierou v porovnaní s ostatnými krajinami v prospech svojich podnikov, zatiaľ čo súčasné pravidlá umožňujú štátom sústrediť na danú oprávnenú oblasť štátnu pomoc v celkovej výške, ktorá by mohla narušiť hospodársku súťaž.

6. Potreba zachovať v oblastiach podľa článku 107 ods. 3 písm. c) poskytovanie pomoci aj veľkým podnikom

6.1 Výbor pripomína, že od svojho zavedenia bola regionálna štátna pomoc koncipovaná ako pomoc pre veľké podniky, ktorých strategické poslanie v dynamike rozvoja regionálnych ekonomík Komisia vhodne opísala vo svojom oznámení o regionálnej politike a politike hospodárskej súťaže z roku 1998⁽¹⁵⁾, kde zdôrazňuje potrebu súladu medzi týmito dvoma politikami práve preto, aby sa prilákali investície väčších spoločností, na margo čoho otvorene uznáva, že „by to bolo veľmi žiaduce, čo sa týka regionálneho rozvoja, pretože by to prinieslo podporný účinok a prístup na svetové trhy“.

6.2 So zreteľom na uvedené pripomienky výbor považuje za potrebné zachovať možnosť poskytovania regionálnej pomoci aj veľkým podnikom v oblastiach podľa článku 107 ods. 3 písm. c) za podmienok stanovených v platných usmerneniach.

6.3 EHSV upozorňuje Európsku komisiu, že vylúčenie veľkých podnikov z poskytovania regionálnej pomoci v oblastiach podľa písmena c) môže viesť k nebezpečnej nevyváženosti verejných prostriedkov v oblastiach podľa písmena a) v niektorých krajinách, ktoré majú k dispozícii nielen obzvlášť vysoké objemy pomoci, ale aj značné prostriedky EÚ, a v ktorých sú mzdové náklady oveľa nižšie, čo má nevyhnutne za následok narušenie hospodárskej súťaže.

6.4 Liberalizácia finančných trhov a rozšírenie jednotného trhu v súčasnosti umožňujú podnikom sledovať stratégiu minimalizácie daní a „regulačnej arbitráže“ pri hľadaní najvhodnejšieho sídla z hľadiska zdanenia⁽¹⁶⁾. EHSV sa domnieva, že kým sa dosiahne harmonizácia zdanenia, ktoré obmedzí na minimum túto škodlivú konkurenciu v daňovej oblasti, Komisia by teraz mala uprednostňovať také formy pomoci a také schémy pomoci (napríklad dlhodobé daňové úľavy založené na dostatočne „záväzných“ podmienkach), ktoré môžu prispieť skôr k zmenšeniu deformácie trhu než k zníženiu pomoci. V regulačnom rámci na nové programové obdobie by sa mali

sprísniť pravidlá zabraňujúce presídľovaniu podnikov a zaistiť kanály, ktoré umožnia správne koordinovať využívanie prostriedkov EÚ poskytovaných v rámci politiky súdržnosti a povoľovanie štátnej pomoci v prospech tej istej spoločnosti.

6.5 Výbor dôrazne vyzýva Komisiu, aby pozorne zohľadnila regulačný model podpory rozvoja hospodárstva znevýhodnených oblastí jedného z našich hlavných konkurentov, Spojených štátov amerických (*Code of Federal Regulations*, časť 13, *Business Credit and Assistance*). Mechanizmus vymedzovania oblastí na poskytovanie štátnej pomoci je založený na určovaní klastrov hospodárskeho rozvoja (*economic development districts*) a hospodársky znevýhodnených oblastí (*economic distressed areas*), ako aj výbere projektov zameraných na ich rozvoj, a to nie na základe zemepisných a administratívnych hraníc, ale na základe priorit a účelov opatrení a súboru parametrov stanovených vo všeobecnej podobe na federálnej úrovni, ktoré potom každý štát v detailoch prispôsobuje svojej hospodárskej štruktúre.

7. Postoj zainteresovaných strán

7.1 Počas verejnej diskusie 29. januára 2013 o štátnej pomoci pre regionálny rozvoj v Európe, do ktorého sa zapojili zástupcovia niektorých európskych regiónov (zo Španielska, Nemecka a Talianska: Andalúzia, Bavorsko a Emilia Romagna), miestnych a národných združení podnikov a Európskeho parlamentu, ako aj expert spravodajcu Výboru regiónov, ktorý prezentoval stanovisko prijaté týmto poradným orgánom EÚ 1. februára 2013⁽¹⁷⁾, v ktorom Komisii predkladá otázky a návrhy v podstate v súlade s potrebou modernizácie pravidiel o regionálnej štátnej pomoci.

7.2 I keď z rôznych uhlov pohľadu a rôznych pozícií, regióny i podniky upozornili na nedostatky návrhu Komisie, ktorý neposkytuje dostatočné a všeobecne prijateľné odpovede na mnoho otázok modernizácie a zlepšovania systému regionálnej štátnej pomoci, najmä v tomto období akútnej krízy. Zástupca Európskeho parlamentu súhlasil s návrhom obsiahnutým v tomto stanovisku, o ktorom sa nazdáva, že vhodnejšie a vo väčšej miere zohľadňuje potrebu opätovného nastolenia rovnováhy medzi územiami. Boli predložené zaujímavé návrhy, ako napríklad rozšíriť o mieru nezamestnanosti v konkrétnom regióne súčasné jediné kritérium HDP na stanovovanie rozdielu v porovnaní s európskym priemerom a spôsobilosti regiónov na prijímanie podpory v rámci výnimky podľa článku 107 ods. 3 písm. a). Tieto návrhy získali plnú podporu zo strany EHSV.

7.3 Napokon podniky tak z miestneho, ako aj národného hľadiska zdôraznili potrebu pružného nástroja: prístup k regionálnej pomoci by mal byť posudzovaný podľa kvality investície, očakávaného účinku na hospodárstvo a jeho vplyvu na hospodársku súťaž, a nie podľa veľkosti podniku. Okrem toho sa zdôraznilo, že na účinnejšie posúdenie účinkov pomoci poskytovanej väčším ako malým a stredným podnikom na hospodársku súťaž by si definícia rozmerových parametrov podniku

⁽¹⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou 5.

⁽¹⁶⁾ Nová stratégia pre jednotný trh – v službách európskeho hospodárstva a európskej spoločnosti – správa pre predsedu Európskej komisie J. M. Barrosa, ktorú vypracoval Mario Monti 9. mája 2010.

⁽¹⁷⁾ <http://www.toad.cor.europa.eu/corwipdetail.aspx?folderpath=COTER-V/034&id=21792>.

v odporúčaní Komisie z roku 2003 ⁽¹⁸⁾ vyžadovala aktualizáciu, keďže kategória podnikov „iných ako MSP“ zahŕňa mnoho podnikov, ktoré nie sú veľkými nadnárodnými spoločnosťami, a keďže majú rozmery oveľa menšie ako veľké nadnárodné spoločnosti, nemôžu byť posudzované rovnakým spôsobom ako ony.

8. Potreba zachovať mieru podpory pre veľké podniky v oblastiach uvedených v článku 107 ods. 3 písm. a) ZFEÚ

8.1 Výbor vyzýva Komisiu, aby prehodnotila svoj zámer znížiť intenzitu pomoci pre veľké podniky zo 40 % na 35 % a 25 %. Argumenty Komisie na zníženie podpory nie sú platné. Odporúčané zníženie by v skutočnosti viedlo k zničeniu

existujúcich systémov v oblastiach podľa písmena a) vytvorených s cieľom prilákať zahraničné investície.

8.2 Výbor je tiež vážne znepokojený zámerom Komisie obmedziť intenzitu pomoci do výšky dodatočných nákladov a sprísniť postup dokazovania stimulačného účinku pre veľké podniky.

8.3 Uvedené opatrenia by v skutočnosti ochromili schopnosť oblastí pod písmenom a) prilákať zahraničné investície a vytvárať nové pracovné miesta a hodnoty, a zároveň by ich znevýhodnili v konkurencii s inými regiónmi mimo Európy, ktorých investičné programy sú v mnohých prípadoch oveľa štedrejšie.

V Bruseli 21. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Odporúčanie Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 týkajúce sa definície mikropodnikov, malých a stredných podnikov, v plnom znení. [nedostupné v slovenskom jazyku] (Ú. v. EÚ L 124, 20.5.2003, s. 36).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vytváranie pracovných miest prostredníctvom učňovskej prípravy a celoživotného odborného vzdelávania: úloha podnikov vo vzdelávaní v EÚ“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2013/C 161/05)

Spravodajkyňa: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 12. júla 2012 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Vytváranie pracovných miest prostredníctvom učňovskej prípravy a celoživotného odborného vzdelávania: úloha podnikov vo vzdelávaní v EÚ“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 83 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 6 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Výbor zaznamenáva aktívny prístup zamestnávateľov a podnikateľov k celoeurópskej mobilizácii na podporu rozvoja kvalifikácií a ich zladenia s potrebami trhu práce v záujme obnovy rastu, tvorby pracovných miest a najmä zlepšenia situácie mladých ľudí na trhu práce.

1.2 Vzdelávanie a odborná príprava sú nákladné činnosti, do ktorých je zapojený väčší počet príjemcov. Existuje celý rad modelov, ako je v Európe možné zaviesť systémy na rozdelenie nákladov. Zamestnávateľia by sa na nich mali zúčastňovať v súlade s vnútroštátnymi postupmi a podmienkami.

1.3 Výbor apeluje na zamestnávateľov a podnikateľov, aby podporili zásadu partnerstva a spoluprácu všetkých zúčastnených strán na reformách vzdelávacích systémov, systémov odbornej prípravy a rozvoji stratégií celoživotného vzdelávania. V tejto súvislosti výbor uznáva úlohu sociálneho dialógu a doterajšie výsledky spolupráce sociálnych partnerov na všetkých úrovniach.

1.4 Výbor apeluje na zamestnávateľov a podnikateľov, aby v záujme zachovania a posilnenia postavenia priemyslu v Európe prispeli k zlepšeniu imidžu priemyslu, technických odborov a zručností v odboroch „STEM“⁽¹⁾, analyzovali, predvídali a informovali o potrebách jednotlivých odvetví, a tak aktívne prispeli k lepšiemu zosúladieniu zručností s potrebami trhu práce.

1.5 Zamestnávateľia a organizácie podnikov by súčasne mali rešpektovať zvláštne potreby mikropodnikov a malých podnikov s ohľadom na ich veľký potenciál vytvárať pracovné

príležitosti a pomáhať im pri vytváraní vlastných prehľadov, ktoré by podrobne ukázali, ako tieto flexibilnejšie a dynamickejšie podniky fungujú.

1.6 Výbor odporúča podnikom, aby spoločne s ďalšími aktérmi činnými v oblasti zamestnanosti úzko spolupracovali so školami a vzdelávacími inštitúciami a aktívne sa podieľali na tvorbe osnov a programov výučby v odbornej príprave a ďalšom vzdelávaní, a to z hľadiska očakávaných výsledkov. Táto spolupráca by sa mala premietnuť aj do prípravy učiteľov a majstrov odborného výcviku v odbornom vzdelávaní.

1.7 Výbor sa domnieva, že účinnejšia spolupráca podnikov s verejnými a súkromnými službami zamestnanosti povedie k vyššej previazanosti výučby v podnikoch so zásadami aktívnej politiky zamestnanosti, a tým aj k vyššej účasti na celoživotnom vzdelávaní.

1.8 V rámci navrhovaného združenia pre učňovskú prípravu by zamestnávateľia a podnikatelia mali prijať záväzok podporovať kvalitu, zlepšovať imidž a zvyšovať atraktivnosť učňovského vzdelávania v Európe. Mali by prevziať zodpovednosť za vytváranie dostatočného množstva miest pre stážistov a učňov na základe duálneho vzdelávacieho systému, ktorý umožňuje prepojiť školské vzdelanie a bežnú prax v podniku, a ďalších foriem získavania praktických skúseností a zručností. Je však potrebné, aby boli na to pre podniky na národnej úrovni vytvorené vhodné podmienky a motivačné nástroje.

1.9 Výbor berie na vedomie podiel zamestnávateľov v rámci sociálneho partnerstva na rozvoji a implementácii európskych

(1) Odbory STEM (prírodné vedy, technológia, inžinierske odbory a matematika).

nástrojov, ako sú EQF ⁽²⁾, ESCO ⁽³⁾ a ECVET ⁽⁴⁾, Europass a ďalšie, na národnej úrovni a opakovane upozorňuje na nevyhnutnosť prispôbiť tieto nástroje podmienkam mikropodnikov, malých podnikov a remesiel.

1.10 Výbor tiež vyzýva zamestnávateľov a podnikateľov, aby rozvinuli potenciál žien a podporili ich najmä v štúdiu odborov „STEM“, aby tak zvýšili ich zamestnateľnosť a uľahčili ich prechody na trhu práce.

1.11 Výbor nabáda zamestnávateľov a podnikateľov, aby účinnejšie využívali európske štrukturálne fondy – EFRR, EPFRV, a predovšetkým ESF novej generácie ⁽⁵⁾ a program „Erasmus pre všetkých“. Súčasne požaduje zvýšiť prostriedky na programy COSME a HORIZONT.

2. Úvodná časť

2.1 Stanovisko bezprostredne nadväzuje na stanoviská výboru venované stratégii Európa 2020 a príslušným hlavným iniciatívam ⁽⁶⁾ a na stanoviská venované rozvoju zručností, úlohe vzdelávania a odbornej prípravy. ⁽⁷⁾

2.2 Stanovisko sa stavia kladne k výzve Európskej komisie ⁽⁸⁾ vybudovať silné a dôveryhodné partnerstvá so všetkými zainteresovanými stranami, rešpektuje úlohu občianskej spoločnosti i autonómiu sociálnych partnerov ⁽⁹⁾ a dopĺňa stanoviská výboru s týmto zameraním ⁽¹⁰⁾.

2.3 Cieľom stanoviska EHSV je poukázať na aktívny príspevok zamestnávateľov a podnikateľov k uskutočňovaniu opatrení prijatých na úrovni EÚ v oblasti zamestnanosti, vzdelávania a príležitostí pre mladých ľudí. Pôjde teda o určitú konfrontáciu prijatých politík a opatrení s podmienkami a požiadavkami podnikovej praxe. Podniky v Európe sú kľúčovými aktérmi pri prekonávaní krízy na trhu práce ⁽¹¹⁾.

⁽²⁾ Európsky kvalifikačný rámec.

⁽³⁾ Európska klasifikácia zručností, kompetencií a povolání.

⁽⁴⁾ Európsky systém kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu – pomáha overovať, uznávať a zhromažďovať pracovné zručnosti a vedomosti.

⁽⁵⁾ Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka, Európsky sociálny fond.

⁽⁶⁾ COM(2010) 682 final, 23.11.2010, COM(2010) 477 final, 15.9.2010, COM(2010) 614 final, 28.10.2010 atď.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 68, 6.3.2012, s. 1 – 10; Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 142 – 149; Ú. v. EÚ C 68, 6.3.2012, s. 11 – 14; Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 55.

⁽⁸⁾ COM(2012) 727 final.

⁽⁹⁾ Rámcová dohoda o inkluzívnych trhoch práce, 2010 a Akčný rámec pre celoživotné rozvíjanie schopností a kvalifikácií, 2002.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 94 – 101, Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 69 – 75, Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 65 – 70.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 65 – 70.

2.4 Európa teraz musí aktivizovať všetky zdroje rastu a jedným z nich sú kvalifikované pracovné sily, ktoré svojou štruktúrou a množstvom zodpovedajú aktuálnym potrebám trhu práce. Pozornosť sa preto musí obracať aj na praktické pracovné zručnosti (výsledky), odborné vzdelávanie, učňovské školstvo a technické odbory.

2.5 EHSV v posledných rokoch zvýšil svoju činnosť na podporu účinnejšieho prepojenia vzdelávacích systémov s potrebami sveta práce ⁽¹²⁾ na účely zvýšenia zamestnateľnosti pracovníkov, prístupu podnikov k lepšie kvalifikovanej pracovnej sile a plynulejšieho prechodu zo škôl do pracovného procesu, a adresoval celý rad odporúčaní zamestnávateľom a podnikateľom:

— podieľať sa v rámci tripartitných rokovaní s vládou a sociálneho dialógu na reformách trhu práce a modernizácii vzdelávacích systémov,

— podieľať sa na predvídaní budúcich potrieb trhu práce,

— prispieť k vytváraniu účinných stratégií celoživotného vzdelávania,

— spoločne s inými aktérmi činnými v oblasti zamestnanosti iniciovať a upevňovať spoluprácu podnikov so školami a vzdelávacími inštitúciami,

— podporovať uznávanie výsledkov neformálneho a informálneho vzdelávania,

— spolupracovať s inštitúciami trhu práce, najmä verejnými a súkromnými službami zamestnanosti a aktívne sa zapojiť do systémov profesijného poradenstva pre mládež a uchádzačov o zamestnanie,

— zlepšiť imidž najmä priemyselných odvetví a ponúkať viac miest pre učňovské vzdelávanie a možností praktického výcviku a stáží,

— zabezpečiť stáže pre učiteľov a školiteľov v podnikoch,

— spolupracovať s rodinami a jednotlivcami a prispieť k zosúladeniu ich ambícií s reálnymi potrebami podnikov,

⁽¹²⁾ EHSV inicioval celý rad podujatí zameraných na dobré príklady spolupráce škôl a podnikov, prepojenie odborného vzdelávania a prípravy s praxou a podporu mladých podnikateľov: **Nunc Thermo Fisher Scientific, Roskilde, Dánsko**, 6.2.2012 „Zo školy do práce“, **Polytechnika Guarda, Portugalsko**, 5.6.2012 „**Fórum pre nové tisícročie**“. **ESC Versailles Francúzsko**, **29.8.2012** tematická konferencia „**Európska mládež: Nádej alebo rozčarovanie novej generácie?**“ a fóra na podporu mladých podnikateľov a žien podnikateľiek.

- vytvárať štruktúry a podmienky umožňujúce zamestnancom, aby odovzdávali znalosti a skúsenosti učňom a praktikantom alebo sa stali dočasnými učiteľmi v rámci odborného vzdelávania a prípravy,
- pomáhať pri zvyšovaní mobility zamestnancov, študentov a vyučujúcich medzi rôznymi systémami vzdelávania a odbornej prípravy a medzi jednotlivými krajinami (uplatňovaním nástrojov EQF, ECVET, EQAVET, Europass atď.),
- stať sa súčasťou iniciatív na zavádzanie národných sústav kvalifikácií (NSK) a národných sústav povolání (NSP),
- využívať európske fondy na podporu vzdelávania a mobility žiakov v Európe,
- podporovať dobrovoľníctvo vo vzdelávaní a príprave učňov,
- efektívne využívať prostriedky zo štrukturálnych fondov, najmä ESF.

3. Prebiehajúce iniciatívy na úrovni EÚ

3.1 „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“ kladie dôraz na potrebu investícií do systémov vzdelávania a odbornej prípravy, predvídanie požadovaných zručností a zlepšenie celoživotného vzdelávania a navrhuje vypracovanie komplexných stratégií celoživotného vzdelávania.

3.2 Iniciatíva „Mládež v pohybe“⁽¹³⁾ kladie dôraz na kvalitné vzdelávanie, úspešné zapojenie do trhu práce a väčšiu mobilitu a navrhuje zvýšiť príťažlivosť, rozmanitosť poskytovania a kvalitu odborného vzdelávania a prípravy, zlepšiť prístup k vysoko kvalitným stážam a motivovať podniky, aby sa stali dobrými hosťiteľskými podnikmi.

3.3 Oznámenie „Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest“⁽¹⁴⁾ sa zameriava na tvorbu pracovných miest, najmä v odvetviach s vysokým potenciálom rastu, obnovenie dynamických trhov práce, rozvoj celoživotného vzdelávania ako istoty zamestnanosti a vytváranie príležitostí pre mladých ľudí.

3.4 V časoch zvyšujúcej sa nezamestnanosti a nedostatočného hospodárskeho rastu je naliehavo nutné vedieť využiť nové príležitosti na učenie aj mimo formálnej sústavy vzdelávania. Odporúčanie Rady týkajúce sa validácie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia⁽¹⁵⁾ je preto príspevkom na úrovni EÚ k urýchleniu reforiem.

⁽¹³⁾ COM(2010) 477 final, 15.9.2011.

⁽¹⁴⁾ COM(2012) 173 final, 18.4.2012.

⁽¹⁵⁾ Odporúčanie Rady týkajúce sa validácie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia, COM(2012) 485 final, 5.9.2012.

3.5 Oznámenie Komisie „Prehodnotenie vzdelávania: investície do zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov“⁽¹⁶⁾ prináša celý rad konkrétnych návrhov a inovatívnych postupov aj v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, učňovského školstva a podpory podnikateľského vzdelávania a mobility. Európsky systém odborného vzdelávania a prípravy sa musí snažiť o to, aby sa stal svetovou špičkou, a to tak v oblasti noriem, ako aj svojim skutočným výkonom⁽¹⁷⁾.

3.6 Oznámenie Komisie „Dostať mladých do zamestnania“⁽¹⁸⁾ vychádza z doteraz predložených návrhov, ako je Európsky rámec kvality pre stáže⁽¹⁹⁾ a Systém záruk pre mladých ľudí, a vyzýva na vytvorenie európskeho združenia pre učňovskú prípravu⁽²⁰⁾.

3.7 „Akčný plán pre podnikanie 2020 – Opätovné stimulovanie podnikateľského ducha v Európe“ sa týka vzdelávania a prípravy podnikateľov a vytvorenia celoeurópskej iniciatívy podnikateľského vzdelávania⁽²¹⁾ zameraného na rozvoj podnikateľských znalostí, kvalifikácií a prístupov.

4. Úloha zamestnávateľov a podnikateľov

4.1 Snaha o posilnenie postavenia priemyslu a súvisiacich služieb v Európe si vyžiada zmenu kvalifikačnej štruktúry a zodpovedajúce zručnosti vo všetkých odvetviach založené na jasne definovaných výsledkoch.

4.2 Reštrukturalizácia mnohých odvetví, ako prirodzený rys dynamických hospodárstiev, prináša so sebou stratu pracovných miest aj ich tvorbu. Počet nových miest však výrazne zaostáva za počtom zaniknutých pracovných miest⁽²²⁾. Pre zamestnávateľov to znamená vedieť v spolupráci s vládami a v kontexte

⁽¹⁶⁾ Prehodnotenie vzdelávania: investície do zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov, COM (2012) 669 final.

⁽¹⁷⁾ Odborné vzdelávanie a príprava pre lepšie zručnosti, rast a pracovné miesta, SWD(2012) 375.

⁽¹⁸⁾ Dostať mladých do zamestnania, COM (2012) 727 final, vrátane SWD(2012) 406 k rámcu kvality pre stáže.

⁽¹⁹⁾ Druhá etapa konzultácií s európskymi sociálnymi partnermi v súlade s článkom 153 ods. 5 ZFEÚ sa začala 5. decembra 2012.

⁽²⁰⁾ Ministri zodpovední za vzdelávanie sa 10. a 11. decembra 2012 zišli v Berlíne a na podporu tohto združenia prijali memorandum s desiatimi konkrétnymi návrhmi na zvýšenie príťažlivosti a kvality odborného vzdelávania a prípravy a rozvoja duálnych systémov.

⁽²¹⁾ Akčný plán pre podnikanie 2020 – Opätovné stimulovanie podnikateľského ducha v Európe, COM(2013) xxxx, 9.1.2013.

⁽²²⁾ Európsky monitor reštrukturalizácie (EMR) Eurofound eviduje od júla do septembra 2012 274 prípadov reštrukturalizácie, ktorá predstavuje stratu 105 076 pracovných miest a vytvorenie 30 520 nových pracovných miest.

sociálneho dialógu predvídať a riadiť zmeny, aby sa obmedzili sociálne dosahy a zvýšil kladný prínos reštrukturalizácie. Znamená to významne sa podieľať na investíciách do vzdelávania a rekvalifikácií.

4.3 Preto je potrebné predvídať budúce potreby trhu práce. Aj keď medzinárodné odborné štúdie ukazujú, že hodnoverné predvídanie dlhodobých potrieb trhu práce je vzhľadom na dynamiku celosvetového vývoja veľmi ťažké, zamestnávateľské a podnikateľské organizácie by mali uskutočňovať krátkodobé a strednodobé analýzy jednotlivých odvetví, identifikovať rozdiely medzi regiónmi a reagovať na meniace sa potreby podnikov týkajúce sa kvalifikovaných pracovných síl. Tieto analýzy a predvídanie sa týkajú všetkých hospodárskych subjektov vrátane družstiev a remesiel.

4.3.1 Optimálnou cestou je stanovenie strategických cieľov a tvorba akčných plánov. Súčasťou takýchto plánov býva posilnenie marketingu daného odboru, navrhnutie koncepcie vzdelávania a definovania požiadaviek, spoločná zodpovednosť a ekonomické zapojenie štátu a ostatných zainteresovaných strán do vzdelávania a výchovy absolventov, rozvíjanie spolupráce medzi podnikmi, školami a ďalšími zainteresovanými stranami v záujme prepojenia teórie a praxe, koncepcia prípravy študentov v podnikoch a budovanie kultúry podnikovej mobility.

4.3.1.1 Koncepcia vzdelávania môže obsahovať vyhodnotenie kvality absolventov jednotlivých odborov vhodných pre dané odvetvie, špecifikáciu profesií, ktoré je možné zabezpečiť rekvalifikáciou, medzirezortnou spolupracou s ostatnými priemyselnými odvetviami, vytváranie zoznamu spolupracujúcich stredných a základných škôl, zapojenie kariérnych poradcov, zisťovanie motivácie a predstavy o profesijnej kariére študentov posledných ročníkov formou dotazníkov.

4.3.1.2 Dôležitá je koncepcia prípravy študentov v podnikoch. Vyžaduje si to nastavenie programov prípravy študentov, vytvorenie prostredia na ich zapojenie do činnosti podnikov a nastavenie pravidiel vyhodnocovania účinnosti prípravy študentov. Podniky by mali podporovať mobilitu študentov a učňov a organizovať výmenné pobyty.

4.3.1.3 Vzdelávanie a odborná príprava sú nákladné činnosti, do ktorých je zapojený väčší počet príjemcov⁽²³⁾. Štátne orgány majú značnú finančnú spoluzodpovednosť za podporu dospelých pri nadobúdaní základných zručností, ako aj kvalifikácií a kompetencií potrebných na to, aby mohli (znovu) vstúpiť na trh práce. Od zamestnávateľov sa očakáva, že prevezmú

primárnu zodpovednosť za financovanie rozvoja zručností špecifických pre dané pracovné miesta. Jednotlivci by tiež mali niesť zodpovednosť za získanie a rozvoj svojej zamestnateľnosti a osobných zručností.

4.3.1.4 V mnohých členských štátoch sa štát podieľa na uskutočňovaní vzdelávacích a rekvalifikačných programov vrátane finančnej účasti. Táto verejná zodpovednosť je nevyhnutná a mohla by sa zlepšiť zabezpečením možnosti financovania z európskych fondov alebo možnosti využiť realizované projekty a napojiť sa na ne. Financovanie z verejných zdrojov však nikdy nemôže nahradiť zodpovednosť všetkých zainteresovaných strán vrátane zamestnávateľov.

4.4 V kontexte sociálneho dialógu by mali byť zamestnávateľia účinnejšie zapojení do vytvárania a uskutočňovania štátnej vzdelávacej politiky zameranej na zlepšovanie dostupnosti predškolskej výchovy, modernizáciu a rehabilitáciu sekundárneho a terciárneho odborného vzdelávania a prípravy.

4.4.1 Kvalitná a dostupná predškolská starostlivosť o deti je súčasťou počiatočného vzdelávania. Zamestnávateľia môžu spolupracovať s predškolskými zariadeniami a podporovať rozvoj talentov (napr. pomocou technických hračiek) v najrôznejších odboroch v spolupráci s odbornými inštitúciami a rodičmi.

4.4.2 Súčasťou výučby už od základných škôl by malo byť aj zoznámenie sa s praktickými zručnosťami najrôznejších povolání, vrátane technických, s perspektívami jednotlivých odvetví priemyslu a služieb a súčasnými požiadavkami na znalosti a zručnosti. Bez dosiahnutia pokroku v zručnostiach v odboroch „STEM“ a praktických zručnostiach bude ťažké zlepšiť odborné vzdelávanie a prípravu učňov. Mohla by to byť jedna z možností ako uľahčiť integráciu mladých ľudí do dnešného trhu práce.

4.4.3 Najnovšia štúdia CEDEFOP⁽²⁴⁾ ukázala, že celý rad európskych krajín už prijal opatrenia na zvýšenie príťažlivosti odborného vzdelávania a prípravy, prieskum však vykazuje nedostatok úsilia v mnohých rozhodujúcich oblastiach, ako je zlepšenie prechodu z odborného vzdelávania a prípravy do vyššieho vzdelávania, revízia a modernizácia osnov, zlepšenie infraštruktúry škôl odborného vzdelávania a prípravy, prístup k špeciálnym skupinám, uskutočňovanie štrukturálnych zmien a zlepšenie spolupráce medzi rôznymi úrovňami, zlepšenie systému učňovského školstva a najmä väčšie zapojenie zamestnávateľov a sociálnych partnerov.

⁽²³⁾ <http://adult-learning-investment.eu/docs/BackgroundReport.pdf>.

⁽²⁴⁾ Workshop 9.–10.10.2012, Brusel o atraktivnosti IVET, štúdia SKOPE, Oxfordská univerzita, www.cedefop.org.

4.4.4 Potenciál európskych vysokoškolských inštitúcií plniť si úlohu v spoločnosti a prispievať k prosperite Európy sa nevyužíva v dostatočnej miere⁽²⁵⁾. Znalostná ekonomika potrebuje ľudí so správnym pomerom zručností, medzi ktoré patria prierezové spôsobilosti, elektronické zručnosti pre digitálny vek, tvorivosť a pružnosť a dôkladný prehľad v oblasti ich špecializácie. Vhodne vybrané školy a podniky preto musia spolupracovať aj na úrovni vysokého školstva. Zamestnávateľia nemôžu čakať, že im školy budú produkovať absolventov na mieru. Mali by primerane svojim kompetenciám spolupracovať na učebných plánoch a zvyšovať úroveň vybavenosti škôl. Súčasne však treba rešpektovať autonómiu škôl, ktoré plnia ďalšie celospoločensky dôležité poslanie.

4.5 Nedostatok zručností v odboroch „STEM“ sa stane jednou z najväčších prekážok hospodárskeho rastu. Pracovná sila starne, v mnohých povolaniach typu „STEM“ dochádza k obmene generácií, keď z podnikov odchádzajú do dôchodku skúsení zamestnanci a v budúcich rokoch nebudú školské systémy ešte nastavené tak, aby sa na trh práce dostávali akútne potrební pracovníci s technickým vzdelaním.

4.5.1 Zamestnávateľia preto musia bojovať proti mýtom, že zručnosti z odborov „STEM“ nemajú budúcnosť, ale naopak musí sa preukázať, že rozšírenie predmetov „STEM“ v školách všetkých stupňov znamená do budúcnosti lepšie príležitosti a flexibilitu pri budovaní kariéry. Musia lepšie informovať o budúcich kvalifikáciách, ktoré podniky potrebujú a musia prispievať k celoživotnému vzdelávaniu učiteľov⁽²⁶⁾.

4.5.2 Chybu však nie je možné hľadať iba v samotných vzdelávacích systémoch. Zamestnávateľia musia včas predvídať budúci vývoj, reagovať na celosvetové a technologické výzvy, modernizovať prevádzky a vytvárať pracovné príležitosti pre absolventov, ktoré im umožnia získať kvalifikácie svetovej úrovne.

4.5.3 Zamestnávateľia by mali bojovať aj proti mýtu, že ženy sa na niektoré odbory nehodia, a lepšie využívať potenciál žien, napríklad podporou kariérneho rozvoja talentov, mentorstva, sponzorstva, odbornej prípravy a príkladov osvedčených postupov. Pretrvávajú veľké rozdiely v type vzdelávania žien a mužov. Ženy sú stále nedostatočne zastúpené v odboroch „STEM“.

4.5.4 S technickými školami miznú aj majstri odborného výcviku. Preto treba zabezpečiť dostatok kvalitných učiteľov a školiteľov. Mali by byť oboznámení s meniacimi sa potrebami

trhu práce a vedieť odovzdať technické poznatky žiakom. Malo by sa podporovať celoživotné vzdelávanie a stáže pre učiteľov a školiteľov v podnikoch. Zamestnávateľia by preto mali vhodným záujemcom z radov zamestnancov umožňovať stať sa vnútropodnikovými školiteľmi učňov a praktikantov a zabezpečiť im zodpovedajúcu pedagogicko-psychologickú prípravu.

4.6 V kontexte sociálneho partnerstva musia byť zamestnávateľia predovšetkým zapojení do vytvárania národných stratégií celoživotného vzdelávania a vytvárania podmienok pre uznávanie výsledkov neformálneho a informálneho vzdelávania. Spôsobilosti a zručnosti získané prostredníctvom neformálneho a informálneho vzdelávania by sa mali podporovať a uznávať v záujme zvýšenia kapacity mladých ľudí a ich úlohy na trhu práce⁽²⁷⁾ ⁽²⁸⁾. Stratégia celoživotného vzdelávania by v súlade so stratégiami rozvoja vidieka mala pamätať i na dostupnosť ďalšieho vzdelávania a rekvalifikácií pre záujemcov z vidieckych oblastí.

4.6.1 Zamestnávateľia od vzdelávacích systémov právom očakávajú, že absolventi budú ochotní sa ďalej vzdelávať a budú mať dostatok široko uplatniteľných spôsobilostí, aby ich pracovné zaučenie nebolo ani dlhé, ani nákladné a súčasne sa dalo priebežne dopĺňať formou ďalšieho vzdelávania.

4.6.2 Zamestnávateľia musia niesť svoj podiel zodpovednosti za tú časť prípravy na povolanie, ktorá je špecifická pre ich podnik alebo sa viaže na časovo obmedzený dopyt po zručnostiach v užšie definovaných povolaniach.

4.6.3 Mikropodniky, malé podniky a remeslá navyše potrebujú dynamickejší a flexibilnejší systém vzdelávania, ktorý bude v súlade s realitou reagovať tak na potreby nových pracovníkov, ako aj tých starších pracovníkov, ktorí budú chcieť alebo potrebovať ďalšie vzdelávanie a prípravu (celoživotné vzdelávanie).

4.6.4 Nízka miera účasti na celoživotnom vzdelávaní je tiež daná absenciou previazanosti podnikového vzdelávania so zásadami aktívnej politiky zamestnanosti a súčasnými metodikami rekvalifikácií s potrebami zamestnávateľov. Nedostatky v ďalšom

⁽²⁵⁾ Podpora rastu a zamestnanosti – program modernizácie európskych systémov vysokoškolského vzdelávania, COM(2011) 567 final, 20.9.2012.

⁽²⁶⁾ Publikácia BUSINESSEUROPE: Plugging the skills gap: the clock is ticking, (2011).

⁽²⁷⁾ CEDEFOP: Guidelines on validation of non-formal and informal learning (Usmernenia o uznávaní neformálneho a informálneho vzdelávania).

⁽²⁸⁾ Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 154: „EHSV požaduje funkčnú a jasnú definíciu celoživotného vzdelávania a cielenejšie opatrenia zamerané na zlepšenie dostupnosti pre každú skupinu vzdelávajúcich sa.“

vzdelávaní obmedzujú možnosť prispôbiť sa zrýchľujúcemu sa tempu technologických zmien, ktoré menia technologickú vybavenosť podnikov a relatívne komparatívne ekonomické výhody.

4.6.5 Priebežná spolupráca zamestnávateľov so službami zamestnanosti je nevyhnutná. Kapacita, infraštruktúra a metódy služieb zamestnanosti sú významným prvkom podpory dopytu po ďalšom vzdelávaní a majú dosah aj na ponuku ďalšieho vzdelávania.

4.7 Cesty k posilneniu vplyvu zamestnávateľov na efektívnosť vzdelávacieho systému na posilnenie rastu a zamestnanosti a jeho prispôbenie potrebám trhu práce sa rôznia podľa možností a praxe jednotlivých štátov.

4.7.1 Zamestnávatelia v kontexte sociálneho partnerstva buď spolupracujú s verejnými alebo súkromnými školami v danom regióne alebo lokalite vo forme spoločných fór škôl a podnikov, či regionálnych alebo sektorových rád a dohôd na podporu zamestnanosti a kvalifikácií, vytvárajú združenia zamestnávateľov na zriaďovanie školských a učňovských zariadení, alebo zakladajú vlastné podnikové školy či učilišťa.

4.7.2 Platí to pre všetky typy hospodárskych subjektov, vrátane mikropodnikov, malých podnikov, družstiev a remesiel. Tieto iniciatívy by sa preto mali vyvíjať na úrovni najúčinnnejšej pre posilnenie ich vplyvu a musia prebiehať v súčinnosti so štátnymi a samosprávnymi orgánmi, pretože stále treba rešpektovať aj verejný záujem, účasť na aktívnej politike zamestnanosti a zachovanie kvalitných a udržateľných pracovných miest.

4.8 Stáže v podnikoch sú dôležitou súčasťou procesu učenia.

4.8.1 Zamestnávatelia chápu stáže ako proces, ktorého cieľom je poskytnúť mladým ľuďom praktické pracovné skúsenosti a návyky. Je v záujme podnikov uľahčiť mladým ľuďom prechod zo vzdelávacieho systému na trh práce, nezneužívať ich postavenie stážistov, dávať im prácu v súlade s cieľom praktického vyučovania a vytvárať im zodpovedajúce pracovné podmienky.

4.8.2 EHSV preto víta prípravu Akčného plánu zamestnanosti mládeže v rámci spoločného programu európskych sociálnych partnerov⁽²⁹⁾, ktorý sa v rámci svojich spoločne definovaných priorít bude zaoberať aj stážami, skúsenosťami na pracovisku a učňovským školstvom.

⁽²⁹⁾ Viacročný spoločný program európskych sociálnych partnerov 2012-2014, ktorého súčasťou je aj vypracovanie Akčného rámca zamestnanosti mládeže.

4.9 Znalosti a skúsenosti získané formou neformálneho a informálneho vzdelávania v kontexte dobrovoľníctva môžu zvýšiť tvorivosť a inovačnú kapacitu pracovníkov, ktorá pomôže zvýšiť ich zamestnateľnosť a uľahčiť ich prechody na trhu práce. Podniky v rámci svojich stratégií sociálnej zodpovednosti podporujú dobrovoľné aktivity svojich zamestnancov. Absencia právneho rámca, nástrojov na hodnotenie a uznávanie kvalifikácií získaných prostredníctvom dobrovoľníctva, a predovšetkým finančné a daňové prekážky bránia zamestnávateľom v systematickej podpore dobrovoľníctva⁽³⁰⁾.

5. Príspevok zamestnávateľov k uplatňovaniu európskych nástrojov na národnej úrovni

5.1 Zamestnávatelia sú v kontexte sociálneho partnerstva zapojení do vytvárania a zavádzania spoločných európskych zásad (poradenstvo, identifikácia a uznávanie neformálneho a informálneho vzdelávania) a nástrojov⁽³¹⁾ (EQF, ECVET, EQAVET, Europass). Cieľom týchto zásad a nástrojov je zvýšiť mobilitu zamestnancov, študentov a vyučujúcich medzi rôznymi systémami vzdelávania a odbornej prípravy a medzi jednotlivými krajinami.

5.2 Členské štáty EÚ prijali **Európsky kvalifikačný rámec (EQF)**⁽³²⁾, ktorý definuje osem úrovní kvalifikácií pomocou zovšeobecnených znalostí, zručností a kompetencií. Každá členská krajina má za úlohu zaradiť každú svoju kvalifikáciu do jednej z týchto osem úrovní.

— Zástupcovia zamestnávateľov môžu napríklad prostredníctvom odvetvových rád spolu s ďalšími aktérmi spracovávať popisy kvalifikácií, ktoré zodpovedajú pracovným miestam v ich odbore. Tieto národné rámce (sústavy) kvalifikácií resp. ich normy sú zdrojom pre vzdelávanie a kritériom uznávania kvalifikácií. Sú zdrojom pre tvorbu národných vzdelávacích programov stredných škôl i vzdelávacích programov ďalších vzdelávacích inštitúcií. Nadväzne je možné vytvárať národné sústavy povolaní, ktoré monitorujú a evidujú požiadavky na výkon jednotlivých povolaní na trhu práce a stávajú sa tak významným zdrojom informácií pre oblasť ľudských zdrojov a odborného vzdelávania vo všetkých jeho stupňoch.

5.3 Jedným z opatrení Programu pre nové zručnosti a nové pracovné miesta bolo dokončiť do konca roka 2012 európsku klasifikáciu zručností, kompetencií a povolaní (ESCO), ktorá

⁽³⁰⁾ Oznámenie o politikách EÚ a dobrovoľníctve, COM(2011) 568 final, 20. 9.2011.

⁽³¹⁾ EQF (Európsky kvalifikačný rámec), ECVET (Európsky systém kreditov pre VET), EQAVET (Európsky referenčný rámec zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy), EUROPASS (portfólio dokumentov na podporu profesijnej a geografickej mobility).

⁽³²⁾ Nedávna správa (z oku 2012) o uskutočňovaní bolonského procesu ukazuje, že iba menšia časť krajín EÚ už v plnej miere zaviedla vnútroštátne kvalifikácie v súlade s európskym rámcom.

bude slúžiť ako spoločná platforma pre oblasť práce, vzdelávania a odbornej prípravy. Projekt ESCO by mal nahradiť alebo doplniť existujúce národné a medzinárodné odvetvové klasifikácie a stať sa nástrojom, ktorý bude uľahčovať vytváranie dynamických trhov práce charakterizovaných plynulými prechodmi predovšetkým z jedného zamestnania do druhého alebo zo vzdelávania do prvého zamestnania.

5.3.1 Projekt ESCO však nie je relevantný pre mikropodniky a malé podniky, pretože normy ESCO vychádzajú z toho, že všetky osoby, ktoré sú na určitom pracovnom mieste a majú rovnakú kvalifikáciu, vykonávajú rovnaký súbor úloh bez ohľadu na to, v akom podniku pracujú. Pri dnešných rýchle sa meniacich pracovných podmienkach, rôznorodnej technológii, požiadavkách zákazníkov, pracovných postupoch a dostupnosti kvalifikovaných zamestnancov je z rozdelených úloh zadávaných pracovníkom zrejmé, že sa od nich vyžaduje flexibilita vo vykonávanej činnosti a ochota prispôbovať pracovné postupy požiadavkám neustále sa meniaceho sveta technológií a IKT, v ktorom skutočné podniky fungujú.

5.3.2 Je nevyhnutné, aby zamestnávateľa a organizácie podnikov rešpektovali zvláštne potreby mikropodnikov a malých podnikov a pomáhali im pri vytváraní vlastných prehľadov, ktoré by podrobne ukázali, ako tieto flexibilnejšie a dynamickejšie podniky fungujú. Tieto prehľady musia zabezpečiť, aby ich výstupom bol prehľad úloh, a nie všeobecné funkcie. Potom bude možné postaviť koncepciu odbornej prípravy a kvalifikácie na týchto prehľadoch úloh a vytvoriť jasnú audítorskú stopu od pracovného miesta ku konečným kvalifikáciám.

5.4 Zamestnávateľa a podniky a ostatné hospodárske subjekty by mali využívať všetky projekty financované zo štátnych zdrojov a štrukturálnych fondov EÚ, najmä z ESF a programu „Erasmus pre všetkých“. V rámci aktívnej politiky zamestnanosti členské štáty v súčasnej dobe otvárajú celý rad projektov na udržanie zamestnanosti, aktualizáciu a zvýšenie kvalifikácií pracovníkov a podporu prechodu mladých ľudí na trh práce⁽³³⁾. Prijatím nového viacročného finančného rámca sa otvára celý rad programov na podporu vzdelávania, mobility, inovácií (Erasmus pre všetkých, COSME, Horizont 2020).

6. Perspektívy a výzvy duálnych systémov v Európe

6.1 Európa teraz úplne oprávnené vkladá svoje nádeje do podpory a rozvoja duálnych systémov. Je úplne evidentné, že

⁽³³⁾ V Českej republike to boli napríklad projekty Vzdelanie je príležitosťou, Vzdelávajte sa pre rast, Stáťe v podnikoch.

členské štáty, ktoré tieto systémy dlhodobo realizujú, majú dobré výsledky a ich miera nezamestnanosti mladých ľudí je hlboko pod priemerom EÚ⁽³⁴⁾.

6.2 EHSV vo svojom stanovisku k balíku predpisov o zamestnanosti jasne uvádza, že jedným zo spôsobov ako preklenúť priepasť medzi požiadavkami trhu práce, vzdelávaním a očakávaniami mladých ľudí je podporovať rozvoj týchto vysoko kvalitných systémov učňovského školstva.

6.3 Štúdia Európskej komisie zameraná na situáciu učňovského školstva v EÚ upozorňuje aj na niektoré výzvy, ktorým tieto systémy učňovského vzdelávania čelia⁽³⁵⁾. Napríklad rýchly prechod zo školy do práce prináša skôr prechodné výhody, z dlhodobého hľadiska sú však vyhliadky zamestnanosti už menej jasné. Otázkou je aj miera „prenosnosti“ nadobudnutých zručností a kvalifikácií do iného podniku (v tom istom alebo inom odvetví).

6.4 Štúdia upozorňuje aj na to, že ako dôsledok celosvetovej hospodárskej krízy v roku 2008 počet študentov v odbornom vzdelávaní a príprave narástol, ale počet ponúkaných učňovských miest a stáží v celom rade členských štátov klesol z dôvodu nejistej podnikateľskej klímy. Táto skutočnosť je preto podnetom na mobilizáciu všetkých aktérov a spoločnej zodpovednosti, aby vznikali nové učňovské miesta v podnikoch alebo alternatívne riešenia podporované štátom.

6.5 Prieskum BUSINESSEUROPE⁽³⁶⁾ o konkrétnej praxi na úrovni jednotlivých štátov poukázal na rozdielne prístupy k vytváraniu systémov spájajúcich školskú výučbu s podnikovou praxou. Vyústil do celého radu odporúčaní, vrátane odporúčaní adresovaných samotným zamestnávateľom:

- podieľať sa na riadení duálneho systému výučby v odbornej príprave a prispieť k tvorbe osnov a ich postupnej adaptácii, čo je dôležitý faktor na zabezpečenie ich súladu s potrebami trhu práce pri súčasnom obmedzení byrokracie pre podniky,
- informovať a motivovať podniky, aby sa zapojili do duálnych systémov, radiť im a organizovať spoluprácu medzi podnikmi.

⁽³⁴⁾ Príklad osvedčených postupov: spoločný seminár stáleho zastúpenia Rakúska pri EÚ a Rakúskej obchodnej komory (WKO) „Duálny systém – funkčné modely“, ktorý sa konal v Bruseli 3. decembra 2012 ako príspevok zamestnávateľov k európskej a štátnej diskusii o perspektívach zamestnanosti mládeže v Európe.

⁽³⁵⁾ Štúdia Európskej komisie *Ponuka učňovských miest v členských krajinách EÚ*, január 2012, IKEI Research & Consultancy, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en>.

⁽³⁶⁾ Publikácia BUSINESSEUROPE „Vytváranie príležitostí pre mladých: ako zvýšiť príťažlivosť a imidž učňovského školstva“, marec 2012.

6.6 Zamestnávateľia preto pozitívne prijímajú výzvu Komisie vytvoriť združenie na podporu rozvoja kvality, zlepšenia imidžu a zvýšenia príťažlivosti učňovskej prípravy v Európe a sú pripravení niesť svoj diel zodpovednosti za vytváranie učňovských miest na základe duálnych systémov, spájajúcich školskú výučbu s podnikovou praxou ⁽³⁷⁾.

6.7 Podpora učňovskej prípravy predstavuje pre zamestnávateľov výhodný spôsob, ako si pred prijímaním nových zamestnancov preveriť potenciálnych kandidátov a okrem toho so sebou prináša výrazné hospodárske prínosy v dlhodobom horizonte a je zároveň aj vyjadrením sociálnej zodpovednosti.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽³⁷⁾ V celosvetovom meradle môže tento záväzok predstavovať spoločný projekt, IOE a BIAC „Celosvetové združenie pre učňovskú prípravu“.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Spoluúčasť a zapojenie zamestnancov ako základný pilier dobrého podnikového riadenia a hľadania vyvážených východísk z krízy“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2013/C 161/06)

Spravodajca: **Wolfgang GREIF**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 12. júla 2012 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Spoluúčasť a zapojenie zamestnancov ako základný pilier dobrého podnikového riadenia a hľadania vyvážených východísk z krízy“

(stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním stanoviska v danej veci prijala svoje stanovisko 26. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 85 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 8 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 Finančnú krízu už pociťujú aj podniky. Prekonať túto krízu je v záujme všetkých skupín, ktoré postihla, teda v záujme investorov, zamestnávateľov, zamestnancov, regiónov (prístup zapájajúci viaceré zainteresované strany). Na to je však potrebné spoločné úsilie a ciele, s ktorými sa stotožňujú všetci (ako napríklad dlhodobý rozvoj podniku), ako aj fungujúci sociálny dialóg prebiehajúci v prostredí dôvery a pozitívny prístup. EHSV v tejto súvislosti nabáda, aby sa hľadali nové možnosti, a to aj pokiaľ ide o európsky rámec správy a riadenia spoločnosti (Corporate Governance).

1.2 EHSV je presvedčený, že „dobrá“ a v tomto zmysle aj „udržateľná“ správa a riadenie spoločnosti musí byť založená na takých právnych štruktúrach a postupoch spoluúčasti zamestnancov prostredníctvom práva pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku a prípadne aj spolurozhodovania, ktoré sa na vnútornom trhu osvedčili.

1.3 Udržateľnosť by sa pritom mala dosiahnuť zlučiteľnosťou hospodárskej účinnosti a sociálnych a ekologických cieľov. Predpokladom však je, aby sa podnik chápal ako inštitúcia, v ktorej všetky rôzne zainteresované strany spolupracujú a spoločne hľadajú dlhodobú obchodnú perspektívu, hospodársku konkurencieschopnosť a sociálnu rovnováhu a prispôsobujú tomu svoje konanie. EHSV by preto rád poukázal na koncepciu správy a riadenia podniku „udržateľná spoločnosť“ (Sustainable Company). K tomu patrí aj to, aby bol pri prijímaní rozhodnutí v podniku rešpektovaný aj „hlas“ zamestnancov.

1.4 V rámci tejto koncepcie možno podniky úspešne viesť vtedy, keď je ich správa a riadenie založené na zásade „spravodlivých vzťahov“ (Fair Relationship) medzi zamestnancami, vedením podniku a jeho vlastníckmi, čím sa všetkým zainteresovaným stranám otvárajú zaručené možnosti podieľať sa, bez zasahovania do riadiacich právomocí manažmentu, na zmenách tak, aby ich kroky viedli k dosiahnutiu cieľa a vyriešili sa problémy. Na to je už v súčasnosti na národnej a európskej

úrovni k dispozícii celý rad nástrojov na povinné zapojenie zástupcov zamestnancov, ktoré treba účinne využívať. Vďaka tomu je možné, ako sa už ukázalo, lepšie zvládnuť a predvídať reštrukturalizáciu v podnikoch, najmä v časoch krízy.

1.5 Aby sa predstavený model presadil a posilnil v praxi, musia sa podľa EHSV podniknúť určité kroky aj na európskej politickej úrovni, ktorá by v rámci svojich kompetencií v oblasti formovania vnútorného trhu mala vytvoriť vhodné stimuly a zlepšiť príslušný európsky právny rámec bez toho, aby zasahovala do národných kompetencií. V tejto súvislosti EHSV navrhuje, aby sa existujúce európske základné právo spoluúčasti zamestnancov zaviedlo do vnútroštátnych a lepšie rozpracovalo v európskych právnych predpisoch.

1.6 Možnosti spoluúčasti zamestnancov pri určovaní strategického smerovania spoločností by mali byť základným prvkom európskeho práva obchodných spoločností, ktoré by sa podľa plánov Európskej komisie malo v blízkej budúcnosti ďalej rozpracúvať. Okrem toho by sa mali v práve EÚ zosumarizovať a zovšeobecniť ustanovenia týkajúce sa povinnej spoluúčasti zamestnancov, a to na základe dosiahnutých noriem, ako aj zjednotiť definície, pokiaľ ide o právo zamestnancov na informácie, konzultácie a zapojenie.

1.7 Predbežne novú etapu v tejto diskusii otvára uznesenie EP z 15. januára 2013. Veľkou väčšinou sa v ňom okrem iného požaduje vytvorenie právneho rámca s minimálnymi normami pri reštrukturalizácii, aby boli sociálne a hospodárske náklady čo najnižšie a podporilo sa predvídanie zmien. K tomu patria okrem iného aj záväzky, pokiaľ ide o strategické plánovanie, preventívne opatrenia v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, opatrenia, ktorých cieľom je zachovať pri reštrukturalizácii pracovné miesta a pracovnú silu, ako aj ustanovenia, ktoré podniky v prípade reštrukturalizácie vedú k tomu, aby preventívne spolupracovali s regionálnymi orgánmi (predovšetkým verejnými orgánmi, úradmi práce) a miestnymi dodávateľskými reťazcami.

2. Úvod

2.1 V tomto stanovisku chce EHSV ukázať, ako podniky a investori hľadajú spoločne so zamestnancami vyvážené a udržateľné východiská z finančnej a hospodárskej krízy, ako aj možnosti zvládnuť klimatické zmeny. Okrem toho v ňom načrtáva spoločenské a právne rámcové podmienky, ktoré na to títo aktéri potrebujú, a s prihliadnutím na rozdielnu situáciu a pravidlá na vnútroštátnej úrovni ukazuje, kde je na tieto účely potrebné zlepšiť aj európsky právny rámec.

2.2 Správa a riadenie spoločnosti zamerané na dlhodobý rozvoj je založené na z právneho hľadiska zaručenom, dôveryhodnom dialógu medzi vedením podniku a zamestnancami. Podľa EHSV tu ide o politický konsenzus medzi vládami, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou, ktorý je bytostne spätý s dejinami európskej integrácie. Povinná spoluúčasť zamestnancov na hospodárskom dianí predstavuje, ako je to stanovené aj vo viacerých európskych smerniciach, neoddeliteľnú súčasť spoločensky zodpovedného hospodárenia. Tisíce zástupcov záujmov v spoločnostiach a podnikoch v Európe, ako aj približne 17 000 zástupcov záujmov v približne 1 000 európskych podnikových radách dokazujú, že táto zásada správy a riadenia spoločností zameraná na spoluúčasť v praxi naozaj funguje.

2.3 Tento politický konsenzus sa odzrkadľuje aj v rozličných európskych právnych zdrojoch, ktoré vznikli v rôznych historických fázach: povinnosť informovať zamestnancov a konzultovať s nimi nestanovujú právne predpisy EÚ len na národnej úrovni⁽¹⁾ (tam dokonca aj na úrovni MSP), ale tiež na nadnárodnej úrovni⁽²⁾, kde sa uplatňuje aj prípadná účasť zamestnancov na úrovni spoločnosti, bežná v prípade európskych spoločností a európskych družstiev⁽³⁾. Povinnosť informovať zamestnancov a konzultovať s nimi sa ukladá v mnohých ďalších smerniciach EÚ⁽⁴⁾, aj v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Článok 27 Charty základných práv EÚ zakotvuje základné právo jednotlivca na informácie a konzultácie v rámci podniku ako záväznú súčasť práva Spoločenstva. Povinná spoluúčasť zamestnancov na hospodárskom dianí preto bezpochyby patrí medzi základné právne prvky európskej demokracie.

2.4 V záujme hospodárskeho úspechu, ale aj a predovšetkým v záujme spoločenskej súdržnosti v Európe je potrebné tento zakorenený a v bežnej hospodárskej praxi účinný zdroj posilniť, ak sa chceme vymaniť z krízy. Podniky, ktoré sa nezameriavajú len na investorov, ale majú byť tiež prínosom pre spoločnosť, sú dnes totiž vystavené rámcovým podmienkam, ktoré sú neistejšie než predtým:

— Reťazce tvorby hodnôt sa stali viac nadnárodnými, aby boli podniky dostatočne konkurencieschopné na svetových trhoch. Podniky sa tak ťažšie riadia. Reštrukturalizácie

alebo presun výroby sú tak pre tých, ktorých sa to týka, a to najmä pre zamestnancov, menej pochopiteľné.

- Financovanie podnikov len prostredníctvom finančných investorov sa zameriava predovšetkým na krátkodobé zisky a obmedzuje možnosť podnikov dlhodobo plánovať do budúcnosti. Značne to sťažuje udržiavanie partnerských vzťahov založených na dôvere medzi vedením podniku a jeho zamestnancami.
- Na dosiahnutie ambiciózných cieľov týkajúcich sa ochrany podnebia je potrebná inovácia a úplne nové produkty a služby. To si vyžaduje často radikálne štrukturálne zmeny, ktoré vyvolávajú u zamestnancov a podnikov, ktorých sa týkajú, veľké napätie a stavajú ich pred nové výzvy.
- Vďaka európskemu právu obchodných spoločností a európskemu právu finančných trhov môžu dnes podniky čoraz ľahšie pôsobiť na európskom vnútornom trhu bez toho, aby ich obmedzovali hranice štátov. Právo na zapojenie do podnikových orgánov a postupy dôveryhodnej spolupráce, ktoré existujú v jednotlivých krajinách, môžu byť pri tom zanedbané, ak nebudú platiť rovnako v cezhraničnom kontexte.

2.5 To všetko len zdôrazňuje, že je potrebné zakročiť proti poškodzovaniu podnikových hodnôt tým, že sa myslí krátkodobu. Je potrebné ukázať cesty, ako by sa v súčasnosti prevládajúci prístup, teda jednostranne vytvoriť v podniku transparentnosť pre jeho akcionárov, dal vďaka európskej politike nahradiť širším chápaním podniku ako „udržateľnej spoločnosti“ v záujme dlhodobého rozvoja⁽⁵⁾.

2.6 Hľadanie východísk z krízy, dlhodobá orientácia, dobré riadenie podniku, schopnosť inovovať a spolupráca medzi zamestnávateľmi a zamestnancami založená na dôvere a na pilieroch práv povinného zapojenia sú súčasťou jedného a toho istého kontextu pre budúcnosť Európy. EHSV navrhuje, aby sa v európskej politike zakotvila a posilnila koncepcia „udržateľnej spoločnosti“ ako nového modelu. Tým by sa mali otvoriť nové možnosti pre tvorbu právnych predpisov a podnikové a politické opatrenia, ktoré by mali motivovať ľudí a pomôcť im uplatňovať udržateľné riadenie podniku v praxi. Musí byť dosiahnutá zhoda v tom, čo je súčasťou koncepcie „udržateľnej spoločnosti“. Jej správne uplatňovanie musí zodpovedať príslušnej situácii v podniku. V praxi sa bude medzi krajinami navzájom líšiť.

3. Model „udržateľnej spoločnosti“

3.1 Model „udržateľnej spoločnosti“⁽⁶⁾ je vhodný na to, aby ustanovenia európskej politiky pretavil do celistvej metódy správy a riadenia podnikov, v ktorej by sa v koherentnej koncepcii spájali ciele hospodárskej účinnosti so sociálnymi a ekologickými cieľmi. „Udržateľná spoločnosť“ je založená na koncepcii podniku ako „sociálnej organizácie“, v ktorej sa musí

⁽¹⁾ Smernica 2002/14/ES.

⁽²⁾ Smernica 2009/38/ES o európskej zamestnaneckej rade.

⁽³⁾ Smernica 2001/86/ES a smernica 2003/72/ES (o účasti zamestnancov na riadení v európskej spoločnosti a európskom družstve).

⁽⁴⁾ O. i. smernica 77/187/EHS (hromadné prepúšťanie) a smernica 2001/23/ES (prevod podnikov).

⁽⁵⁾ Pozri tiež „We need to reduce harmful short-term tendencies. Sound corporate governance can help achieving this.“ Otvárací príhovor pána Barniera, člena Európskej komisie zodpovedného za vnútorný trh a služby, na 11. konferencii o európskej správe a riadení spoločností, Varšava, 15. 11. 2011.

⁽⁶⁾ Vitols, Sigurt/Norbert Kluge (vyd.): „The Sustainable Company: a new approach to corporate governance“. Brusel: ETUI, 2011.

rešpektovať „hlas“ zamestnancov. Rozhodnutia podniku sú tak predvídateľné pre obe strany, a aj pre zákazníkov. Takéto podniky sú menej náchylné na zásahy zvonku, ktoré by boli zamerané len na krátkodobý zisk.

3.2 „Udržateľná spoločnosť“ sa dá charakterizovať týmito hlavnými znakmi (7):

- 1) Táto koncepcia sa vzťahuje na prístup zapájajúci viaceré zainteresované strany: majitelia podniku spolupracujú s ďalšími dôležitými aktérmi, ako sú zamestnanci alebo zainteresované strany príslušného regiónu, v ktorom podnik vyvíja svoju činnosť.
- 2) Stanovenie cieľov podniku a ich dosahovanie sú výsledkom spoločného úsilia zamestnancov a vedenia podniku bez toho, aby sa zasahovalo do riadiacich právomocí vedenia podniku. Na to sú k dispozícii rôzne formy spoluúčasti zamestnancov, ktoré sa v praxi osvedčili.
- 3) Podnik sa zameriava na dlhodobé ciele. Stanovené ciele podniku sú v súlade s cieľmi jeho trvalej udržateľnosti.
- 4) Vedenie podniku musí mať úplný prehľad o podniku, ak má riadiť „udržateľnú spoločnosť“. Ustanovenia týkajúce sa systému podávania správ musia záväzne obsahovať rôzne rozmery udržateľného riadenia spoločnosti (8).
- 5) Odmeňovanie manažérov a vedúcich pracovníkov musí byť viazané na to, či chcú úspešne realizovať ciele udržateľnosti. Sem patrí aj sociálne úsilie, napríklad v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania alebo rovnosť príležitostí.
- 6) „Udržateľná spoločnosť“ potrebuje investorov, ktorých viac zaujíma dlhodobá výnosnosť investícií.

3.3 „Udržateľná spoločnosť“ môže úspešne fungovať len vtedy, keď sa riadi osobitnou zásadou vedenia, t. j. „spravodlivými vzťahmi“: všetky zainteresované strany (vedenie spoločnosti, zástupcovia zamestnancov, investori a príslušné regióny) dostanú šancu podieľať sa, bez zasahovania do riadiacich právomocí manažmentu, na premene podniku tak, aby to viedlo k cieľu a vyriešili sa problémy. Možno tak lepšie zvládnuť a predvídať reštrukturalizáciu, najmä v časoch krízy.

3.4 Táto koncepcia „spravodlivých vzťahov“ spočíva pri predaji a prevode podnikov v záväzných dohodách medzi príslušnými stranami o dlhodobých obchodných perspektívach a o sociálnom rozmere, ktorý v čo najväčšej možnej miere

(7) Pozri Vitols, S.: „What is the Sustainable Company?“, Vitols, Sigurt/Norbert Kluge (vyd.): „The Sustainable Company: a new approach to corporate governance“. Brusel, s. 15 – 37.

(8) Ako ambiciózný príklad môžeme uviesť správu akciovej spoločnosti Volkswagen o udržateľnosti za rok 2011. <http://www.volkswagen.de/de/Volkswagen/nachhaltigkeit.html>.

zabezpečuje zachovanie umiestnenia a pracovných miest v podniku. Práve v prípade kúpy a predaja podnikov alebo častí podnikov v cezhraničnom kontexte a pri reštrukturalizácii platia ako hlavné zásady tieto body:

- pochopiteľná, dlhodobo orientovaná hospodárska a priemyselná koncepcia,
- záväzné záruky týkajúce sa investícií, umiestnenia podniku a zamestnanosti,
- v prípade reštrukturalizácie hľadanie všetkých alternatív k prepúšťaniu,
- zachovanie doterajších sociálnych výdobytkov a kolektívnych zmlúv,
- možnosť overiť, či sa dohody a prisľuby skutočne plnia.

3.5 Realizácia koncepcie „udržateľnej spoločnosti“ v praxi a povinná spoluúčasť zamestnancov prostredníctvom ich práva na informácie a konzultácie a prípadne aj na zapojenie sa do práce podnikových orgánov na národnej a nadnárodnej úrovni sú dve vzájomne späté veci. Skúsenosti v tejto súvislosti ukázali, že krajiny, v ktorých sú práva spoluúčasti zamestnancov silnejšie a v ktorých fungujú vzťahy medzi sociálnymi partnermi, sa z nedávnej krízy dostali ľahšie než iné krajiny. Ich využívanie na dlhodobý rozvoj podniku si vyžaduje, aby európska politická úroveň v rámci svojich kompetencií na formovanie vnútorného trhu vytvorila príslušné stimuly a právne povinnosti v rámci práva správy a riadenia obchodných spoločností.

4. Potreba konať na európskej úrovni – politické odporúčania

4.1 Zlepšiť právny rámec v duchu udržateľnej správy a riadenia spoločnosti

4.1.1 Práca, investície a podnikanie sa v Európe musia vyplatiť. Vhodným modelom v tejto súvislosti je „udržateľná spoločnosť“. Tá sleduje v rovnakej miere dlhodobé hospodárske, sociálne i ekologické ciele. Takýto podnik je vedený na základe zásady „spravodlivých vzťahov“, v rámci ktorej sa zmena chápe ako náročná podnikateľská úloha, ktorá sa v konečnom dôsledku vyplatí, pričom sociálne výdobytky a práva zamestnancov nie sú spochybňované.

4.1.2 EHSV sa domnieva, že tu by mala zakročiť európska politická úroveň a posilniť základ pre spolupôsobenie najdôležitejších skupín hospodárstva. Uvítal by, keby Európska komisia opäť aktívne podnikla kroky a na základe už dosiahnutých noriem spoluúčasti zamestnancov v Európe prispôbila práva zamestnancov a ich zástupcov tak, aby zodpovedali realite na európskom vnútornom trhu, a upevnila ich. K tomu patria aj zákonodarné iniciatívy s cieľom zlepšiť možnosti realizovať načrtnutý nový model v praxi.

4.1.3 Podniky, ktoré uplatňujú zásadu „spravodlivých vzťahov“, sú schopné veľmi dobre predvídať a riadiť štrukturálne zmeny. Preto je z hospodárskeho hľadiska len logické, že treba posilniť zapojenie zamestnancov do zvládania a predvídania zmien. Z tohto dôvodu je potrebné vylepšiť európsky právny rámec. V zmysle stratégie trvalej udržateľnosti v rámci stratégie Európa 2020 by sa takýmito opatreniami podporila súčinnosť najdôležitejších skupín hospodárstva v záujme európskej demokracie a úspešnej konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva.

4.2 Zaviest' a zosumarizovať európske práva zapojenia zamestnancov

4.2.1 Na zlepšenie slobody usadiť sa a mobility podnikov na vnútornom trhu sa sústavne rozširuje európske právo obchodných spoločností. Čoraz viac pravidiel súvisiacich so správou a riadením spoločností vzniká na európskej úrovni. Podľa názoru EHSV je na ťahu európska politická úroveň, ktorá by mala zabezpečiť, že všetci príslušní hospodárski aktéri (podniky, investori a zamestnanci) budú mať v rámci európskeho práva rovnaké postavenie a možnosť konať na národnej a nadnárodnej úrovni⁽⁹⁾. To, že Európska komisia oznámila, že bude hodnotiť európske smernice o povinnom zapojení zamestnancov s ohľadom na ich aktuálnosť (tzv. fitness-check), nesmie slúžiť ako výhovorka, aby sa nemuseli podniknúť ďalšie rozsiahlejšie politické iniciatívy. V tomto kontexte EHSV súhlasí s názorom Európskeho parlamentu, že je potrebné nové politické úsilie zamerané na posilnenie možností zapojenia zamestnancov na pracovisku i na úrovni spoločnosti na nadnárodnej úrovni.

4.2.2 V tejto súvislosti je pre EHSV nevyhnutné, aby sa základné európske právo zapojenia zamestnancov zaviedlo do vnútroštátnych a lepšie rozpracovalo v európskych právnych predpisoch, pričom treba najmä na základe už dosiahnutého zosumarizovať ustanovenia európskych právnych predpisov týkajúce sa povinnej spoluúčasti zamestnancov⁽¹⁰⁾.

— Európsky parlament zadal nedávno vypracovanie štúdie, v ktorej sa navrhuje, aby bola rámcová smernica EÚ pre informovanie a porady so zamestnancami (2002/14/ES) všeobecne doplnená o zapojenie zástupcov zamestnancov do práce podnikových orgánov.

— Už existujúce smernice o zapojení zamestnancov v prípade prevodu podnikov⁽¹¹⁾, kam patria normy týkajúce sa informovania zamestnancov a konzultácií s nimi⁽¹²⁾, o zriadení zamestnaneckej rady⁽¹³⁾ a o účasti zamestnancov európskej spoločnosti / európskeho družstva na riadení spoločnosti⁽¹⁴⁾ vznikli v rôznom čase. EHSV preto nabáda, aby sa riadne preskúmalo, do akej miery by mohla konsolidácia týchto

normami v jednej európskej rámcovej smernici pomôcť aspoň zjednotiť rôzne definície, pokiaľ ide o informácie a konzultácie a prípadne aj zapojenie do práce podnikových orgánov.

4.2.3 Takéto opatrenia by vylepšili európsky právny rámec. Zjednodušilo by to investovanie, výrobu a prácu v Európe. EHSV preto uvedené odporúčania výslovne víta a očakáva, že európske inštitúcie začnú v dohľadnom čase konať, aby tieto návrhy zaviedli do praxe.

— Existujúce práva povinnej spoluúčasti by sa tým aj v budúcnosti pri stanovovaní právnych predpisov štandardne zovšeobecnilo a museli by sa zaviesť do vnútroštátneho práva⁽¹⁵⁾. Podnikom by to dalo väčšiu právnu istotu.

— Okrem toho by to pomohlo dosiahnuť aj potrebný súlad v európskom práve, keďže zásada spoluúčasti zamestnancov sa odzrkadlila vo viacerých smerniciach EÚ. Tie vznikli v rôznych časových obdobiach a obsahujú vzájomne odlišné definície informovania, konzultácií a prípadne aj spolurozhodovania zamestnancov v podnikových orgánoch.

4.2.4 EHSV sa zasadzuje za konsolidáciu ustanovení týkajúcich sa spoluúčasti zamestnancov vo všetkých európskych právnych predpisoch, pričom treba zohľadniť jednotlivé tematické oblasti. Pokiaľ ide o obsah týchto práv, musia sa za základ považovať tieto právne predpisy: prepracované znenie smernice 2009/38/ES o európskej zamestnaneckej rade (najmä pokiaľ ide o definíciu informovania a konzultácií, ako aj štrukturálnych zmien) a rámcová smernica 2002/14/ES o spoluúčasti zamestnancov v európskej spoločnosti (pokiaľ ide o spolurozhodovanie v podnikových orgánoch).

4.2.5 V prípade všetkých týchto opatrení musia podľa názoru EHSV európske právne predpisy zaručiť a upevniť práva na zapojenie, ktoré existujú v jednotlivých krajinách, ako aj už existujúce európske ustanovenia. To platí najmä pokiaľ ide o zapojenie zamestnancov v podnikových orgánoch. Vzhľadom na rozmanitosť situácií a odlišnosť ustanovení na vnútroštátnej úrovni by však bolo nevhodné a zároveň kontraproduktívne zavádzať jednotný európsky model spoluúčasti zamestnancov.

— Európske právo, ktorým sa riadi cezhraničný presun sídla spoločnosti, resp. fúzie spoločností, a ktorým sa vytvára európska forma spoločnosti, nesmie viesť k tomu, že sa bude dať obchádzať právo na spoluúčasť.

— V prospech všeobecného zavedenia povinného zapojenia zamestnancov ako štandardnej súčasti európskeho práva obchodných spoločností hovorí mnoho dobrých dôvodov, treba však pri tom zohľadniť rozdiely vo vnútroštátnom práve obchodných spoločností.

⁽⁹⁾ Pozri Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. júna 2012 o budúcnosti európskeho práva obchodných spoločností.

⁽¹⁰⁾ Pozri tiež dokument EP 2012/2061.

⁽¹¹⁾ (Smernica 2001/23/ES).

⁽¹²⁾ (Smernica 2002/14/ES).

⁽¹³⁾ (Smernica 2009/38/ES).

⁽¹⁴⁾ (Smernica 2001/86/ES a smernica 2003/72/ES).

⁽¹⁵⁾ Pozri aj štúdiu: Relations between company supervisory bodies and the management. National systems and proposed instruments at the EU level with a view to improving legal efficiency. (Európsky parlament (2012) PE PE 462.454), <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/juri/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=75509>.

4.3 Závazne stanoviť minimálne normy v prípade reštrukturalizácie

4.3.1 V súvislosti s narastajúcou intenzitou reštrukturalizačných procesov⁽¹⁶⁾ a agresívnejším prostredím financovania podnikov je z hľadiska EHSV potrebný inovatívny prístup na európskej i vnútroštátnej úrovni, ktorý bude na jednej strane signalizovať otvorenosť a atraktívnosť Európy pre investorov a na druhej strane, ako už výbor zdôraznil vo svojom stanovisku k zelenej knihe na tému „Reštrukturalizácia a pripravenosť na zmenu“, pripraví podniky a pracovníkov na zvládnutie nových výziev tak, aby zmeny mali čo najmenší dosah na sociálnu oblasť a aby vytvorili čo najväčšie predpoklady pre úspech reštrukturalizácie⁽¹⁷⁾.

4.3.2 Finančná kríza ukázala, že na to, aby sa v podnikoch proti krátkodobu orientovanému úsiliu o zisk presadil cieľ udržateľného vytvárania hodnôt, je potrebný nový prístup. Aby mohla politika účinne odpovedať na výzvy súvisiace s reštrukturalizáciou, je potrebný integrovaný prístup, ktorý by zahŕňal viaceré oblasti politiky (napr. zamestnanosť, vzdelávanie, inovácie a priemyselná politika). Zároveň treba zohľadniť záujmy zamestnancov v prípade, že sa ich rozhodnutia spoločnosti týkajú. Konceptia „udržateľnej spoločnosti“ sa zameriava na dlhodobé ciele a poskytuje praktickú odpoveď na požiadavky európskej politiky, podporovať spoločnosti pri vytváraní „udržateľného rastu“.

4.3.3 Zmeny sa podľa názoru EHSV dajú predvídať len vtedy, ak sa podarí vytvoriť prostredie vzájomnej dôvery

a sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť budú dôsledne zapájané⁽¹⁸⁾. K tomu patrí spoluúčasť zamestnancov pri prijímaní rozhodnutí podniku tým, že uplatnia svoje právo byť informovaní a vypočutí a využijú ho na účinné riešenie problémov v miestnom kontexte⁽¹⁹⁾. Smernica o zamestnanckých radách z roku 2009 v tejto súvislosti pripúšťa aj včasnú spoluúčasť na cezhraničných záležitostiach.

4.3.4 Vhodný prístup k reštrukturalizácii je predmetom dlhotrvajúcej diskusie na európskej úrovni, do ktorej sa okrem Komisie intenzívne zapájajú predovšetkým európski sociálni partneri a Európsky parlament, ako aj EHSV.

4.3.5 Predbežne novú etapu v tejto diskusii otvára uznesenie EP z 15. januára 2013. Veľkou väčšinou sa v ňom okrem iného požaduje vytvorenie právneho rámca s minimálnymi normami pri reštrukturalizácii, aby boli sociálne a hospodárske náklady čo najnižšie a podporilo sa predvídanie zmien⁽²⁰⁾. K tomu patria okrem iného aj záväzky, pokiaľ ide o strategické plánovanie, preventívne opatrenia v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, opatrenia, ktorých cieľom je zachovať pri reštrukturalizácii pracovné miesta a pracovnú silu, ako aj ustanovenia, ktoré podniky v prípade reštrukturalizácie vedú k tomu, aby preventívne spolupracovali s regionálnymi orgánmi (predovšetkým verejnými orgánmi, úradmi práce) a miestnymi dodávateľskými reťazcami.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Správa Európskeho monitora reštrukturalizácie (ERM) nadácie Eurofound z roku 2012: „After restructuring: labour markets, working conditions and life satisfaction“.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV z 11. júla 2012 na tému „Reštrukturalizácia a pripravenosť na zmenu“, (Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012), bod 1.3.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV z 11. júla 2012 na tému „Reštrukturalizácia a pripravenosť na zmenu“, (Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012), bod 1.3.

⁽¹⁹⁾ „Usmernenia týkajúce sa riadenia zmien a ich sociálnych dôsledkov“, ktoré európski sociálni partneri prijali 16. októbra 2003 (neexistuje v slovenčine)

⁽²⁰⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 15. januára 2013 s odporúčaniami Komisie o informovaní pracovníkov a konzultáciách s nimi, predvídaní a riadení reštrukturalizácie, P7_TA-PROV(2013)005.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Sociálny dialóg v krajinách Východného partnerstva“

(2013/C 161/07)

Spravodajca: **Veselin MITOV**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na svojom plenárnom zasadnutí 18. a 19. januára 2012 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Sociálny dialóg v krajinách Východného partnerstva“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 91 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor vyjadruje podporu Východnému partnerstvu, ktorého cieľom je prispieť k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju susedných krajín na východe Európy, posilniť demokratické inštitúcie a podporiť spoločnú základňu pre ústavné normy a hodnoty spoločného európskeho projektu.

Pripomína v tejto súvislosti význam účasti občianskej spoločnosti, ako aj nevyhnutnú úlohu sociálneho dialógu, v rámci ktorého budú sociálni partneri (organizácie zamestnávateľov a odbory) zapojení do hľadania riešení umožňujúcich zosúladiť rôzne sociálne a hospodárske záujmy podnikov a zamestnancov.

1.2 Výbor zdôrazňuje osobitný charakter sociálneho dialógu, ktorý sa musí viesť na rôznych úrovniach a v rôznych oblastiach, v ktorých sociálni partneri môžu uplatniť svoje legitímne záujmy. Toto sa musí uskutočňovať súbežne a komplementárne s občianskym dialógom, ktorého cieľom je široká participatívna demokracia. Pripomína, že sociálny aj občiansky dialóg je založený na nezávislosti sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti a žiada, aby sa táto nezávislosť rešpektovala ako jedno zo základných ľudských a sociálnych práv, tak ako ich vymedzujú medzinárodné a európske organizácie.

1.3 Výbor žiada, aby sa v rámci Východného partnerstva v plnej miere dodržiavali tieto základné práva, a to najmä sloboda združovania a kolektívneho vyjednávania. Žiada príslušné krajiny, aby vyvinuli potrebné úsilie a pokročili v preberaní európskych a medzinárodných noriem, tak ako ich vymedzuje Charta základných práv EÚ, Európska sociálna charta (Rada Európy) a Medzinárodná organizácia práce (MOP), ako aj vo vytváraní „právneho sociálneho štátu“. Dodržiavanie týchto noriem bude musieť byť súčasťou kritérií, ktoré boli oficiálne stanovené pri vypracovaní „dohôd o pridružení“ a ich hodnotení. Východné partnerstvo by sa v tejto oblasti mohlo inšpirovať krokom Komisie v súvislosti s vypracovaním svojho všeobecného systému preferencií (GSP+) v obchodnej oblasti.

1.4 Výbor sa domnieva, že Východné partnerstvo by malo prispieť k účinnému posilneniu sociálneho dialógu na úrovni partnerských krajín, a preto žiada, aby sa pravidelne viedla štruktúrovaná konzultácia s príslušnými zainteresovanými stranami v čase prípravy, ako aj pri hodnotení dohôd o pridružení. Výbor v tejto súvislosti pripomína, že akčné plány, ktoré navrhuje Východné partnerstvo, pokrývajú množstvo otázok v oblasti energetiky, rôznych odvetví hospodárskeho života, úlohy verejných služieb atď., ktoré sa veľmi úzko dotýkajú záujmov zamestnancov a hospodárskych subjektov a ktoré si vyžadujú viesť konzultácie nielen na úrovni celkovej hospodárskej politiky, ale aj na úrovni jednotlivých sektorov a príslušných území.

1.5 Výbor víta rozhodnutie Fóra občianskej spoločnosti vytvoriť piatu pracovnú skupinu pre sociálny dialóg, ktorá sa prvýkrát stretla v novembri 2012 v Štokholme.

1.6 Výbor žiada, aby sa vykonala revízia rokovacieho poriadku a pravidiel Fóra občianskej spoločnosti pre výber organizácií občianskej spoločnosti takým spôsobom, ktorý by zástupcom sociálnych partnerov umožnil, aby sa zúčastnili v súlade s tým, čo ich organizácie zastupujú v živote príslušných krajín. Zdôrazňuje, že vyvážené zastúpenie sociálnych partnerov a ostatných organizácií občianskej spoločnosti (tak ako je to v prípade troch skupín, ktoré spoločne tvoria výbor a existujú v ňom popri sebe) by umožnilo posilniť reprezentatívnosť a legitímnosť Fóra občianskej spoločnosti ako partnera vnútroštátnych a európskych organizácií, ktoré sa zúčastňujú na Východnom partnerstve.

1.7 Výbor si želá, aby sa zaviedla koordinácia medzi Fórom občianskej spoločnosti, jeho národnými platformami a vnútroštátnymi štruktúrami sociálneho dialógu s cieľom zabrániť nepotrebné a škodlivej súťaži medzi štruktúrami. Zástupcovia sociálnych partnerov, ktorí sú zastúpení na úrovni národných platforiem, by mohli zabezpečiť kontakty medzi nimi a súčasnými bipartitnými a tripartitnými štruktúrami.

1.8 Výbor navrhuje, aby sa v rámci Východného partnerstva vytvoril osobitný „panel“ zameraný na sociálnu politiku a politiku zamestnanosti. Tento panel, ktorý by riadilo GR Komisie pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie, by bol poverený, aby urýchlene vypracoval systematický program zameraný na podporu výmen a určovanie osvedčených postupov medzi EÚ a partnerskými krajinami v oblasti sociálnej politiky a politiky zamestnanosti so zreteľom na ciele, ktoré boli vymedzené v tejto oblasti prostredníctvom tematickej platformy II (hospodárska integrácia a konvergencia s politikami EÚ). Z dlhodobého hľadiska si výbor želá, aby sa tento panel pretransformoval na tematickú platformu. Táto piata platforma by umožnila v plnej miere sa venovať otázkam sociálnej politiky a politiky zamestnanosti, ktorých význam by tak bol uznaný spolu s ďalšími štyrmi prioritami, ktoré vymedzilo Východné partnerstvo.

1.9 Výbor víta vytvorenie nástroja na podporu občianskej spoločnosti a Európskej nadácie pre demokraciu a žiada, aby táto nadácia začala svoju činnosť čo najskôr. Výbor si želá, aby tieto fondy tým, že sa vymedzia objektívne a transparentné kritériá, prispeli k účinnému posilneniu občianskej spoločnosti a jej fungovaniu a najmä k posilneniu sociálneho dialógu medzi príslušnými krajinami. V programoch Európskej nadácie pre demokraciu by mohlo mať svoje miesto aj financovanie výskumu o stave sociálneho dialógu v jednotlivých krajinách, ktorý by umožnil vymedziť ciele a ukazovatele pokroku v rámci tohto sociálneho dialógu. Výbor okrem toho žiada, aby bolo možné v krajinách Východného partnerstva realizovať komplexný program podľa modelu iniciatívy pre sociálnu súdržnosť v krajinách juhovýchodnej Európy.

2. Východné partnerstvo a príspevok občianskej spoločnosti: doterajší vývoj

2.1 Východné partnerstvo bolo vytvorené v záujme prehĺbenia európskej susedskej politiky vo vzťahu k susedným krajinám na východe EÚ (Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Moldavsko, Ukrajina) tak, ako si Únia pre Stredozemie vytýčila za cieľ posilniť európsku susedskú politiku vo vzťahu k južným susedom EÚ v snahe „usilovať sa o politické pridruženie a hospodársku integráciu“ šiestich partnerských krajín⁽¹⁾. Východné partnerstvo bolo oficiálne vytvorené 7. mája 2009 v Prahe pri príležitosti samitu hláv štátov a predsedov vlád zo šiestich partnerských krajín, zástupcov EÚ a členských štátov.

2.2 Východné partnerstvo navrhuje postup na dvoch úrovniach: 1) bilaterálna úroveň slúži na vytvorenie užších vzťahov medzi EÚ a jednotlivými partnerskými krajinami, 2) multilaterálna úroveň slúži na vytvorenie rámcov, ktoré umožňujú riešiť spoločné výzvy. Komisia preto navrhla vytvoriť štyri tematické platformy zoskupujúce zástupcov partnerských krajín, členských krajín EÚ a inštitúcií. Ide o tieto platformy: 1) demokracia, dobrá správa vecí verejných a stabilita, 2) hospodárska integrácia a konvergencia s európskymi politikami, 3) energetická bezpečnosť, 4) medziludské kontakty. Okrem toho boli naplánované tzv. hlavné iniciatívy a programy na posilnenie inštitúcií s cieľom podporiť navrhovaný postup.

(1) José Manuel BARROSO, predseda Európskej komisie. Tlačová konferencia z 3. decembra 2008.

2.3 V rámci Východného partnerstva sa plánovalo, že „okrem zástupcov vlád a Európskej komisie sa budú na práci podieľať aj ďalšie inštitúcie EÚ, medzinárodné organizácie (napríklad Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a Rada Európy), ďalej medzinárodné finančné inštitúcie, parlamenty, zástupcovia podnikateľskej sféry, miestne orgány a široká škála účastníkov z oblastí, na ktoré sa budú zameriavať tematické platformy⁽²⁾“. Navrhlo sa najmä vytvoriť Fórum občianskej spoločnosti na podporu vytvárania kontaktov medzi organizáciami občianskej spoločnosti a na uľahčovanie dialógu s verejnými orgánmi.

2.4 Úlohou Fóra občianskej spoločnosti mala byť podpora účasti širokej škály subjektov „zahŕňajúcej odbory, organizácie zamestnávateľov, profesijné združenia, mimovládne organizácie, skupiny expertov, neziskové nadácie, organizácie občianskej spoločnosti a vnútroštátne a medzinárodné siete, ako aj všetkých ostatných príslušných aktérov občianskej spoločnosti⁽³⁾“. Po tom, ako Komisia a Rada zorganizovala proces výberu organizácií občianskej spoločnosti, ktoré prejavili záujem o účasť, sa fórum občianskej spoločnosti prvýkrát zišlo v novembri 2009 v Bruseli. Bol prijatý jeho rokovací poriadok, vymedzili sa spôsoby práce a bol zvolený riadiaci výbor. Fórum sa schádza každý rok na plenárnom zasadnutí (v novembri 2010 v Berlíne, v novembri 2011 v Poznani, v novembri 2012 v Štokholme). Fórum takisto iniciovalo zavedenie národných platform s cieľom decentralizovať svoju činnosť na úrovni šiestich partnerských krajín.

2.5 Východné partnerstvo, ktorého vytvorenie⁽⁴⁾ výbor od začiatku vítal, existuje už štyri roky a podporilo množstvo mimoriadne užitočných reforiem v hospodárskej a obchodnej a energetickej oblasti, ako aj v oblasti slobodného pohybu osôb. Vzhľadom na to, že ide o príspevok občianskej spoločnosti k Východnému partnerstvu, najmä prostredníctvom Fóra občianskej spoločnosti, výbor vyjadruje poľutovanie nad čoraz slabšou účasťou zástupcov občianskej spoločnosti z členských štátov EÚ na činnosti fóra a žiada, aby sa iniciovala úvaha na úrovni tohto fóra, ako aj Komisie o opatreniach a stimuloch, ktoré by sa mali prijať s cieľom napraviť túto nerovnováhu. Výbor vo svojom stanovisku zo 16. júna 2011⁽⁵⁾ vyjadril okrem iného poľutovanie nad tým, že zamestnávateľia, odbory a ostatné sociálno-hospodárske organizácie (poľnohospodári, spotrebiteľia, zástupcovia MSP atď.) na vnútroštátnej úrovni nie sú vôbec, alebo len vo veľmi malej miere, zapájaní do aktivít Fóra občianskej spoločnosti.

2.6 Výbor takisto zohľadnil niektoré obavy, ktoré už opakovane vyjadrili európske a medzinárodné organizácie zamestnávateľov a odborov. Predseda výboru Mario SEPI v liste z mája

(2) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Východné partnerstvo, COM(2008) 823 final, s. 14.

(3) http://eeas.europa.eu/eastern/civil_society/docs/results_en.pdf.

(4) Stanovisko ESHV na tému „Zapojenie občianskej spoločnosti do východného partnerstva“, Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 30-36.

(5) Stanovisko ESHV na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k Východnému partnerstvu“, Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 37-42.

2011 adresovanom riadiacemu výboru Fóra občianskej spoločnosti taktiež pripomenul, že pojem „občianska spoločnosť“ nezahŕňa len mimovládne organizácie a organizácie založené na princípe spoločenstva, ale aj aktérov trhu práce (odborníci a zamestnávateľov), ako aj organizácie zastupujúce sociálnych a hospodárskych aktérov, ktorí nie sú sociálnymi partnermi v pravom slova zmysle (napr. organizácie spotrebiteľov) ⁽⁶⁾.

2.7 Fórum občianskej spoločnosti zareagovalo ústretovo a rozhodlo: 1) do určitej miery zmierniť pravidlá výberu pre organizácie občianskej spoločnosti, obmedzujúce účasť organizácií na zhromaždení fóra na dva jednoročné mandáty, čo by nakoniec viedlo k vylúčeniu organizácií zamestnávateľov a odborov, ktoré sú najaktívnejšie; 2) vytvoriť piatu pracovnú skupinu v rámci fóra, ktorá sa bude venovať „sociálnemu dialógu“ otvorenému (nie však výhradne) pre zástupcov organizácií zamestnávateľov a odborov. Táto pracovná skupina sa prvýkrát zišla na plenárnom zasadnutí fóra, ktoré sa konalo v novembri 2012 v Štokholme.

2.8 Fórum občianskej spoločnosti okrem toho už na svojom zasadnutí v novembri 2011 v Poznani rokovalo o spôsobe konsolidácie svojho štatútu a posilnení aktivít. Na základe toho sa rozhodlo vytvoriť „združenie“ s uznaným právnym štatútom, ktorý mu umožní zúčastňovať sa na programoch spolupráce, ktoré otvorí Komisia pre Východné partnerstvo, ako aj tzv. stály sekretariát, ktorý bude schopný zabezpečiť koordinačnú činnosť spojenú s plnením úloh Fóra občianskej spoločnosti. Takisto žiadalo, aby sa vytvoril nástroj na podporu občianskej spoločnosti a organizácií občianskej spoločnosti. Fórum okrem toho dôrazne žiadalo aj to, aby bola jeho zástupcom priznaná plnohodnotná účasť na jednotlivých aktivitách Východného partnerstva, počnúc schôdzami multilaterálnych platforiem až po schôdzu ministrov.

3. Vzájomná komplementárnosť sociálneho dialógu a dialógu s občianskou spoločnosťou

3.1 Sociálny dialóg je dialóg, ktorý prebieha medzi organizáciami zastupujúcimi zamestnávateľov a zamestnancov, a to buď priamo medzi nimi navzájom alebo medzi nimi a vládou alebo jej zástupcami (kam patria aj miestne a/alebo regionálne orgány) s cieľom podporiť hospodársky a sociálny pokrok a uprednostniť konštruktívny spôsob riešenia konfliktov vyplývajúcich z odlišných sociálnych a hospodárskych záujmov. Sociálny dialóg je väčšinou zameraný na vytvorenie normatívneho rámca v podobe zákonov, vyhlásení vlády alebo kolektívnych zmlúv, ktoré sú záväzné pre podpisujúce strany a ich zomocencov, ktorých pôsobnosť sa však môže na základe rozhodnutia vlády a sociálnych partnerov rozšíriť na všetkých aktérov sociálno-hospodárskeho života. Sociálny dialóg sa realizuje na úrovni členských štátov podľa pravidiel a postupov, ktoré si tieto štáty stanovili. Vo väčšine členských krajín EÚ

a v susedných krajinách sa sociálny dialóg zakladá na bipartitných alebo tripartitných konzultačných a vyjednávacích štruktúrach.

3.2 Sociálny dialóg zahŕňa uznanie základných sociálnych práv tak, ako ich vymedzuje Medzinárodná organizácia práce (MOP), Európska sociálna charta (Rada Európy) a Charta základných práv EÚ. V dôsledku toho teda zahŕňa uznanie nezávislosti odborových organizácií a organizácií zamestnávateľov a práva zamestnancov alebo zamestnávateľov pridružiť sa k organizácii podľa vlastného výberu (dohovor MOP č. 87).

3.3 Občiansky dialóg je dialóg, ktorý prebieha medzi všetkými organizáciami občianskej spoločnosti a medzi nimi a vládou alebo jej zástupcami s cieľom podporiť participatívnu demokraciu, pričom sa opiera o expertízu a angažovanosť občanov prostredníctvom organizácií, ktoré založili na tento účel v záujme toho, aby bránili isté záujmy alebo presadzovali určité ciele alebo hodnoty. V niektorých členských krajinách EÚ alebo susedných krajinách sa občiansky dialóg realizuje na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom štruktúr typu sociálnej alebo hospodárskej rady alebo výboru na konzultáciu s občianskou spoločnosťou.

3.4 Občiansky dialóg si vyžaduje uznanie občianskych a základných ľudských práv, a to najmä slobody vyjadrovania, združovania a demonštrovania. Tieto práva sú vymedzené v Charte základných ľudských práv EÚ.

3.5 Sociálny a občiansky dialóg sa síce realizuje najmä na úrovni členských štátov, jeho význam však bol uznaný aj na úrovni EÚ, na ktorej sa realizuje rôznymi spôsobmi. Európsky hospodársky a sociálny výbor ako poradný orgán európskej občianskej spoločnosti a najmä vďaka skutočnosti, že sa skladá z rovnakého počtu zástupcov organizácií zamestnávateľov (skupina I), zamestnancov (skupina II) a ostatných organizácií občianskej spoločnosti (skupina III), je schopný zaujať pozíciu na priesečníku sociálneho a občianskeho dialógu a takisto môže uľahčiť proces vypracovania spoločných postojov zahŕňajúcich rôzne kategórie hospodárskych, sociálnych a občianskych aktivít, ktoré zastupuje ⁽⁷⁾.

4. Sociálny dialóg v šiestich krajinách Východného partnerstva

4.1 Výbor sa vo viacerých svojich stanoviskách zaoberal situáciou sociálnych partnerov a sociálnym dialógom v šiestich krajinách Východného partnerstva. Vzhľadom na to, že medzi jednotlivými krajinami sú niekedy výrazné rozdiely, nebolo v rámci tohto stanoviska možné analyzovať situáciu v každej krajine osobitne. Výbor preto poukazuje na svoje predchádzajúce stanoviská, v ktorých sa v niektorých prípadoch podrobne

⁽⁶⁾ List predsedu výboru Mária SEPIHO z 19. mája 2010 adresovaný riadiacemu výboru Fóra občianskej spoločnosti. Predseda EHSV vo svojom liste prevzal definíciu Komisie uvedenú v jej dokumente „Všeobecné zásady a minimálne normy použiteľné pri poradách Komisie so zúčastnenými stranami“ (COM(2002) 704).

⁽⁷⁾ Otvárací prejav pána Rogera BRIESCHA, predsedu EHSV, pri príležitosti seminára na tému „Sociálny a občiansky dialóg: v čom sa líšia a v čom sa dopĺňajú“, ktorý sa uskutočnil 10. júna 2003 v Bruseli. Zloženie EHSV je vymedzené v článku 300 ods. 2 Lisabonskej zmluvy.

venuje týmto otázkam⁽⁸⁾, a v nadväzujúcich úvahách by chcel poukázať na niektoré body, ktoré sú spoločné pre jednotlivé krajiny Východného partnerstva.

4.2 Organizácie zamestnávateľov a zamestnancov existujú v šiestich partnerských krajinách. Niektoré z týchto organizácií vznikli na základe spoločenských alebo hospodárskych organizácií, ktoré existovali v čase sovietskeho režimu, a to po procese „prestavby“, ktorá sa začala na začiatku osemdesiatych rokov. Ďalšie boli vytvorené počas procesu demokratizácie a hospodárskej liberalizácie, ktorý sa v týchto krajinách začal po rozpade Sovietskeho zväzu. V niektorých krajinách sa vytvorila široká škála organizácií. V ostatných krajinách existuje len jediná organizácia, ktorá zastupuje zamestnávateľov (Azerbajdžan, Gruzínsko a Moldavsko) alebo zamestnancov (Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Moldavsko).

4.3 Nezávislosť týchto organizácií vo vzťahu k vláde a verejným orgánom je v každej krajine a v každej organizácii odlišná. Režim, ktorý je v súčasnosti pri moci v Bielorusku, nikdy neváhal priamo zasahovať do fungovania a činnosti organizácií zamestnávateľov alebo odborov. V krajinách, v ktorých existuje len jedna organizácia zamestnávateľov alebo zamestnancov, ich monopolné postavenie v niektorých prípadoch výrazným spôsobom bráni tomu, aby sa v plnej miere mohla uplatňovať sloboda združovania a kolektívneho vyjednávania. Nakoniec je potrebné poukázať na opakujúce sa ťažkosti vlád vo všetkých krajinách v tomto regióne vrátane tých, ktoré oficiálne deklarujú svoj demokratický charakter a trhové hospodárstvo, pokiaľ ide o akceptovanie nezávislosti a vlastnú legitimitu organizácií zastupujúcich zamestnávateľov alebo zamestnancov. Toto sa však netýka len sociálnych partnerov. Organizácie občianskej spoločnosti, ktoré majú kritický postoj k verejným orgánom a ich praktikám, sú s tým takisto pravidelne konfrontované.

4.4 Vo všetkých krajinách existujú vnútroštátne štruktúry pre konzultáciu a vyjednanie, a to väčšinou na úrovni tripartity. Bipartitné štruktúry existujú aj na úrovni sektorov, ale sú oveľa roztrieštenejšie. Medzinárodná organizácia práce zohrala v tejto oblasti kľúčovú úlohu prostredníctvom svojich národných programov na podporu dôstojnej práce. Aj keď tieto štruktúry existujú, väčšinou fungujú nedostatočne. Sociálny dialóg tu existuje, ale podľa názoru väčšiny organizácií je ešte stále často formálny a sporadický a navyše sa týka len veľmi obmedzeného okruhu otázok. Tripartitné štruktúry vlastne väčšinou fungujú ako fóra, na ktorých vláda informuje sociálnych partnerov o rozhodnutiach, ktoré už boli v mnohých prípadoch

prijaté a nedajú sa zmeniť. Východné partnerstvo a programy, ktoré ho dopĺňajú, v podstate nikdy neboli zahrnuté do programu týchto schôdzí.

4.5 Všetkých šesť partnerských krajín ratifikovalo základné dohody Medzinárodnej organizácie práce a niektoré ďalšie dôležité dohody, aj keď existujú veľké rozdiely v spôsobe, akým jednotlivé krajiny tieto dohody realizujú (Ukrajina ratifikovala 69 dohovorov, z ktorých je v platnosti 61; Gruzínsko sa obmedzilo na ratifikáciu a uplatňovanie 16 dohovorov). Všetkých šesť krajín takisto prevzalo najdôležitejšie doložky z Európskej sociálnej charty (aj keď s určitými výhradami týkajúcimi sa kolektívnych sťažností, ktoré by sa mohli odstrániť). Toto však zďaleka neznamená, že sa v týchto krajinách v plnej miere dodržiavajú základné sociálne práva. Medzinárodná organizácia práce dostala viaceré sťažnosti týkajúce sa okrem Bieloruska aj Moldavska, Ukrajiny a Gruzínska. Ťažkosti spojené so zavedením sociálneho právneho štátu a nedostatočný ohľad niektorých vlád na európske a medzinárodné normy má bezprostredný vplyv na uplatňovanie slobody združovania, sociálny dialóg, sociálne práva a všeobecne na štatút zamestnancov. Vo všetkých týchto krajinách je okrem toho potrebné konštatovať, že práca súdnych orgánov je pomalá a často aj nefunkčná a že tieto orgány nie sú v sociálnej oblasti schopné včas a dostatočne odrážajúcim spôsobom nastoliť spravodlivosť.

4.6 Fórum občianskej spoločnosti v roku 2012 podporilo výskumný projekt, ktorý skúmal situáciu v oblasti sociálneho dialógu vo viacerých krajinách, ktoré navrhla Nadácia pre eurázijské partnerstvo. Výbor zdôrazňuje význam tohto projektu, ktorý dopĺňa projekt Nástroja pre občiansku spoločnosť zameraný na zmapovanie organizácií predstavujúcich občiansku spoločnosť v rôznych krajinách. Pôvodný projekt, do ktorého mali byť úzko zapojení zástupcovia sociálnych partnerov, by sa mal zahrnúť do tohto výskumu o občianskej spoločnosti. Mal by pokrývať rôzne úrovne sociálneho dialógu (vnútroštátnu, regionálnu, miestnu, tripartitnú a bipartitnú úroveň) a mal by si stanoviť za cieľ určiť brzdy a prekážky brániace realizácii účinného sociálneho dialógu v jednotlivých krajinách. Výbor žiada, aby bol tento projekt zahrnutý medzi priority programov, ku ktorým by Fórum občianskej spoločnosti malo mať prístup.

4.7 Fórum občianskej spoločnosti vypracovalo v spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti tzv. index európskej integrácie krajín Východného partnerstva. Ide o analytický nástroj, ktorého účelom je každoročne merať pokrok, ktoré krajiny Východného partnerstva dosiahli v oblasti vzájomnej spolupráce, ako aj v oblasti spolupráce s EÚ. Výbor však konštatuje, že index síce zahŕňa celý rad cieľov spojených s Východným partnerstvom, ale len v malej miere zohľadňuje sociálny rozmer, zamestnanosť, rešpektovanie slobôd a dodržiavanie základných sociálnych práv alebo pokrok smerom ku skutočnému sociálnemu dialógu. Výbor preto žiada, aby sa tento index revidoval a doplnil a od Fóra občianskej spoločnosti žiada, aby pritom vychádzalo z expertízy európskych inštitúcií týkajúcej sa tejto oblasti. Týka sa to najmä expertízy Rady Európy a kritérií, ktoré Komisia vymedzila pre všeobecný systém preferencií (GSP+) v rámci svojej politiky obchodnej spolupráce.

(8) Pozri najmä: „Vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou: nová dynamická úloha pre občiansku spoločnosť“ (Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 157-163); „Vzťahy medzi EÚ a Moldavskom: úloha organizovanej občianskej spoločnosti“ (Ú. v. EÚ C 120, 15.5.2008, s. 89-95 a Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 34-38); „Bieloruská občianska spoločnosť“ (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 123-127); „Zapojenie občianskej spoločnosti do realizácie akčných plánov európskej susedskej politiky v krajinách južného Kaukazu: Arménsku, Azerbajdžane a Gruzínsku“ (Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 37-41).

5. Diskusia o otázkach spojených so sociálnym dialógom, sociálnou politikou a politikou zamestnanosti v rámci Fóra občianskej spoločnosti

5.1 Výbor od začiatku zdôrazňoval, že je dôležité zapojiť občiansku spoločnosť do projektu Východného partnerstva. Fórum občianskej spoločnosti bolo vytvorené na tento účel. V roku 2009 sa uskutočnil výber organizácií občianskej spoločnosti, ktoré prejavili záujem zúčastniť sa na tomto projekte, pričom sa vychádzalo z kritérií uvedených v koncepcionom dokumente Komisie⁽⁹⁾ (geografický pôvod/štátna príslušnosť, rozmanitosť a proporionalita, skúsenosti s otázkami spojenými s EÚ, európskou susedskou politikou a Východným partnerstvom). Výbor vyjadruje v tejto súvislosti poľutovanie nad tým, že v ňom chýbala osobitná požiadavka na reprezentatívnosť, čo viedlo k výrazne nedostatočnému zastúpeniu sociálnych partnerov, a to napriek tomu, že druhé kritérium sa výslovne zmieňuje o organizáciách zamestnávateľov, odborových organizáciách a profesijných združeniach.

5.2 V rámci Fóra občianskej spoločnosti doteraz nebola ustanovená pracovná skupina, ktorá by sa zaoberala sociálnym dialógom, sociálnou politikou a politikou zamestnanosti, ako aj dodržiavaním základných sociálnych práv. Niektorými z týchto otázok sa zaoberala pracovná skupina II (hospodárska integrácia a konvergencia s európskymi politikami) alebo pracovná skupina I (demokracia, dobrá správa vecí verejných a stabilita). Je však zrejme, že týmto otázkam, ktoré presahujú rámec už i tak značne plnej agendy, nebola venovaná dostatočná pozornosť.

5.3 Výbor následne víta rozhodnutie Fóra občianskej spoločnosti vytvoriť piatu pracovnú skupinu pre sociálny dialóg, ktorá by sa však nemala obmedzovať len na podporu sociálneho dialógu na úrovni šiestich partnerských krajín, ale by sa mala zaujímať najmä o hospodársku a sociálnu politiku v širšom zmysle, úlohu verejných služieb, fungovanie trhu práce, odbornú prípravu, pracovné podmienky, pracovné vzťahy ako také a v podstate o všetky otázky, ktoré sú väčšinou predmetom sociálneho dialógu, vrátane sociálnej ochrany, dodržiavania sociálnych práv, rodovej rovnosti, boja proti tieňovej ekonomike a proti chudobneniu obyvateľstva, ako aj problémov spôsobených často masívnym prisťahovalectvom.

5.4 Pracovná skupina zaoberajúca sa sociálnym dialógom bude musieť viaceré z týchto otázok samozrejme koordinovať s ostatnými pracovnými skupinami, a to najmä tými, ktoré sa zaoberajú otázkami týkajúcimi sa ľudských práv, dobrej správy alebo hospodárskej integrácie. Je potrebné dodať, že ak sa v zložení tejto pracovnej skupiny počíta s účasťou zástupcov sociálnych partnerov, mala by sa umožniť aj účasť ostatných zástupcov, organizácií spotrebiteľov, poľnohospodárov alebo organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sú aktívne v sociálnej sfére. To platí samozrejme aj v súvislosti so zložením ostatných pracovných skupín, ktoré by mali zahŕňať zástupcov organizácií zamestnávateľov a odborov, ktoré sa zaoberajú danou problematikou.

5.5 Po vytvorení tejto piatej pracovnej skupiny sa jej koordinátori stanú členmi riadiaceho výboru Fóra občianskej spoločnosti (jeden koordinátor za EÚ a jeden za ostatné partnerské krajiny), ktorý sa tak rozšíri zo 17 na 19 členov. Výbor však pripomína, že toto nie je možné považovať za dostatočné zastúpenie sociálnych partnerov vo vedení fóra. Z toho dôvodu žiada, aby sa vykonala revízia rokovacieho poriadku Fóra občianskej spoločnosti s cieľom zaručiť primeranejšiu účasť sociálnych partnerov. Takisto by bolo vhodné, aby každá skupina (tu v tom zmysle, ako ju vníma výbor – zamestnávateľia, odborové organizácie, ostatné organizácie občianskej spoločnosti) mohla byť zodpovedná za výber svojich členov v rámci kritérií, ktoré budú prispôsobené situácii organizácií, ktoré patria do každej z týchto skupín.

5.6 Východné partnerstvo musí byť príležitosťou na posilnenie sociálneho dialógu, ktorý sa realizuje v rámci štruktúr, ktoré formálne existujú v partnerských krajinách. Fórum občianskej spoločnosti sa doposiaľ snažilo decentralizovať svoju činnosť zavedením „národných platforiem“, ktoré sú vo väčšine krajín veľmi aktívne, ale je potrebné, aby sa vymedzil ich štatút vo vzťahu k verejným orgánom. Bolo by vhodné, aby okrem týchto platforiem, ktoré majú za úlohu podporovať občiansky dialóg, bola uznaná aj funkcia existujúcich vnútroštátnych tripartitných štruktúr pri presadzovaní sociálneho dialógu a aby bolo možné vytvoriť priame prepojenie na Fórum občianskej spoločnosti, ako aj na národné platformy. Východné partnerstvo by takisto malo povzbudzovať partnerské krajiny, aby systematicky zapájali sociálnych partnerov do rámca celoštátneho sociálneho dialógu vo všetkých oblastiach, ktoré sa týkajú sociálnych a hospodárskych aspektov spojených s ich aktivitami, vrátane zmlúv o pridružení, ktoré boli vypracované na bilaterálnom základe.

6. Otázky spojené so sociálnym dialógom na úrovni Východného partnerstva

6.1 Komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť v roku 2011 v rámci bilancovania európskej susedskej politiky vo vzťahu ku krajinám nachádzajúcim sa južne alebo východne od EÚ navrhli tzv. „novú reakciu na meniace sa susedstvo⁽¹⁰⁾“. Táto nová stratégia opodstatnene vyzdvihuje potrebu prehĺbvať demokraciu a vytvárať partnerstvá s občianskou spoločnosťou, ale takisto zdôrazňuje, že je potrebné podporiť udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj a najmä hospodársky rast a vytváranie pracovných miest. Komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť v tejto súvislosti zdôrazňujú, že „nevýrazný rast, stúpajúca nezamestnanosť a rozširujúca sa priepasť medzi bohatými a chudobnými môžu ľahko vyvolať nestabilitu“ v príslušných krajinách. Preto je potrebné, aby sa makroekonomický dialóg s partnerskými krajinami doplnil o „rozsiahly dialóg o politike zamestnanosti a sociálnych vecí.“

6.2 V hodnoteniach Komisie a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť sú samozrejme zohľadnené aj prevratné zmeny, ku ktorým došlo v krajinách na južnom pobreží Stredozemného mora. Ich zistenia však majú väčší záber. Problémy

⁽⁹⁾ http://eeas.europa.eu/eastern/civil_society/docs/results_en.pdf.

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Nová reakcia na meniace sa susedstvo, COM(2011) 303 final.

s nezamestnanosťou, chudobnením obyvateľstva, tieňovou ekonomikou, prisťahovalectvom, obchodovaním s ľuďmi atď. sú realitou na východe aj na juhu, ktorá má destabilizujúce účinky nielen na politické inštitúcie príslušných krajín, ale aj na región ako celok. Výbor v roku 2011 podporil tento nový navrhovaný prístup⁽¹¹⁾, a preto si želá, aby sa v rámci budúcich usmernení Východného partnerstva v plnej miere zohľadnili priority týkajúce sa vyrovnaného a udržateľného rastu, ktorý so sebou prináša nové pracovné miesta a väčšie sociálne zabezpečenie.

6.3 Východné partnerstvo zahŕňa viaceré ciele v oblasti sociálnej politiky a politiky zamestnanosti vo vzťahu k svojej politike hospodárskej integrácie a konvergencie s politikami EÚ (tematická platforma II). Generálne riaditeľstvo Komisie pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie vyvinulo v tomto rámci niekoľko aktivít, ktoré sú zamerané na podporu osvedčených postupov v oblasti sociálnej politiky a politiky zamestnanosti. Štruktúrovanejší program sa však doteraz nemohol realizovať z toho dôvodu, že jedna z partnerských krajín otvorene spochybnila význam tejto problematiky pre Východné partnerstvo. Výbor dúfa, že sa podarí odstrániť túto prekážku a od zodpovedných predstaviteľov Komisie žiada, aby obnovili diskusiu s novou vládou tejto krajiny v záujme toho, aby v budúcnosti zaujala konštruktívnejší postoj k tejto oblasti.

6.4 Výbor opakovane poukazuje na význam sociálneho rozmeru, ktorému je potrebné venovať rovnakú pozornosť ako hospodárskemu rozmeru programu reforiem, ktorý navrhlo Východné partnerstvo. Následne si želá, aby sa bezodkladne vytvoril panel, ktorý navrhlo Generálne riaditeľstvo Komisie pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie a ktorý by sa zaoberal otázkami spojenými so sociálnou politikou a politikou zamestnanosti. Cieľom tohto panelu by malo byť presadzovanie niektorých noriem a osvedčených postupov, v súvislosti s ktorými by sa partnerské krajiny a zástupcovia EÚ dohodli, že ich budú považovať za ukazovatele sociálneho pokroku, ktorý musí sprevádzať hospodársky pokrok. Fórum občianskej spoločnosti by sa malo zapájať do týchto prác prostredníctvom svojej piatej pracovnej skupiny. Výbor by

z dlhodobejšieho hľadiska privítal prehodnotenie rozdelenia priorít štyroch platforiem Východného partnerstva a oficiálne vytvorenie piatej platformy zameranej na sociálnu politiku a politiku zamestnanosti.

6.5 Začlenenie sociálnej politiky a politiky zamestnanosti medzi priority Východného partnerstva by sa malo prejavovať v dostatočnom financovaní a v programoch prispôbených na realizáciu týchto priorít. Komisia by pritom mohla využiť program iniciatívy pre sociálne začlenenie, ktorá sa realizovala pred niekoľkými rokmi v rámci Paktu stability pre juhovýchodnú Európu. Cieľom tohto programu bolo vo väčšej miere začleniť sociálny rozmer do hospodárskeho rozvoja a do úsilia o obnovu regiónu a na tento účel podporiť reformy v sociálnom sektore, ktoré by využívali európske osvedčené postupy.

6.6 Výbor podporuje vytvorenie nástroja na podporu občianskej spoločnosti a Európskej nadácie pre demokraciu, o ktorých rozhodla Komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť a ktoré by mali prispieť k posilneniu občianskej spoločnosti, organizácií občianskej spoločnosti a ich akčioschopnosti. Vyzýva však podobne, ako v roku 2003⁽¹²⁾ a 2011⁽¹³⁾ Komisiu, aby sa „poučila zo skúseností nadobudnutých pri nástroji podpory občianskej spoločnosti krajín západného Balkánu, čím by sa vyhla niektorým nedostatkom“ a najmä aby vo väčšej miere zohľadnila osobitné postavenie sociálnych partnerov, ako aj ostatných organizácií pôsobiacich v hospodárskej a sociálnej oblasti, pokiaľ ide o prístup k zdrojom financovania.

6.7 Výbor si nakoniec želá, aby organizácie, ktoré sa už zúčastňujú na Východnom partnerstve, vo väčšej miere zohľadňovali sociálny rozmer. Takisto vyzýva Radu Európy, aby v budúcnosti do svojich správ a odporúčaní zahrnula aj hodnotenie situácie v oblasti sociálnych práv so zreteľom na zásady vymedzené v Európskej sociálnej charte a články, ktoré príslušné štáty ratifikovali alebo neratifikovali. Taktiež si želá, aby boli v budúcnosti do činnosti Východného partnerstva úzko zapojené organizácie, ako napr. Medzinárodná organizácia práce, ktorá je navyše veľmi aktívna v príslušných krajinách.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Nová reakcia na meniace sa susedstvo“, Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 89-93.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Úloha občianskej spoločnosti v rámci novej stratégie EÚ pre západný Balkán“ [nedostupné v slovenskom jazyku.], Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004, s. 158-167.

⁽¹³⁾ Stanovisko ESHV na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k Východnému partnerstvu“, Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 37-42.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Príspevok občianskej spoločnosti k stratégii predchádzania stratám potravín a znižovania plytvania potravinami“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2013/C 161/08)

Spravodajca: **Yves SOMVILLE**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 12. júla 2012 podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Príspevok občianskej spoločnosti k stratégii predchádzania stratám potravín a znižovania plytvania potravinami“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 29. januára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca 2013) prijal 159 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Keďže vo svete mnohí ľudia trpia nedostatkom potravín a zdroje sú obmedzené, EHSV sa domnieva, že je mimoriadne dôležité, aby otázka predchádzania stratám potravín a znižovania plytvania potravinami, bola na poprednom mieste v rámci politickej agendy. EHSV takisto víta angažovaný postoj Európskeho parlamentu a najnovšie iniciatívy Európskej komisie v tejto oblasti.

1.2 V záujme zachovania koherencie politík, ktoré sa majú realizovať, EHSV zdôrazňuje, že je potrebné stanoviť definíciu a spoločnú metodiku na úrovni EÚ s cieľom vyčísliť straty a mieru plytvania potravinami. Vzhľadom na danú situáciu a stanovené ciele sa však domnieva, že bude potrebné prijať konkrétne opatrenia a nečakať na výsledky prebiehajúcich programov.

1.3 EHSV povzbudzuje rozvoj a ďalšiu realizáciu platforiem na výmeny názorov o témach týkajúcich sa boja proti plytvaniu potravinami v rôznych regiónoch a členských štátoch Únie, a to s cieľom maximalizovať objem prostriedkov venovaných na tieto programy a podporiť iniciatívy, ktoré sa preukážu ako účinné.

1.4 So zreteľom na poľutovaniahodné znižovanie zdrojov potravinových bánk a v čase, keď hospodárska kríza spôsobuje výrazné zvyšovanie ich potrieb, výbor dôrazne žiada, aby distribútori a zásobovatelia reštaurácií umožnili, aby potravinové banky mohli v čo najväčšej miere využívať presuny potravín, ktoré sú ešte vhodné na konzumáciu. Je potrebné najmä rozšíriť súčasné iniciatívy v niektorých členských štátoch v daňovej oblasti, oslobodiť darcov od zodpovednosti a prispôsobiť niektoré administratívne opatrenia tak, aby sa čo najviac uľahčil proces darovania a zaručila sa potravinová bezpečnosť.

1.5 Odborná príprava musí hrať dôležitú úlohu v oblasti obmedzovania plytvania. Túto tematiku by bolo vhodné zahrnúť do učebných osnov budúcich odborníkov v oblasti

kolektívneho a súkromného stravovania, ako aj do priebežnej odbornej prípravy. Takisto by mohla byť predmetom výučby na školách pre dizajnérov v oblasti obalovej techniky, pokiaľ ide o konzervovanie potravín a maximálne využitie ich obsahu.

1.6 Podľa EHSV má samozrejme kľúčový význam aj komunikácia so spotrebiteľmi a jej účinnosť bude závisieť od analýzy príčin plytvania. Okrem všeobecného zvyšovania informovanosti o účinkoch tohto javu bude potrebné klásť osobitný dôraz, o. i. na správny spôsob výkladu údajov o platnosti produktov, plánovanie nákupov, skladovanie potravín a využitie odpadov z potravy. Bude sa dbať na šírenie odkazov prispôbených v závislosti od typu domácnosti.

1.7 Celkový výskum by mal venovať osobitnú pozornosť tejto tematike, keďže sa to týka všetkých článkov potravinového reťazca. Aplikovaný poľnohospodársky výskum si tak zachováva svoj význam z hľadiska ďalšieho zlepšovania výrobných techník. Následne by aj pokrok v oblasti balenia produktov mal prispieť k zabráneniu a znižovaniu plytvania (konzervovanie, zrozumiteľné označovanie atď.).

1.8 Na úrovni prvovýroby by sa malo dbať na zefektívnenie medziodvetvových nástrojov odporúčaných SPP a na ich vývoj z hľadiska udržateľnosti. Osobitná pozornosť by sa mala venovať iniciatívam na rozvoj krátkych reťazcov, ktoré môžu hrať dôležitú úlohu pri znižovaní strát spôsobených z dôvodu plytvania.

2. Úvod

2.1 Od potravinovej krízy v rokoch 2008 a 2009 je téma potravinovej bezpečnosti stáloú prioritou pre väčšinu tvorcov politik a medzinárodné organizácie. V dôsledku veľkého nárastu cien obilnín a ostatných plodín v roku 2012 sa ich záujem ešte viac zvýšil.

2.2 Účinná poľnohospodárska výroba bude mať naďalej kľúčový význam pre dodávky potravín pre obyvateľov na celom svete.

2.3 Napriek narastajúcemu nedostatku prírodných zdrojov a zmene klímy sa poľnohospodárska výroba musí zvýšiť o 60 % v záujme toho, aby bolo možné pokryť potreby narastajúceho počtu obyvateľov na Zemi, ktorý by mal do roku 2050 dosiahnuť 9 miliárd. Zároveň je potrebné viesť účinný boj proti stratám a plytvaniu potravinami.

2.4 Straty a plytvanie, ktoré sa dotýkajú všetkých článkov potravinového reťazca, aj keď v rôznej miere, sa celkovo odhadujú na 1/3 objemu potravín určených na ľudskú konzumáciu (Global food losses and food waste – *Celosvetové straty a plytvanie potravinami*, FAO).

2.5 V dôsledku hospodárskej a finančnej krízy bolo v EÚ v roku 2011 24,2 % obyvateľstva, t. j. 119,6 miliónov osôb, na prahu sociálneho vylúčenia. Počet príjemcov pomoci z európskeho plánu pomoci pre najodkázanejšie osoby sa z 13 miliónov osôb v roku 2008 zvýšil v roku 2010 na 18 miliónov⁽¹⁾. Potreby potravinových bánk sa teda neustále zvyšujú.

2.6 Toto stanovisko vychádza z úvahy o stratégii Európa 2020. Európska komisia vo svojom oznámení o účinnom využívaní zdrojov⁽²⁾ venovala jeden odsek problematike potravín a potrebe znížiť mieru plytvania nimi.

3. Celkový popis problematiky

3.1 Vymedzenie pojmov

3.1.1 Pojmy ako strata a plytvanie potravinami sa musia analyzovať z komplexného hľadiska od výrobných fáz až po spotrebu, pričom sa musia zahrnúť aj sprostredkovateľské medzičlánky ako je spracovanie a distribúcia. Takisto nesmieme zabudnúť na stravovacie zariadenia.

3.1.2 V rámci EÚ dochádza vo výrobných fázach k relatívne malým potravinovým stratám. Je tomu tak najmä preto, lebo produkty, ktoré nespĺňajú výrobné normy, ktoré stanovujú predpisy alebo trh, a ktoré sa nemôžu priamo používať na ľudskú konzumáciu, sú sčasti alebo úplne použité na spracovanie. Nepoužiteľné produkty by mali slúžiť ako krmivo alebo by sa mali využívať na výrobu bioenergie, prípadne ako hnojivo na zvýšenie objemu organickej hmoty v pôde.

3.1.3 Straty a plytvanie potravinami by sme mohli charakterizovať ako všetky potraviny pôvodne určené na ľudskú konzumáciu (s výnimkou produktov, ktoré neslúžia na potravinárske

účely), ktoré sú vyhodnené alebo zničené, a to na všetkých úrovniach potravinového reťazca od farmy až po spotrebiteľa. Podľa definície Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) potravinové straty vznikajú na začiatku potravinového reťazca (prvovýroba, vo fáze po zbere úrody a pri spracovaní), zatiaľ čo plytvanie potravinami sa skôr zaznamenáva na konci reťazca (fáza distribúcie a končenej spotreby).

3.1.4 Zvyšky poľnohospodárskeho odpadu a vedľajšie produkty spracovania, ktoré nie sú určené na konzumáciu, preto nie sú zahrnuté do kategórie strát alebo plytvania potravinami. Produkty, ktoré v súčasnosti nie sú určené na ľudskú konzumáciu a nedajú sa ďalej spracovať, by sa však v budúcnosti mohli dať využiť na tieto účely vďaka pokroku v oblasti vedomostí a techniky. Ani tieto definície sa teda nemôžu považovať za nemenné.

3.1.5 Takisto, pokiaľ ide o výrobnú fázu, postupné reformy SPP v posledných rokoch umožnili prispôbiť nástroje tak, aby bolo možné predchádzať nadbytočným zásobám na trhu a lepšie ich riadiť. Ešte je však potrebné vykonať konkrétne zlepšenia na úrovni fungovania reťazca, napr. skutočne posilniť rokovacie právomoci poľnohospodárov.

3.2 Rozsah problému v rámci potravinového reťazca

3.2.1 Straty a plytvanie potravinami existuje vo všetkých regiónoch sveta. Zo štúdie FAO však vyplýva, že v rozvojových krajinách vzniká viac ako 40 % týchto strát vo fáze po zbere úrody a pri spracovaní, zatiaľ čo v industrializovaných krajinách je tento jav možné pozorovať najmä na úrovni distribúcie a spotreby.

3.2.2 Podľa výsledkov ankety Európskej komisie, ktorá bola zverejnená v roku 2010, ročný objem potravinového odpadu predstavuje 179 kilogramov na osobu. Rozdelenie medzi jednotlivé reťazce poukazuje na to, že 42 % odpadu pripadá na domácnosti, 39 % na potravinársky priemysel, 5 % na distribúciu a 14 % na stravovacie zariadenia. Ak sa táto politika nezmení, je možné predpokladať, že tento objem by sa mohol zvýšiť o 40 %. Je potrebné spresniť, že v štúdii nie sú zohľadnené straty a plytvanie potravinami, ku ktorým dochádza v oblasti poľnohospodárstva a rybolovu.

3.2.3 Zo záverov štúdie realizovanej v Bruseli o obsahu odpadových košov vyplýva, že plytvanie potravinami predstavuje 11,7 % z celkového objemu odpadu v domácnostiach. 47,7 % z tohto celkového objemu odpadu tvoria čiastočne skonsumované produkty, 26,7 % produkty po skončení dátumu spotreby a 25,5 % kuchynský odpad.

3.3 Dôvody strát a plytvania potravinami

3.3.1 V rozvojových krajinách a v krajinách s nízkou mierou príjmov dochádza k väčšine strát vo fáze výroby a po zbere úrody v dôsledku nedostatočného objemu finančných prostriedkov určených na zlepšenie nevyhovujúceho stavu infraštruktúry.

(1) Stanovisko EHSV na tému „Rozdeľovanie potravín najodkázanejším osobám v EÚ“, Ú. v. EÚ C 43, 15.5.2012, s. 94 – 98.

(2) COM(2011) 571 final, Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje, s. 21.

3.3.2 Naproti tomu v industrializovaných krajinách problém spočíva najmä v správaní ľudí. V Európskej únii umožnilo zvýšenie poľnohospodárskej výroby v posledných desaťročiach zaručiť pre obyvateľov zásobovanie za primeranú cenu. Tento vývoj, ktorý je spojený s nárastom disponibilných príjmov, spôsobil, že sa vo výraznej miere zmenšila časť rozpočtu určená na potraviny. Tento trend čiastočne odôvodňuje nárast plytvania potravinami zo strany spotrebiteľov.

3.3.3 K tomuto javu prispievajú aj sociologické dôvody, ako sú zmeny v zložení rodín alebo životný rytmus.

3.3.4 Niektoré normy týkajúce sa vizuálnej kvality, ktoré distribučné reťazce uplatňujú na čerstvé produkty, môžu byť zdrojom plytvania vzhľadom na to, že vo fáze výroby sa produkty vhodné na konzumáciu vyradujú z iných ako zdravotných dôvodov.

3.3.5 V prípade niektorých spracovateľov by úprava určitých technológií mohla prispieť k zníženiu plytvania. Niektoré obaly sa dajú skutočne ťažko úplne vyprázdniť, balenie niektorých produktov nezodpovedá sociologickému vývoju domácností a niektoré obaly sa po otvorení nedajú riadne uzavrieť.

3.3.6 Aj keď sa obchodné praxe zameriavajú predovšetkým na podporu nákupu, niektoré z nich môžu byť podnetom na určitú formu plytvania (napr. spôsob komunikácie orientovaný výlučne na cenu: ponuky typu tri produkty za cenu dvoch atď.). Aj v tomto prípade však štúdie poukázali na podstatné rozdiely v správaní v závislosti od typu rodín.

3.3.7 Pre spotrebiteľov sú veľmi zavádzajúce aj označenia „konečný dátum spotreby“ a „optimálny dátum spotreby“, čo takisto prispieva k plytvaniu potravinami. Z výsledkov výskumov, ktoré sa uskutočnili v Spojenom kráľovstve a ktoré boli zamerané na označovanie, vyplýva, že 45 až 49 % spotrebiteľov nerozumie správne označeniu o platnosti produktov, v dôsledku čoho vzniká až 20 % z celkového objemu odpadu spôsobeného plytvaním, ktorému by sa dalo v plnej miere vyhnúť (WRAP – Akčný program Spojeného kráľovstva pre odpadové hospodárstvo a zdroje).

3.4 Účinky strát a plytvania potravinami

3.4.1 Účinky strát a plytvania potravinami majú hospodársky, spoločenský a environmentálny charakter.

3.4.2 Najhmatateľnejším je environmentálny charakter, pretože sa bezprostredne prejavuje zvýšením podielu domáceho odpadu, ktorý môže byť použitý na fermentáciu. Každé plytvanie potravinami znamená okrem vzniknutého odpadu aj stratu zdrojov potrebných na výrobu, spracovanie a distribúciu produktu. Čím neskôr dôjde v potravinovom reťazci k plytvaniu potravinami, o to väčšie bude plytvanie zdrojmi.

3.4.3 Produkcia skleníkových plynov má negatívny vplyv na zmenu klímy. Najväčší podiel na tom majú domácnosti vzhľadom na to, že približne 45 % emisií je v spojitosti s plytvaním potravinami, pričom spracovateľské odvetvie je zodpovedné za približne 35 % emisií ročne. Podľa tejto štúdie však k odhadovanej produkcii skleníkových plynov treba pristupovať obozretne, pretože je podmienená spoľahlivosťou údajov o rozsahu plytvania potravinami. (Prípravná štúdia o plytvaní potravinami v 27 členských štátoch EÚ z októbra 2010).

3.4.4 Pre spotrebiteľov, ako aj pre ostatné články potravinového reťazca má akékoľvek plytvanie za následok finančnú stratu. Budúce posilnenie politík v oblasti odpadu spôsobí aj zvýšené dodatočné náklady (náklady na skládky odpadu, dane atď.) pre jednotlivých aktérov potravinového reťazca. Toto smerovanie nevyhnutne povedie k tomu, že bude potrebné investovať do prevencie.

3.4.5 Pokiaľ ide o spoločenskú a etickú oblasť, je nemysliteľné, aby sa neprijali politické opatrenia na zníženie rozsahu strát a plytvania potravinami, a to najmä v čase, keď sa v dôsledku hospodárskej krízy čoraz viac osôb v EÚ ocitá v stále zložitejšej situácii. Tento znepokojujúci trend dobre dokazujú aj neustále narastajúce potreby potravinových bánk.

4. Niektoré prebiehajúce iniciatívy

4.1 Na celosvetovej, európskej, vnútroštátnej a miestnej úrovni boli vypracované mnohé iniciatívy. Tieto iniciatívy sa zaoberajú širokým spektrom tém, počnúc štúdiom správania a vyčíslňovaním až po konkrétne projekty realizované v teréne.

4.2 Spomedzi medzinárodných projektov treba uviesť celosvetovú iniciatívu FAO o potravinových stratách a znižovaní množstva odpadov (*Save Food*), ktorej cieľom je vytvárať verejno-súkromné partnerstvá a vypracovať politiky, ktoré budú založené na dôkazoch, podporovať investície prostredníctvom mobilizácie zdrojov, vypracovávať koherentné a koordinované hodnotenia a analýzy údajov, ktoré sa týkajú strát a plytvania potravinami, zvyšovať informovanosť, vytvárať siete a posilňovať kapacity medzi aktérmi z potravinárskeho priemyslu a poľnohospodárstva.

4.3 Európsky parlament 19. januára 2012 prijal uznesenie o stratégii zameranej na zefektívnenie potravinového reťazca. V tomto uznesení sa od Európskej komisie žiada, aby prijala praktické opatrenia na zníženie plytvania potravinami o 50 % do roku 2025. Európsky parlament požaduje, aby sa zaviedla koordinovaná stratégia, ktorá bude spájať opatrenia prijaté na celoeurópskej a vnútroštátnej úrovni, tak aby sa znížili straty vo všetkých článkoch potravinového reťazca.

4.4 Komisia sa v jednej z kapitol svojho oznámenia o účinnom využívaní zdrojov⁽³⁾ venuje potravinám, a vyzýva členské štáty, aby problém týkajúci sa plytvania potravinami

(3) COM(2011) 571 final, „Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje.“

riešili v rámci svojich vnútroštátnych plánov na predchádzanie vzniku odpadu. V oznámení sa spresňuje, že plytvanie potravinami by sa do roku 2020 malo znížiť o polovicu.

4.5 Komisia v auguste 2011 zverejnila „usmernenia na prípravu programov zameraných na predchádzanie potravinovým stratám“, ktoré majú za cieľ pomôcť členským štátom vypracovať vnútroštátne programy na predchádzanie vzniku odpadu v oblasti potravinových strát. Komisia okrem toho vytvorila internetovú stránku venovanú problematike plytvania potravinami, ktorá obsahuje informácie o predchádzaní plytvaniu (o. i. 10 tipov na zníženie miery plytvania potravinami, vysvetlenie rozdielov medzi „konečným dátumom spotreby“ a „optimálnym dátumom spotreby“, výber osvedčených postupov atď.).

4.6 Komisia v súčasnosti pracuje na oznámení o udržateľnosti potravín, ktoré bude obsahovať aj dôležitú kapitolu o plytvaní potravinami a ktorého zverejnenie sa očakáva na konci roka 2013. V rámci poradnej skupiny pre potravinový reťazec a zdravie zvierat a rastlín bola vytvorená pracovná skupina, ktorá sa venuje otázkam strát a plytvania potravinami, s tým cieľom, aby si Komisia mohla vymieňať informácie o tejto téme so všetkými dôležitými zainteresovanými stranami v rámci potravinového reťazca.

4.7 Takisto možno uviesť iniciatívu „Greencook“, ktorá je spolufinancovaná z EPRV (Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka) a ktorej cieľom je znížiť plytvanie potravinami. Vďaka viacodvetvovému partnerstvu je možná výmena medzi viacerými iniciatívami realizovanými na mieste s cieľom prejsť od pokusnej fázy k všeobecnej stratégii. Prieběžné správy sú povzbudivé a konečné výsledky sa očakávajú v roku 2014.

4.8 Aj Rada sa zaoberá otázkou udržateľnej výroby potravín. Myšlienka vytvoriť nový potravinový model, s ktorou nedávno prišlo Rakúsko a ktorú podporilo 16 členských štátov, obsahuje okrem iného aj aspekty uvedomovania si hodnoty pripisovanej potravinám a mala by tak pomôcť zabrániť plytvaniu nimi (pozri dokument 16821/12).

4.9 V Spojenom kráľovstve už niekoľko rokov funguje organizácia WRAP, ktorá sa zameriava na vyčíslovanie strát a objemu plytvania potravinami a na zavádzanie preventívnych kampaní. Toto združenie stálo za dohodou (tzv. Courtauld Commitment) medzi hlavnými britskými maloobchodníkmi a veľkým počtom čoraz významnejších výrobcov potravín a nápojov s cieľom podporiť a zaviesť opatrenia, ktoré umožnia znížiť plytvanie. Od spustenia tohto projektu na prelome rokov 2006 a 2007 došlo v rámci potravinového reťazca k zlepšeniu situácie.

4.10 Kritickým bodom v rámci potravinových strát je aj stav v oblasti stravovacích služieb. Správa, ktorú vo Veľkej Británii zverejnilo združenie Sustainable Restaurant Association, (Restaurant Food Waste Survey Report 2010 – *Správa o plytvaní potravinami v reštauračných zariadeniach za rok 2010*) umožňuje vytvoriť si presnejší obraz o tom, čo sa deje v tejto oblasti. Pôvodným zámerom bolo presnejšie vyčísliť objem potravinového odpadu v desiatich reštauráciách, ktoré sú členmi

združenia SRA, a to na troch úrovniach: jedlo, ktoré zákazník vrátil, plytvanie, ku ktorému došlo počas prípravy, a produkty, ktoré boli z rôznych dôvodov zničené alebo boli nepoužiteľné. Konečným cieľom analýzy bolo poskytnúť praktické odporúčania na zníženie zistených strát.

4.11 V súvislosti s hospodárskou a finančnou krízou sa potravinové banky sťažujú, že ich zdroje sa znižujú, pričom ich potreby podľa členských štátov naopak narastajú. Existujú dohody medzi jednotlivými dobročinnými združeniami a distribútormi a spracovateľmi s cieľom umožniť využívať potraviny, ktoré boli stiahnuté z predaja. Tieto potraviny samozrejme naďalej splňajú všetky požiadavky na zdravotnú bezpečnosť.

5. Všeobecné pripomienky

5.1 So zreteľom na výzvy, ktoré predstavuje demografický vývoj, zmena klímy a potreba účinne využívať zdroje, boj proti stratám a plytvaniu potravinami treba považovať za súčasť riešenia problému týkajúceho sa potravinovej bezpečnosti.

5.2 V prvom rade treba rozlišovať medzi „rozvojovými krajinami“ a „industrializovanými krajinami.“

5.3 V rozvojových krajinách dochádza k stratám v prvých článkoch reťazca, to znamená, že k riešeniam je potrebné pristupovať rozdielne. EHSV sa už vo viacerých svojich dokumentoch zaoberal odporúčaniami v tejto veci. V industrializovaných krajinách, ako napr. v EÚ, by sa boj proti stratám a plytvaniu potravinami mal zameriavať najmä na fázu spracovania, distribúcie, na spotrebiteľov a stravovacie služby.

5.4 V industrializovaných krajinách problém spočíva najmä v správaní ľudí. Počas posledných štyridsať rokov sa znížil podiel výdavkov domácností na potraviny, v dôsledku čoho spotrebiteľia pravdepodobne venujú menšiu pozornosť stravovaniu. Niektoré prieskumy uvádzajú, že postoj vo vzťahu k stravovaniu pri nákupoch, ako aj spotrebe sa mení v závislosti od typu rodiny (úroveň príjmov, veľkosť a vek domácnosti atď.). Ide o aspekt, ktorý sa musí zohľadniť v záujme toho, aby vzdelávacie, osvetové a informačné kampane boli vedené čo najúčinnšie.

5.5 Pri skúmaní početných štúdií a iniciatív, ktoré sa vedú v rámci boja proti stratám a plytvaniu potravinami, je možné konštatovať, že je nevyhnutné mať k dispozícii spoľahlivé a porovnateľné údaje. Takisto má prioritný význam, aby bola k dispozícii definícia a spoločná metodika na úrovni EÚ s cieľom vyčísliť straty a plytvanie potravinami. Toto sa bude realizovať v rámci projektu („Fusions“, ktorý sa začal realizovať v auguste 2012, v rámci 7. Európskeho programu pre výskum a technický rozvoj). Tento program sa zameriava aj na výmenu a rozvoj osvedčených postupov, organizovanie podujatí medzi rôznymi partnermi, intenzívnejšie zvyšovanie informovanosti a na formulovanie politických odporúčaní. Vzhľadom na naliehavosť

tejto témy a na stanovené ciele je nutné prijať konkrétne opatrenia už počas výskumu v snahe zlepšiť kvalitu údajov.

5.6 V záujme toho, aby sa na základe existujúcich skúseností na európskej, vnútroštátnej a miestnej úrovni dosiahli čo najlepšie výsledky, je potrebné vytvoriť rámec na podporu výmeny informácií a pozitívnych iniciatív.

5.7 Všeobecne možno konštatovať:

- v rámci úsilia vyvíjaného na účel zníženia strát a plytvania potravinami sa musí rešpektovať hierarchia s klesajúcou hodnotou: najprv prevencia, potom využitie na ľudskú konzumáciu (napr. dary pre potravinové banky atď.), následne využitie ako krmivo a nakoniec využitie na výrobu energie a kompostovanie,
- je potrebné prijať opatrenia na každej úrovni potravinového reťazca. Uprednostní sa prístup založený na stimuloch,
- všetky opatrenia, ktoré boli prijaté s cieľom znížiť straty a plytvanie potravinami, musia spĺňať požiadavky na potravinovú bezpečnosť.

5.8 Aj keď veľké distribučné siete nie sú tým článkom, v rámci ktorého dochádza k najväčšiemu plytvaniu potravinami, môžu mať určujúcu úlohu pri jeho znižovaní, a to prostredníctvom prispôsobenia niektorých obchodných postupov, osvetu a lepšieho informovania spotrebiteľov.

5.9 Pri analýze prieskumov skúmajúcich obchodné postupy predaja však nie je vždy jednoduché zistiť, ktoré postupy jednoznačne ovplyvňujú vznik plytvania. Tieto postupy pozitívne alebo negatívne ovplyvnia plytvanie potravinami na základe rôznych kritérií, ako napr. veľkosť domácnosti, jej typ alebo typ príslušných potravín.

5.10 Závery prieskumu CRIOC (Centre de Recherche et d'Information des Organisations de Consommateurs – Výskumné a informačné centrum spotrebiteľských organizácií) v oblasti obchodných postupov na území Belgicka uvádzajú určité iniciatívy, ktoré by mohli vzniknúť v spolupráci s distribútormi s cieľom stimulovať spotrebiteľov, aby boli pri výbere zodpovednejší. Môže to byť napr. nadviazanie dialógu so spotrebiteľom o otázkach pôvodu potravín, spôsobe výroby, nutričnej hodnote namiesto jednoduchého aspektu ceny, alebo prípadné poučenie spotrebiteľa o správnom porozumení údajom o spotrebe, ktoré sa uvádzajú na označení.

5.11 Vzhľadom na to, že potravinové banky čelia úbytku svojich zdrojov, pričom sa zároveň zvyšujú požiadavky, orgány musia urobiť všetko preto, aby sa uľahčil presun potravín. Aj

keď potravinová bezpečnosť musí zostať prioritou, je nevyhnutné, aby orgány upravili niektoré administratívne požiadavky v záujme toho, aby sa uľahčila práca distribútorov, ktorí si radšej želajú zásobovať potravinové banky, než aby sa zbavovali potravinových produktov, ktoré sa ešte dajú konzumovať. To isté platí aj pre zásobovateľov reštaurácií. Mali by sa prijať opatrenia na podporu pilotných projektov niektorých členských štátov zameraných na zbavenie zodpovednosti darcov (za určitých podmienok), ako aj na daňové stimuly.

5.12 Pri zvážení možnosti podporiť miestne produkty v kolektívnych stravovacích zariadeniach možno konštatovať, že miestnych výrobcov a združenia môže odradiť zložitý administratívny postup. Súčasťou riešenia by mohlo byť umožniť týmto aktérom ľahší prístup na trhy. Dôležitú úlohu v tejto oblasti hrajú aj miestne orgány, pokiaľ ide o zavedenie osobitných kritérií, ktoré musia spĺňať stravovacie zariadenia spadajúce do ich právomoci, ako aj o odbornú prípravu zamestnancov v oblasti udržateľnejšieho stravovania.

5.13 Rôzne iniciatívy v oblasti stravovacích služieb poukazujú na to, že je potrebné viesť komunikáciu so zamestnancami, ako aj so spotrebiteľmi v záujme zmeny správania.

5.14 Mali by sa upraviť učebné osnovy pre budúcich kuchárov. Mohli by sa sem zahrnúť aj zvyšovanie informovanosti o rôznych aspektoch ovplyvňujúcich plytvanie potravinami, ako je riadenie zásob, triedenie odpadu, možné finančné zisky alebo orientácia na spotrebiteľa.

5.15 Každá prevenčná politika sa musí opierať aj o koordinovanú spoluprácu všetkých zainteresovaných aktérov. V záujme toho, aby sa čo najrýchlejšie dosiahli konkrétne výsledky, opatrenia, ktoré sa majú prijať, musia byť diferencované podľa aktérov, druhov potravín a podľa spôsobov spotreby,

5.16 Ako príklad môžeme uviesť potrebu iniciovať dialóg so zástupcami spracovateľského priemyslu, aby uvádzali na trh produkty, ktoré prispievajú k zníženiu plytvania potravinami v domácnostiach (napr. dizajn obalov, množstvá a formáty prispôbéné niektorým potravinovým produktom atď.). Táto problematika by mala byť zahrnutá aj do odbornej prípravy návrhárov obalov.

5.17 Na úrovni prvovýroby by sa mohli podporiť a rozvíjať rôzne smerovania:

- pokračovať v aplikovanom výskume, ba dokonca ho zintenzívniť, v rastlinnej aj živočíšnej výrobe s cieľom znížiť straty spôsobené chorobami, nedostatkom technických prostriedkov alebo zmenou klímy. Do tohto procesu by sa mohlo zapojiť aj európske partnerstvo v oblasti inovácií „Produktivita a udržateľnosť“,

- podporiť zavedenie medziodvetvových dohôd, ktoré odporúča súčasná aj budúca SPP, a dbať na ich účinnosť a na ich vývoj z hľadiska udržateľnosti,
- poľnohospodárstvo bude mať naďalej určujúcu úlohu v oblasti dodávok agro-potravinárskeho priemyslu, ale aj podpora a rozvoj krátkych reťazcov môžu prispieť k zníženiu strát a plytvania potravinami, tým že sa odstránia sprostredkujúce články medzi výrobou a spotrebou.

5.18 V súčasnosti sú rozsah a príčiny strát a plytvania v podstate dobre známe. Bolo by však potrebné viac spresniť straty na základe konkrétnych príčin. Je zrejmé, že jednotlivé

štúdie zaoberajúce sa vyčíslením strát a plytvania v rôznych etapách majú zásadný význam pre to, aby sme lepšie porozumeli tomuto javu a aby sa prijali prevenčné opatrenia založené na serióznych a overiteľných argumentoch. Tieto kroky majú význam najmä ak vezmeme do úvahy, že vzhľadom na objem vyprodukovaného odpadu bude výška nákladov spojených s plytvaním v budúcnosti narastať.

5.19 Plytvanie potravinami na úrovni spotrebiteľa má viaceré príčiny, ktoré sú v jednotlivých členských štátoch odlišné v závislosti od ich kultúry, klímy, potravinového režimu a typu domácností. Táto skutočnosť ďalej komplikuje voľbu správnej komunikácie na celoeurópskej úrovni.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

488. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 20. A 21. MARCA 2013

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie – najvzdialenejšie regióny Európskej únie: smerom k zabezpečeniu inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“

COM(2012) 287 final

(2013/C 161/09)

Spravodajca: **pán MALOSSE**

Európska komisia sa 20. júna 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie – najvzdialenejšie regióny Európskej únie: smerom k zabezpečeniu inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu“

COM(2012) 287 final.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 165 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania – „Zmeniť NR na platformy Európy“

1.1 Prioritou EÚ voči najvzdialenejším regiónom (ďalej len „NR“) v súčasnosti musí byť posilnenie väzieb, ktoré ich spájajú s európskym kontinentom a pocit príslušnosti občanov k európskemu projektu. V niektorých oblastiach, ako napr. biodiverzita, pozorovanie Zeme, obnoviteľné zdroje energie, integrácia kultúr, laboratórií, experimentačných terénov, môžu byť NR dokonca modelom pre Európu.

1.2 NR majú pre budúcnosť Európy významné prednosti, okrem iného: talentovanú pracovnú silu, poľnohospodárstvo, rybné hospodárstvo a priemyselnú výrobu, kvalitný cestovný ruch, zemepisnú polohu, vďaka ktorej sú významnou platformou Európy. NR musia mať možnosť využívať všetky výhody vnútorného trhu za rovnakých podmienok ako ostatné európske regióny.

1.3 Napriek extrémne napätej situácii v rozpočtovom pláne nesmie dôjsť k zníženiu konkrétnej podpory NR. Tieto regióny musia mať k dispozícii zodpovedajúce finančné prostriedky, aby mohli dosiahnuť ciele stanovené v stratégii Európa 2020 a kompenzovať svoje znevýhodnenia spojené najmä s ich odľahlosťou.

1.4 Európska politika v prospech NR síce priniesla dobré výsledky, je však potrebné oživiť koncepciu najvzdialenejších regiónov na osobitnom právnom základe stanovenom v ZFEÚ a dať jej strategickú a ambicióznejší rozmer. Tieto regióny už nemožno vylúčiť ani z európskych politík v oblasti veľkých sietí, výskumu, mobility a pozorovania Zeme.

1.5 Je potrebné zhodnotiť nástroj POSEI a rozšíriť ho na poľnohospodársku a nepoľnohospodársku výrobu NR.

1.6 Je takisto potrebné, aby bol článok 349 Zmluvy o fungovaní EÚ (ďalej len „ZFEÚ“) skutočne uplatňovaný v niekoľkých európskych politikách, ako napr. v oblasti hospodárskej súťaže, verejného obstarávania, rybolovu a životného prostredia s cieľom zohľadniť konkrétne zemepisné a klimatické špecifiká NR. Momentálna zdržanlivosť Európskej komisie sa s ohľadom na znenie Zmluvy nezdá byť veľmi opodstatnená. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby vypracovala a zverejnila analýzu uplatňovania článku 349.

1.7 Pre NR majú zásadný význam mladí ľudia a zamestnanosť. Jednou z priorit európskych politík pre NR musí byť sociálny rozmer. Preto ho treba skutočne rozvíjať, a to prostredníctvom uplatňovania krátkodobých, strednodobých a dlhodobých opatrení a programov prostredníctvom programov na podporu vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré budú prispôbené potrebám pracovníkov v týchto regiónoch, ako aj na podporu činností pre vytváranie pracovných miest a bohatstva.

1.8 Európa bude môcť zlepšiť svoju konkurencieschopnosť aj prostredníctvom programov uplatňovaných v NR, napr. v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, námorných vied, skúmania biodiverzity, lesníctva, zdravotníctva a boja proti tropickým chorobám.

1.9 Je zjavné, že NR treba lepšie začleniť do ich zemepisného prostredia. Mnoho príkladov svedčí o tom, že pre Európsku komisiu je zvyčajne ťažké pochopiť strategickú úlohu NR ako európskej platformy v rámci zahraničných politík EÚ, najmä obchodnej politiky, politiky v oblasti rybného hospodárstva a politiky rozvojovej spolupráce. Je nevyhnutné, aby Európska komisia podporovala regionálnu spoluprácu rozhodným, viditeľnejším a aktívnejším spôsobom.

1.10 Zapojenie občianskej spoločnosti do stratégie EÚ nemôže byť len heslom. EHSV navrhuje usporiadať okrúhle stoly s účasťou aktérov občianskej spoločnosti z každého NR s cieľom vypracovať „akčné plány“, ktoré by stanovili ciele a etapy uplatňovania stratégie Európa 2020. EHSV je pripravený začať tento proces v spolupráci s konferenciou predsedov a s hospodárskymi a sociálnymi radami NR.

1.11 Okrem toho EHSV podporuje usporiadanie štruktúrovaného dialógu medzi občianskou spoločnosťou NR a občianskou spoločnosťou jednotlivých susediacich krajín (Latinská Amerika, Atlantický oceán, Karibik, Indický oceán). Išlo by najmä o zapojenie predstaviteľov NR do dialógu, ktorý Európska komisia začala v rámci dohôd o hospodárskom partnerstve (APE). EHSV podporuje vytvorenie monitorovacích výborov s účasťou občianskej spoločnosti v rámci všetkých dohôd o hospodárskom partnerstve a žiada, aby sa do týchto výborov zapojili NR, ak sa ich to týka.

1.12 EHSV navrhuje vytvoriť vo všetkých NR zastúpenia EÚ, aby väzby medzi EÚ a týmito regiónmi boli hmatateľnejšie, viditeľnejšie a priamejšie.

2. Úvod a všeobecné pripomienky

2.1 V článku 349 a článku 355 ZFEÚ sa stanovuje a uznáva špecifickosť najvzdialenejších regiónov, ktoré navyše od roku 1989 využívajú konkrétny program zameraný na podporu sociálno-hospodárskych opatrení s cieľom dosiahnuť lepšie zblíženie týchto regiónov so zvyškom EÚ.

2.2 NR značne rozširujú územie a geografickú prítomnosť EÚ vo svete, zväčšujú tak politický, hospodársky a kultúrny vplyv Európy a rozširujú možnosti rybolovu o obrovské oblasti v Atlantickom a Indickom oceáne. Úlohu NR ako platformy Európy treba lepšie využiť, a to tým, že budú začlenené do transeurópskych sietí (ako sú TEN-T, digitálne siete), bude im poskytnutý prednostný prístup k európskym programom pozorovania Zeme (GMES, GALILEO) a k európskym programom výskumu v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a biodiverzity. Prostredníctvom rôznych programov mobility a spolupráce sa musia NR takisto využiť na šírenie európskeho vplyvu vo svete. Prítomnosť konkrétnych zástupcov EÚ v týchto regiónoch, ktorá je vzhľadom na ich odľahlosť opodstatnená, bude nielen politickým signálom, ako aj účinným nástrojom na podporu tejto úlohy platformy.

2.3 Aj EHSV už viac než 20 rokov podporuje aktivity občianskej spoločnosti NR, aby sa priblížila EÚ a bola lepšie vypočítaná a zapájaná do konzultácií. V tomto ohľade je vhodné poukázať predovšetkým na možné negatívne dôsledky obchodnej politiky pre NR, najmä v dôsledku dohôd o voľnom obchode a dohôd o hospodárskom partnerstve so susednými krajinami týchto NR⁽¹⁾. Musíme žiaľ konštatovať, že Európska komisia sa touto otázkou vo svojom oznámení nezaoberala a nezohľadňuje odporúčania stanoviska EHSV (spravodajca Coupeau)⁽²⁾ zo 17. februára 2010, najmä pokiaľ ide o spravidelné opatrenia.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Vplyv dohôd o hospodárskom partnerstve na najvzdialenejšie regióny (karibská oblasť)“, Ú. v. EÚ C 347, 18.12.2010, s. 28.

⁽²⁾ Tieto odporúčania sa nachádzajú aj v ďalších dokumentoch, napr.: štúdia Európskej komisie „Faktory rastu v NR“, ktorú vypracoval inštitút Iseri EUROPA, správa, ktorú objednal člen Komisie zodpovedný za vnútorný trh Michel BARNIER na tému „Pozícia NR na jednotnom trhu a vplyv EÚ vo svete“ a ktorú vypracoval Pedro SOLBES MIRA, štúdia Európskej komisie na tému „Demografické a migračné trendy v NR: vplyv na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť“, ktorú vypracoval inštitút INED, správa Európskeho parlamentu s názvom „Úloha politiky súdržnosti v najvzdialenejších regiónoch Európskej únie v kontexte stratégie Európa 2020“, ktorú vypracoval Nuno TEIXEIRA, Komisia REGI, správa Európskeho parlamentu s názvom „Úloha regionálnej politiky pod vplyvom zmeny klímy na NR“.

2.4 Ďalším nedostatkom tohto oznámenia je to, že sa nezaobrádajú dôsledkami významnej politickej skutočnosti, ktorou je príslušnosť NR k Európskej únii. Verejná diskusia na ostrove Réunion ukázala, že zložky občianskej spoločnosti sú oddané európskej integrácii, ktorá nebola nikdy spochybnená. EHSV sa teda domnieva, že by sa stratégia EÚ vo vzťahu k NR mala prednostne zamerať na zlepšenie ich začlenenia do európskeho celku, pričom by však bolo potrebné zohľadniť ich situáciu.

3. Špecifické otázky

3.1 Pri uplatňovaní politiky súdržnosti sa zjednodušenie a urýchlenie postupu výberu a pridelovania prostriedkov stalo bezpodmienečnou nutnosťou. Zodpovednosť za omeškania a neprimerané odklady často pripadá v prvom rade EÚ a vnútroštátnym orgánom. Závažne to poškodzuje dôveryhodnosť EÚ, takže je nutné tento problém bezodkladne riešiť, a to ešte predtým, než sa pristúpi k skúmaniu budúcich finančných vyhládok.

3.2 Ďalšou dôležitou podmienkou pre budúce programy EÚ je zabezpečiť lepšiu viditeľnosť a koncentráciu európskej podpory. Aktuálne rozptýlenie prostriedkov je tiež faktorom neúčinnosti a zdrojom kritiky. Ako už bolo uvedené v stanovisku, ktoré vypracoval pán Coupeau, EHSV odporúča v tejto fáze zamerať sa na tri hlavné priority. V prvom rade je to vzdelávanie a odborná príprava zameraná na podporu zamestnanosti najmä mladých ľudí (vrátane podpory základných infraštruktúr), pretože najlepším bohatstvom týchto regiónov je samozrejme talent a podnikavosť občanov. V druhom rade je dôležité opierať sa o súkromný sektor, ktorý vytvára bohatstvo a pracovné miesta: MSP, cestovný ruch, služby poskytované výrobným postupom, poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybné hospodárstvo. Po tretie sú prioritou investície do veľkých sietí (IKT, doprava, odpad, voda, energia, atď.), ktoré zaručia občanom spravodlivý prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu, ktoré sa podieľajú na konkurencieschopnosti regiónov.

3.3 Otázka trvalého rozvoja je dôležitá, musí sa však rozšíriť aj na mnohé iné faktory ako je životné prostredie. Napríklad v oblasti cestovného ruchu trvalý rozvoj zahŕňa rešpektovanie miestnych identít, regionálne zručnosti, zachovanie tradičného spôsobu života, jazyk, alebo tiež typická miestna výroba. Otázky dostupnosti pre všetkých, demografického vývoja a riešenia závislosti majú v NR obzvlášť veľký význam, Európska komisia im však v svojom oznámení nevenuje dostatočný priestor.

3.4 EHSV vyzýva Komisiu, aby preskúmala možnosť zahrnúť do pravidiel verejného obstarávania problematiku najvzdialenejších regiónov. Vzhľadom na špecifické podmienky v NR je potrebné venovať pozornosť miestnej zamestnanosti, ale takisto je potrebné aj zabrániť sociálnemu dumpingu zo strany susediacich krajín, v ktorých sú mzdové náklady omnoho nižšie,

ako aj agresívnym praktikám nízkych cien určitých hospodárskych subjektov, ktorých cieľom je najprv zlikvidovať miestnu konkurenciu a následne uplatňovať monopolnú politiku s vysokými cenami.

3.5 Pokiaľ ide o vzťahy so susednými tretími krajinami, EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že v oznámení Komisie chýba jasná vízia, ako ju odporúčal pán Coupeau vo svojom stanovisku. EHSV zdôrazňuje význam činností spojených so spoluprácou medzi NR a susediacimi krajinami, najmä krajinami AKT, v podobe spoločných projektov spolupráce, na ktoré budú uvoľnené prostriedky z ERF, EFRR, ESF, EPFRV, EFNRR. V tejto oblasti sa uskutočnilo mnoho štúdií, ale pre nedostatok prevádzkových pravidiel bolo zavedených len málo konkrétnych projektov spolupráce. Existuje pritom veľa možností spolupráce, a to v oblasti dopravy, cestovného ruchu, vzdelávania, zdravotníctva, rybného hospodárstva a poľnohospodárstva, výskumu a vývoja či ochrany životného prostredia. Nezodpovedaná ostáva takisto aj otázka obchodnej politiky EÚ. Dohody či prípadné budúce dohody o voľnom obchode a dohody o hospodárskom partnerstve predstavujú skutočnú hrozbu pre citlivé hospodárstvo niektorých NR. Pokiaľ nebudú v obchodnej politike EÚ zohľadnené skutočné záujmy NR, stratí návrh stratégie EÚ vo vzťahu k týmto regiónom akýkoľvek zmysel.

3.6 Nakoniec treba vyjadriť poľutovanie nad tým, že sa v tomto oznámení Komisie venuje tak málo priestoru vymedzeniu partnerstva s občianskou spoločnosťou NR, zavedeniu štruktúrovanej konzultácie s občianskou spoločnosťou pri zavádzaní činností spojených so zabezpečením súdržnosti a vypracovaní projektov, ktoré by umožnili posilniť pocit európskej identity u obyvateľstva pomocou informačných kampaní, európskeho občianstva a programov mobility. EHSV odkazuje na svoje stanovisko na tému „Európsky etický kódex pre oblasť partnerstva (CCP)“⁽³⁾.

4. Návrhy do budúcnosti

4.1 Program POSEI (Program osobitných alternatív pre odľahlosť a ostrovný charakter).

4.1.1 Uplatnenie tohto programu by malo byť predmetom dôkladného hodnotenia. Okrem dôležitých zdrojov, ktoré sú v POSEI vyčlenené na dva typy výroby v NR (cukor a banány), treba ešte vziať do úvahy mnohé ďalšie miestne výrobky, ktorých vývoz by sa dal podporiť (vanilka, ovocie a zelenina, produkty rybolovu atď.).

4.1.2 Prostriedky vyčlenené na programy POSEI v oblasti poľnohospodárstva by sa mali zachovať a dokonca navýšiť, aby bolo možné pokračovať v rozvoji tak výroby pre vývoz, ako aj výroby pre miestny trh a rovnako zabezpečiť dodávky surovín a základných výrobkov.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 44, 15.2.2013, s. 23.

4.2 Hospodárska, sociálna a územná súdržnosť

4.2.1 EHSV víta skutočnosť, že Európska rada sa rozhodla naďalej poskytovať NR zvláštne zaobchádzanie, aby mohli maximálne využívať dostupné prostriedky, pričom im ponúka mieru spolufinancovania vo výške 85 % nezávisle od výšky ich príjmov. EHSV však napriek tomu vyjadruje poľutovanie nad tým, že miera spolufinancovania v prípade osobitného príspevku na vyrovnanie dodatočných nákladov vyplývajúcich z najvzdialenejšej polohy regiónov zostáva na úrovni 50 %, a navrhuje Komisii, aby postupovala dostatočne flexibilne na záručenie jeho plnej účinnosti.

4.2.2 EHSV takisto vyjadruje znepokojenie nad tým, že návrhy Európskej komisie v súvislosti s územnou spoluprácou neponúkajú konkrétne riešenia týkajúce sa nevyhnutnosti regionálneho začlenenia NR.

4.3 Programy mobility: je potrebné, aby EÚ občanom NR zaručila rovnaký prístup k tomuto typu programov, či už v oblasti práce alebo vzdelávania. Nedá sa napríklad súhlasiť so zjavným rozporom medzi zámerom umožniť mladým ľuďom a akademickým pracovníkom z NR plne využívať programy mobility EÚ, ako je „Erasmus pre všetkých“, a popieraním zemepisnej polohy týchto regiónov tým, že sa nepreplácajú výdavky za dopravu, ktoré vzhľadom na ich odľahlosť vzniknú či už študentom odchádzajúcim do NR alebo študentom, ktorí odchádzajú do inej krajiny EÚ.

4.3.1 Ďalším paradoxom je to, že program „Erasmus pre všetkých“ nezohľadňuje ani tretie krajiny susediace s NR. Tieto rozpory je nutné odstrániť. Zvláštny program ERASMUS MUNDUS pre NR by mal umožniť organizovanie výmeny mladých ľudí medzi NR a okolitými krajinami a podporiť tak európsku identitu a kultúru prostredníctvom týchto európskych platforiem.

4.4 Dostupnosť

4.4.1 EHSV podporuje spoločne s Európskym parlamentom myšlienku, že je nevyhnutné stanoviť rámec ad hoc v oblasti dopravy a IKT, aby mohli NR účinne riešiť problém územnej odľahlosti a digitálnej priepasti, ktorému čelia.

4.5 Regionálna integrácia

4.5.1 NR musia byť automaticky spôsobilé na cezhraničnú spoluprácu, bez ohľadu na kritérium námornej hranice vo vzdialenosti 150 km.

4.5.2 Pre účinné regionálne začlenenie NR je potrebné prijať opatrenia, ktorými sa zlepši prepojenie týchto regiónov s tretími krajinami v ich okolí a podporí sa nevyhnutná internacionalizácia ich MSP.

4.5.3 Európska únia musí bezpodmienečne uskutočniť posúdenie vplyvu pri uzatváraní obchodných dohôd či dohôd o rybolove medzi EÚ a krajinami susediacimi s NR a informovať o rokovaní politické orgány a občiansku spoločnosť NR a zapájať ich do záležitostí, ktoré sa ich priamo týkajú.

4.5.4 Odborné a právne kruhy NR sa zaujímajú aj o otázku bezpečnosti investícií v ich zemepisnej oblasti. EHSV v tomto ohľade podporuje vytvorenie advokátskej komory NR, ako aj ďalšie iniciatívy tohto druhu, napr. Atlantické centrum pre arbitráž a iné.

4.5.5 V mnohých oblastiach (doprava, spracovanie odpadu...) by regionálna integrácia priniesla úspory z rozsahu, pokiaľ by EÚ dala dôraznejšie než doteraz najavo svoju vôľu urobiť z NR platformy Európy.

4.6 Podpora podnikov

4.6.1 Článok 107 ods. 3 písm. a) ZFEÚ predstavuje skutočný koncepčný pokrok, pretože Komisii umožňuje diferencovane zohľadniť rôzne ekonomiky jednotlivých NR v rámci vnútroštátnej regionálnej pomoci, ako aj zjavné nedostatky v štátnej pomoci na iné účely (výskum, inovácie, doprava, životné prostredie atď.). EHSV poukazuje na aktuálny rozpor medzi prioritami stratégie Európa 2020 a nedostatkami rámcov pre hospodársku súťaž, pokiaľ ide o štátnu pomoc určenú na výskum/inovácie alebo na životné prostredie v NR. Tieto rozpory treba do budúcnosti odstrániť.

4.6.2 V súvislosti s prebiehajúcim prieskumom európskeho rámca pre štátnu pomoc sa NR obávajú, či zostane v platnosti súčasný rámec. Požadujú zachovanie čo najpriaznivejšieho prístupu, zladenie pomoci na jednotlivé účely (investičná pomoc podnikom s vyššou mierou podpory a časovo neobmedzená prevádzková pomoc v stále rovnakej výške pre kompenzáciu vyšších nákladov spojených s odľahlosťou v súlade s článkom 349 ZFEÚ) a snahu o uplatňovanie jednoduchých a pružných postupov.

4.6.3 NR majú značnú potrebu pracovných miest, aby mohli skončiť so štrukturálnou nezamestnanosťou, ktorá postihuje všetky vrstvy obyvateľstva. Ich podniky sú svojou podstatou malé a stredné podniky, ktoré často pôsobia na geograficky obmedzených trhoch, a majú teda úplne iný charakter než podniky na európskom kontinente. Je dôležité, aby bola rovnako ako v období rokov 2007 – 2013 zachovaná možnosť poskytovať podporu všetkým druhom podnikov.

4.6.4 Zdá sa, že intenzita investičnej podpory v NR sa stabilizovala na úrovni z obdobia rokov 2007 – 2013 a do

budúcnosti by sa mali zachovať stropy a zásada „bonusu pre NR“. EHSV upozorňuje na chýbajúce zmeny týkajúce sa obchodu v rámci Spoločenstva, najmä kvôli veľmi nízkej atraktivite trhov v NR pre zahraničných investorov. EHSV preto odporúča naďalej schvaľovať časovo neobmedzenú prevádzkovú pomoc, ktorej výška sa nebude znižovať.

4.6.5 Verejná pomoc vrátane európskej pomoci by sa mala dlhodobo zamerať predovšetkým na investície podnikov v NR do inovácií, digitálnej agendy a nadväzovania partnerstiev v ich zemepisnej oblasti.

4.6.6 NR sa vyznačujú zvláštnou štruktúrou, ktorá pozostáva takmer výhradne z veľmi malých podnikov. Komisia by mala vo svojej stratégii klásť dôraz na účinné uplatňovanie európskej iniciatívy „Small Business Act“ (zákon o drobnom podnikaní) a zásady „Think Small First“ (malé podniky majú prednosť), najmä pokiaľ ide o postupy a kontrolu. V NR treba pozorne dohliadať na pravidlá hospodárskej súťaže, a chrániť tak záujmy malých a stredných podnikov.

4.7 Energetika

4.7.1 Vzhľadom na svoju zemepisnú polohu sú najvzdialenejšie regióny veľmi zraniteľné a energetické výzvy musia riešiť iným spôsobom ako kontinentálna Európa. EÚ musí uľahčiť najvzdialenejším regiónom zabezpečovanie dodávok energie v komplexnom prostredí a podmienkach, ktoré značne zvyšujú ceny a obmedzujú konkurencieschopnosť.

4.7.2 Získavanie a využívanie domácich zdrojov energie je pre najvzdialenejšie regióny obzvlášť dôležité, a to tak prostredníctvom energie získavanej z ropy alebo zemného plynu, ako aj čistej energie s nízkymi emisiami uhlíka, ako napr. veternej, tepelnej, solárnej, vodnej a morskej (prílivu, vln, prúdov, tepla).

4.7.3 EHSV navrhuje, aby sa v týchto regiónoch podnietil výskum v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a aby sa prostredníctvom finančných nástrojov EÚ podporili energetické projekty v najvzdialenejších regiónoch, s ohľadom na ich špecifiká.

4.8 Poľnohospodárstvo

4.8.1 Je zjavné, že poľnohospodárstvo má pre NR zásadný význam. Dáva ľuďom prácu, má vplyv a pomáha chrániť prostredie a tradičný spôsob života. EÚ musí pokračovať v úsilí o diverzifikáciu a potravinovú sebestačnosť NR, a nesústreďovať sa len na cukor a banány. Rovnako je potrebné zachovať existujúcu rovnováhu medzi poľnohospodárskou výrobou orientovanou na export a poľnohospodárskou výrobou určenou na zásobovanie miestnych trhov.

4.8.2 Európska pomoc svojimi postupmi občas zvyhodňuje veľké podniky alebo využívanie sprostredkovateľov. Je potrebné zmeniť tento trend, ktorý zanedbáva záujmy malých nezávislých výrobcov, ktorí v NR prevládajú. Európska pomoc musí slúžiť takisto aj na zlepšenie fungovania potravinového reťazca a podporu účasti poľnohospodárov a ich organizácií.

4.9 Rybné hospodárstvo

4.9.1 EHSV víta postoj Komisie, že by sa malo dbať na to, aby rozhodovanie v tejto oblasti malo viac regionálny charakter a viacej prihliadalo na morské oblasti v jednotlivých regiónoch a miestne zásoby rýb a aby bol zriadený poradný výbor pre NR. Na lepšie zohľadnenie špecifického kontextu NR je však potrebné poradný výbor usporiadať podľa morských oblastí NR, pretože úlovky rýb sa v jednotlivých NR značne líšia.

4.9.2 Navrhovaná reforma politiky v oblasti rybného hospodárstva neprináša uspokojivé riešenie situácie NR, napr. najmä pokiaľ ide o pomoc rybárskej flotile (stavba/nákup lodí a ich modernizácia, riadenie intenzity rybolovu, vplyv dohôd o rybolove medzi EÚ a tretími krajinami na NR) či absenciu vývoja programu POSEI v oblasti rybného hospodárstva, ktorého obsah by mal byť koncepcne preskúmaný podľa vzoru existujúcej schémy pre program POSEI v oblasti poľnohospodárstva. Výbor okrem toho poukazuje na svoje pripomienky uvedené v stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému „Rozvoj regionálnych oblastí riadenia rybolovných zdrojov a kontroly rybolovu“ z 27. októbra 2011 (spravodajca: pán BURNS).

4.10 Lesné hospodárstvo

4.10.1 Za zváženie stojí príležitosť, ktorú predstavuje možnosť pestovať udržateľné špeciálne tropické a subtropické tvrdé drevo v najvzdialenejších regiónoch a zámorských krajinách a územiach. Ich zvláštny vzťah s Európou by im umožnil priamy prístup, pretože sú schopné dodávať certifikované drevo, pri ktorom bude možné zaručiť, že neboli porušené certifikačné pravidlá organizácie Forest Stewardship Council (FSC).

4.10.2 Je potrebné vziať do úvahy špecifický trh, ktorý predstavuje drevo určené na zvláštne projekty reštaurovania historických pamiatok, keďže veľa pôvodných druhov dreva je na zozname ohrozených drevín, a sú preto legálne len veľmi ťažko dostupné. Mahagón, ipé, virola, padauk, vavrín, ramín, apitong či wenge sú iba niektoré z drevín, ktoré sú potrebné na projekty reštaurovania.

4.10.3 Okrem dreva poskytujú tropické a subtropické lesy ideálne prostredie pre pestovanie vzácných druhov rastlín, ktoré sa používajú v lekárske a kozmetickom priemysle. Drevo z tropických a subtropických lesov nie je zdrojom rýchlych ziskov, no ponúka týmto regiónom obrovskú možnosť dlhodobo profitovať z veľmi výnosných trhov, ktoré vyžadujú prístup k týmto vzácnym druhom drevín a rastlín.

4.11 Výskum a vývoj

4.11.1 EHSV podporuje zachovanie európskeho programu pre životné prostredie, ako aj akčný plán pre biodiverzitu (80 % európskeho potenciálu v tejto oblasti sa nachádza v NR) a lepšie zohľadnenie potenciálu NR v budúcich programoch stratégie Európa 2020, najmä v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, udržateľného rozvoja a námorných vied.

4.11.2 Komisia dostatočne nerozvíja potenciál NR v tomto smere.

4.11.3 EHSV podporuje zámer vytvoriť európske siete zoskupení v týchto oblastiach so zapojením NR.

4.12 Posilnenie sociálneho rozmeru rozvoja NR

4.12.1 EHSV vyjadruje potešenie nad tým, že sa Komisia zaoberá sociálnym rozmerom európskeho modelu v rámci stratégie Európa 2020. Tento záujem sa nesmie obmedzovať na len na želania, ale musí sa odraziť na konkrétnych záväzkoch. Žiadny európsky občan nesmie byť vylúčený či ponechaný bez pomoci na ceste rozvoja. V tom je celý zmysel európskej solidarity. EHSV víta návrh predsedu vlády autonómneho spoločenstva Kanárske ostrovy na zavedenie núdzového plánu na boj proti masovej nezamestnanosti, ktorá sa mimoriadne zvyšuje.

4.12.2 Okrem zavádzania strategických pilierov EHSV zdôrazňuje:

4.12.2.1 Hlavné základné potreby: voda pre všetkých (jednotlivcov a hospodárstvo), udržateľná energia, čistenie odpadových vôd, likvidácia odpadu – toto všetko je pre tieto regióny mimoriadne dôležité. V tomto ohľade sa v oznámení nekladie dostatočný dôraz na potrebu riadneho fungovania sieťových služieb v NR.

4.12.2.2 Európska stratégia v oblasti cestovného ruchu, ktorý je významným faktorom, má pre NR veľký význam. Do tejto stratégie je nevyhnutné začleniť udržateľný rozvoj a rešpektovanie identity ako základných pilierov rozvoja tohto odvetvia, aby sa zamedzilo kultúrnej asimilácii a zastavaniu morských oblastí. EHSV v tejto súvislosti pripomína oznámenie Komisie o modrom raste a stanovisko, ktoré Výbor momentálne pripravuje⁽⁴⁾.

4.12.2.3 Európska komisia musí vo svojej stratégii viac zohľadniť kultúrny rozmer. NR predstavujú v tomto ohľade pre EÚ výnimočné bohatstvo. EHSV preto odporúča, aby sa v akčných plánoch pre uplatňovanie stratégie Európa 2020 zásadne posilnila oblasť kultúry.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Modrý rast – príležitosti pre udržateľný rast v morském a námornom odvetví“, (Pozri stranu 87 tohto úradného vestníka).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 723/2009 o právnom rámci Spoločenstva pre Konzorcium pre európsku výskumnú infraštruktúru (ERIC)“

COM(2012) 682 final – 2012/0321 (NLE)

(2013/C 161/10)

Spravodajca: **pán STANTIČ**

Rada sa 19. decembra 2012 rozhodla podľa článkov 187 a 188 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 723/2009 o právnom rámci Spoločenstva pre Konzorcium pre európsku výskumnú infraštruktúru (ERIC)“

COM(2012) 682 final – 2012/0321 (NLE).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 78 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV podporuje navrhovanú zmenu a doplnenie článku 9 nariadenia, ktorej cieľom je odstrániť diskrimináciu v zaobchádzaní medzi členskými štátmi a pridruženými krajinami, a tiež podporiť aktívnejšiu účasť pridružených krajín pri vytváraní a prevádzke budúcich konzorcií ERIC.

1.2 EHSV sa nazdáva, že rovnosť hlasovacích práv nebude mať vplyv na újny rozmer nariadenia a že EÚ si môže ponechať dostatočnú kontrolu nad základnými prvkami činnosti konzorcií ERIC prostredníctvom iných existujúcich ustanovení nariadenia.

1.3 EHSV vyjadruje obavy, pokiaľ ide o pomalé uplatňovanie právneho nástroja ERIC pri vytváraní a realizácii projektov výskumnej infraštruktúry európskeho záujmu v rámci plánu Európskeho strategického fóra o výskumných infraštruktúrach (ESFRI). Preto nalieha na Komisiu, aby potenciálnym partnerom poskytla maximálnu podporu a uľahčila tým využívanie právnej formy ERIC.

1.4 EHSV tiež odporúča, aby EÚ viac prispievala k spolufinancovaniu projektov ERIC tým, že zaručí lepšiu súčinnosť medzi štrukturálnymi fondmi a rámcovým programom Horizont 2020.

2. Úvod a kontext

2.1 Špičková výskumná infraštruktúra zohráva kľúčovú úlohu pri pokroku v oblasti znalostí a nových technológií pre konkurennejšie európske hospodárstvo založené na znalostiach.

2.2 Hoci je podpora a rozvoj výskumnej infraštruktúry v Európe trvalým cieľom EÚ už desať rokov, relatívna

fragmentácia a regionalizácia ⁽¹⁾ tejto infraštruktúry sú aj naďalej jedným z dôvodov, ktoré bránia dosiahnutiu špičkovej úrovne.

2.3 ESFRI určilo v roku 2006 niekoľko projektov infraštruktúry celoeurópskeho významu, ktoré sa majú zrealizovať do roku 2020 ⁽²⁾. Hlavnou prekážkou vytvárania takýchto infraštruktúr medzi krajinami EÚ bol chýbajúci vhodný právny rámec pre vytvorenie skutočných partnerstiev.

2.4 Rada preto v roku 2009 prijala nariadenie o ERIC ⁽³⁾. Tento špecifický právny nástroj dáva konzorciám ERIC právnu subjektivitu uznanú vo všetkých členských štátoch. Tieto konzorciá môžu byť tiež oslobodené od platenia DPH a spotrebnej dane a môžu si zaviesť vlastné pravidlá verejného obstarávania.

3. Kontext návrhu na zmenu a doplnenie nariadenia o ERIC

3.1 V súlade s platným nariadením by mali mať konzorciá ERIC členov aspoň z troch členských štátov a môžu sa do nich zapojiť aj kvalifikované pridružené krajiny ⁽⁴⁾, ako aj tretie krajiny a špecializované medzivládne organizácie. Členské štáty majú na zhromaždení členov vždy spoločne väčšinu hlasovacích práv.

⁽¹⁾ Polovica celkových výdavkov na výskum smeruje do 30 regiónov z 254 a väčšina projektov plánu ESFRI je sústredených len v 10 členských štátoch.

⁽²⁾ Plán ESFRI bol aktualizovaný v roku 2008 a v roku 2010. Najbližšia aktualizácia je naplánovaná na rok 2015.

⁽³⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 723/2009 o právnom rámci Spoločenstva pre Konzorcium pre európsku výskumnú infraštruktúru (ERIC)

⁽⁴⁾ K 7. rámcovému programu je v súčasnosti pridružených 14 krajín. Sú to tieto krajiny: Nórsko, Island, Lichtenštajnsko (na základe dohody o EHP), Izrael, Faerské ostrovy, Švajčiarsko (na základe samostatnej medzinárodnej dohody), Moldavsko, Chorvátsko, Turecko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Albánsko, Srbsko a Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko (na základe memoranda o porozumení).

3.2 Takéto ustanovenie stavia pridružených členov do nerovnej a podriadenej pozície, pokiaľ ide o ich hlasovacie práva, napriek tomu, že by chceli významne finančne prispievať k vytvoreniu a prevádzke konzorcií ERIC ⁽⁵⁾.

3.3 S cieľom povzbudiť pridružené krajiny, aby sa aktívne zapájali do konzorcií ERIC, prináša zmena a doplnenie článku 9 zmenu, na základe ktorej bude na vytvorenie konzorcia potrebný len jeden členský štát (z najmenej troch členov). Ďalší dvaja členovia môžu byť z pridružených krajín. Pridružené krajiny budú mať tiež príslušné hlasovacie práva.

4. Všeobecné a konkrétne pripomienky

4.1 EHSV vo všeobecnosti podporuje zmenu a doplnenie nariadenia o ERIC, ak podporí aktívne zapájanie pridružených krajín do vytvárania a prevádzky konzorcií ERIC, ale chcel by vyjadriť nasledujúce pripomienky.

4.1.1 Hlavným argumentom, ktorým súčasné nariadenie odôvodňuje podmienku minimálne troch členských štátov, je zaručiť, aby malo nariadenie rozmer EÚ ⁽⁶⁾. V tejto súvislosti sa zdá byť zmena z troch na jeden členský štát dosť radikálna.

4.1.2 EHSV pripomína, že toto nariadenie bolo primárne prijaté na to, aby zaručilo účinnú realizáciu výskumu a projektov technologických infraštruktúr v EÚ. EHSV preto poukazuje na to, že je potrebné, aby si EÚ zachovala kontrolu nad určitými základnými prvkami činnosti konzorcií ERIC.

4.1.3 EHSV tiež poukazuje na niektoré ustanovenia v súčasnom nariadení, ktoré môžu kompenzovať prípadné oslabenie pozície členov z EÚ v dôsledku zmeny a doplnenia článku 9, a to napríklad:

- subjekty, ktoré chcú vytvoriť konzorcium ERIC, musia predložiť žiadosť Európskej komisii,
- konzorciá ERIC sa okrem práva hostiteľského štátu riadia aj právom EÚ,

— konzorciá ERIC musia Komisii predkladať výročné správy a informovať ju o všetkých okolnostiach, ktoré im bránia v plnení ich úloh alebo požiadaviek nariadenia,

— vecné zmeny stanov si vyžadujú formálny súhlas Komisie,

— jurisdikciu nad konzorciami ERIC má Súdny dvor EÚ.

EHSV požaduje, aby sa v plnej miere zaručilo, že vyššie uvedené ustanovenia vyvážia navrhnutú zmenu a doplnenie článku 9 a zabezpečia dostatočnú kontrolu nad činnosťou konzorcií ERIC.

4.1.4 EHSV vyjadruje obavy, pokiaľ ide o to, že zatiaľ sa do konzorcií ERIC nezapojili žiadne pridružené alebo tretie krajiny, a dúfa, že hlavným dôvodom ich nezájmu je naozaj len nepriaznivá situácia v oblasti hlasovacích práv.

4.1.5 EHSV s uspokojením víta, že v 19 z 51 projektov infraštruktúry v pláne ESFRI sa na ich vytvorenie a prevádzku plánuje využitie právnej formy ERIC. Výbor je zároveň znepokojený tým, že od vstupu do platnosti nariadenia v roku 2009 boli vytvorené len 2 konzorciá ERIC.

4.1.6 EHSV by privítal zrýchlenie tohto procesu. Nazdáva sa, že dôvodom takého pomalého pokroku sú zložité a náročné administratívne a právne postupy potrebné na založenie konzorcia ERIC. EHSV preto nalieha na Komisiu, aby potenciálnym partnerom poskytla podporné opatrenia a nástroje s cieľom uľahčiť im prácu (vzorové stanovy, praktické príručky, špecifické podporné opatrenia pre konzorciá ERIC v rámci programu Horizont 2020 atď.).

4.1.7 Hoci to priamo nesúvisí s navrhovanou zmenou a doplnením nariadenia, EHSV by chcel zopakovať svoje odporúčanie, aby EÚ aktívnejšie prispievala k spolufinancovaniu projektov ERIC zvýšením prostriedkov na výskumné infraštruktúry v rámcovom programe Horizont 2020, a najmä zlepšovaním súčinnosti medzi programom Horizont a štrukturálnymi fondmi.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Nórsko má záujem zriadiť 3 konzorciá ERIC pre významné projekty z plánu ESFRI (CESSDA, SIOS, ECCSEL) za predpokladu, že získa výhodnejšie hlasovacie práva.

⁽⁶⁾ Pozri bod 14, Ú. v. EÚ L 206, 8.8.2009, s. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Integrovaný trh s doručovaním balíkov s cieľom oživiť elektronický obchod v EÚ“

COM(2012) 698 final

(2013/C 161/11)

Spravodajkyňa: **Daniela RONDINELLI**

Európska komisia sa 19. februára 2013 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému

„Zelená kniha – Integrovaný trh s doručovaním balíkov s cieľom oživiť elektronický obchod v EÚ“

COM(2012) 698 final.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 7. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 156 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1 Výbor pokladá za dôležité získať dôveru online spotrebiteľov a maloobchodníkov v rámci integrovanej logistiky uplatňovanej v elektronickom obchode, ktorý je obzvlášť atraktívny pre mnohých spotrebiteľov, vzhľadom na dôležitosť digitálneho trhu a jeho **veľký potenciál pre hospodársky rozvoj a rozvoj zamestnanosti**.

1.2 EHSV víta iniciatívu Komisie venovať sa viac problematike odvetvia prostredníctvom širších konzultácií so všetkými zainteresovanými stranami o zelenej knihe s cieľom dosiahnuť integrovaný trh určený na realizáciu integrovaného trhu logistiky doručovania balíkov spojených s online nákupom a pozitívnym rozvojom elektronického obchodu **nielen na úrovni od podnikov k spotrebiteľom, ale aj medzi podnikmi a medzi spotrebiteľmi**.

1.3 EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala smernicu zameranú na šesť prioritných potrieb:

- systém spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti, ktorý by sa vzťahoval na online predajcu a prevádzkovateľov doručovania v rámci celého doručovateľského reťazca, najmä ak spotrebiteľia vracajú tovar preto, že chcú od kúpy odstúpiť alebo preto, že nie je v súlade s objednaným tovarom,
- úplnú vysledovateľnosť a podrobnosti o pohybe zásielok,
- povinnosť poskytnúť spotrebiteľovi možnosť výberu z viacerých spôsobov doručenia,
- plné uznanie systému národných centier na riešenie problémov s doručovaním v elektronickom obchode,

— povinnosť rešpektovania primeraných pracovných podmienok,

— povinnosť transparentnosti podmienok a cien,

a predložila správu o výsledkoch dosiahnutých na úrovni jednotlivých členských štátov a pri cezhraničnom doručovaní.

1.4 Výbor pokladá za nevyhnutné odstrániť nedostatky regulačného rámca a odporúča štruktúrovaný dialóg medzi predstaviteľmi organizovanej občianskej spoločnosti – najmä organizácií spotrebiteľov a malých a stredných podnikov (MSP), online predajcov a prevádzkovateľov doručovacích služieb – s cieľom posúdiť vhodné možnosti regulačnej a neregulačnej politiky na riešenie šiestich vyššie spomenutých priorit.

1.5 EHSV pokladá za dôležité dať silný impulz európskym normalizačným orgánom, aby spolu s užívateľskými skupinami, MSP a inými zainteresovanými subjektmi v pomernom zastúpení vypracovali **európske technické a normatívne predpisy**, vďaka ktorým sa zabezpečí kvalita a spoľahlivosť, udržateľnosť, sociálne záruky a záruky bezpečnosti služieb integrovanej logistiky, ktoré sa uplatňujú v elektronickom obchode. Veľmi žiaduce je vytvorenie **európskej známky bezpečnosti a kvality** pre systém doručovania.

1.6 EHSV sa nazdáva, že na zaručenie dostupnosti, spoľahlivosti a účinnosti integrovaných logistických doručovacích služieb sú potrebné opatrenia v podobe európskych programov pre **technologický výskum, životné prostredie a dopravu**, a najmä systému **Galileo**.

1.7 Na výmenu informácií a koordináciu medzi všetkými aktérmi treba úplnú interoperabilitu systémov a platforiem prepojenia sietí.

1.8 Na zabezpečenie spravodlivej súťaže a aby sa predišlo zneužitiu dominantného postavenia EHSV odporúča primerane podporovať MSP, ktoré sú inovačné a vytvárajú pracovné miesta, aktiváciou **opatrení pomoci EIB** určených pre MSP.

1.9 EHSV nalieha na vytvorenie európskej siete národných **centier na riešenie problémov** s doručovaním v elektronickom obchode, ktorá by hľadala užívateľsky vhodné, rýchle a nenákladné riešenia problémov zákazníkov a online predajcov a bola inštitúciou **európskeho pozorovateľského centra** na monitorovanie a sledovanie problémov v tomto odvetví.

1.10 Podľa EHSV by sa mal zriadiť **systém rýchleho varovania pri doručovaní v elektronickom obchode** s rovnakými funkciami ako majú systémy RAPEX a ICSMS, ktorý by mal uľahčiť rýchlu výmenu informácií medzi členskými štátmi a Komisiou o opatreniach prijatých na zamedzenie uvádzania na trh alebo používania takých systémov doručovania v elektronickom obchode, ktoré predstavujú vážne riziká pre práva spotrebiteľov a online predajcov.

1.11 Na dosiahnutie integrovaného trhu s doručovaním balíkov EHSV pokladá za nevyhnutnú kvalitu zamestnanosti prostredníctvom **pevného a koherentného sociálneho rozmeru**, ktorý by pozmenil a preklasifikoval existujúce profesie a zabezpečil primerané pracovné podmienky a dôstojné mzdy, a bojoval proti nelegálnej práci v rámci dialógu **medzi sociálnymi partnermi odvetvia** na úrovni EÚ, členských štátov a ich územných celkov.

1.12 EHSV odporúča vytvorenie európskej siete *národných centier na riešenie problémov s doručovaním v elektronickom obchode*, ktorá by hľadala užívateľsky vhodné, rýchle a bezplatné riešenia všetkých problémov používateľov a online maloobchodníkov, a vytvorenie európskeho pozorovateľského centra na monitorovanie *systémov doručovania v elektronickom obchode*, ktoré by štvrtročne podávalo správu o problémoch s doručovaním v elektronickom obchode.

1.13 EHSV sa domnieva, že na podporu primeraného a udržateľného rozvoja odvetvia, výmenu osvedčených postupov z členských štátov v oblasti štandardných zmlúv⁽¹⁾, systémov kvality a zmierovacích konaní, ako aj posilnenej spolupráce a interoperability medzi všetkými zapojenými aktérmi na vnútroštátnej a cezhraničnej úrovni, je užitočné zorganizovať konferenciu o novej integrovanej logistike doručovania v elektronickom obchode.

2. Elektronický obchod a systémy integrovanej logistiky doručovania zásielok

2.1 V roku 2012 dosiahol elektronický obchod v Európe obrat 300 miliárd EUR, čo znamená 20 % nárast oproti predchádzajúcemu roku⁽²⁾, pričom online nákupy vzrástli za

päť rokov⁽³⁾ z 20 % na 37 % a ročné úspory spotrebiteľov sa odhadujú na približne 12 miliárd EUR.

2.2 Výhody elektronického obchodu sú merateľné, pokiaľ ide o úspory a rýchlosť transakcií, medzinárodný charakter a úplnosť informácií, rýchlosť prenosu informácií a obsahu služby súvisiacej s tovarovou výmenou. Materiálna dostupnosť väčšiny produktov s výnimkou digitálnych bude však naďalej závisieť od kapacity riadenia logistických postupov spracovania a balenia zásielok, sledovania pohybu zásielok, schvaľovania, manipulácie, uchovávaní a prepravy zásielok a balíkov.

2.3 V stratégii Komisie na „posilnenie dôvery v jednotný digitálny trh elektronického obchodu a online služieb“⁽⁴⁾ bolo označených „päť hlavných prekážok jednotného digitálneho trhu a akčný plán na ich odstránenie“. Medzi nimi figurujú neprimerané systémy platenia a doručovania, pričom 10 % osôb nenakupuje online⁽⁵⁾, pretože majú pochybnosti o cenách doručovacích služieb, najmä cezhraničných, a o kvalite služieb, čo v tomto ohľade znamená, že:

— sa musí rozvinúť výber rôznych možností pre spotrebiteľa a v jednotlivých členských štátoch sa musia rozšíriť a využívať európske osvedčené postupy od doručovania domov v presnom časovom rozpätí po odber v partnerskom obchode alebo v automatizovaných systémoch s veľkým časovým rozpätím atď.,

— otázku zodpovednosti v prípade doručenia poškodeného balíka, jeho krádeže alebo straty treba objasniť tak z hľadiska zákazníkov, ako aj z hľadiska podnikov,

— treba dohliadať na to, aby doručovacie služby boli efektívne a prístupné aj vo vidieckych alebo izolovaných oblastiach a v najvzdialenejších regiónoch Únie, aby elektronický obchod mohol prispieť k odstraňovaniu, a nie k zvyšovaniu nerovností z hľadiska územnej súdržnosti,

— v prípade doručovania falšovaných liekov treba zaručiť primeranú ochranu pacientov, ktorí nakupujú lieky online.

2.4 Tradičné logistické systémy doručovateľského reťazca sú už zastarané a najmä pri cezhraničnom zasielaní prinášajú riziko spomalenia procesu šírenia a rozvoja elektronického obchodu, zatiaľ čo rýchlo sa rozvíjajúce nové technológie ponúkajú nové možnosti konvergencie.

⁽¹⁾ Pozri napr. Thiswinkel: štandardná holandská zmluva vymedzená 1.1.2012 Hospodárskou a sociálnou radou Holandska v konzultácii so spotrebiteľmi, ktorú využíva už 80 % „online záujemcov“.

⁽²⁾ Zdroj: McKinsey – Štvrtá výročná európska konferencia o elektronickom obchode, 14.11.2012, Brusel.

⁽³⁾ Zdroj: EUROSTAT za obdobie rokov 2004 – 2009.

⁽⁴⁾ COM(2011) 942 final, 11.1.2012.

⁽⁵⁾ Eurostat, prieskum domácností 2009.

2.5 Rozvoj elektronického obchodu na úrovni od podnikov k spotrebiteľom pre nematerializovateľné a nedigitalizovateľné produkty prispel k nárastu distribúcie stredne malých zásielok do oveľa vyššieho počtu jedinečných a neplánovaných miest určenia, so službami stále lepšie prispôbenými potrebám jednotlivých zákazníkov.

2.6 Rýchlosť zberu informácií a uzatvárania schválených transakcií stále priamejšieho rozhrania medzi výrobcom a spotrebiteľom určuje zvýšené očakávania pokiaľ ide o rýchlosť a spoľahlivosť doručovania zásielok. Splnenie týchto očakávaní vytvára silný tlak na účinnosť a náklady na logistický systém.

2.7 Výbor pokladá za dôležité získať dôveru spotrebiteľa nakupujúceho online, keďže medzi najčastejšie obavy patrí zlyhanie pri doručovaní tovaru, poškodený alebo stratený objednaný tovar a otázka možnosti vrátenia peňazí – najmä pri cezhraničnom obchode – od online maloobchodníka, pri neexistencii doručovateľskej siete vybudovanej podľa špecifických potrieb prevádzkovateľov, interoperability a primeraného regulačného rámca.

3. Zelená kniha Komisie

3.1 V zelenej knihe Komisie sa poukazuje na tri oblasti opatrení na riešenie problémov a prekonanie prekážok, ktoré sa kladú spotrebiteľom a online maloobchodníkom s cieľom podporovať rast elektronického obchodu a zabezpečiť dostupnosť jeho výhod pre všetkých občanov a MSP všetkých regiónov Európy vďaka udržateľnému a účinnému systému doručovania na vnútroštátnej úrovni, úrovni Spoločenstva a medzinárodnej úrovni:

- zlepšiť v EÚ pohodlné doručovacie služby pre spotrebiteľov a MSP,
- ponúknuť spotrebiteľom a MSP nákladovo efektívnejšie a konkurenčnejšie riešenia v oblasti doručovania,
- podporovať v rámci doručovacích služieb väčšiu interoperabilitu medzi prevádzkovateľmi zlepšením spôsobov spolupráce medzi nimi a online maloobchodníkmi, najmä MSP.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV víta iniciatívu Komisie na dosiahnutie integrovaného trhu logistiky doručovania zásielok s tovarom zakúpeným online a pozitívny vývoj elektronického obchodu nielen na úrovni od podnikov k spotrebiteľom, ale aj medzi podnikmi a medzi spotrebiteľmi, pričom sa dá optimalizovať úroveň dôvery medzi všetkými zainteresovanými prevádzkovateľmi a najmä európskymi občanmi, a zaručiť dostupnosť, spoľahlivosť, transparentnosť, účinnosť a úplné vzájomné rešpektovanie a ochrana práv.

4.2 Výbor sa domnieva, že regulačný rámec má nedostatky, ktoré treba odstrániť:

- v oblasti poštových služieb, v rámci ktorých „univerzálne poštové služby, ktoré všetkým občanom, bez ohľadu na ich zemepisnú polohu alebo finančnú situáciu, zaručia prístup ku kvalitným a spoľahlivým poštovým službám za dostupné ceny“ a „sú dôležitým prvkom európskeho sociálneho modelu a Lisabonskej stratégie“⁽⁶⁾,
- v oblasti prístupu k poskytovaným cezhraničným službám a povinnosti informovať spotrebiteľov v úplnom súlade so smernicou o službách⁽⁷⁾.

4.3 Výbor pokladá za dôležité prispôsobiť regulačný rámec, a tým európskym spotrebiteľom poskytnúť veľké sociálne a hospodárske výhody, pokiaľ ide o samostatnosť a praktickosť, transparentnosť a konkurenciu, prístup k širšiemu výberu produktov a služieb. Zároveň by mali podniky – najmä MSP – široké možnosti pri poskytovaní inovatívnych produktov a služieb vysokej kvality, dostupných pre spotrebiteľov na celom európskom elektronickom trhu, posilnili by svoju pozíciu a zachovali si konkurencieschopnosť v globálnom hospodárstve.

4.4 Je potrebné, aby si „politickí predstavitelia na základe zásady SMART (konkrétne, merateľné, dosiahnuteľné, realistické a časovo ohraničené činnosti) stanovili nielen kvalitatívne, ale aj kvantitatívne ciele. Možnosť merania pokrokov dosiahnutých prostredníctvom realistických cieľov je kľúčovou podmienkou pre účinné riadenie iniciatív a hodnotenie ich vplyvu v praxi“⁽⁸⁾. Tým sa zvýši úroveň dôveryhodnosti spotrebiteľov, prevádzkovateľov a podnikov a zároveň pracovné podmienky zamestnancov v odvetví tradične vyžadujúcom mnoho pracovných síl.

4.5 Výbor pokladá za dôležité, aby sa CEN, CENELEC a ETSI⁽⁹⁾ spolu s rovnocenným zastúpením spotrebiteľských skupín, MSP a iných zainteresovaných subjektov poskytl stimuly na vypracovanie **európskych technických a normatívnych predpisov**. Cieľom je zabezpečiť kvalitu a spoľahlivosť, udržateľnosť, sociálne záruky a záruky bezpečnosti integrovaných logistických služieb uplatňovaných v elektronickom obchode, a to podľa presného kalendára prostredníctvom primeranej informačnej kampane na internete a v iných médiách. Za rozumný krok pokladá EHSV aj vytvorenie **európskej známky bezpečnosti a kvality** doručovania zásielok, ktorú by udeľovala **Európska sieť centier na riešenie problémov** (podobne ako je systém VeriSign Secured Seal na platby prostredníctvom internetu).

4.5.1 EHSV odporúča vytvorenie európskej siete národných centier na riešenie problémov s doručovaním v elektronickom obchode, ktorá by hľadala užívateľsky vhodné, rýchle a bezplatné riešenia všetkých problémov používateľov a online maloobchodníkov,

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007, s. 74.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 50.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 23 [nedostupné v slovenskom jazyku].

⁽⁹⁾ CEN: Európsky výbor pre normalizáciu, CENELEC: Európsky výbor pre normalizáciu v oblasti elektrotechniky, ETSI: Európsky inštitút pre telekomunikačné normy.

a vytvorenie európskeho pozorovateľského centra na monitorovanie systémov doručovania v elektronickom obchode, ktoré by štvrtročne podávalo správu o problémoch s doručovaním v elektronickom obchode.

4.5.2 EHSV nalieha na vytvorenie systému rýchleho varovania, podobného systémom RAPEX⁽¹⁰⁾/ICSMS⁽¹¹⁾, ktorým sa dáajú na základe overenia nahlásených zneužití v národných centrách na riešenie problémov s doručovaním v elektronickom obchode blokovat' nekalé obchodné praktiky v odvetví tým, že sa zamedzí prístupu na stránku a uloží pokuta prevádzkovateľovi doručovacích služieb až dotedy, kým sa nenájde účinné, pre používateľov prijateľné a bezplatné riešenie problému.

4.6 EHSV sa nazdáva, že na zabezpečenie dostupnosti, spoľahlivosti a účinnosti integrovaných logistických doručovacích služieb je okrem iného potrebné:

- prisúdiť v rámci programu Horizont 2020 silnú prioritu výskumu technológií integrovanej logistiky s cieľom zaručiť výsledovateľnosť, rýchle určenie trasy, rozhrania spolupráce medzi výrobcami, prevádzkovateľmi logistických služieb a spotrebiteľmi v záujme skrátenia času doručenia zásielok a zníženia cien,
- urýchliť podľa prijatých stanovísk Výboru v tomto smere spustenie prevádzky **satelitnej zostavy systému Galileo** so sieťami pozemných staníc⁽¹²⁾,
- zaručiť úplnú interoperabilitu najmä monitorovacích systémov a zjednodušených informatizovaných systémov doručovania produktov a vrátenia peňazí, ktoré čerpajú zo zreých skúseností programov Spoločenstva IDA, IDABC a ISA⁽¹³⁾ – interoperabilita medzi orgánmi verejnej správy,
- zaviesť platformy prepojenia sietí výmeny informácií a koordinácie medzi prepravcami, taktiež s cieľom obmedziť vplyv na životné prostredie, najmä pokiaľ ide o konečné doručenie, a to na základe ukázkových projektov v rámci programov Horizont 2020 a *Dobry život v rámci možnosti našej planéty 2020*,
- aktivovať **opatrenie pomoci EIB pre MSP v oblasti integrovanej logistiky** v rámci opatrení finančnej pomoci

malým a stredným podnikom, ktoré sú inovačné a vytvárajú pracovné miesta v rámci iniciatívy pre rast a zamestnanosť⁽¹⁴⁾,

- zabezpečiť transparentnosť jednotlivých nákladových položiek na monitorovanie štruktúry nákladov/cien a primeranej úrovne dostupnosti služieb, a posilniť dohľad nad trhom s väčším množstvom ponúk.

4.7 Odvetvie doručovania balíkov si vyžaduje veľa pracovných síl, predovšetkým v zasielateľskom styku s krajinami mimo Spoločenstva, vyznačuje sa však nízkym kvalifikačným profilom pracovníkov. V mnohých krajinách EÚ sa pracovné podmienky zamestnancov vyznačujú pracovnými zmluvami s nedostatočným zabezpečením, vyčerpávacími nadčasmi, nízkymi mzdami a obmedzeným prístupom k celoživotnému odbornému vzdelávaniu. Táto situácia je výsledkom procesov externalizácie realizovanej doručovacími spoločnosťami prostredníctvom združení a jednotlivých dopravcov, ktorí pracujú pre prevádzkovateľov expresných doručovacích služieb, pričom používajú ich značku a ich pracovný odev a vlastnia dodávkové vozidlo (zdanlivo samostatne zárobkovo činné osoby)⁽¹⁵⁾.

4.8 EHSV sa domnieva, že na dosiahnutie integrovaného vnútorného trhu s doručovaním balíkov je nevyhnutný pevný a koherentný sociálny rozmer, záruka kvality zamestnanosti, zabezpečenie celoživotného vzdelávania a boj proti nelegálnej práci. Výbor preto odporúča členským štátom zabezpečiť prostredníctvom kolektívneho vyjednávania, aby boli zamestnanci priamo zamestnávaní doručovacími spoločnosťami, a aby mali v celom odvetví spravodlivé a dôstojné pracovné podmienky.

4.9 Preto je podľa názoru Výboru pre rozvoj odvetvia zasielania balíkov dôležité vytvorenie štruktúrovaného odvetvového dialógu na úrovni EÚ, jednotlivých členských štátov a ich územných celkov, ako medzi zástupcami sociálnych partnerov odvetvia, tak aj medzi predstaviteľmi organizovanej občianskej spoločnosti – najmä organizácií spotrebiteľov a MSP, online predajcov a prevádzkovateľov doručovacích služieb – s cieľom podporovať spoluprácu a vzájomnú dôveru, trvalú udržateľnosť a interoperabilitu rozvoja trhu s doručovaním zásielok objednaných online.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Systém rýchleho varovania pre nebezpečné nepotravinové výrobky.

⁽¹¹⁾ ICSMS: Dohľad nad trhom s informačno-komunikačnými systémami.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 256, 27.10.2007, s. 73; Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 41; Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, s. 37; Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 210; Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005, s. 28; Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004, s. 35; [nedostupný v slovenskom jazyku] Ú. v. EÚ C 48, 21.2.2002, s. 42

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 218, 11.9.2009, s. 36.

⁽¹⁴⁾ ETF program štartovacieho kapitálu – Európsky investičný fond.

⁽¹⁵⁾ Zneužívanie štatútu samostatne zárobkovo činnnej osoby (Pozri stranu 14 tohto úradného vestníka).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Únie určený na podporu osobitných činností v oblasti finančného výkazníctva a auditu na obdobie rokov 2014 – 2020“

COM(2012) 782 final – 2012/0364 (COD)

(2013/C 161/12)

Spravodajca: **pán PEZZINI**

Rada 24. januára 2013 a Európsky parlament 15. januára 2013 sa rozhodli podľa článku 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Únie určený na podporu osobitných činností v oblasti finančného výkazníctva a auditu na obdobie rokov 2014 – 2020“

COM(2012) 782 final – 2012/0364 (COD).

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 82 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Predmetom návrhu je predĺženie programu financovania subjektov pôsobiacich v oblasti finančného výkazníctva a auditu, ktorý začala Komisia v roku 2009, na roky 2014 – 2020. Od začiatku programu po dnešok prešiel sektor rôznymi zmenami. Počet subjektov sa znížil. Dnes sú už len tri: **IFRS** (International Financial Reporting Standards Foundation – Nadácia pre medzinárodné štandardy finančného výkazníctva) **EFRAG** (European Financial Reporting Advisory Group – Európska poradná skupina pre finančné výkazníctvo) a **PIOB** (Public Interest Oversight Board – Rada pre dohľad nad verejným záujmom).

1.2 EHSV **súhlasí s podstatou** programu a uznáva vysokú hodnotu finančného výkazníctva a auditu ako základu stabilného a transparentného trhu. Na druhej strane však nemá dostatok **informácií na posúdenie primeranosti** pridelených finančných čiastok pre fungovanie každého programu, ani si nemôže vytvoriť vlastný názor na primeranosť „produktu“ každej inštitúcie pre potreby užívateľov, ktorých názor je podľa všetkého predsa len pozitívny.

1.3 Finančná kríza, v ktorej sa zmieta finančný trh, priniesla ešte väčšiu potrebu presnejších informácií a stále účinnejších auditorských štandardov. Tieto nástroje by však boli zbytočné, keby „užívatelia“ týchto služieb neboli v stave plne ich využiť. Z toho vyplýva **nutnosť pripravovať vysoko kvalitných odborníkov** vo verejnom a súkromnom sektore. To je úloha, na splnenie ktorej musí EÚ, členské štáty a podniky vyvinúť maximálne úsilie a vynaložiť primerané finančné prostriedky.

2. Úvod

2.1 Komisia zverejnila 19. decembra 2012 návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady **podporiť** na obdobie od 1. januára 2014 až 31. decembra 2020 **výkon činností subjektov, ktoré pripravujú štandardy a pravidlá v oblasti finančného výkazníctva a auditu**. Platnosť predchádzajúceho plánu, ktorý je z roku 2009, vyprší 31. decembra 2013. Niektoré zo subjektov uvedených v pôvodnom pláne sa stali súčasťou iných. Tento návrh sa preto týka len zostávajúcich príjemcov, teda nadácie IFRS (právneho nástupcu IASCF), EFRAG a rady PIOB. Všetko sa týka súkromného sektora. Verejný sektor je predmetom nariadenia Rady (ES) č. 2223/96 z 25. júna 1996 o Európskom systéme národných a regionálnych účtov v spoločenstve (SEC 95), ktorý stanovuje zásady pre zostavovanie verejných rozpočtov.

2.2 Návrh, ako aj správa, ktoré ho sprevádza, sú natoľko preplnené skratkami, že je ťažké orientovať sa v spleti značiek a vzťahov medzi rôznymi subjektmi, ktoré sú uvádzané v texte. Na uľahčenie čítania dokumentov je preto potrebný **návod na porozumenie skratiek a organizačných schém**. Tieto dokumenty sú síce napísané presným odborným jazykom, ich pochopenie je však veľmi náročné aj pre odborníkov v príslušnej oblasti.

2.3 Návod obsahuje veľmi zjednodušený popis týchto prijímajúcich subjektov:

2.3.1 **Nadácia IFRS** (Nadácia pre medzinárodné štandardy finančného výkazníctva) nahradila pôvodnú nadáciu IASCF (Nadáciu výboru pre medzinárodné účtovné štandardy) a predstavuje na celosvetovej úrovni orgán, ktorý spolu s **IFRIC** vytvára účtovné štandardy pre zostavovanie účtovných závierok

spoločností kótovaných v EÚ. Tieto štandardy boli začlenené do práva Únie. Od nadácie IFRIS sú závislé subjekty pôsobiace v technickej oblasti: rada IASB a **Výbor pre interpretáciu štandardov IFRS**. Riadenie zabezpečuje niekoľko subjektov, ku ktorých funkcii je ťažké vyjadriť sa: okrem Rady (správnej rady) máme **Radu pre monitorovanie**, **Poradnú radu pre štandardy** a **Výbor pre riadny dohľad nad procesmi**.

2.3.1.1 Komisia priznáva nadácii IFRS prvoradú úlohu ako tvorkyni celosvetových štandardov a odporúča pokračovať vo finančnej podpore, ktorú IASCF už dostáva, formou stabilného režimu spolufinancovania. Niektoré členské štáty sa na pláne už zúčastňujú. EÚ financovala 17 % výdavkov v roku 2011.

2.3.2 **EFRAG** (Európska poradná skupina pre finančné výkazníctvo) je odborným poradcom Komisie v oblasti finančného výkazníctva. Je to súkromná organizácia založená v roku 2001, ktorej riadenie bolo pôvodne stanovené v závislosti od finančných príspevkov jednotlivých členov, medzi ktorými je aj Komisia. Jej štruktúra bola v roku 2008 zmenená, aby lepšie odrážala **úlohu v oblasti verejnej politiky**, ktorú medzičasom prijala EFRAG, ako platforma na vyjadrenie postojov Európy v oblasti účtovníctva. Kým zastupovanie a hlasovacie právo náležia vždy riadiacim orgánom, teda **valnému zhromaždeniu a dozornej rade**, lepšie riadenie teraz zabezpečuje Výbor pre plánovanie a zdroje (**PRC**), ale predovšetkým **posilnená dozorná rada** zložená zo 17 členov zastupujúcich zainteresované subjekty: zostavovateľov a užívateľov účtovných výkazov, finančné subjekty, a štyroch členov pre oblasť verejnej politiky menovaných Komisiou.

2.3.2.1 Podľa Komisie potrebuje skupina EFRAG solídne a dlhodobé financovanie, aby zostala dôveryhodnou a nezávislou. Na jej podpore sa podieľa niekoľko veľkých členských štátov. *Na financovaní skupiny EFRAG sa v mene menších členských štátov podieľa aj Komisia.*

2.3.3 **PIOB** (Rada pre dohľad nad verejným záujmom): je to španielska nadácia s sídlom v Madride. Napriek tomu, že je to súkromná organizácia, teší sa veľkej autorite a vážnosti a zaručuje dodržiavanie postupov, dohľadu a transparentnosti medzinárodných audítorských štandardov stanovených federáciou **IFAC** (Medzinárodnou federáciou účtovníkov), čo je súkromný orgán zastupujúci účtovníkov a audítorov na celom svete. Hlavnými partnermi sú **monitorovacia skupina** (MG) a samotná **IFAC**. Monitorovacia skupina zastupuje medzinárodné regulačné orgány a inštitúcie na najvyššej úrovni⁽¹⁾. Riadenie PIOB zabezpečuje desať členov, z ktorých dvoch menuje Komisia.

(1) Členmi monitorovacej skupiny sú: Európska komisia, IOSCO (Medzinárodná organizácia komisií pre cenné papiere), BCBS (Bazilejský výbor pre bankový dohľad) a niekoľko ďalších podobných orgánov na európskej a svetovej úrovni.

2.3.3.1 Rozhodnutím z roku 2009 boli rade PIOB vyčlenené finančné prostriedky, ktoré v roku 2011 zodpovedali 22 % jej celkových oprávnených výdavkov. Komisia úzko spolupracuje s týmto orgánom a prispieva aj k odbornej príprave jeho pracovníkov v oblasti rozpočtu EÚ. Zdá sa však, že je potrebné zmeniť štruktúru siete prispievateľov finančných prostriedkov, pretože okrem Komisie prispieva k vyrovnaní salda výdavkov len IFAC, a to 78 %. Komisia vyvíja úsilie o diverzifikovanie financovania s cieľom zvýšiť nezávislosť PIOB voči IFAC. Okrem príspevkov, ktoré na rok 2013 prisľúbilo niekoľko medzinárodných inštitúcií, prebieha kampaň na získanie príspevkov od darcov na celom svete, ktorú uskutočňuje príslušná pracovná skupina.

2.4 Oblasť pôsobenia subjektov, pre ktoré sa poskytujú podstatné finančné prostriedky, je vysoko odborná a mimo úzky okruh odborníkov ju ťažko posúdiť. Komisia preto neuskutočnila **vonkajšie konzultácie** a obmedzila sa na posúdenie primeranosti príspevkov na základe vlastných skúseností a poznatkov. V posúdení dosahu sa konštatuje, že program financovania splnil očakávania a stanovené ciele.

3. Pripomienky a návrhy

3.1 EHSV už vyjadril svoje pripomienky⁽²⁾ k pôvodnému programu, ako aj svoju podporu návrhom Komisie. Predložil tiež niekoľko výhrad a návrhov, ktoré budú v tomto texte ešte v prípade potreby pripomenuté. Dnes ako aj vtedy možno len **akceptovať zásadu**, že je nutné financovať činnosť inštitúcií, ktoré plnia veľmi chůlostivé a zároveň zvlášť dôležité úlohy. Nemožno však zaujať **informované stanovisko k objemu finančných prostriedkov**, kde ich miera závisí od množstva poznatkov, ktoré sú k dispozícii výlučne len obmedzenému počtu odborníkov.

3.2 V čase vytvárania programu v roku 2009 tu už finančná kríza bola. Vtedy však bolo ešte možno príliš skoro na dlhodobé analýzy, ktoré by zahŕňali menej zjavné aspekty príčin alebo skôr sprievodných príčin toho, k čomu došlo. Čas, ktorý medzitým prešiel, a udalosti, ku ktorým došlo, otvárajú priestor na niekoľko dodatočných úvah.

3.3 **Finančné výkazníctvo a audítorské postupy sú nákladné.** Ešte nákladnejšie sú vtedy, keď sú výsledkom práce odborníkov, ktorých na trhu nie je ľahké nájsť a pre ktorých je vysokoškolské vzdelanie len základom pre získavanie cenných zručností priamo v teréne. Ale nielen to. Títo odborníci musia mať aj vysoko kvalitné morálne vlastnosti, aby bola zaručená dôverynosť informácií a **nestrannosť** ich analýz. Z toho možno

(2) Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 75 a iné dôležité stanoviská, hlavne pre niektoré odborné aspekty, Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 61.

vyvodiť záver, že financovanie operačných jednotiek je určite užitočné, ale nevyhnutná je aj **odborná príprava** primerane odmeňovaných a motivovaných špecialistov.

3.3.1 Keď sa hovorí o „špecialistoch“, myslí sa zvyčajne na tých odborníkov, ktorí sú **pri zrode** informácií alebo pravidiel. Za „špecialistov“ by však mali byť považovaní aj **príjemcovia**, pre ktorých sú tieto informácie pracovným nástrojom a pravidlá ničím, čo usmerňuje ich činnosti. Je teda zjavné, do akej miery je dostupnosť **primerane odborne pripravených ľudských zdrojov** prioritou nielen pre tých, ktorí informácie produkujú, ale aj **pre tých, ktorí ich musia využívať**, teda regulačné úrady a orgány pre dohľad, zákonodarcov, podniky, výskumné ústavy.

3.4 Dôsledkom odbornej prípravy je aspekt **kvality informácií**. V bode 3.1 bolo povedané, že je ťažké vyjadriť sa k objemu navrhovaných finančných prostriedkov. Ešte ťažšie a menej pochopiteľné by bolo vyjadrenie na základe pridanej hodnoty využiteľnosti, ktorú tieto informácie predstavujú pre užívateľov. Zostáva len vyjadriť **súhlas s návrhom** Komisie, pokiaľ ide o výšku príspevkov, a to na základe dôvery a posúdenia zdôvodnenia.

3.5 V predchádzajúcom stanovisku ⁽³⁾, ktoré bolo predstavené v roku 2009 pri príležitosti začatia programu, odporučil EHSV venovať osobitnú pozornosť tomu, aby nedošlo k nenáležiteľným vplyvom a zásahom na **trhu s cennými papiermi** ⁽⁴⁾ regulovanom pravidlami IASCF a EFRAG. Na túto vec upozornila sama Komisia, ktoré žiadala príspevok Spoločenstva na to, aby sa zabránilo „nenáležiteľným vplyvom zainteresovaných

subjektov“. O tomto dôležitom a chúlolistvom aspekte nie je v novom návrhu ani zmienka. EHSV žiada Komisiu, aby potvrdila svoju plnú dôveru v nezávislosť týchto orgánov. To isté platí pre **PIOB** ⁽⁵⁾.

3.6 Pokiaľ ide o EFRAG, je potrebné zdôrazniť, že Komisia tento orgán spolufinancuje v mene menších členských štátov (veľké členské štáty ho financujú priamo). Príspevok Komisie by sa pravdepodobne podstatne nezmenil, ak by všetky členské štáty platili svoj podiel, aj keď len symbolický. Bolo by to však znakom zodpovedného **zapojenia celej štruktúry Spoločenstva** do orgánov spoločného významu, bez ohľadu na veľkosť jednotlivých členov.

3.7 Podľa noriem IFRS je účtovníctvo podnikov založené na trhových cenách (mark-to-market). Počas krízy sa ukázalo, že tieto normy môžu mať procyklický, krátkodobý účinok. EHSV preto navrhuje, že by sa mohol prehodnotiť ich prínos a náklady, napríklad v rámci tohto programu.

3.8 Na záver by EHSV chcel znovu zdôrazniť **význam zberu a spracovania údajov**, ale najmä **potrebu vedieť ich správne pochopiť a využívať**. Hoci treba uznať, že „dodávateľia“ majú vysokú odbornosť, ešte je potrebné veľa vykonať v oblasti mnohotvárnej kategórie užívateľov, a síce formou odbornej prípravy a doškolenia príslušných ľudských zdrojov.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽⁴⁾ Pozri bod 3.2.1.

⁽⁵⁾ Pozri bod 3.4.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Dostať mladých do zamestnania“

COM(2012) 727 final

(2013/C 161/13)

Hlavný spravodajca: **Pavel TRANTINA**

Pomocný spravodajca: **Philippe DE BUCK**

Európska komisia sa 19. decembra 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Dostať mladých do zamestnania“.

COM(2012) 727 final.

Predsedníctvo výboru poverilo 13. novembra 2012 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán Pavel Trantina rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 21. marca 2013) vymenovaný za hlavného spravodajcu a pán Philippe de Buck za pomocného spravodajcu. Výbor prijal 174 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie odporúčaní

1.1 EHSV znova opakuje svoju často vyjadrovanú kritiku katastrofálnej miery nezamestnanosti mladých ľudí a žiada všetky zainteresované strany, aby prijali okamžité, účinné a konečné opatrenia s cieľom prelomiť tento začarovaný kruh, ktorý ohrozuje budúcnosť celej generácie. Je najvyšší čas náležitým spôsobom investovať do mladých ľudí, keďže tieto investície budú dlhodobo prinášať plody.

1.2 EHSV zároveň zdôrazňuje, že na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni je potrebná skutočná stratégia pre rast, ktorá pomôže vytvoriť väčší počet a stabilnejšie pracovné miesta, pretože pracovné miesta sú podmienkou úspechu opatrení, ktoré majú priviesť mladých ľudí do zamestnania. To si vyžaduje koordinovaný prístup ku všetkým snahám a opatreniam zameraným na posilňovanie konkurencieschopnosti a obnovenie dôvery investorov a domácností. Európsky semester poskytuje príležitosť odporučiť, aby sa v každom členskom štáte zaviedli vhodné opatrenia a reformy.

1.3 EHSV víta návrh balíka opatrení v oblasti zamestnanosti mladých ľudí a odporúča, aby sa osobitná pozornosť venovala jeho uplatňovaniu na úrovni členských štátov tým, že sa opatrenia zamerané na boj proti nezamestnanosti mladých ľudí stanú dôležitou súčasťou národných programov reforiem.

1.4 EHSV podporuje myšlienku zaviesť systém záruk pre mladých ľudí v členských štátoch, ktorý bude financovaný prostredníctvom osobitného fondu iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí v rámci viacročného finančného rámca a oceňuje jeho vytvorenie, pričom poznamenáva, že musí byť doplnený na národnej úrovni. EHSV však nepovažuje za postačujúce financovať tento fond iba 6 miliardami EUR, ktoré budú čiastočne pochádzať z Európskeho sociálneho

fondu. Vzhľadom na to, že fond bude podporovať iba tie regióny, v ktorých je miera nezamestnanosti mladých ľudí vyššia ako 25 %, EHSV zdôrazňuje, že ostatné regióny by mali mať možnosť prístupu k finančnej pomoci podľa štandardných postupov ESF. Je však potrebné konať okamžite, a to tak, že navrhované opatrenia sa budú financovať z nových finančných prostriedkov bez toho, aby si v rámci Európskeho sociálneho fondu konkurovali mladí ľudia a ďalšie znevýhodnené kategórie osôb.

1.5 EHSV podporuje postoj Komisie, podľa ktorého je „systém záruk pre mladých [...] nástroj, ktorý treba zaviesť komplexným a holistickým spôsobom zaručujúcim mladým ľuďom kvalitnú ponuku práce, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po odchode zo školy alebo strate zamestnania.“ EHSV chápe, že existujú rozdiely medzi členskými štátmi a uznáva, že je dôležité, aby si mohli stanoviť vekovú hranicu v súlade s ich potrebami a možnosťami. Odporúča však, aby tam, kde je to možné, bola veková hranica prístupu k tomuto systému zvýšená na 30 rokov, aby systém zahŕňal mladých ľudí, ktorí končia vysokú školu neskôr alebo tých, ktorí sa nachádzajú vo fáze prechodu zo školy do zamestnania a ešte im hrozí strata kontaktu s trhom práce, najmä v krajinách s najvyššou mierou nezamestnanosti mládeže.

1.6 EHSV tiež víta politickú dohodu o návrhu systému záruk pre mladých, ktorú dosiahla Rada EPSCO 28. februára 2013. EHSV sa však domnieva, že intervenovať štyri mesiace po odchode zo školy alebo strate zamestnania je príliš neskoro.

Systém záruk pre mladých ľudí by mal začať fungovať čo najskôr, najlepšie hneď po zaevidovaní na úrade práce ⁽¹⁾.

1.7 EHSV považuje za podstatné, aby sa v záujme úplného a správneho vykonávania záruk pre mladých na úrovni EÚ a na národnej úrovni lepšie a jasnejšie stanovili nástroje, zodpovednosť, ciele a ukazovatele monitorovania. Z tohto dôvodu EHSV navrhuje zaradiť využívanie záruk pre mladých medzi ukazovatele do procesu európskeho semestra.

1.8 Na základe úspešných príkladov z niektorých členských štátov by pri príprave, uskutočňovaní, propagácii a monitorovaní tohto systému mali kľúčovú úlohu zohrávať sociálni partneri a mládežnícke organizácie a ich zastupiteľské platformy.

1.9 Reformy služieb EURES a v prípade potreby verejných služieb zamestnanosti v členských štátoch by tiež mali aktívne podporovať mladých ľudí a mali by prispôbiť svoje služby a prístupy tak, aby boli prístupnejšie. Individuálne poradenstvo a usmernenia v spojitosti s kariérou je potrebné zaviesť už na školách.

1.10 Je potrebné zlepšiť podmienky pre ponuky stáží a učňovskej prípravy. Normy vysokej kvality stáží a učňovskej prípravy by sa mali zabezpečiť pomocou presne stanovených kritérií, ktoré sa musia splniť, aby bolo možné požiadať o finančnú pomoc. Ako doplnok k tomu je potrebné zaviesť lepší mechanizmus monitorovania a ochranu práv stážistov.

2. Zhrnutie iniciatív Komisie

2.1 Celková miera zamestnanosti u mladých ľudí klesla za posledné štyri roky takmer o päť percentuálnych bodov, čo je trikrát viac ako u dospelých. Šance mladých ľudí bez práce najšť si zamestnanie sú malé: iba 29,7 % nezamestnaných osôb vo veku od 15 do 24 rokov v roku 2010 si v roku 2011 našlo prácu, čo je za tri roky pokles o takmer 10 %. Viac ako 30 % nezamestnaných osôb do 25 rokov bolo nezamestnaných viac ako dvanásť mesiacov – 1,6 milióna v roku 2011 v porovnaní s 0,9 milióna v roku 2008. Podľa nadácie Eurofound je 14 miliónov mladých ľudí v EÚ vo veku 15 – 29 rokov (7,5 mil. mladých ľudí vo veku 15 – 24 rokov) tzv. NEET - nie sú zamestnaní a nezúčastňujú sa ani na vzdelávaní či odbornej príprave ⁽²⁾. Hospodárske náklady nezačlenenia mladých ľudí do pracovného trhu presahujú 150 miliárd EUR ročne, čo predstavuje 1,2 % HDP EÚ. K sociálnym dôsledkom patria také javy, ako stiahnutie sa zo spoločnosti a strata dôvery v politický systém, nízka úroveň samostatnosti, strach z neznámeho a mrhanie intelektuálnym potenciálom.

2.2 Európska komisia predstavila balík opatrení v oblasti zamestnanosti mladých, ktorý zahŕňa štyri oblasti činnosti. Prvou z nich je odporúčanie pre členské štáty zaviesť systém záruk pre mladých, ktorý bude zaručovať všetkým mladým ľuďom do 25 rokov kvalitnú ponuku práce, ďalšieho

vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po odchode zo školy alebo strate zamestnania. Navrhované odporúčanie nalieha na členské štáty, aby vybudovali silné partnerstvá so zainteresovanými stranami, zabezpečili včasné zapojenie služieb zamestnanosti a ďalších partnerov z oblasti podpory mladým ľuďom, prijali podporné opatrenia, ktoré umožňujú začleňovanie do trhu práce, v plnej miere na tento účel využívali Európsky sociálny fond a ďalšie štrukturálne fondy, posúdili, rýchlo zaviedli a sústavne zlepšovali systém záruk pre mladých. Komisia bude podporovať členské štáty tým, že bude poskytovať finančné prostriedky EÚ, podporovať výmenu osvedčených postupov medzi členskými štátmi, monitorovať vykonávanie systému záruk pre mladých v rámci európskeho semestra a zvyšovať informovanosť.

2.3 Na uľahčovanie prechodu zo školy do zamestnania balík tiež spúšťa konzultácie s európskymi sociálnymi partnermi o rámci kvality pre stáže, ktorý má mladým ľuďom umožniť získať kvalitné pracovné skúsenosti za bezpečných podmienok.

2.4 Komisia okrem toho ohlasuje založenie Európskeho združenia učňovského vzdelávania na zvýšenie kvality a ponuky učňovskej prípravy dostupnej pre mladých ľudí šírením úspešných systémov učňovského vzdelávania vo všetkých členských štátoch a popisuje spôsoby ako znížiť množstvo prekážok mobility mladých ľudí.

2.5 A napokon vzhľadom na veľké rozdiely v mierach nezamestnanosti mladých ľudí v rôznych členských štátoch Komisia navrhuje opatrenia na zvýšenie medzinárodnej mobility mladých pracovníkov, najmä zlepšením systému EURES.

2.6 Opatrenia navrhované v balíku opatrení v oblasti zamestnanosti mladých ľudí sa zakladajú na opatreniach iniciatívy „Príležitosti pre mladých“ začatej v decembri 2011. Komisia tiež využíva ďalšie politické nástroje na riešenie problému nezamestnanosti mladých ľudí, ako sú odporúčania pre jednotlivé krajiny. V júli 2012 boli takmer všetkým členským štátom EÚ predložené odporúčania ⁽³⁾ zamerané na zlepšenie situácie mladých ľudí.

3. Všeobecné pripomienky výboru k balíku Komisie

3.1 Na vytvorenie väčšieho počtu a lepších pracovných miest je potrebná skutočná stratégia pre rast na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni. To si vyžaduje koordinovaný prístup ku všetkým snahám a opatreniam zameraným na posilňovanie konkurencieschopnosti a obnovenie dôvery investorov a domácností. Európsky semester poskytuje príležitosť odporučiť, aby sa v každom členskom štáte zaviedli vhodné opatrenia a reformy. Synergické účinky, ako napr. zahrnutie sociálnych aspektov do verejného obstarávania, by sa nemali podceňovať.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Ročný prieskum rastu na rok 2013“ (Ú. v. EÚ C 133, 09.05.2013).

⁽²⁾ <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/labourmarket/youth.htm>.

⁽³⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ecofin/131662.pdf.

3.2 Situácia európskej mládeže na trhu práce je kľúčovým problémom. Na uľahčenie plynulého prechodu mladých ľudí do pracovného života je dôležité prijať tieto nevyhnutné opatrenia:

- obmedziť všetky prekážky, ktoré bránia vstupu mladých ľudí na trh práce,
- zmenšiť nepomer medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami,
- podporovať samostatnosť mladých ľudí,
- zvýšiť atraktivnosť odborného vzdelávania a prípravy, najmä učňovskej prípravy v strategicky dôležitých odboroch, najmä v oblasti techniky a inžinierstva,
- podporovať partnerstvá a súčinnosť medzi všetkými zainteresovanými stranami,
- nabádať podniky na vytváranie pracovných miest a stáží pre mladých ľudí a podporovať ich pri tom.

3.3 EHSV víta skutočnosť, že sa Komisia dlhodobo zameriava na mladých ľudí. V tejto súvislosti balík opatrení v oblasti zamestnanosti mladých ľudí predstavuje ďalší krok smerom k vytvoreniu koherentného a integrovaného prístupu k boju proti nezamestnanosti mládeže a podpore kvalitného prechodu zo vzdelávacieho procesu na trh práce. Treba však brať do úvahy aj to, že osobitná pozornosť by sa mala zamerať na členské štáty, ktoré sú hlavnými aktérmi v oblasti zamestnanosti mladých ľudí a od ktorých sa očakáva, že v najbližších mesiacoch prijímú následné opatrenia. Vzhľadom na to, že situácia je naliehavá a investovanie do mladých ľudí ako hlavného zdroja trhu práce je veľmi dôležité, to však nepostačuje. Je mimoriadne dôležité vybudovať dôveru stanovením spoločných zásad pre systém záruk pre mladých v Európe s cieľom zvýšiť kvalitu, dostupnosť a dosah tohto nástroja na celom kontinente.

3.4 EHSV je pripravený aktívne prispieť k príprave a podpore tohto balíka, pretože

- jeho členovia ako zástupcovia zamestnávateľov, odborových zväzov a ďalších organizácií občianskej spoločnosti sú zapojení do procesov, ktoré dlhodobo vedú k lepšiemu zamestnávaniu mladých ľudí, majú potrebné kontakty, a tým aj vplyv, a navrhli mnohé iniciatívy na riešenie problému nezamestnanosti mladých ľudí,

— EHSV má rozsiahle skúsenosti, keďže v uplynulých rokoch usporiadal celý rad konferencií, konzultácií a seminárov⁽⁴⁾ a vydal k tejto téme niekoľko dôležitých stanovísk⁽⁵⁾.

3.5 EHSV víta návrh odporúčania Európskej komisie pre členské štáty zaviesť systém záruk pre mladých, ktorý bude zaručovať všetkým mladým ľuďom do 25 rokov kvalitnú ponuku práce, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po odchode zo školy alebo strate zamestnania. Systém záruk, ak sa bude správne uplatňovať, môže predstavovať dôležitý krok, pokiaľ ide o investovanie do mladých ľudí, môže znížiť obrovské náklady, ktoré spôsobuje nezamestnanosť mladých tak jednotlivcom, ako aj Európe ako celku a môže zohrávať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní kvality a účinnosti prechodu mladých ľudí zo školy do zamestnania. EHSV sa však domnieva, že intervenovať štyri mesiace po odchode zo školy alebo strate zamestnania je príliš neskoro. Systém záruk pre mladých ľudí by mal začať fungovať čo najskôr, najlepšie hneď po zaevidovaní na úrade práce.

3.6 EHSV podporuje myšlienku zaviesť systém záruk pre mladých ľudí v členských štátoch, ktorý bude financovaný prostredníctvom osobitného fondu iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí v rámci viacročného finančného rámca a oceňuje jeho vytvorenie, pričom poznamenáva, že musí byť doplnený na národnej úrovni. EHSV však nepovažuje za postačujúce financovať tento fond iba 6 miliardami EUR, ktoré budú čiastočne pochádzať z Európskeho sociálneho fondu. Vzhľadom na to, že náklady nezačlenenia mladých ľudí do pracovného trhu (z hľadiska ďalších sociálnych dávok a straty príjmov a daní) presahujú 150 miliárd EUR ročne (1,2 % HDP EÚ)⁽⁶⁾ a že Medzinárodná organizácia práce došla k záveru, že investícia vo výške 21 miliárd EUR môže viesť v priebehu niekoľkých rokov k výrazným zmenám⁽⁷⁾, EHSV považuje systém záruk pre mladých za užitočné sociálne opatrenie s veľkým pozitívnym dosahom z hľadiska nákladov a prínosov.

3.7 EHSV podporuje postoj Komisie, podľa ktorého je „systém záruk pre mladých [...] nástroj, ktorý treba zaviesť komplexným a holistickým spôsobom zaručujúcim mladým ľuďom kvalitnú ponuku práce, ďalšieho vzdelávania, učňovskej

⁽⁴⁾ Konferencia „The Economic Crisis, Education and the Labour Market“ (Hospodárska kríza, vzdelávanie a trh práce) – Brusel, 24. januára 2012; konferencia „From School to Work“ (Zo školy do práce), usporiadalo SMTP Roskilde (Dánsko), 4. februára 2012; konferencia „Quality jobs for youth: are we asking too much?“ (Kvalitné pracovné miesta pre mladých: chceme priveľa?), usporiadalo SMTP spolu s Európskym fórom mládeže – 20. apríla 2012; konferencia skupiny III „Youth Education and Employment within the Europe 2020 Strategy“ (Vzdelávanie a zamestnanosť mládeže v rámci stratégie Európa 2020) – Sofia, 8. júna 2012; konferencia skupiny I „The Future of Youth in Europe - European Youth: Hope or Despair for the New Generation?“ (Budúcnosť mládeže v Európe - Európska mládež: Nádej alebo rozčarovanie novej generácie?) – Versailles, 29. a 30. augusta 2012.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 132, 3.5.2011, s. 55 – 62; Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 50 – 55; Ú. v. EÚ C 68, 6.3.2012, s. 11 – 14; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 143 – 149; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 150 – 153; Ú. v. EÚ C 68, 6.3.2012, s. 1 – 10; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 154 – 159; Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 97 – 102; stanovisko EHSV na tému „Smerom k oživeniu hospodárstva správdzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest“, Ú. v. EÚ C 11, 15.01.2013, s. 65.

⁽⁶⁾ <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm>.

⁽⁷⁾ Štúdia Medzinárodného inštitútu pre pracovné štúdie Medzinárodnej organizácie práce s názvom „EuroZone job crisis: trends and policy responses“ (Kríza zamestnanosti v eurozóne: trendy a politické reakcie).

prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po odchode zo školy alebo strate zamestnania.“ EHSV chápe, že existujú rozdiely medzi členskými štátmi a uznáva, že je dôležité, aby si mohli stanoviť vekovú hranicu v súlade s ich potrebami a možnosťami. Odporúča však, aby tam, kde je to možné, bola veková hranica prístupu k tomuto systému zvýšená na 30 rokov, aby systém zahŕňal mladých ľudí, ktorí končia vysokú školu neskôr alebo tých, ktorí sa nachádzajú vo fáze prechodu zo školy do zamestnania a ešte im hrozí strata kontaktu s trhom práce, najmä v krajinách s najvyššou mierou nezamestnanosti mládeže. Okrem toho sa systém záruk pre mladých musí stať štruktúrnym opatrením aktívnej politiky trhu práce, a to nielen v tomto období krízy.

3.8 EHSV sa domnieva, že je dôležité vypracovať jasné normy kvality a ukazovatele týkajúce sa prípravy a vykonávania systému záruk pre mladých na európskej a národnej úrovni. Stáže absolvované v rámci systému záruk pre mladých musia byť v súlade s rámcom kvality pre stáže a mali by mladým ľuďom taktiež umožniť viesť nezávislý život. Členskými štátmi sa tiež odporúča, aby vytvorili individuálne poradenstvo a usmernenia v spojitosti s kariérou a zaviedli mechanizmy monitorovania rozličných ponúkaných príležitostí a posudzovania dosahu tohto systému na následný prechod príjemcov do práce.

3.9 EHSV zdôrazňuje, že iniciatíva záruk pre mladých by mala byť začlenená do rámca aktívnej stratégie trhu práce zameranej na podporu trvalého začlenenia mladých ľudí do trhu práce, aby mohli získať samostatnosť. Ďalším aspektom takejto stratégie by mali byť reformy verejných služieb zamestnanosti v členských štátoch tam, kde sú potrebné. Verejné služby zamestnanosti by sa mali aktívne orientovať na mladých ľudí a prispôbiť svoje služby a prístupy tak, aby boli prístupnejšie, pričom by mali zlepšiť svoje služby poskytované všetkým nezamestnaným. Verejné služby zamestnanosti by mali spolupracovať so vzdelávacími inštitúciami, nadväzovať priamy kontakt s mladými ľuďmi a ponúkať im prácu alebo ďalšie možnosti odbornej prípravy v rámci proaktívneho, individuálneho poradenského prístupu, a to ešte predtým ako opustia školu. EHSV žiada Európsku komisiu, aby tento prvok zväžila vo svojej stratégii podpory verejných služieb zamestnanosti v Európe. V tejto súvislosti by služby EURES mali byť lepšie prispôbené potrebám mladých ľudí a mali by sa oveľa intenzívnejšie propagovať medzi príslušníkmi mladej generácie.

3.10 EHSV tiež členským štátom odporúča, aby zvýšili podporu tým podnikom, družstvám a organizáciám tretieho sektora, ktoré by sa chceli podieľať na systéme záruk pre mladých v úzkej spolupráci s verejnými službami zamestnanosti. Mechanizmy, ako sú daňové stimuly, dotácie na fixné náklady na pracovné miesta a možnosť prístupu k financovaniu odbornej prípravy na pracovisku sú dôležitými prvkami fungovania tohto systému a podpory podnikov, ktoré chcú investovať do potenciálu mladých ľudí náležitým a účinným spôsobom. Ich uplatňovanie by sa malo spájať s dodržiavaním rámcov kvality a usmernení a malo by zahŕňať zavedenie mechanizmov monitorovania. Podľa EHSV je potrebné podporovať budovanie kapacít všetkých aktérov zapojených do kvalitných systémov učňovskej prípravy.

3.11 EHSV sa domnieva, že sociálni partneri by mali zohrávať základnú úlohu pri príprave, implementácii a monitorovaní tohto systému. Stály sociálny dialóg má prvotný význam pre poskytnutie systému záruk pre mladých ľudí s vysokými normami kvality tak pre podniky, ako i mladých ľudí. V tejto súvislosti je tiež dôležité, aby boli sociálni partneri zapojení do monitorovania uplatňovania záruk pre mladých ľudí a pracovných ponúk alebo ponúk odborného vzdelávania dostupných v rámci jednotlivých systémov.

3.12 Ďalšiu významnú úlohu zohrávajú organizácie tretieho sektora, najmä mládežnícke organizácie a ich zastupiteľské platformy, ktoré sú pre mladých ľudí dôležitými nástrojmi účasti umožňujúcimi rozvíjať ich schopnosti a získať správne pracovné vzťahy a správanie. Preto je dôležité zapojiť ich tiež do prípravy a vykonávania týchto systémov. Aj rôzne sociálne podniky a ďalšie zainteresované strany by sa mohli zapojiť. Výbor poukazuje na osvedčené postupy zavedené v Rakúsku⁽⁸⁾, vo Švédsku a Fínsku⁽⁹⁾, pokiaľ ide o účasť zainteresovaných strán.

3.13 Ďalšou prioritou by malo byť zlepšenie prístupu mládežníckych organizácií a organizácií tretieho sektora k tomuto systému. Vďaka svojej účasti by mohli predkladať žiadosti o pracovné miesta na zlepšenie situácie svojich miestnych komunít, a teda by boli prínosom pre mladých ľudí a spoločnosť.

3.14 EHSV považuje za kľúčové, aby návrh obsahoval vhodné spôsoby podpory členských štátov a regiónov, ktoré chcú vytvoriť ambiciózne systémy záruk pre mladých ľudí alebo združenia učňovskej prípravy. EHSV by chcel v tejto súvislosti odporučiť, aby sa finančné prostriedky EÚ vyčlenili na tie systémy, ktoré spĺňajú minimálne normy kvality stanovené prostredníctvom tejto iniciatívy EÚ a členskými štátmi.

3.15 EHSV preto podporuje myšlienku zaviesť systém záruk pre mladých ľudí v členských štátoch, ktorý bude financovaný prostredníctvom osobitnej iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí v rámci viacročného finančného rámca a ktorý bude disponovať aspoň 6 miliardami eur, z ktorých polovica bude pochádzať z Európskeho sociálneho fondu. EHSV víta vytvorenie tohto fondu, ale vzhľadom na to, že bude podporovať iba tie regióny, v ktorých je miera nezamestnanosti mladých ľudí vyššia než 25 %, zdôrazňuje, že ostatné regióny by mali mať možnosť získať finančnú pomoc podľa štandardných postupov ESF. Tieto finančné prostriedky budú základným zdrojom, ktorý bude dopĺňať nevyhnutné investície z rozpočtov členských štátov.

3.16 Ak majú mladí ľudia získať kvalifikácie, ktoré budú rozhodujúce pre ich budúci profesionálny život, Komisia a členské štáty musia podľa EHSV zabezpečiť, že opatrenia zavedené na podnetenie zamestnanosti mladých ľudí, hlavne

⁽⁸⁾ http://issuu.com/yomag/docs/youth_guarantee.

⁽⁹⁾ <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1242.htm>.

opatrenia financované úplne alebo čiastočne z prostriedkov EÚ, budú účinnejšie a trvalé, aby po dočasnej alebo neplatennej stáži nemusela byť mladým ľuďom následne poskytovaná podpora.

3.17 Keďže zavedenie systému záruk pre mladých ľudí bude účinné iba vtedy, ak bude súčasťou stratégií EÚ a členských štátov orientovaných na rast a pracovné miesta, EHSV, ako to už urobil viackrát, opätovne vyzýva, aby sa stanovili nové ciele na zníženie miery nezamestnanosti mladých ľudí⁽¹⁰⁾. Malo by ísť o kľúčový prvok národných programov reforiem týkajúcich sa stratégie Európa 2020.

4. Konkrétne pripomienky k návrhom Komisie

4.1 Záruky pre mladých

4.1.1 EHSV víta skutočnosť, že návrh Komisie týkajúci sa návrhu odporúčania Rady o zavedení systému záruk pre mladých ľudí obsahuje viacero dôležitých prvkov, ako je napr. jasné definovanie systému záruk pre mladých ľudí ako spôsobu zaručujúceho „kvalitnú ponuku práce, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po odchode zo školy alebo strate zamestnania“. EHSV sa však domnieva, že intervenovať štyri mesiace po odchode zo školy alebo strate zamestnania je príliš neskoro. Systém záruk pre mladých ľudí by mal začať fungovať čo najskôr, najlepšie hneď po zaevidovaní na úrade práce.

4.1.2 Je dôležité, aby sa uznala nákladová účinnosť investícií do systému záruk pre mladých ľudí, pretože podľa Eurofoundu⁽¹¹⁾ ročné náklady v celej Európe v dôsledku toho, že mladí ľudia sú mimo zamestnania, školského systému alebo odbornej prípravy (z hľadiska ďalších sociálnych dávok a straty príjmov a daní) predstavujú 1,2 % HDP čo zodpovedá 153 miliardám eur. Popri úsilí znížiť tieto straty sa musíme sústrediť aj na budovanie lepších partnerstiev, zlepšenie súvisiacich služieb a posilnenie postavenia vzdelávacích inštitúcií.

4.1.3 EHSV zdôrazňuje, že je potrebné uznať neformálne vzdelávanie ako spôsob zhodnocovania zručností požadovaných na trhu práce.

4.1.4 EHSV poukazuje na nové kategórie osôb, ktoré sú mimo zamestnania, školského systému alebo odbornej prípravy, a na potrebu zamerať sa tiež na kategórie tradične považované za kategórie, pri ktorých nehrozí riziko vylúčenia, ako sú absolventi vysokých škôl a mladí ľudia, ktorí už majú určité pracovné skúsenosti alebo skúsenosti so stážou, ale ktorí ešte nemôžu získať trvalé zamestnanie.

4.1.5 Otázka rastúceho počtu kvalifikovaných a zručných mladých ľudí, ktorí sú nútení pracovať bez toho, aby naplno využili svoj potenciál (tzv. *brain waste*), by sa mala tiež riešiť. Táto situácia totiž vedie nielen k tomu, že mladí ľudia vykonávajú prácu, ktorá im neumožňuje využívať ich vzdelanie a odbornú prípravu, ale zo sociálneho a psychologického hľadiska má negatívny vplyv na týchto jednotlivcov. Tento jav by sa mohol obmedziť lepším a vhodnejším zladením osobných zručností s potrebami trhu práce.

4.2 Rámec kvality pre stáže

4.2.1 EHSV súhlasí s tým, že kvalitné stáže môžu zohrávať pozitívnu úlohu, pretože mladým ľuďom môžu uľahčiť prístup k zamestnaniu a podnikom pomôcť nájsť potenciálnych zručných pracovníkov. Na základe takýchto skúseností môžu mladí ľudia nadobudnúť potrebné schopnosti, ktoré vyhovujú ich potrebám a už nadobudnutým zručnostiam, a zároveň získať primeranú kompenzáciu a prístup k sociálnej ochrane a k ďalším vzdelávacím systémom v rámci celoživotného vzdelávania. Jednou z oblastí, ktorým by sa v tejto súvislosti mala venovať pozornosť, sú stáže prebiehajúce mimo vzdelávacieho systému, najmä po ukončení vysokej školy, ktoré by sa mali považovať za pracovnú prax a preto by sa na ne mala vzťahovať ochrana podľa medzinárodne prijatých pracovných noriem.

4.2.2 EHSV zdôrazňuje, že je dôležité stanoviť normy vysokej kvality pre učňovskú prax, pracovné stáže a stáže. Výbor v tejto súvislosti opakuje svoj záväzok „pozorne sledovať a podporovať všetky iniciatívy zamerané na zlepšenie kvality stáží, ako je napríklad Európska charta kvality stáží a odbornej praxe, ktorú navrhol Európske fórum mládeže, s cieľom posilniť občiansky dialóg o vypracovaní vhodných predpisov v tejto oblasti“⁽¹²⁾.

4.2.3 EHSV je presvedčený, že zvýšenie kvality stáží je prioritou a preto považuje iniciatívu Európskej komisie týkajúcu sa európskeho rámca pre kvalitu stáží za krok správnym smerom. EHSV zároveň vyzýva všetky inštitúcie, členské štáty a zainteresovaných sociálnych partnerov, aby čo najefektívnejšie využili závery súčasných konzultácií a vzali do úvahy aj podporu, ktorú už vyjadrili sociálni partneri, mimovládne organizácie, verejnosť a mnohé vzdelávacie inštitúcie. Inštitúcie EÚ musia konať rýchlo a vytvoriť rámec pre kvalitu stáží a trvalé a priame zapojenie mladých ľudí a ich organizácií do tohto procesu popri sociálnych partneroch. Pokiaľ ide o uvedený aspekt, v Európskej charte kvality stáží a odbornej praxe⁽¹³⁾ sú navrhnuté minimálne normy kvality, ktorých cieľom je odstrániť rozdiely medzi európskymi krajinami z hľadiska postupov vzdelávania, odborného vedenia, sociálnych a pracovných práv, uznávania kvalifikácií, podmienok zmlúv, finančných náhrad a odmien, hodnotenia a monitorovania atď.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 94 – 101, stanovisko EHSV o usmereniach pre politiky zamestnanosti (Ú. v. EÚ C 133, 09.05.2013).

⁽¹¹⁾ NEETs – *Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe* (2012); správa nie je dostupná v slovenskom jazyku.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 97 – 102.

⁽¹³⁾ http://qualityinternships.eu/wp-content/uploads/2012/01/internship_charter_EN.pdf.

4.2.4 EHSV považuje taktiež za nevyhnutné, aby takýto rámec bol zameraný na podporu podnikov v ich úsilí o to, aby mladým ľuďom poskytovali stáže na vysokej úrovni. Tento rámec by sa mal preto prostredníctvom opatrení orientovaných na spomínaný cieľ implementovať na národnej úrovni.

4.3 Európske združenie učňovského vzdelávania

4.3.1 EHSV je presvedčený o užitočnosti Európskeho združenia učňovského vzdelávania, pretože úzka spolupráca medzi vzdelávacími inštitúciami, podnikmi a sociálnymi partnermi, ako i politikmi, odborníkmi z praxe a zástupcami mladých ľudí je nevyhnutná pre úspech odborného vzdelávania a prípravy. Dôkazom toho je úspech systémov duálneho vzdelávania v niektorých členských štátoch. Zriadením združenia by sa mala podporovať výmena vedomostí a myšlienok a nakoniec by toto združenie malo prispieť k zvýšeniu počtu a kvality učňovských miest dostupných vo všetkých členských štátoch a podporovať účasť mladých ľudí v takýchto systémoch..

4.3.2 Združenie by malo tiež podporovať európske a národné kampane, ktorých cieľom je zmeniť vnímanie odborného vzdelávania aj v súvislosti s kodanským procesom a organizovať pravidelné diskusné fóra o monitorovaní stratégie pre európsku učňovskú prípravu s príslušnými európskymi a národnými zainteresovanými stranami v tejto oblasti.

4.3.3 Mali by tiež existovať stimulačné opatrenia na uľahčenie financovania cezhraničných vzdelávacích činností, ktoré umožnia podnikom a sociálnym partnerom zapojiť sa do zavedenia duálneho systému. Viac návrhov možno nájsť v publikácii *Creating Opportunities for Youth: How to improve the quality and image of apprenticeships* (BusinessEurope, 2012) ⁽¹⁴⁾ alebo v španielsko-nemeckej dohode odborových zväzov o normách kvality učňovskej prípravy.

4.4 Mobilita mladých ľudí

4.4.1 EHSV sa domnieva, že v záujme podpory mobility mladých pracovníkov musia členské štáty viac pokročiť vo vzájomnom uznávaní kvalifikácií a zručností a vo väčšej miere zladit' národné systémy sociálneho zabezpečenia, najmä pokiaľ ide o dôchodkové systémy, a ďalej investovať do výučby jazykov, pretože problém jazykovej bariéry treba tiež vyriešiť.

Komisia by mala ešte viac posilniť koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia, aby ani jednomesačný príspevok do systému sociálneho zabezpečenia nebol „stratený“ z dôvodu práce v inej krajine EÚ.

4.4.2 EHSV vyzdvihuje užitočnosť programov EÚ zameraných na mobilitu mladých ľudí, ako je program Erasmus a Mládež v pohybe, ktoré prostredníctvom dobrovoľnej činnosti a iných občianskych iniciatív podporujú rozvíjanie ich kvalifikácií, schopností a charakteru. EHSV žiada riadne financovanie budúceho programu Erasmus pre všetkých a programu ÁNO, Európa v rámci viacročného finančného rámca, ktorý v súčasnosti disponuje prostriedkami o jednu miliardu eur nižšími v porovnaní s pôvodným návrhom.

4.4.3 EHSV súhlasí s ďalšími zlepšeniami iniciatívy Tvoje prvé pracovné miesto EURES a s ďalšími investíciami do tejto iniciatívy. EHSV osobitne vyzýva Európsku komisiu, aby do iniciatívy EURES zaviedla také zlepšenia, ktoré by ju vo väčšej miere spropagovali a sprístupnili mladým ľuďom a vďaka ktorým by bola pre nich zrozumiteľná. Participácia mladých ľudí sa musí aktívne podporovať, aby mladí ľudia prekonalí prekážky vyplývajúce z kultúrnych a jazykových bariér a z nedostatku ich organizačných schopností a strachu z neznámeho. Mohlo by sa to dosiahnuť prostredníctvom vylepšeného systému kariérneho a osobného poradenstva, ktorý by pomáhal študentom, stážistom (a mladým ľuďom všeobecne), aby si lepšie uvedomili svoje túžby, schopnosti a pracovné príležitosti. Zahŕňa to tiež poradenstvo v oblasti pracovného práva a sociálno-politického prostredia a poradenstvo v oblasti práv a povinností tak zamestnávateľa, ako i pracovníkov.

4.4.4 EHSV podporuje iniciatívu Európskeho parlamentu, ktorej cieľom je zaktualizovať smernicu o uznávaní odborných kvalifikácií. Súčasná smernica je zastaraná, pretože mnohé profesie sa rýchlo vyvíjajú. Súčasnou modernizácie smernice by bolo aj zavedenie elektronickej karty s podrobnými údajmi o odborných kvalifikáciách a skúsenostiach. Pracovníkom by to umožnilo ľahšie si nájsť prácu a ich kvalifikácie by boli ľahšie uznané v inom členskom štáte. Ďalej by sa tým zosúladiť odborné vzdelávanie, schopnosti a prax v EÚ. Podporila by sa tým aj mobilita a výmena odborných poznatkov.

V Bruseli 21. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁴⁾ <http://www.besnesseurope.eu/Content/default.asp?pageid=568&docid=29967>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o prístupe ku genetickým zdrojom a spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania v Európskej únii“

COM(2012) 576 final – 2012/0278 (COD)

(2013/C 161/14)

Samostatný spravodajca: **Lutz RIBBE**

Európsky parlament (19. novembra 2012) a Rada (5. novembra 2012) sa rozhodli podľa článku 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o prístupe ku genetickým zdrojom a spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania v Európskej únii“.

COM(2012) 576 final – 2012/0278 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 5. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 82 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta skutočnosť, že bolo predložené znenie tohto nariadenia. V účinnom vykonávaní tzv. protokolu z Nagoje, ktorý slúži na presadzovanie cieľov Dohovoru o biologickej diverzite (dohovor DBD), vidí veľké príležitosti pre biohospodárstvo v EÚ. No takéto hospodárstvo je často odkázané na dovoz genetických zdrojov, preto je lepší prístup k uvedeným zdrojom jednoznačne v európskom záujme.

1.2 Protokol z Nagoje však nebol uzatvorený len so zámerom podporiť biovýskum a vývoj produktov, ale aj s cieľom zabezpečiť spravodlivé spoločné využívanie prínosov pri používaní genetických zdrojov a ich komercializácii. Krajiny (príp. domorodé obyvateľstvo), ktoré poskytujú tieto genetické zdroje a tradičné poznatky o zaobchádzaní s nimi, by tak mali profitovať z ich komercializácie a samotné hospodárstvo, ktoré ich uvádza na trh, by sa oslobodilo od obvinení z biopirátstva.

1.3 Práve v súvislosti s týmto spoločným využívaním prínosov, v záujme ktorého bol protokol z Nagoje primárne dohodnutý, vidí EHSV v rámci predloženého návrhu nariadenia niektoré slabé miesta. Tie by sa mali urýchlene odstrániť. Zároveň by sa mali ozrejmiť niektoré formulácie, ktoré ponechávajú príliš veľký priestor na interpretáciu.

1.4 Konkrétne sú to:

- pravidlá spoločného využívania prínosov (body 3.1 – 3.6),
- vytvorenie účinného systému kontroly, monitorovania a sankcií (body 3.7 – 3.10),
- okamih, od ktorého má platiť spoločné využívanie prínosov (bod 4.1),

- zohľadňovanie biotechnológie a derivátov (body 4.2.1 – 4.2.2) ešte pri spoločnom využívaní prínosov tzv. tradičných poznatkov (body 4.2.3 – 4.2.4),
- neskorý termín ohlasovacej povinnosti týkajúcej sa používania (body 4.3.1 – 4.3.5),
- otázka, či sa ohlasovacia povinnosť vzťahuje na výskum financovaný zo súkromných zdrojov a produktov založených na takomto výskume (bod 4.3.5),
- stíhanie prípadov biopirátstva, ktoré nahlásia tretie strany (bod 4.3.6) a
- účinnosť systémov sankcií (bod 4.3.7).

2. Úvod

2.1 Na konferencii venovanej životnému prostrediu a rozvoju, ktorá sa konala v roku 1992 v Rio de Janeiro, bol prijatý Dohovor o biologickej diverzite, ku ktorému medzičasom pristúpilo 193 členov OSN (z členov OSN k dohovoru zatiaľ nepristúpila len Andorra, Vatikán, Južný Sudán a Spojené štáty americké).

2.2 Dohovor DBD sleduje tri ciele:

- 1) ochranu biologickej diverzity,
- 2) jej trvalo udržateľné využívanie a
- 3) „spravodlivý, rovnoprávny podiel na prínosoch využívania genetických zdrojov“.

2.3 V článku 15 ods. 1 DBD sa uznáva „suverénne právo štátov na ich prírodné zdroje“. Jednotlivým štátom sa dáva právomoc určovať prístup ku genetickým zdrojom.

2.4 Článok 15 ods. 7 zaväzuje zmluvné štáty dohovoru DBD urobiť „legislatívne, administratívne a politické opatrenia“ s cieľom „spravodlivo a rovnoprávne využívať výsledky výskumu, vývoja a prospech vyplývajúci z komerčného a iného využitia genetických zdrojov so zmluvnou stranou poskytujúcou takéto zdroje.“

2.5 V článku 8 písm. j) sú zmluvné strany dohovoru DBD vyzývané k tomu, aby „v medziach svojej legislatívy“ udržiavali tradičné vedomosti domorodých a miestnych spoločností „vhodné na ochranu a trvalo udržateľné využívanie biologickej diverzity“ a podporovali „spravodlivé rozdelenie prínosov“ z využitia týchto vedomostí, inovácií a postupov.

2.6 Vzhľadom na to, že tento záväzok medzinárodného práva z roku 1992 týkajúci sa tzv. spoločného využívania prínosov nebol doteraz vykonaný, hlavy štátov a predsedovia vlád sa v roku 2002 na Svetovom summite o udržateľnom rozvoji v Johannesburgu rozhodli rokovať o medzinárodnom režime na podporu a zabezpečenie spravodlivého a rovnocenného využívania výhod vyplývajúcich z používania genetických zdrojov v rámci dohovoru DBD (plán implementácie – odsek 42 písm. o)).

2.7 Na 7. konferencii zmluvných štátov dohovoru DBD v roku 2004 v Kuala Lumpur sa jej účastníci dohodli na tom, že **všetky** dôležité aspekty dohovoru DBD účinne presadia pomocou **dohody o prístupe ku genetickým zdrojom a o spoločnom využívaní prínosov (ABS)**.

2.8 Výsledok tejto práce bol predstavený a schválený v októbri 2010, po viac ako šiestich rokoch rokovaní, na 10. konferencii zmluvných štátov dohovoru DBD v japonskom meste Nagoja – ide o **Protokol z Nagoje o prístupe ku genetickým zdrojom a spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania k Dohovoru o biologickej diverzite (skrátene: protokol z Nagoje)**.

2.9 Každá zmluvná strana dohovoru DBD môže ratifikovať protokol z Nagoje. Doteraz (stav k februáru 2013) tak urobilo 12 štátov, pričom po schválení ho podpísalo 92 štátov, medzi inými Európska komisia a 24 z 27 členských štátov EÚ (okrem Lotyšska, Malty a Slovenska).

2.10 Kým rozvojové krajiny už na Svetovom summite o udržateľnom rozvoji v roku 2002 presadzovali protokol záväzný z hľadiska medzinárodného práva, EÚ sa až krátko pred začatím posledného kola rokovaní pracovnej skupiny pre ABS rozhodla v prospech vypracovania protokolu s **právne záväznými a právne nezáväznými ustanoveniami** (rozhodnutie Rady ministrov životného prostredia z 15. marca 2010).

2.11 Návrh nariadenia, ktorý predložila Komisia, má slúžiť na presadenie cieľov protokolu z Nagoje.

2.12 V súvislosti s predloženým dokumentom Komisie treba okrem dohovoru DBD spomenúť aj to, že bola schválená Deklarácia OSN o právach pôvodných obyvateľov. V článku 31 ods. 1 tejto deklarácie sa stanovuje právo na zachovanie, kontrolu, ochranu a ďalší rozvoj genetických zdrojov a tradičných poznatkov domorodých obyvateľov vrátane ich duševného vlastníctva vo vzťahu k týmto poznatkom. V odseku 2 sú štáty vyzývané prijať účinné opatrenia na uznanie týchto práv a na ochranu ich vykonávania. Implementácia protokolu z Nagoje by mala predstavovať jedno z týchto opatrení na vykonanie deklarácie OSN.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 V zdôvodnení predloženého návrhu nariadenia Komisia uvádza, že „vykonávanie a ratifikácia protokolu v Európskej únii vytvorí nové príležitosti pre výskum vychádzajúci z prírody a prispeje k rozvoju biohospodárstva.“⁽¹⁾ Komisia ďalej požaduje, aby „Európska únia a jej členské štáty [boli] politicky viazané, aby sa stali zmluvnými stranami protokolu, aby zaistili prístup výskumníkov a podnikov z EÚ ku kvalitným vzorkám genetických zdrojov na základe spoločných rozhodnutí o prístupe s nízkymi transakčnými nákladmi.“⁽²⁾

3.2 EHSV tiež vidí v presadzovaní protokolu z Nagoje veľké príležitosti pre biohospodárstvo v EÚ. Poukazuje však na to, že hlavným cieľom protokolu z Nagoje je realizácia tretieho cieľa dohovoru DBD, t. j. „podiel na prínosoch využívania genetických zdrojov“. Rozhodujúcimi prvkami tohto spoločného využívania prínosov sú pritom vhodný prístup ku genetickým zdrojom, vhodný prenos príslušných technológií, pričom sa zohľadnia všetky práva na tieto zdroje a na technológie, ako aj dostatočné financovanie.

3.3 Protokol z Nagoje spočíva teda na týchto troch pilieroch:

- opatrenia na **prístup ku genetickým zdrojom** a tým aj k súvisiacim tradičným poznatkom, ktoré zaistia transparentné a nesvojvoľné postupy,
- opatrenia na zabezpečenie spoločného využívania prínosov vyplývajúcich z používania genetických zdrojov a s nimi súvisiacich tradičných poznatkov a ich komercializácie,
- opatrenia na **vytvorenie účinného vnútroštátneho systému monitorovania**, predovšetkým pokiaľ ide o splnenie spoločného využívania prínosov.

3.4 Keď však v protiklade k uvedenému Európska komisia vo svojom návrhu nariadenia uvádza, že „protokol sa opiera o dva hlavné piliere: opatrenia týkajúce sa prístupu a opatrenia týkajúce sa

⁽¹⁾ COM(2012) 576 final, s. 4.

⁽²⁾ COM(2012) 576 final, s. 5.

„*oddržiavania predpisov zo strany používateľov,*“⁽³⁾ nekladie tak výslovný dôraz na **spoločné využívanie prínosov** ako dôležitý cieľ protokolu z Nagoje, úlohu stanovenú na Svetovom summite o udržateľnom rozvoji ani ako medzinárodnoprávny záväzok v rámci dohovoru DBD.

3.5 Návrh nariadenia potom vzbudzuje dojem, že protokol z Nagoje má zabezpečiť neobmedzený prístup členských štátov EÚ k surovinám v rozvojových krajinách.

3.6 Toto takpovediac nezohľadnenie dôležitého cieľa protokolu z Nagoje nie je len závažným nedostatkom návrhu Komisie. Neúčinné a neuspokojivé riešenie môže mať zároveň vážne dôsledky pre európske podniky, pretože tie sa bez jednoznačných pravidiel spoločného využívania prínosov (a jeho monitorovania) len ťažko vyhnú rôznym obvineniam z biopirátstva.

3.7 Návrh nariadenia predložený Komisiou vychádza z **povinnosti náležitej starostlivosti** (článok 4). Používatelovi genetických zdrojov a s nimi súvisiacich tradičných poznatkov tak pripadá rozhodujúca úloha pri dodržiavaní príslušných domácich aj zahraničných zákonov o prístupe a spoločnom využívaní prínosov.

3.8 EHSV víta tento prístup **vlastnej zodpovednosti výskumu a hospodárstva**. Poukazuje však na medzinárodnoprávnú povinnosť spojenú s ratifikáciou protokolu z Nagoje, a to urobiť „*legislatívne, administratívne a politické opatrenia*“ s cieľom zabezpečiť, aby sa prínosy, ktoré používateľovi vyplývajú z využívania a komercializácie genetických zdrojov a s nimi súvisiacich tradičných poznatkov, naozaj využívali spoločne s krajinou pôvodu alebo domorodými a miestnymi spoločenstvami.

3.9 V návrhu nariadenia sa aj táto dôležitá časť záväzkov protokolu z Nagoje dostáva značne do úzadia. EHSV preto odporúča Rade a Európskemu parlamentu, aby pri ďalšom postupe stanovili postačujúce pravidlá týkajúce sa monitorovania dodržiavania tejto vlastnej zodpovednosti. To zároveň znamená, že vlády jednotlivých štátov nemôžu byť zbavené svojej zodpovednosti za monitorovanie dodržiavania pravidiel.

3.10 Nestačí, ak sa vďaka návrhu nariadenia vybudujú základy dôvery medzi štátmi pôvodu a štátmi EÚ s ich výskumnými pracovníkmi a podnikmi, ktorá je potrebná na podporu bilaterálnych zmlúv ABS, ako aj na konštruktívne pokračovanie medzinárodných rokovaní o ABS. EHSV sa obáva, že navrhovaný systém ABS príspeje skôr k obmedzeniu európskeho výskumu a hospodárstva než k ich podpore.

4. Konkrétne pripomienky: špecifické prvky návrhu nariadenia

4.1 Rozsah pôsobnosti v širšom zmysle (článok 2)

4.1.1 V článku 2 návrhu nariadenia sa stanovuje, že predpisy o spoločnom využívaní prínosov sa vzťahujú na také zdroje

a tradičné poznatky, ktoré budú sprístupnené **po nadobudnutí platnosti protokolu z Nagoje** v Európskej únii. Komisia však nenavrhuje pravidlá spoločného využívania prínosov, ktoré by platili pre už prebiehajúce používanie a komercializáciu takýchto genetických zdrojov a s nimi súvisiacich tradičných poznatkov, ktoré sa – bez zmlúv ABS – do EÚ dostávali už od roku 1993.

4.1.2 Návrh nariadenia tak zaostáva za znením protokolu z Nagoje a dohovoru DBD (IUCN 2012, s. 84 – 85) a nezohľadňuje medzinárodnoprávny záväzok dohovoru DBD o spoločnom využívaní prínosov od roku 1993. V článku 3 protokolu z Nagoje sa výslovne potvrdzuje, že protokol sa vzťahuje na všetky genetické zdroje, ktoré spadajú do rozsahu pôsobnosti dohovoru DBD. Vykonávanie protokolu z Nagoje sa musí využiť na to, aby sa tento nedostatok v implementácii vyriešil a vypracovali sa účinné predpisy na spoločné využívanie prínosov, ktoré sa získali od roku 1993.

4.1.3 Pokiaľ ide o určenie vzťahu k iným medzinárodným zmluvám, návrh nariadenia nezohľadňuje rozhodujúcu pasáž z článku 4 ods. 4 protokolu z Nagoje. Na základe nej treba konštatovať, že genetické zdroje môžu podliehať pravidlám iného dohovoru len vtedy, keď to „*je v súlade s dohovorom a týmto protokolom a nie je v rozpore s ich cieľmi.*“ Tento dôvetok chýba a ak má byť protokol z Nagoje správne implementovaný, musí sa prevziať do návrhu nariadenia. Rozhodnutie, či pre určité genetické zdroje platia pravidlá ABS iného dohovoru, musia prijať príslušné medzinárodné organizácie a inštitúcie EÚ.

4.1.4 Pre EHSV to znamená, že článok 2 návrhu nariadenia nevykonáva jednoznačne ústredné prvky protokolu z Nagoje, a preto sa musí prepracovať resp. doplniť.

4.2 Definície (článok 3)

4.2.1 Návrh nariadenia Komisie sa značne odkláňa od znenia článku 2 protokolu z Nagoje. Komisia neprevzala dôležitú zásadu z článku 2 písm. c) protokolu z Nagoje, podľa ktorej používanie genetických zdrojov zahŕňa „*uplatňovanie biotechnológie podľa vymedzenia v článku 2 dohovoru.*“ Uvedená definícia má v súvislosti so spoločným využívaním prínosov obrovský význam. Takmer vo všetkých prípadoch úspešného vývoja produktov z genetických zdrojov, napr. v medicíne a kozmetike, už nie sú komercializované samotné zdroje, ale zisk prinášajú výťažky či zložky („deriváty“) vyvinuté vďaka biotechnológii. V tejto súvislosti sa musí do ustanovení návrhu nariadenia prevziať aj pojem „derivát“, ako je definovaný v článku 2 písm. e) protokolu z Nagoje.

4.2.2 Takéto skrátenie definícií pojmov sa výrazne prejaví na povinnostiach spoločného využívania prínosov, pretože prínosy vyplývajúce z používania derivátov by sa tak nemuseli spoločne využívať. Pritom si treba uvedomiť, že práve tieto deriváty – izolované biochemické látky ako napr. medicínsky účinné látky, zložky kozmetiky – sú tým, čo prináša zisk pri komercializácii produktov, ktoré boli vyvinuté za použitia genetických zdrojov.

⁽³⁾ COM(2012) 576 final, s. 3.

4.2.3 Treba privítať, že v návrhu nariadenia sa genetické zdroje a s nimi spojené tradičné poznatky chápu v mnohých aspektoch ako rovnocenné. Návrh nariadenia síce definuje tradičné poznatky (článok 3 ods. 8), ale len v kontexte ich dôležitosti ako pomocného prostriedku pre výskum a vývin používajúci genetické zdroje. Podrobnosti sa majú podľa nariadenia ustanoviť neskôr v zmluvách, ktoré majú uzatvoriť používatelia a domorodé alebo miestne spoločenstvá.

4.2.4 Pre EHSV nie je zjavné, ako sa prostredníctvom týchto ustanovení uspokojivým spôsobom upraví a zabezpečí spoločné využívanie prínosov v kontexte príslušného článku protokolu z Nagoje. Vyzýva Komisiu, Radu a Európsky parlament, aby pri ďalšom postupe túto faktickú situáciu objasnili.

4.3 Monitorovanie dodržiavania povinnosti náležitej starostlivosti (články 7, 9 a 11)

4.3.1 V zmysle článku 7 ods. 2 návrhu nariadenia sa stanovuje ohlasovacia povinnosť pre využívanie genetických zdrojov a s nimi súvisiacich poznatkov až pri schvaľovaní uvedenia na trh alebo v okamihu komercializácie produktu. Najskorší termín, kedy musia používatelia informovať úrady, je teda až **po** skončení používania (používanie v zmysle protokolu z Nagoje je výskum a vývoj, a teda nie komercializácia). Výskum a vývoj logicky predchádzajú vstupu na trh.

4.3.2 Ako je známe, len časť všetkých používaní v oblasti výskumu a vývoja vedie nakoniec k vzniku produktov, ktoré možno uviesť na trh. Je prirodzené, že používanie na čisto vedecké účely nesleduje cieľ vytvoriť produkt. To všetko by viedlo k tomu, že príslušné úrady by sa o veľkej časti všetkých používaní nikdy nedozvedeli, keď by ohlasovacia povinnosť nesiahala až na začiatok používania, teda po výskum a vývoj.

4.3.3 Tento predpis je v rozpore so samotným politickým cieľom návrhu nariadenia. Podľa bodu 8 zdôvodnenia je „*nevyhnutné zabrániť využívaniu nezákonne získaných genetických zdrojov alebo tradičných poznatkov súvisiacich s genetickými zdrojmi v Európskej únii.*“⁽⁴⁾ Ak sa termín ohlasovacej povinnosti stanoví na okamih po skončení štádia výskumu a vývoja, nebude možné

zabrániť nezákonnému používaniu alebo používaniu v rozpore so zmluvou, nanajvýš bude možné ho dodatočne sankcionovať.

4.3.4 Ani veda, ani výskum nemôžu mať záujem na tom, aby pôsobili v právnom rámci, ktorý nezodpovedá svojej základnej úlohe, ktorou je zabrániť biopirátstvu.

4.3.5 EHSV ďalej konštatuje, že článok 7 ods. 1 návrhu nariadenia ponecháva priestor na výklad, ktorý musí Komisia, Rada a Európsky parlament bezodkladne objasniť. Znenie nariadenia sa dá vyložiť tak, ako keby boli súkromne financovaní používatelia vyňatí z ohlasovacej povinnosti. Ak by bol takýto výklad správny, mohla by sa v spojení s neskorou ohlasovacou povinnosťou podľa článku 7 ods. 2 veľká časť všetkých používaní, ako aj komercializácia genetických zdrojov a s nimi súvisiacich poznatkov uskutočňovať bez toho, aby o tom príslušné orgány vôbec vedeli. Úradné monitorovanie toho, či sa dodržiava spoločné využívanie prínosov, by tak v prípade súkromne financovaného výskumu a vývoja a na nich založenej komercializácie nebolo možné.

4.3.6 Podľa článku 9 ods. 3 návrhu nariadenia je na príslušných orgánoch, či v prípade oprávnených obáv tretích strán – napr. správ o biopirátstve od mimovládnych organizácií alebo domorodého obyvateľstva – vykonať kontroly príslušných používateľov. Aj tento predpis je v rozpore s politickým zámerom nariadenia a musí prejsť do záväznej formulácie.

4.3.7 Pri nedodržaní povinnosti náležitej starostlivosti možno uložiť sankcie (článok 11) siahajúce až po „*zhabanie nezákonne získaných genetických zdrojov*“. Tieto návrhy majú zaistiť „*využívanie len zákonne získaných genetických zdrojov*“. Uvedené sankcie siahajú len do štádia používania v zmysle výskumu a vývoja, avšak nie do štádia komercializácie. Keďže navrhovaný systém kontroly podľa článku 7 ods. 2 môže naplno zapôsobiť až – a aj to len čiastočne – v štádiu komercializácie, treba považovať hrozbu sankcií za nanajvýš neúčinnú. EHSV sa obáva, že návrh nariadenia umožňuje v EÚ vznik situácie, keď by produkty, ktoré vznikli vďaka nezákonnému používaniu alebo používaniu v rozpore so zmluvou, mohli byť pokojne uvádzané na trh.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ COM(2012) 576 final, s. 8.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobry život v rámci možností našej planéty““

COM(2012) 710 final – 2012/0337 (COD)

(2013/C 161/15)

Spravodajca: **Lutz RIBBE**

Rada (12. decembra 2012) a Európsky parlament (10. decembra 2012) sa rozhodli podľa článku 192 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobry život v rámci možností našej planéty““

COM(2012) 710 final – 2012/0337 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 5. marca 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 82 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta návrh 7. environmentálneho akčného programu (7. EAP). Jeho prijatím Radou a Európskym parlamentom sa medzi rozhodujúcimi európskymi inštitúciami dosiahne zhoda v environmentálnej politike v tom, do akej miery je ekologická situácia ešte stále dramatická, že vykonávanie európskych právnych predpisov v oblasti životného prostredia vykazuje vážne nedostatky, že doterajšie prístupy k riešeniu existujúcich i budúcich problémov neboli postačujúce a v tom, čo je potrebné v environmentálnej politike do roku 2020 vykonať.

1.2 Návrh potvrdzuje mnohokrát vyjadrený postoj výboru, že dôvodom problémov týkajúcich sa životného prostredia nie je absencia dostatočných poznatkov alebo chýbajúce možnosti riešenia, ale nedostatočná politická vôľa konať.

1.3 Návrh 7. environmentálneho akčného programu sa však vo všeobecnosti i v detailoch vyznačuje skôr tým, že je málo konkrétny, než jasnosťou. Ak si niekto v nadpise programu stavia za cieľ „dobry život v rámci možností našej planéty“, mal by aspoň v náznakoch opísať hranice, pokiaľ možno zaťažiť planétu a podrobne predstaviť prepojenie konkrétne naplánovaných politických aktivít s dosahmi na spoločenskú a hospodársku činnosť v Európe. Toto všetko sa žiaľ v 7. EAP nenachádza.

1.4 Preto je 7. EAP skôr správou o stave životného prostredia než skutočným strategickým politickým dokumentom alebo politicko-operačným akčným programom.

1.5 Podľa EHSV nezaujíma 7. EAP dosť jasné stanovisko k hospodárskym a spoločenským zmenám potrebným na dosiahnutie environmentálnych cieľov. EHSV pripomína, že Komisia už pri predložení hlavnej iniciatívy „Európa efektívne využívajúca zdroje“ zdôraznila, že potrebné zmeny je možné

dosiahnuť len vtedy, keď sa okrem technologických zlepšení a zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov nastúpi na cestu „výrazných zmien v energetických, priemyselných, poľnohospodárskych a dopravných systémoch“.

1.6 Siedmy environmentálny akčný program veľmi výstižne analyzuje slabé stránky uskutočňovania doterajších environmentálnych akčných programov, ale neponúka takmer žiadne návrhy, ako by sa tieto nedostatky dali zredukovať resp. vyriešiť. Takmer všetky požiadavky na pozitívny vývoj v oblasti prírody a životného prostredia vyšli od občianskej spoločnosti. Organizácie občianskej spoločnosti sú podľa názoru EHSV ústrednými aktérmi pri vykonávaní 7. EAP. Ich úlohu v 7. EAP by bolo treba viac vyzdvihnúť a posilniť v podobe ďalšieho prioritného cieľa.

1.7 Úloha rozhodného 7. environmentálneho akčného programu by mala spočívať v tom, že oveľa jasnejšie opíše cestu od klasickej, environmentálnej politiky zameranej na sanačné technológie smerom k udržateľnému rozvoju. Na konci obdobia platnosti 7. EAP sa skončí aj obdobie, na ktoré bola vymedzená stratégia Európa 2020. EHSV už viackrát prízvukoval, že stratégia Európa 2020 nemôže nahradiť európsku stratégiu pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorá prostredníctvom dlhodobého plánovania a pri zohľadnení hospodárskeho, sociálneho a ekologického rozmeru stanovuje ciele a stratégie trvalo udržateľného rozvoja v Európe. Výbor žiada Radu a Európsky parlament, aby do 7. environmentálneho akčného programu zakotvili úlohu vypracovať novú zastrešujúcu stratégiu EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj, ako to požadovala Rada ministrov životného prostredia vo svojich záveroch z konferencie Organizácie spojených národov o trvalo udržateľnom rozvoji Rio+20. (Bod 3 Záverov o Rio+20: Výsledok summitu Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (UNCSD) v roku 2012 a nadviazanie naň; 3 194. zasadnutie Rady, životné prostredie; Luxemburg, 25. októbra 2012.) To by zvýšilo skutočný prínos 7. environmentálneho akčného programu.

2. Úvod

2.1 Od začiatku sedemdesiatych rokov prispelo už medzitým šesť environmentálnych akčných programov (EAP) rozhodujúcim spôsobom k rozvoju a formovaniu politiky EÚ v oblasti životného prostredia. Šiesty environmentálny akčný program sa skončil v júli 2012. Následne Rada a Európsky parlament požiadali Európsku komisiu, aby predložila nadväzujúci program.

2.2 Cieľom 7. EAP je podľa Komisie posilniť prínos politiky v oblasti životného prostredia k zachovaniu prírodného kapitálu, prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje a k ochrane ľudského zdravia.

2.3 Návrh zahŕňa zhodnotenie stavu z ekologického hľadiska, v rámci ktorého sa poukazuje najmä na problém postupného úbytku prírodného kapitálu, vrátane biodiverzity. Je v ňom tiež vyjadrené poľutovanie nad tým, že sa aj naďalej mrhá prírodnými zdrojmi v dôsledku ich neefektívneho využívania a že pretrvávajú znečistenie ovzdušia a vody, ako aj záťaž spôsobená nebezpečnými látkami.

2.4 Za podstatnú príčinu problémov sa považujú nedostatky v účinnom vykonávaní existujúcich právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia.

2.5 Komisia prichádza k záveru, že „existujú dôkazy, že hranice možností našej planéty pre biodiverzitu, zmenu klímy a cyklus dusíka už boli prekročené“.

2.6 Siedmy EAP na túto skutočnosť odpovedá víziou do roku 2050 týkajúcou sa „dobrého života v rámci možností našej planéty“ a objasňuje rámec pre politiku životného prostredia do roku 2020, ktorý sa zameriava na deväť prioritných cieľov.

2.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa už predtým na želanie dánskeho predsedníctva Rady svojím prieskumným stanoviskom zapojil do diskusie o 7. EAP⁽¹⁾. Zdôraznil v ňom, že dôvodom existujúcich problémov v oblasti životného prostredia v Európe je nedostatočná politická vôľa konať. Podľa neho nie je jasné, v akom vzťahu by mal byť 7. EAP k stratégii Európa 2020 a k hlavnej iniciatíve „Európa efektívne využívajúca zdroje“ a jej plánu. Výbor odporučal oživiť stratégiu trvalo udržateľného rozvoja, zvoliť na realizáciu orientovaný 7. EAP ako jej vykonávaciu environmentálnu stratégiu a začleniť do nej hlavnú iniciatívu „Európa efektívne využívajúca zdroje“ so všetkými jej jednotlivými iniciatívami a zabezpečiť úzke a koordinované zosúladenie zámerov environmentálnej a hospodárskej politiky.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Výbor vidí hlavný politický prínos 7. EAP v tom, že ho na rozdiel od existujúcich stratégií environmentálnej politiky, hlavných iniciatív a plánov Komisie schvaľuje Rada a Európsky

parlament. Tým sa dosiahne určitý konsenzus v environmentálnej politike medzi rozhodujúcimi európskymi inštitúciami v tom, čo je nutné do roku 2020 vykonať.

3.2 Siedmy environmentálny akčný program teda tvorí referenčný bod pre budúce rozhodnutia politických činiteľov a inštitúcií tak na úrovni EÚ, ako aj v členských štátoch, pre ktoré EAP takisto platí.

3.3 EHSV víta predloženie 7. EAP aj preto, lebo Rada a Európsky parlament záväzným rozhodnutím o ňom dávajú spoločne jasne na vedomie, aká je ekologická situácia ešte stále dramatická, že vykonávanie európskych právnych predpisov v oblasti životného prostredia vykazuje vážne nedostatky a že mnohé z doterajších prístupov k riešeniu existujúcich i budúcich problémov neboli postačujúce.

3.4 Po obsahovej stránke program v podstate opakuje, čo už bolo stanovené v oznámeniach, stratégiách, hlavných iniciatívach a plánoch Komisie v oblasti životného prostredia, ktoré však rozhodnutím Rady a Európskeho parlamentu získavajú na politickom význame.

3.5 Návrh 7. environmentálneho akčného programu sa však vo všeobecnosti i v detailoch vyznačuje skôr tým, že je málo konkrétny, než tým, že by bol jasný. Ak si niekto v nadpise programu stavia za cieľ „dobrý život v rámci možností našej planéty“, mal by aspoň v náznakoch opísať hranice, pokiaľ možno zaťažiť planétu a podrobne predstaviť prepojenie konkrétne naplánovaných politických aktivít s dosahmi na spoločenskú a hospodársku činnosť v Európe. Toto všetko sa žiaľ v 7. EAP nenachádza.

3.6 Na tých miestach, kde je návrh konkrétnejší, chýba stanovenie konkrétnej zodpovednosti a kritérií preskúmania, ktoré by umožnili kontrolovať dosahovanie cieľov a vykonávanie opatrení.

3.7 Preto je 7. EAP skôr správou o stave životného prostredia než skutočným strategickým politickým dokumentom alebo politicko-operačným akčným programom. To je pre EHSV sklamaním, pretože vo svojom prieskumnom stanovisku o 7. EAP, ale aj vo svojom prieskumnom stanovisku na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“⁽²⁾ už v roku 2004 presne takéto konkrétne a jasné hlavné programy požadoval.

3.8 Treba kriticky poznamenať, že nevyhnutne nutný výhľad environmentálnej politiky na obdobie po roku 2020 je príliš slabý. Už teraz sa v politike v oblasti energetiky a zmeny klímy jasne ukázalo, že časový horizont stanovovania cieľov do roku 2020 je príliš krátky. Zo 7. EAP nevyplýva, či sú ciele a opatrenia vytýčené na rok 2020 vhodné a postačujúce na realistické dosiahnutie vízie do roku 2050 „Dobrý život v rámci možností našej planéty“. V tejto súvislosti by bolo potrebné aspoň indikatívne stanoviť ciele pre ďalšie etapy rokov 2030 a 2040 na ceste k uskutočneniu vízie v roku 2050. Časový horizont roku 2020 je okrem toho príliš krátky na vytvorenie bezpečnosti investícií pre dlhodobé investície do ekologického hospodárstva.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „7. environmentálny akčný program a nadväzná opatrenia k 6. environmentálnemu akčnému programu“, Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 1 – 6.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“, Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, s. 22 – 37.

3.9 Harmonizáciu časového horizontu plánovania environmentálnej činnosti so stratégiou Európa 2020 a súvisiacimi hlavnými iniciatívami je v zásade treba privítať. Obdobie trvania sa navyše zhoduje s obdobím budúceho finančného výhľadu na roky 2014 – 2020, čo by bolo veľkou výhodou, keby sa vytvorila potrebná vzájomná prepojenosť. Jedna z deviatich opísaných priorit sa síce týka vyčlenenia potrebných investícií na opatrenia v oblasti ochrany životného prostredia, avšak odkazy na strednodobé finančné plánovanie EÚ sú pri popise požiadaviek veľmi vágne – odhliadnuc od toho, že 7. EAP prichádza príliš neskoro na to, aby mal naň vplyv.

3.10 Výber deviatich *prioritných cieľov* v 7. EAP je dôvodom na kritiku. Napríklad „životné prostredie v mestách“ je odborná oblasť, ktorou sa už viackrát zaoberali predchádzajúce environmentálne akčné programy. Bez ohľadu na veľký význam „mestskej environmentálnej politiky“ je vplyv EÚ na túto oblasť relatívne malý. Tento vplyv je naproti tomu značne veľký v dopravnej politike, ktorej osobitný význam pre ochranu klímy Komisia opakovane zdôrazňuje. Napriek tomu sa návrh 7. EAP dopravnou politikou prakticky nezaobrá.

3.11 Podľa EHSV by bolo zmysluplné strategicky začleniť občiansku spoločnosť do EAP ako osobitný prioritný cieľ (pozri bod 4.4.9).

3.12 Aj zahraničná obchodná politika je pre európsku environmentálnu politiku a politiku trvalo udržateľného rozvoja natoľko dôležitá, že túto oblasť možno považovať za rovnako významnú ako „životné prostredie v mestách“⁽³⁾.

3.13 EHSV pripomína, že Komisia už pri predložení hlavnej iniciatívy „Európa efektívne využívajúca zdroje“ zdôraznila, že potrebné zmeny je možné dosiahnuť len vtedy, keď sa okrem technologických zlepšení a zmeny správania výrobcov a spotrebiteľov nastúpi na cestu „výrazných zmien v energetických, priemyselných, poľnohospodárskych a dopravných systémoch“. Je nepostačujúce, keď 7. EAP opakovane požaduje začlenenie požiadaviek ochrany životného prostredia do iných politík bez toho, aby predstavil nutné „výrazné zmeny“ určitých hospodárskych odvetví smerom k udržateľnému hospodáreniu a životnému štýlu.

3.14 Nie je využitá ani príležitosť bližšie opísať význam ochrany zdrojov a životného prostredia pre hospodársky rozvoj a vytváranie nových a pracovných miest, ktoré si vyžadujú vysokú kvalifikáciu. EHSV v tejto súvislosti poukazuje o. i. na svoje predchádzajúce stanoviská⁽⁴⁾. Prepojenie medzi environmentálnou, sociálnou, rozvojovou a hospodárskou politikou – čiže podstatnými rozmermi udržateľnosti – je potrebné oveľa lepšie vyzdvihnúť.

3.15 Z toho je zrejmé, že významom a úlohou 7. EAP by malo byť oveľa jasnejšie opísať cestu od klasickej, environmentálnej politiky zameranej na sanačné technológie smerom k udržateľnému rozvoju. Na konci obdobia platnosti 7. EAP sa skončí aj obdobie, na ktoré bola vymedzená stratégia Európa

2020. EHSV už viackrát prízvukoval, že stratégia Európa 2020 nemôže nahradiť európsku stratégiu pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorá prostredníctvom dlhodobého plánovania a pri zohľadnení hospodárskeho, sociálneho a ekologického rozmeru stanovuje ciele a stratégie trvalo udržateľného rozvoja v Európe. Výbor žiada Radu a Európsky parlament, aby do 7. environmentálneho akčného programu zakotvili úlohu vypracovať novú zastrešujúcu stratégiu EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj, ako to požadovala Rada ministrov životného prostredia vo svojich záveroch z konferencie Organizácie spojených národov o trvalo udržateľnom rozvoji Rio+20. (Bod 3 Záverov o Rio+20: Výsledok samitu Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (UNCSD) v roku 2012 a nadviazanie naň; 3 194. zasadnutie Rady, životné prostredie; Luxemburg, 25. októbra 2012). To by zvýšilo skutočný prínos 7. environmentálneho akčného programu.

4. Osobitné pripomienky

4.1 EHSV na tomto mieste predkladá pripomienky iba k tým prioritným cieľom z deviatich, ktoré považuje za obzvlášť dôležité.

4.2 Prioritný cieľ 1: Chrániť, zachovávať a zveľaďovať prírodný kapitál EÚ

4.2.1 Je potrebné v 7. EAP objasniť, že vykonávanie návrhov Komisie na ekologizáciu poľnohospodárstva a rybného hospodárstva v súvislosti s reformou spoločnej poľnohospodárskej politiky a spoločnej rybárskej politiky má kľúčový význam pre zachovanie prírodného kapitálu.

4.2.2 V návrhu 7. EAP sa správne požaduje aj zlepšenie ochrany pôdy. Vývoj kontaminácie, degradácie a zaberania pôdy v Európe je naďalej znepokojujúci. Výbor zastáva názor, že na zvrátenie tohto negatívneho trendu je potrebné podniknúť legislatívne kroky na európskej úrovni. Rada by preto mala čo najskôr znovu otvoriť diskusiu o smernici o ochrane pôdy. Európska komisia by tiež mala prostredníctvom tematickej stratégie nabádať členské štáty, aby podnikli kroky na zníženie zaberania pôdy na dopravu a bytovú výstavbu a presadzovali ochranu poľnohospodárskej a lesnej pôdy.

4.3 Prioritný cieľ 2: Vytvoriť z EÚ nízkouhlíkové ekologické a konkurencieschopné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje

4.3.1 Komisia svojou hlavnou iniciatívou „Európa efektívne využívajúca zdroje“ zaradila účinné využívanie prírodných zdrojov medzi ústredné témy svojej politiky a v príslušnom pláne stanovila základné míľniky pre rok 2020. Je poľutovaniahodné, že ciele stanovené v bode 41 len nedostatočne odzrkadľujú dôležité míľniky.

4.3.2 Medzi ciele by sa malo zaradiť najmä (úplné) oddelenie hospodárskeho rastu od negatívnych vplyvov na životné prostredie, ako aj zámer dohodnúť sa do roku 2020 na ambiciózných cieľoch v oblasti účinného využívania zdrojov a na spoľahlivých ukazovateľoch, ktorými by sa verejné i súkromné rozhodovacie orgány riadili pri prechode na hospodárstvo

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Obchod, rast a svetové záležitosti – Obchodná politika ako hlavná súčasť stratégie Európa 2020“, Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 73 – 78.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oživenie hospodárstva sprevádzané tvorbou veľkého počtu pracovných miest“. Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 65 – 70.

účinne využívajúce zdroje⁽⁵⁾. Okrem toho výbor pripomína svoju požiadavku využívať smernicu o ekodizajne, odstrániť z hospodárskeho cyklu výrobky, ktoré nie sú udržateľné a na tento účel uplatňovať túto smernicu nielen z hľadiska energetickej účinnosti, ale aj na zlepšenie aspektov účinného využívania materiálnych zdrojov⁽⁶⁾.

4.4 Prioritný cieľ 4: Maximalizovať prínosy právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia

4.4.1 Hodnotenie 6. EAP veľmi jasne ukázalo, že nedostatky v uplatňovaní existujúcich právnych predpisov v oblasti životného prostredia predstavujú najväčšiu prekážku nevyhnutného pokroku v ochrane životného prostredia. Preto treba privítať skutočnosť, že najvyššou prioritou 7. EAP je zlepšenie vykonávania právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia na úrovni členských štátov.

4.4.2 Komisia už v minulosti požadovala, aby sa za jednu z hlavných priorít považovalo lepšie uplatňovanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia, avšak výraznejšie úspechy sa nedostavili. Treba preto vychádzať z toho, že existujú zásadné prekážky, ktoré nie je možné odstrániť iba pomocou navrhovaného lepšieho informovania o právnych predpisoch v oblasti životného prostredia, kontrolných mechanizmov a prístupu k súdom.

4.4.3 Rozhodujúce je skôr to, že v mnohých členských krajinách chýba politická vôľa pripísať rovnako vysokú politickú prioritu účinnému uplatňovaniu právnych predpisov v oblasti životného prostredia a v súlade s tým dať výkonnej správe k dispozícii dostatočný objem prostriedkov a kvalifikovaných odborníkov a v prípade konfliktov poskytnúť potrebnú politickú podporu.

4.4.4 Podobnosť s finančnou krízou sa doslova vnucuje. Tak ako bola finančná kríza vyvolaná neudržateľným zaobchádzaním s ekonomickými zdrojmi v dôsledku nedostatočného rešpektovania kritérií stability spoločnej meny stanovených Maastrichtskou zmluvou, príčinou environmentálnych problémov je nadmerné využívanie prírodných zdrojov, v tomto prípade pôdy, vody, ovzdušia, klímy, obmedzených minerálnych a fosílnych zdrojov.

4.4.5 Výbor by rád videl, keby sa na environmentálnu krízu reagovalo podobne, ako sa fiškálnym paktom a jeho opatreniami zakročilo proti finančnej kríze: jasnými požiadavkami, jasnými ukazovateľmi, kontrolou a sankciami. Nič z toho 7. EAP neponúka. Načrtnuté prístupy nie sú vhodné na odstránenie uvedených štrukturálnych nedostatkov v uplatňovaní. Navrhované ciele lepšieho uplatňovania právnych predpisov na rok 2020 sú celkom neurčité a neoveriteľné.

4.4.6 EHSV zastáva názor, že dodržiavanie právnych predpisov predpokladá účinnú kontrolu nezávislými orgánmi, ako aj vierohodnú pripravenosť v prípade potreby uvaliť resp. prijať sankcie. Výbor preto očakáva, že v 7. EAP sa stanoví rozšírenie záväzných kritérií pre účinné kontroly a dohľad členskými štátmi na všetky právne predpisy v oblasti životného prostredia a budovanie doplnujúcich kapacít na úrovni EÚ.

4.4.7 Okrem toho je zaradenie sledovania pokroku pri uskutočňovaní ekologických cieľov do procesu európskeho semestra – uvedené v bode 82 písm. f) – vhodné na zvýšenie pozornosti politického vedenia na úrovni EÚ a členských štátov. Komisia poukazuje aspoň na to, že pokračujúce zaťažovanie životného prostredia môže mať negatívny vplyv na makroekonomiku. Sternova správa o hospodárskych dôsledkoch klimatických zmien z roku 2006 a štúdia iniciatívy TEEB o ekonomii ekosystémov a biodiverzity to pôsobivo dokladujú.

4.4.8 Siedmy environmentálny akčný program by sa mal doplniť o opatrenia, ktoré budú stanovovať podnety na dodržiavanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia. Účinným prostriedkom na motivovanie dodržiavania právnych predpisov je najmä skutočnosť, že pridelovanie finančných prostriedkov EÚ členským štátom a súkromným právnickým osobám sa viaže na preukazovanie dodržiavania príslušných environmentálnych predpisov. EHSV aj naďalej pripisuje veľký význam tomu, aby sa prostredníctvom kooperatívnych stratégií a informovania o osvedčených riešeniach hospodárstvo motivovalo k spolupráci na zlepšovaní stavu životného prostredia.

4.4.9 Predpokladom účinného presadzovania ochrany životného prostredia je napokon aj aktívna úloha občianskej spoločnosti, v ktorej majú občania možnosť prevziať aktívnu úlohu ochrancov. Nástroje, ktoré to umožňujú, boli do európskeho práva týkajúceho sa životného prostredia zavedené na základe Aarhuského dohovoru, napr. slobodný prístup k environmentálnym informáciám, účasť organizácií občianskej spoločnosti na rozhodovacom procese v oblasti životného prostredia, ako aj prístup k súdom. Návrh 7. EAP sa o týchto nástrojoch zmieňuje, nezaobera sa však úlohou občianskej spoločnosti pri presadzovaní práva v oblasti životného prostredia, ani podrobnejšími návrhmi. Takmer všetky požiadavky na pozitívny vývoj v oblasti prírody a životného prostredia vyšli od občianskej spoločnosti. Organizácie občianskej spoločnosti sú podľa názoru EHSV ústrednými aktérmi pri vykonávaní 7. EAP. Ich úlohu v 7. EAP by bolo treba viac vyzdvihnúť a posilniť v podobe osobitného prioritného cieľa. Zoznam opatrení by sa mal doplniť o opatrenia na podporu angažovanosti občianskej spoločnosti (napr. združenia miestnej Agendy 21 alebo podobné fóra), vytváranie partnerstiev a väčšie zapojenie organizovanej občianskej spoločnosti do poradných rád pre životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj.

4.5 Prioritný cieľ 6: Zabezpečiť investície do politiky v oblasti životného prostredia a klímy a správne stanoviť ceny

4.5.1 Opatrenia na podporu investícií do politiky v oblasti ochrany životného prostredia a klímy, ako aj začlenenie nákladov na životné prostredie do stanovovania cien sú nevyhnutné pre zabezpečenie prechodu na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂ a účinne využívajúce zdroje. Preto treba privítať skutočnosť, že Komisia si vo svojom návrhu 7. EAP túto problematiku stanovila ako prioritný cieľ. Aj tu stanovené ciele na rok 2020 (bod 82 a) a b)) sú však veľmi neurčité a ako overiteľné meradlo úspechu nevhodné.

⁽⁵⁾ COM(2011) 571 final, mílniky 3.1.2 a 6.1. Ú. v. EÚ C 181 E, 21.6.2012, s. 163 – 168.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému „Podpora udržateľnej výroby a spotreby v EÚ“, Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 6 – 11.

4.5.2 Znovu sa tu neurčito hovorí o odstránení dotácií, ktoré sú škodlivé pre životné prostredie, tak ako už napr. v stratégii trvalo udržateľného rozvoja z roku 2006, v ktorej sa sľubovalo predloženie príslušného zoznamu. Politike EÚ v oblasti životného prostredia hrozí, že sa stane nevierohodnou, ak po ohlasovaných opatreniach nenasleduje ich uskutočňovanie. Platí to aj pre často propagovanú zásadu internalizácie externých nákladov alebo zásadného posunu od zdaňovania práce k zdaňovaniu obmedzeného faktora životného prostredia.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Sociálna ochrana v rozvojovej spolupráci Európskej únie“

COM(2012) 446 final

(2013/C 161/16)

Spravodajca: **José María ZUFIAUR**

Európska komisia sa listom z 12. októbra 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Sociálna ochrana v rozvojovej spolupráci Európskej únie“

COM(2012) 446 final.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 21. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 102 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Pripomienky a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta oznámenie Európskej komisie na tému „Sociálna ochrana v rozvojovej spolupráci Európskej únie“⁽¹⁾ a závery Rady Európskej únie⁽²⁾ k tej istej téme a predkladá nasledujúce pripomienky a odporúčania.

1.2 Vyjadruje obavy, pretože vzhľadom na obmedzenie programov rozvojovej spolupráce EÚ na maximálne tri sektory bude sociálna ochrana v programoch a pri ich realizácii odsunutá bokom. Preto žiada Komisiu a členské štáty, aby podnikli potrebné kroky a skutočne začlenili sociálnu ochranu do programov rozvojovej spolupráce a ich účinnej realizácie.

1.3 Podporuje, aby sa najmenej 20 % z celkového objemu pomoci EÚ vyčlenilo na sociálne začlenenie a ľudský rozvoj a aby sa zvýšili príspevky prostredníctvom prerozdelenia nevyužitých zdrojov z iných oblastí. Vyjadruje tiež obavy, pokiaľ ide skutočnosť, že toto percento je určené spoločne pre oblasti vzdelávania, zdravia a sociálnej ochrany, pričom nie je zabezpečené osobitné rozdelenie a pridelovanie. Neexistuje preto záruka, že sociálna ochrana nebude ponechaná stranou. Konceptia sociálnej ochrany môže zahŕňať zdravie, no len ťažko sa môže vzťahovať na vzdelávanie, iba ak by bolo základom alebo doplnkom niektorých programov sociálnej ochrany. Mala by sa preto hľadať rovnováha, ktorá umožní koordináciu týchto troch základných faktorov.

1.4 Súhlasí s odporúčaním č. 202 Medzinárodnej organizácie práce (MOP) o minimách sociálnej ochrany (MSO)⁽³⁾. Toto odporúčanie zahŕňa aj dôstojnú prácu, ktorej jedným zo základných pilierov je sociálna ochrana. Zásady MSO by sa mali považovať za minimálnu hranicu so zámerom dosiahnuť zlepšenie v záujme budúceho rozvoja systémov, ktoré budú spĺňať parametre dohovoru č. 102 MOP⁽⁴⁾.

1.5 Nazdáva sa, že sociálna ochrana sa musí ponímať ako základný kameň sociálnej súdržnosti a integračného a udržateľného rastu. Politika rozvojovej spolupráce musí preto venovať strategickú pozornosť faktorom, na ktorých spočívajú systémy sociálnej ochrany: dôstojná práca (vrátane rodového hľadiska a hľadiska osôb so zdravotným postihnutím), rozdelenie bohatstva, demografický rast, všeobecný charakter dávok a sociálnych služieb a zásadná úloha štátu v dosahovaní týchto cieľov.

1.6 Považuje za potrebné, aby rozvojová spolupráca podporila vytvorenie systémov sociálnej ochrany pre legálnych pracovníkov, vrátane pracovníkov s nestálym pracovným miestom, samostatne zárobkovo činných osôb, ekonomicky závislých a pracovníkov v poľnohospodárstve, ako aj systémov poskytovania pomoci, ktoré by sa vzťahovali na celé obyvateľstvo vrátane neformálnej ekonomiky. Zasadzuje sa preto za zosúladenie príspevkových systémov založených na odvodoch s nepríspevkovými systémami hrađenými z daní. Rozvojová

⁽¹⁾ COM(2012) 446 final.

⁽²⁾ Závery Rady o sociálnej ochrane v rozvojovej spolupráci Európskej únie, 15. októbra 2012, 14538/12.

⁽³⁾ Odporúčanie č. 202 o vnútroštátnych minimách sociálnej ochrany, 101. schôdza Medzinárodnej konferencie práce, Ženeva, 14. júna 2012.

⁽⁴⁾ Dohovor o sociálnom zabezpečení (minimálna norma), č. 102, 35. schôdza Medzinárodnej konferencie práce, Ženeva, 28. júna 1952.

spolupráca musí teda posilniť inštitucionálnu a fiškálnu kapacitu štátov, aby získali dostatočné zdroje a mohli zvládať svoje sociálne povinnosti.

1.7 Vyzdvihuje užitočnosť systémov sociálnej ochrany pri prevencii a znižovaní rizík vrátane prírodných katastrof a situácií po ukončení konfliktu. Z tohto dôvodu požaduje využitie rozvojovej spolupráce na tieto ciele.

1.8 Domnieva sa, že za navrhovanie a uplatňovanie vlastného systému sociálnej ochrany sú primárne zodpovedné partnerské štáty, pričom spolupráca s EÚ musí prispieť k posilneniu ich inštitucionálnej kapacity, schopnosti vyberať dane a riadiacej schopnosti, aby dosiahli sebačnosť a mohli rozvíjať udržateľné a trvalé verejné systémy.

1.9 Neodmieta však, aby sa v snahe posilniť minimálnu sociálnu ochranu v štátoch s nízkymi príjmami poskytla viacročná finančná pomoc s priamymi presunmi do partnerských krajín, na ktorú by dohliadali vhodné kontrolné mechanizmy.

1.10 Domnieva sa, že hoci sa rozvojová spolupráca v oblasti sociálnej ochrany musí zameriavať predovšetkým na štáty s nízkymi príjmami, bokom nesmú zostať štáty so strednými príjmami, v ktorých pretrvávajú – a v niektorých prípadoch narastajú – závažné interné problémy súvisiace s chudobou a nerovnosťou. V krajinách so strednými príjmami žije v súčasnosti 75 % chudobných ľudí na svete. Pomoc EÚ by sa mala zamerať - predovšetkým prostredníctvom sektorových a tematických programov - na rozšírenie pokrytia a zlepšenie efektívnosti už existujúcich systémov, a to posilnením ich verejnej inštitucionálnej kapacity. Rovnako by sa mali vypracovať osobitné programy pre tie oblasti, ktoré už čelia veľkým migračným tokom.

1.11 Požaduje, aby rodový rozmer predstavoval prierezovú a prioritnú os rozvojovej politiky EÚ, s cieľom umožniť ženám lepší prístup k sociálnej ochrane, čo prispeje k boju proti chudobe jednotlivcov a rodín.

1.12 Navrhuje, aby sa do programov v rámci rozvojovej spolupráce EÚ zahrnulo a dostatočne finančne podporilo začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti a trhu práce a vytvorenie vhodnej sociálnej ochrany pre tieto osoby. EHSV sa preto domnieva, že jedným z cieľov rozvojovej spolupráce EÚ by mala byť ratifikácia a správne uplatňovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím⁽⁵⁾ zo strany partnerských krajín.

1.13 Požaduje, aby sa na sociálnu ochranu bral ohľad pri zostavovaní budúceho viacročného finančného rámca a aby bola prioritou v kapitole určenej rozvojovej spolupráci.

⁽⁵⁾ Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, Valné zhromaždenie OSN, New York, 13. decembra 2006.

1.14 Domnieva sa, že je potrebné, aby EÚ technicky a finančne posilnila výmenu osvedčených postupov v oblasti sociálnej ochrany medzi krajinami na juhu.

1.15 Požaduje, aby dohody o pridružení, obchodné dohody, dohody o stabilizácii alebo hospodárskom partnerstve, ktoré podpíše EÚ, obsahovali kapitolu venovanú sociálnej ochrane.

1.16 Považuje za vhodné podporiť združenia regionálneho charakteru pre rozvoj v oblasti sociálnej ochrany.

1.17 Odporúča, aby sa vytvorila sieť expertov na sociálnu ochranu v európskej oblasti (zahŕňajúca národné ministerstvá, rozvojové agentúry a občiansku spoločnosť) pri využití nástrojov, akým je nástroj technickej pomoci a výmeny informácií (TAIEX), s cieľom umožniť začlenenie expertov z odboru. Prvou úlohou tejto siete by bolo vypracovať mapu podpory, ktorú poskytuje EÚ na sociálnu ochranu. Táto iniciatíva by podporila výmenu osvedčených postupov a uľahčila by deľbu práce, pričom by poukázala na medzery či duplicitu alebo na možné komparatívne výhody.

1.18 Pripomína svoje odporúčanie, aby sa organizácie občianskej spoločnosti zapájali do procesu určovania, navrhovania a monitorovania programov a stratégií pre spoluprácu. Požaduje preto, aby sa sociálna ochrana začlenila do *plánov spolupráce EÚ s organizáciami občianskej spoločnosti*, ktoré sú obsiahnuté v oznámení Komisie na tému „*Korene demokracie a udržateľný rozvoj*“⁽⁶⁾. Rovnako zdôrazňuje, že je potrebné, aby boli sociálni partneri a ostatné organizácie občianskej spoločnosti efektívnym spôsobom a adekvátne svojej povahe zapojení do poradných a riadiacich orgánov inštitúcií sociálnej ochrany, ktoré poskytujú príspevky alebo starostlivosť.

2. Súvislosti

2.1 V súlade so spoločnými zásadami Pusanského partnerstva pre účinnú rozvojovú spoluprácu⁽⁷⁾, oznámenia Komisie na tému „*Zvyšovanie vplyvu rozvojovej politiky EÚ: program zmien*“⁽⁸⁾ a odporúčaním č. 202 Medzinárodnej organizácie práce, ktoré sa týka minimálnej sociálnej ochrany, predstavuje oznámenie Komisie o sociálnej ochrane v rozvojovej spolupráci EÚ, ktoré neskôr ratifikovala Rada, výrazný krok vpred v oblasti európskej rozvojovej spolupráce.

2.2 Spoločné pusanské ciele sa zhodujú s cieľom, že EÚ by mala zaujať všeobecnejší prístup k ľudskému rozvoju, a to v súlade s oznámením Komisie na tému „*Program zmien*“, ktoré zdôrazňuje podporu zdravotníctva a vzdelávania, dôstojnej práce a systémov zlepšujúcich sociálnu ochranu a obmedzujúcich nerovnosť príležitostí.

⁽⁶⁾ Oznámenie Komisie na tému „*Korene demokracie a udržateľný rozvoj: spolupráca Európy s občianskou spoločnosťou v oblasti vonkajších vzťahov*“, COM(2012) 492 final.

⁽⁷⁾ Štvrté fórum na vysokej úrovni o efektívnosti pomoci, Pusan, 29. novembra – 1. decembra 2011.

⁽⁸⁾ COM(2011) 637 final.

2.3 Tieto usmernenia sa tiež zhodujú s odporúčaním Medzinárodnej organizácie práce o minimách sociálnej ochrany, ktorej súčasťou sú štyri základné záruky sociálneho zabezpečenia: minimálne úrovne – vymedzené samotnými štátmi – pre zabezpečenia príjmov v detstve, počas produktívneho života a v starobe, ako aj prístup k základnej zdravotnej starostlivosti za dostupnú cenu.

2.4 Tento prístup takisto potvrdzujú závery Rady, ktorá sa zasadzuje za rast charakterizovaný spravodlivým rozdeľovaním blahobytu, plnou zamestnanosťou a všeobecným prístupom k základným sociálnym službám, ako je zdravotníctvo a vzdelávanie. Podľa týchto záverov „politiky v oblasti sociálnej ochrany môžu zohrávať úlohu pri transformácii spoločnosti podporou spravodlivosti, sociálneho začlenenia a dialógu so sociálnymi partnermi“.

2.5 Všetky tieto vyhlásenia, dohody a závery sa zhodujú na tom, že sociálna ochrana má byť zahrnutá do rozvojovej spolupráce EÚ, a to v rámci koncepcie integračného a udržateľného rastu, teda niečoho viac než je len kvantitatívny hospodársky rast HDP.

2.6 Treba tiež pripomenúť, že občania EÚ súhlasia s potrebou pokračovať v úsilí európskej politiky rozvojovej spolupráce. Podľa prieskumu Eurobarometra⁽⁹⁾ väčšina európskych občanov (85 %) aj napriek hospodárskej kríze naďalej podporuje pokračovanie poskytovania podpory rozvojovým krajinám a značná časť (61 %) je za zvýšenie tejto podpory, aby sa tak mnohým ľuďom umožnilo dostať sa z chudoby.

3. Potreba reagovať na problém, ktorým je sociálna ochrana v rámci globalizácie

3.1 Od schválenia Všeobecnej deklarácie ľudských práv v roku 1948⁽¹⁰⁾ sa celosvetové HDP zvýšilo desaťnásobne a príjem na hlavu je vyšší 2,6-krát. Rozsah sociálnej ochrany však zostal bez zásadnejšej zmeny pre veľkú väčšinu svetovej populácie, ktorá tak v skutočnosti zostáva bez sociálnej ochrany. Nasledujúce údaje⁽¹¹⁾ vypovedajú o mnohom.

3.1.1 Približne tretina svetového obyvateľstva, t. j. 1,75 miliardy osôb, trpí chudobou v niekoľkých rozmeroch, charakterizovanou nedostatkom príjmov, dôstojných pracovných príležitostí, zdravotnej starostlivosti a vzdelania.

3.1.2 Celkovo 9,2 milióna detí mladších než 5 rokov každý rok zomiera v dôsledku zdravotných problémov, ktorým by sa dalo zabrániť preventívnymi opatreniami.

3.1.3 Približne 5,1 miliardy ľudí, teda 75 % celosvetovej populácie, nemá primerané sociálne zabezpečenie.

3.1.4 Menej než 30 % ekonomicky aktívnych osôb na svete má poistenie pre prípad nezamestnanosti a len 15 % nezamestnaných poberá tieto dávky.

3.1.5 Len 20 % svetovej populácie v produktívnom veku má prístup k systému komplexného sociálneho zabezpečenia. V mnohých krajinách nemajú osoby pracujúce v neformálnej ekonomike, poľnohospodári a samostatne zárobkovo činné osoby žiadnu sociálnu ochranu.

3.1.6 Naopak v najrozvinutejších krajinách Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj zodpovedá miera chudoby a nerovnosti približne polovici stavu, ktorý by sa predpokladal, ak by neexistovali systémy sociálnej ochrany.

4. Potenciál sociálnej ochrany pre integračný a udržateľný rast

4.1 Toto stanovisko sa týka sociálnej ochrany v jej širšom poňatí, ktoré zahŕňa sociálne zabezpečenie v pravom zmysle slova, ako aj sociálnu pomoc. Za sociálnu ochranu by sa mohli považovať tak politiky a opatrenia určené na zlepšenie schopností všetkých osôb, predovšetkým zraniteľných skupín, s cieľom zabrániť ich prepadu do chudoby alebo pomôcť, aby sa z nej mohli dostať, ako aj politiky, ktoré môžu viesť k zabezpečeniu príjmov, uľahčiť prístup k základným zdravotníckym a sociálnym službám po celý život a podporovať rovnosť a dôstojnosť.

4.2 Do dávok sociálneho zabezpečenia preto zahŕňame peňažné dávky a dávky v naturáliách súvisiace s ochorením, materstvom, starobou, neschopnosťou, pracovnými úrazmi, chorobami z povolania, podporou rodín a podporou v nezamestnanosti, ako aj príspevky sociálnej pomoci, ktorých cieľom je v zásade poskytovať ochranu vo všeobecných či konkrétnych situáciách, keď je to potrebné, a to nezávisle od ich príčin.

4.3 Týmto spôsobom sa vyhoví požiadavkám článku 25 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, v ktorom sa uvádza: „Každý má právo na [...] potrebné sociálne opatrenia: má právo na zabezpečenie v nezamestnanosti, v nemoci, pri neschopnosti k práci, pri ovdovení, v starobe alebo v iných prípadoch straty zárobkových možností, ktoré nastanú za okolností nezávislých ne jeho vôle. Materstvo a detstvo majú nárok na zvláštnu starostlivosť a pomoc. Všetky deti, či manželské alebo nemanželské, požívajú rovnakú sociálnu ochranu.“

4.4 V Európe sociálne zabezpečenie, ani sociálna ochrana v širšom poňatí nezahŕňajú vzdelávanie, hoci sa uznáva, že ide o základnú verejnú politiku. V niektorých úspešných programoch, ako je napríklad „Bolsa Familia“ v Brazílii, je priznanie rodinných prídavkov (sociálna ochrana) podmienené účasťou na vzdelávacích programoch (vzdelávacia politika).

⁽⁹⁾ Osobitný prieskum Eurobarometra 392, Solidarita vo svete, Európania a rozvoj, október 2012.

⁽¹⁰⁾ Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov, december 1948.

⁽¹¹⁾ Údaje Svetovej banky, Rozvojového programu Organizácie Spojených národov, FAO, OSN Habitat, UNESCO, WHO, MOP.

4.5 Hoci by bolo vhodné využiť a dokonca prehĺbiť tieto skúsenosti a skúsenosti iného druhu, ktoré by mohli byť súčasťou širšej koncepcie minimálnej sociálnej ochrany, začlenenie vzdelávania ako prvku sociálnej ochrany môže obmedziť pridelovanie prostriedkov určených na sociálnu ochranu v operačných programoch rozvojovej spolupráce EÚ. Takisto to môže viesť k zamieňaniu podporných opatrení a sociálnej ochrany tým, že časť je vnímaná ako celok.

4.6 Bolo by potrebné jasnejšie vymedziť podporné opatrenia systémov sociálnej ochrany. Systémy sociálnej ochrany sú štrukturálnymi systémami všeobecnej ochrany. Naopak, podporné politiky môžu využívať prvky sociálnej ochrany, ako sú hospodárske presuny, na dosiahnutie vzdelávacieho cieľa, ako v prípade brazílskeho programu, a týmto spôsobom nadviazať na minimálnu sociálnu ochranu.

4.7 Sociálna ochrana zohráva kľúčovú úlohu v období hospodárskeho rastu a funguje ako hospodársky stabilizátor v čase krízy. Ako sa uvádza v oznámení Komisie, sociálna ochrana zvyšuje prístup k verejným službám, poskytuje osobám nástroje na riadenie rizika, napomáha stabilite príjmov a dopytu, je makroekonomickým stabilizátorom, znižuje nerovnosti prispievaním k udržateľnému rastu podporujúcemu začlenenie, podporuje medzigeneračnú väzbu a môže významne prispieť k dosiahnutiu miléniových rozvojových cieľov.

4.8 Sociálna ochrana preto predstavuje skôr investíciu než náklady. Nie je len jednoduchým spôsobom prerozdelenia príjmov, ktorý je oddelený od mechanizmov vytvárajúcich bohatstvo. Naopak, je výrobným prvkom, ktorý má kľúčový význam pre jeho zvyšovanie. Predstavuje prinajmenšom taký dôležitý nástroj, ako sú menové politiky, či politiky inovácie, predovšetkým vo svete, kde sa - hlavne vo veľkých rozvojových krajinách - prejaví výrazné starnutie obyvateľstva, čo bude hlavnou výzvou do budúcnosti, ktorá môže byť bez systémov sociálnej ochrany dramatická.

5. Pripomienky k návrhu Európskej komisie

5.1 EHSV sa domnieva, že uznanie sociálnej ochrany ako hlavnej osi rozvojovej spolupráce zodpovedá hodnotám a zásadám EÚ stanoveným v Zmluve o EÚ⁽¹²⁾ a v Charte základných práv EÚ⁽¹³⁾.

5.2 Považujeme za správne, že Komisia začlenila sociálnu ochranu do politiky rozvojovej spolupráce EÚ, ako to požadovali rozličné orgány vrátane EHSV⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie, Ú. v. EÚ C 83, 30.3.2010.

⁽¹³⁾ Charta základných práv Európskej únie, Ú. v. EÚ C 83, 30.3.2010.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Vonkajšia dimenzia koordinácie sociálneho zabezpečenia v EÚ“, bod 1.10, Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 71–76.

5.3 Vo všeobecnosti súhlasíme so základným obsahom. Je potrebné vyzdvihnúť význam, ktorý sa pripisuje štrukturálnym prekážkam pre odstránenie chudoby v situáciách spojených s vylúčením a marginalizáciou. Vyzdvihnúť je potrebné aj hodnotu priznávanú dôstojnej práci a dostatočným daňovým systémom, želanie, aby existoval všeobecný a spravodlivý prístup k sociálnej ochrane, prepojenie sociálnej ochrany s udržateľným rastom podporujúcim začlenenie, úlohu rozvojovej spolupráce v menej rozvinutých krajinách, ako aj v krajinách so strednými príjmami, rovnosť žien a mužov a minimálna sociálna ochrana, ako aj podporu zapojeniu občianskej spoločnosti a význam sociálnych partnerov a sociálneho dialógu.

5.4 Zdôrazňujeme, že je potrebná väčšia koordinácia medzi orgánmi zodpovednými za rozvojovú spoluprácu EÚ a všetkými jej aktérmi, vrátane medzinárodných organizácií a orgánov, ako aj väčší súlad medzi politikami rozvojovej spolupráce a ostatnými politikami EÚ. Vzhľadom na začlenenie nových prístupov do rozvojovej spolupráce EÚ, ktoré zachovávajú vzťah so sociálnou ochranou (odolnosť, znižovanie rizík katastrof ...), by sa takisto malo pokročiť s lepším definovaním ich koncepcie a využitím synergií, ktoré by z toho mohli vyplývať.

5.5 EHSV vyzdvihuje cieľ, ktorým je dostať sociálnu ochranu do centra národných stratégií rozvoja prostredníctvom politik kontrolovaných na vnútroštátnej úrovni. Takisto je potrebné posilniť inštitucionálnu kapacitu v partnerských krajinách, na čo by bola užitočná technická spolupráca EÚ. Rovnako treba spomenúť potrebu medzinárodnej koordinácie práv sociálnej ochrany.

5.6 Nazdávame sa, že koncept „transformatívnej sociálnej ochrany“ spomenutý v oznámení treba chápať ako spôsob, ako u príjemcov sociálnej ochrany posilniť pocit vlastnej zodpovednosti a postavenia, najmä u zraniteľných osôb, ktoré viac čelia chudobe a sociálnemu vylúčeniu, a to tým, že sa im na to poskytnú dostatočné prostriedky.

5.7 EHSV by si želal, aby Komisia pri riešení otázky prepojenia verejného a súkromného sektora zdôraznila kľúčovú úlohu štátu pri vypracovaní a uplatňovaní systémov sociálnej ochrany. Spolupráca súkromného sektora je tiež potrebná, predovšetkým v oblasti doplnkovej sociálnej ochrany⁽¹⁵⁾. EHSV si nemyslí, že by dobrovoľná sociálna zodpovednosť podnikov bola kľúčová pre takú tému, akou je sociálna ochrana, ktorá musí vychádzať zo záväzných predpisov a politik.

⁽¹⁵⁾ Požaduje sa splnenie právnych povinností týkajúcich sa financovania sociálnej ochrany, v súlade s usmerneniami medzinárodných organizácií pre nadnárodné podniky.

5.8 Treba vyjadriť tiež poľutovanie nad tým, že v odkaze oznámenia na ciele stratégie Európa 2020 sa nespomína ich nesúlad s politikami „vnútornej devalvácie“ a štrukturálnymi reformami, ktoré EÚ presadzuje. Skutočne realizované politiky majú len málo spoločné s cieľmi uvedenej stratégie: zvýšila sa nezamestnanosť, chudoba, nerovnosť a sociálne vylúčenie. Uskutočnené reformy takisto nevedli ku konkurencieschopnejšej a súdržnejšej EÚ, ale k zvýšeniu pracovnej neistoty a zhoršeniu verejných služieb.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Modrý rast: príležitosti pre udržateľný rast v morskom a námornom odvetví“

COM(2012) 494 final

(2013/C 161/17)

Spravodajca: **Christos POLYZOGOPOULOS**

Európska komisia sa 13. septembra 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Modrý rast: príležitosti pre udržateľný rast v morskom a námornom odvetví“.

COM(2012) 494 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 27. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 100 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV sa domnieva, že skúmané oznámenie je logickým a potrebným pokračovaním úsilia o realizáciu integrovanej námornej politiky Európskej únie (INP).

1.2 EHSV sa vo všeobecnosti domnieva, že oznámenie je rozvážnym príspevkom k integrovanej námornej politike EÚ (INP), ktorá odkazuje na stratégiu Európa 2020 a má za cieľ oživiť hospodárstvo v Európe prostredníctvom využitia potenciálu námorného hospodárstva, vytvoriť nové pracovné miesta a stimulovať hospodársku súťaž a sociálnu súdržnosť.

1.3 EHSV z tohto pohľadu víta oznámenie, a to najmä v čase súčasného vyvrcholenia hospodárskej krízy, v dôsledku ktorej dnes v Európe prevládajú ťažké ekonomické podmienky, a ktorá má negatívny vplyv aj na odvetvia spojené s námorným hospodárstvom.

1.4 EHSV sa domnieva, že nový impulz, ktorý má oznámenie dodať INP, si vyžaduje, aby sa koherentným spôsobom využili a rozvíjali súčasné pozitívne iniciatívy a činnosti v spojitosti s novým navrhovaným rámcom v záujme toho, aby EÚ nepremeškala túto príležitosť vypracovať kvalitnú INP, ktorá bude zodpovedať náročným štandardom.

1.5 Vzhľadom na to, že kontinuita a koherencia sú nevyhnutným predpokladom úspešnej realizácie modrého rastu, EHSV konštatuje, že by sa malo jasne stanoviť, že päť prioritných oblastí, ktoré boli vymedzené v štúdiu o modrom raste nazvanej „Blue Growth. Scenarios and drivers for Sustainable Growth from the Oceans, Seas and Coasts“ (Scenáre a hnacie sily udržateľného rastu z oceánov, morí a pobreží) z roku 2012 (<https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>), nebude nahrádzať, ale dopĺňať tradičné existujúce oblasti činností.

1.6 EHSV zdôrazňuje, že ak sa modrá ekonomika bude považovať za nevyčerpatelný zdroj nevyužitého bohatstva, a ak na modrý rast budeme neustále poukazovať tak nástojčivo, akoby išlo o všeliek na všetky neduhy európskej ekonomiky, existuje riziko, že sa zosilnia viacsobné tlaky, ktorým už dnes musia čeliť pobrežia a moria. Výbor preto odporúča stálu ostražitosť v záujme toho, aby sa nastolila rovnováha medzi hospodárskymi cieľmi a zásadami udržateľného rozvoja.

1.7 EHSV podrobne uviedol, aký význam má ľudský faktor v námornom hospodárstve a odporučil, aby sa venovala potrebná pozornosť sociálnemu aspektu s cieľom usilovať sa nastoliť rovnováhu medzi hospodárskym, sociálnym a environmentálnym rozmerom udržateľnej integrovanej námornej politiky.

1.8 EHSV sa domnieva, že modrý rast musí prispievať k podpore sociálneho začlenenia bez vylúčenia a ponúknuť možnosti v oblasti zamestnania, odbornej prípravy a úplného zapojenia najmä v miestnych a pobrežných spoločnostiach, ktoré majú svoje osobitosti a potreby, a to predovšetkým so zreteľom na spoločnosti, ktoré sú odľahlé a riedko zaľudnené.

1.9 EHSV pripomína užitočné pripomienky, ktoré formuloval v súvislosti s námorným a morským výskumom⁽¹⁾, a zdôrazňuje kľúčový význam výskumu a inovácie v záujme toho, aby sa zaistilo silné konkurenčné postavenie Európy v novo sa rozvíjajúcich odvetviach, pričom kladie dôraz na základný aj pokročilý výskum orientovaný na novátorské aplikácie a výkonnejšiu metodiku, ktorá uprednostňuje spoluprácu medzi priemyselným sektorom a akademickou obcou.

1.10 EHSV venuje osobitnú pozornosť otázke vzdelávania a povzbudzuje Komisiu, aby vypracovala vhodný inovatívny

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 46 – 50.

vzdelávací rámec, ktorého cieľom bude prilákať študentov, ktorí absolvovali odbornú prípravu, k profesionálnemu uplatneniu v námornej oblasti.

1.11 Vzhľadom na to, že realizácia modrého rastu je mimoriadne ambicióznym a komplexným projektom s obrovským dosahom, EHSV zdôrazňuje, že pri jeho zavádzaní je potrebná ešte väčšia presnosť a v predkladanom stanovisku sa preto venuje kľúčovým otázkam a ostatným špecifickým problémom, ktorým je potrebné venovať pozornosť v záujme toho, aby nevznikol rozpor medzi očakávaniami a reálnymi možnosťami.

2. Úvod

2.1 Skúmané oznámenie kladie dôraz na koncepciu „modrého rastu“, ktorá vychádza z presvedčenia, že pobrežia, moria a oceány môžu pomôcť Európe čeliť tlakom a problémom, s ktorými je konfrontovaná, a oživiť hospodárstvo.

2.2 Podľa Komisie je cieľom modrého rastu dosiahnuť inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast zameraný na inovácií, ktorý otvorí cestu k procesu opätovného zhodnocovania modrého hospodárstva a zabezpečí, aby sa pozornosť členských štátov, regiónov, podnikov a občianskej spoločnosti sústredila na túto oblasť.

2.3 V oznámení sa popisujú spôsoby, akými členské štáty a EÚ už dnes podporujú modrú ekonomiku. Podľa súvisiacej už spomínanej štúdie (pozri bod 1.5) možno v rámci celej škály činností rozlišovať päť prioritných oblastí, ktoré majú potenciál rásť, a v ktorých by prostredníctvom cieľených opatrení bolo možné dosiahnuť ďalší pokrok. Ide o tieto oblasti: a) cestovný ruch na mori, v pobrežných oblastiach a na výletných lodiach; b) modrá energia; c) morské nerastné suroviny; d) akvakultúra; e) modrá biotechnológia.

2.4 Odvetvia alebo hodnotové reťazce modrej ekonomiky je možné ďalej rozdeliť na tradičné odvetvia, ktoré sú už v plnej miere rozvinuté (námorná doprava, námorný cestovný ruch, pobrežný cestovný ruch), rozvíjajúce sa odvetvia (akvakultúra, námorný dozor) a novo vznikajúce odvetvia (oceánske obnoviteľné zdroje energie, modrá biotechnológia).

2.5 K oživeniu integrovanej námornej politiky došlo na začiatku októbra v minulom roku, keď bolo prijaté vyhlásenie z Limassolu⁽²⁾. Vyhlásenie politicky podporuje a posilňuje túto akciu a takisto zavádza politické usmernenia pre budúci modrý rast a stanovuje program pre rast a zamestnanosť.

2.6 Modrý rast ako dlhodobá stratégia sa zameriava na synergie a interakcie, ktoré existujú medzi odvetvovými politikami a jednotlivými aktivitami, ale takisto skúma ich prípadné dôsledky pre morské prostredie a biodiverzitu.

2.7 Cieľom stratégie je aj sumarizovať a podporiť opatrenia s výrazným dlhodobým potenciálom rastu tým, že sa povzbudia investície v oblasti výskumu a inovácie a zlepšia zručnosti vďaka vzdelávaniu a odbornej príprave.

⁽²⁾ Vyhlásenie európskych ministrov zodpovedných za integrovanú námornú politiku a Európskej komisie o pokroku v integrovanej námornej politike a o morskej a námornej agende pre rast a zamestnanosť, ktoré bolo prijaté 7. októbra 2012 v Nikózii na Cypre.

2.8 Komisia po rozsiahlej konzultácii podnikne rad opatrení zameraných na preskúmanie dynamiky rastu tohto sektoru, vypracuje oznámenia o námornom a pobrežnom cestovnom ruchu, modrej energetike, modrej biotechnológii a ťažbe morských nerastných surovín, ako strategické usmernenia v oblasti akvakultúry.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽³⁾ prostredníctvom svojich dôležitých pripomienok načrtol množstvo otázok vo vzťahu k modrému rastu a podporil spôsob, akým Komisia realizuje od roku 2007⁽⁴⁾ INP so zameraním na udržateľný rozvoj námorného hospodárstva a na zlepšovanie ochrany morského prostredia.

3.2 EHSV sa domnieva, že realizácia modrého rastu v podobe, v akej sa navrhuje, je komplexným a náročným projektom s obrovským dosahom. Jeho referenčným rámcom je: a) šesť námorných oblastí (Baltické more, Čierne more, Stredozemné more, Severné more, severovýchodný Atlantický oceán a Severný ľadový oceán, ako aj najvzdialenejšie európske regióny), ktoré tvoria hranice regiónov EÚ a z ktorých každá má svoje charakteristické znaky a osobitné potreby v hospodárskej, sociálnej, environmentálnej, geografickej, klimatickej a inštitucionálnej oblasti; b) celá škála odvetví a činností, ktoré dosiahli vlastnú úroveň rozvoja s rozdielnou osobitnou váhou a vlastnými charakteristickými znakmi; c) stratégie rastu, ktoré sa opierajú o silu každého námorného regiónu a odvetvia a vyrovnávajú slabiny.

3.3 Ako je známe, EHSV privítal medziodvetvovú a cezhraničnú spoluprácu všetkých aktérov zameranú na posilnenie konkurencieschopnosti Európy a zaručenie optimálnych podmienok rastu pre námorné hospodárstvo.

3.4 EHSV podporuje pragmatický geografický prístup modrého rastu a jeho stratégie založené na morských oblastiach, ktoré zohľadňujú ich osobitné charakteristické znaky, pokiaľ ide o rôzne aktivity v oblasti námorného hospodárstva a otázky partnerstiev a súčinnosti, ale aj o napätie vo vnútri a mimo hraníc EÚ.

3.5 EHSV odporúča posilniť oblasti činností súvisiace s morom a podporiť partnerstvá napomáhajúce inováciu a rozvíjať nové koncepcie hospodárskej činnosti. Regionálne nástroje zapájajúce verejný a súkromný sektor a organizácie občianskej spoločnosti, ako aj regionálne námorné dohovory a štúdie zamerané na morské oblasti umožňujú vďaka cezhraničnej spolupráci a európskym programom prekonať roztrieštenosť námorného hospodárstva.

⁽³⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 133 – 140; Ú. v. EÚ C 255, 22.9.2010, s. 103 – 109; Ú. v. EÚ C 267, 1.10.2010, s. 39 – 45; Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 46 – 50; Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 31 – 36; Ú. v. EÚ C 172, 5.7.2008, s. 34 – 40; Ú. v. EÚ C 168, 20.7.2007, s. 50 – 56; Ú. v. EÚ C 146, 30.6.2007, s. 19 – 26; Ú. v. EÚ C 206, 29.8.2006, s. 5 – 9; Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006, s. 20 – 24; Ú. v. EÚ C 157, 28.6.2005, s. 141 – 146.

⁽⁴⁾ COM(2007) 575 final.

3.6 EHSV v súvislosti s miestnymi spoločenstvami pobrežných oblastí, ostrovov a najvzdialenejších regiónov odporúča vyhnúť sa stereotypným prístupom a viac podporovať miestne stratégie vypracované na mieru a spoluprácu s miestnymi a regionálnymi orgánmi, územnými spoločenstvami a aktérmi občianskej spoločnosti pôsobiacim na mieste s cieľom chrániť kultúrne dedičstvo a tradičné formy výroby a zamestnania, ako aj chrániť prírodné zdroje.

3.7 EHSV sa domnieva, že je potrebné jasnejšie zdôrazniť, že podpora modrého rastu v rámci INP nie je len výlučne európskou záležitosťou a že morské ekosystémy a námorné hospodárstvo prekračujú hranice štátov. Medzinárodná spolupráca a koordinovaná činnosť sú jediným prostriedkom, ako úspešne čeliť hlavným výzvam. Toto konštatovanie platí pre výzvy, ktoré majú všeobecný dosah, ako napr. udržateľné využívanie morských zdrojov, zmena klímy, strata biodiverzity a spravodlivá hospodárska súťaž v odvetví námornej dopravy a stavby plavidiel a podpora dôstojných pracovných podmienok v týchto odvetviach, ako aj pre problematiky, ktoré majú skôr regionálny kontext, ako je ochrana životného prostredia v Stredozemnom mori alebo v Baltickom mori.

3.8 EHSV vyzýva Komisiu, aby sa v medzinárodnom rozmere INP zamerala na sedem najvzdialenejších regiónov EÚ (teda španielske samosprávne spoločenstvo Kanárskych ostrovov, portugalské samosprávne regióny Madeira a Azory a štyri francúzske departementy Guadeloupe, Guyana, Martinik a Réunion) vzhľadom na to, že v príslušných oblastiach⁽⁵⁾ predstavujú vysunuté strategické body Únie a takisto so zreteľom na prioritné osi pre posilnené partnerstvo⁽⁶⁾ a aby vypracovala regionálne stratégie modrého rastu zamerané na tieto oblasti, keďže tieto oblasti ponúkajú EÚ najrozsiahlejšiu výlučnú hospodársku zónu na svete.

3.9 EHSV hodnotí pozitívne, že oznámenie sa venuje aj otázke zamestnanosti, odbornej prípravy a právomocí a domnieva sa, že tento naznačený sociálny rozmer bude potrebné zapracovať do politík, ktoré sa budú realizovať prostredníctvom novej námornej agendy pre rast a zamestnanosť v námornom sektore z 8. októbra 2012, s odvolaním sa na stratégiu Európa 2020, a to vďaka cieľovým opatreniam určeným na zlepšenie životných a pracovných podmienok, podmienok na odbornú prípravu a účasti sociálnych partnerov.

3.10 V oznámení sa uvádza, že nedostatočná kvalifikácia je veľkou prekážkou pre modrý rast. EHSV sa preto domnieva, že nezávisle od otázky slabej prípravy námorníkov⁽⁷⁾ je dôležité rozvíjať vedomosti a profesionálne skúsenosti, tak aby zodpovedali nárokom novo vznikajúcich odvetví pokiaľ ide o nové zručnosti na vysokej úrovni. Z toho dôvodu odporúča, aby sa špecializovali a rozšírili politiky a opatrenia vzhľadom na to, že vzdelávanie námorníkov sa sústreďuje hlavne na existujúce činnosti, ktoré sú už v plnej miere rozvinuté (rybolov, námorníctvo).

⁽⁵⁾ COM(2004)343.

⁽⁶⁾ Ú. v. EŠ C 294, 25.11.2005, s. 21 – 25.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 69 – 72.

4. Ekonomický rozmer

4.1 Oznámenie popisuje ekonomický rozmer a údaje v morskom a námornom odvetví, ktoré už v Európe poskytujú prácu pre 5,4 miliónov osôb a vytvára celkovú hrubú pridanú hodnotu vo výške približne 500 miliárd EUR za rok, bez vojenských činností. Celkovo 75 % vonkajšieho obchodu EÚ a 37 % jej vnútorného obchodu (v tonokilometroch) sa realizuje námornou cestou. Táto činnosť sa sústreďuje najmä na okolie európskeho pobrežia. Okrem toho sa v niektorých krajinách, ktoré neležia pri mori, rozvinuli významné hospodárske aktivity súvisiace s morom, napr. výroba námorného vybavenia.

4.2 Hodnotové reťazce modrej ekonomiky v oblasti hrubej pridanej hodnoty a zamestnanosti otvárajú veľké možnosti vzhľadom na to, že do roku 2020 by príslušné odvetvia mohli poskytovať 7 miliónov pracovných miest a celkovú hrubú pridanú hodnotu vo výške 600 miliárd EUR ročne.

4.3 Oznámenie takisto skúma dynamiku a možné budúce usmernenia pre každú z piatich prioritných oblastí, pričom, vychádzajúc z už spomínanej štúdie o modrom raste (pozri bod 1.5), kladie dôraz na inováciu a nové pracovné miesta, najmä na:

4.3.1 Cestovný ruch na mori a v pobrežných oblastiach, ktorý je na základe hrubej pridanej hodnoty a počtu zamestnaných osôb najdôležitejším odvetvím, poskytuje prácu pre 2,35 milióna osôb, čo je 1,1 % z celkového počtu pracovných miest v EÚ, pričom 90 % príslušných podnikov zamestnáva menej ako 10 osôb. Do roku 2020 sa očakáva nárast o 2 až 3 % a v samotnom odvetví výletných lodí by v rokoch 2010 až 2020 mohlo vzniknúť 100 000 dodatočných pracovných miest. Rekreačné plavidlá by mohli takisto zaznamenať dvoj- až trojpercentný nárast ročne, podľa Európskej rady prevádzkovateľov výletných lodí⁽⁸⁾.

4.3.2 Veterná energia na mori tvorila v roku 2011 10 % inštalovanej kapacity, zabezpečovala prácu, priamo alebo nepriamo, pre 35 000 osôb v celej Európe a predstavovala investície v objeme 2,4 miliardy EUR ročne pri celkovej kapacite približne 3,8 GW. Podľa národných akčných plánov členských štátov pre energiu z obnoviteľných zdrojov by zdroje veternej energie mohli v roku 2020 poskytnúť 494,6 TWh, z čoho 133,3 TWh bude vyrobených na mori. Tým by vzhľadom do roku 2020 mohlo vzniknúť 170 000 a do roku 2030 300 000 nových pracovných miest. Takisto je možné poukázať na sľubné vyhliadky v odvetviach činností, ktoré sú dnes len v počiatočnej fáze rozvoja, ako je výroba energie využívajúcej morský príliv, ku ktorej je potrebné prirátavať aj energiu z príboja. V týchto oblastiach už niektoré štáty realizovali rozsiahle investície.

4.3.3 Na celosvetovej úrovni by ročný obrat z ťažby morských nerastných surovín mohol počas nasledujúcich desiatich rokov narásť z prakticky nuly na 5 miliárd EUR a v roku 2030 dosiahnuť až 10 miliárd EUR (podľa odhadov, ktoré uviedli zástupcovia odvetvia v rámci štúdie o modrom raste). Takisto je možné, že na celosvetovej úrovni bude v roku 2020 5 % nerastov, ako kobalt, meď a zinok, pochádzať z dna oceánov a tento podiel by mohol do roku 2030 narásť až na 10 %. Od roku 2000 do roku 2010 sa ceny mnohých neenergetických surovín podľa údajov WTO (WTO PRESS/628, 7. apríla 2011) zvyšovali približne o 15 % ročne najmä z

⁽⁸⁾ COM(2012) 494 final.

dôvodu vysokého dopytu v krajinách s rozvíjajúcou sa ekonomikou. S výnimkou ťažby piesku a štrku je však využívanie a ťažba iných nerastov z mora zatiaľ len v počiatkoch a realizuje sa len v menej hlbokých vodách.

4.3.4 Celkový objem produkcie akvakultúry v EÚ bol v roku 2010 o niečo vyšší ako 1,3 miliónov ton a predstavoval objem vo výške približne 3,2 miliárd EUR, pričom zabezpečoval 80 000 pracovných miest. Viac ako 90 % akvakultúrnych podnikov v EÚ sú MSP. Na celosvetovej úrovni zaznamenala akvakultúra nárast o 6 % za rok a objem jej výroby sa v rokoch 2002 až 2009 zvýšil zo 40 na 53 miliárd ton (FAO: The State of World Fisheries and Aquaculture – Stav svetového rybolovu a akvakultúry, 2010, Rím), čo predstavuje najvyšší nárast v odvetví výroby potravín živočíšneho pôvodu. Aj keď celosvetový dopyt rastie, európska výroba zostáva na rovnakej úrovni a potreby EÚ, pokiaľ ide o ryby, sa pokrývajú z dovozu, ktorý predstavuje 60 až 65 % celkových dodávok. Výbor žiada Komisiu, aby v záujme rozvoja akvakultúry zrevidovala politiku financovania, ktorá sa v tejto oblasti uplatňuje a ktorá pre obdobie rokov 2014 až 2020 prešla od subvencií k priamym platbám.

4.3.5 Rozvíjajúce sa odvetvie modrej biotechnológie predstavuje v súčasnosti nízky percentuálny podiel na zamestnanosti Európy a hrubú pridanú hodnotu, ktorá sa odhaduje na 0,8 miliárd EUR. Z krátkodobého hľadiska sa očakáva, že toto odvetvie sa bude rozvíjať v podobe špecializovaného trhu a bude sa orientovať na produkty s vysokou pridanou hodnotou pre odvetvie zdravotnej starostlivosti, kozmetiky a priemyselných biomateriálov. Do roku 2020 by sa mohol rozvinúť na trh strednej veľkosti a rozšíriť sa na výrobu metabolitov (lipidy, cukry, polyméry, proteíny) určených pre potravinársky priemysel, priemysel výroby krmív a chemický priemysel. Z dlhodobého hľadiska a pod podmienkou, že dôjde k technologickému pokroku, by sa modrá biotechnológia mohla stať veľkým dodávateľom špecializovaných produktov s vysokou pridanou hodnotou.

4.4 EHSV konštatuje, že hospodárske vyhliadky piatich špičkových odvetví sú podmienené viacerými faktormi a ich dynamika, pokiaľ ide o technológiu, životné prostredie, výskum, investície a hospodársku súťaž, ale aj inštitucionálnu oblasť, závisí od komplexných výziev, ktoré často súvisia s medzinárodným rozmerom integrovanej námornej politiky alebo s medzinárodným rozvojom, ktorý má ekonomický alebo iný charakter, napr. na schopnosti získať licencie na ťažbu nerastov v medzinárodných vodách alebo na kolísaní cien ryby.

4.5 Rýchlosť, akou sa bude modrý rast uskutočňovať, v zásadnej miere závisí od dlhodobého scenára, podľa ktorého sa bude koncipovať. Udržateľný a stabilný rast mu poskytne väčšiu podporu, zatiaľ čo krehké hospodárske oživenie spojené so zhoršenými medzinárodnými ukazovateľmi by mohlo jeho rozvoj ohroziť.

4.6 EHSV však konštatuje, že sa mu zdá, že oznámenie náležite nezohľadňuje všeobecný ani konkrétny vplyv súčasnej hospodárskej krízy, v dôsledku čoho je ťažké riešiť krátkodobé a dlhodobé výzvy na európskej a celosvetovej úrovni.

4.7 Na nových trhoch, ktoré sú zo svojej podstaty rizikové, je konkurencieschopnosť európskych podnikov podmienená možnosťou prístupu k dostatočnému a vhodne koncipovanému

financovaniu s cieľom prilákať investície za transparentných podmienok. Prístup k rizikovým kapitálovým fondom je životne dôležitý pre MSP a je potrebné dohliadať na mikropodniky, ktoré sa môžu stať hybnými pákami modrého rastu.

4.8 EHSV upriamuje pozornosť na osobitný význam, ktorý má námorné hospodárstvo pre členské štáty s výlučnými hospodárskymi zónami, a na potrebu rozvíjať námorné hospodárske zoskupenia, pričom sa musí posilňovať ich prínos k rastu a zamestnanosti.

4.9 A nakoniec, aby sa zabránilo tomu, že vznikne rozpor medzi očakávaniami a realitou, EHSV usudzuje, že je potrebné v plnej miere zohľadniť ťažkú situáciu, ktorá v súčasnosti prevláda, ako aj všeobecne pesimistické predpovede týkajúce sa európskej a svetovej ekonomiky, pričom sa musí prijať realistický prístup k modrému rastu, ktorý treba náležite presniť.

5. Riadenie a otázky spojené s regulačným rámcom

5.1 Oznámenie obsahuje odkazy na súčasné politiky a strategické investície členských štátov a EÚ do oblasti modrého hospodárstva. EHSV sa však domnieva, že tieto iniciatívy a opatrenia členských štátov sú aj naďalej v rozpore s ambicióznymi cieľmi modrého rastu a zatiaľ netvorí „kritickú masu“ potrebnú na jeho konsolidáciu.

5.2 EHSV sa domnieva, že predpokladom na vytvorenie tejto „kritickej masy“, pomocou ktorej by sa modrý rast mohol stať hybnou silou pre zamestnanosť a podnikanie v tomto krízovom období, je mať k dispozícii účinné štruktúry riadenia.

5.3 EHSV poukazuje na to, že štruktúry riadenia budú funkčné len vtedy, ak budú vyriešené regulačné otázky a ak sa odstránia administratívne prekážky, na ktoré sa poukazovalo najmä počas procesu konzultácie.

5.4 Vzhľadom na to, že sa neustále rozvíjajú nové spôsoby využívania mora je dôležité, aby členské štáty zaviedli stabilné regulačné a plánovacie systémy, ktoré budú stimulovať dlhodobé investície, cezhraničnú súdržnosť a súčinnosť partnerstiev, ktoré budú zamerané na inovácie.

5.5 Najmä v rozvíjajúcich sa odvetviach, ako je námorná biotechnológia, by bolo potrebné bezodkladne zaviesť koherentnú politiku na úrovni EÚ, ktorá v súčasnosti absentuje, vzhľadom na to, že úsilie vynakladané na európskej úrovni je roztrieštené, pretože je založené viac na vnútroštátnych potrebách, ako na spoločných prioritách a potrebách Únie.

5.6 EHSV následne usudzuje, že je mimoriadne dôležité urýchlene zaplniť regulačné medzery a odstrániť prekážky vyplývajúce z komplexnosti a nestability právneho rámca, ktoré sa prejavujú najmä v právnej neistote, pokiaľ ide o obdobie po roku 2020 (odvetvie morskej veternej energie), alebo v neexistujúcej legislatíve EÚ pre niektoré činnosti (využívanie zdrojov z morského dna, akvakultúra na mori a výroba veternej energie na mori).

5.7 EHSV konkrétne konštatuje, že je potrebné dať štruktúrovanú odpoveď na kľúčové otázky, ako je absencia integrovaného morského územného plánovania, najmä pokiaľ ide o akvakultúru a výrobu energie pomocou plávajúcích veterných turbín, množstvo schvaľovacích alebo povoľujúcich postupov (veterná energia na mori, modrá biotechnológia) alebo prekážky pri vytváraní alebo financovaní experimentálnych fariem, ale aj trecie plochy, ktoré existujú napr. medzi námornou dopravou a zariadeniami na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov v oceáne (výroba energie z prílivových vln, premena tepelnej energie z morí a využívanie energie z vln).

6. Environmentálny rozmer

6.1 EHSV vyzýva, aby bola rámcová smernica o morskej stratégii⁽⁹⁾ uznaná za základ udržateľného rozvoja vzhľadom na to, že je environmentálnym pilierom INP, a navrhuje, aby sa zaviedla koherentná politika, ktorej cieľom bude zabezpečiť stálu ochranu a zachovanie morského prostredia a zabrániť zhoršovaniu jeho stavu.

6.2 EHSV sa domnieva, že by bolo vhodné, aby sa do vyhlásenia z Limassolu a do budúcich politických dokumentov zahrnul cieľ zameraný na vytváranie alebo zachovanie dobrého ekologického stavu morských vôd EÚ do roku 2020, ako aj zásada obozretnosti, ako základné prvky INP a modrého rastu.

6.3 Udržateľné námorné aktivity, ktoré majú poskytovať pracovné miesta, sú podmienené dlhodobým koherentným prístupom, ktorý bude zameraný na nastolenie rovnováhy medzi cieľom spočívajúcim v hospodárskom raste a reakciou na environmentálne výzvy a ktorý si vyžaduje primeranú podporu zo strany miestnej, vnútroštátnej, medzinárodnej a európskej politiky na základe zásad udržateľného rozvoja.

6.4 EHSV konštatuje, že morské zdroje sú síce rozsiahle, ale nie sú nevyčerpatelné. Takisto upriamuje pozornosť na možné ohrozenie udržateľnosti modrého rastu a dodatočné zaťaženie životného prostredia, ak sa zopakujú závažné chyby pokiaľ ide o nadmerné využívanie zdrojov a prehnajú zástavbu, ktoré charakterizovali predchádzajúce rozvojové iniciatívy.

6.5 Skúmané oznámenie síce uznáva environmentálne výzvy, zdá sa však, že neberie do úvahy skutočnosť, že stav morí a oceánov v Európe sa v posledných desaťročiach zhoršil v dôsledku znečistenia pôdy, morských vôd a ovzdušia, acidifikácie oceánov, nadmerného využívania, ničivých spôsobov rybolovu a zmeny klímy. Podľa nedávnych výskumov o hraniciach modrého rastu (Limits to Blue Growth, 2012. http://www.seas-at-risk.org/news_n2.php?page=539), zhoršenie stavu morských a pobrežných ekosystémov a biodiverzity je možné pozorovať v Baltickom mori, Čiernom mori, severovýchodnom Atlantiku a v Severnom ľadovom oceáne. Nedávna novátorská štúdia, ktorú vypracoval Štokholmský environmentálny inštitút (Stockholm Environment Institute), vyčíslila náklady námorného znečistenia, ktoré často nie je zohľadňované pri vypracovaní politik a ktoré môže narásť do znepokojujúcich rozmerov, ak sa neprijmú opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov (pozri <http://www.sei-international.org/publications?pid=2064>).

6.6 Námorná hospodárska činnosť, ktorá vo veľkej miere ohrozuje udržateľnosť, sa týka zariadení na ťažbu ropy a zemného plynu v mori, akvakultúry, cestovného ruchu na pobreží a výletných lodí, zachytávania a ukladania oxidu uhličitého, pobrežnej námornej dopravy, ale aj ťažby fosílnych palív v mori, ktorá je nezlučiteľná s koncepciou udržateľného rozvoja.

6.7 Doteraz nebolo jasne vymedzené, aká je intenzita a rozsah týchto vplyvov na životné prostredie, najmä pokiaľ ide o obnoviteľné zdroje modrej energie, morské nerastné suroviny, akvakultúru a modrú biotechnológiu vzhľadom na to, že nie je k dispozícii dostatok údajov, aby sme mohli lepšie porozumieť všetkým interakciám, ku ktorým dochádza v oceánoch a hlbokých moriach.

6.8 EHSV zastáva názor, že morské územné plánovanie a integrované riadenie pobrežných oblastí, ktoré Komisia presadzuje ako hlavný nástroj riadenia morského priestoru a zdrojov, sa musia zosúladiť s ostatnými intervenčnými nástrojmi, ako je strategické hodnotenie environmentálneho vplyvu, vymedzenie chránených oblastí alebo internalizácia nákladov na životné prostredie, a to v rámci takeého prístupu, ktorý bude založený na ekosystéme a harmonickej koexistencii rôznych intenzívnych a vzájomne protikladných spôsobov využívania.

6.9 EHSV odporúča Komisii, aby lepšie dohliadala na dodržiavanie európskych noriem v oblasti životného prostredia, ako aj hygieny a kvality, najmä pokiaľ ide o dovoz akvakultúrnych produktov z tretích krajín, s cieľom chrániť spotrebiteľov v EÚ, ale aj podniky pôsobiace v danom odvetví pred prípadnou nekalou hospodárskou súťažou.

7. Konkrétne pripomienky

7.1 EHSV konštatuje, že oznámenie síce poukazuje na význam, ktorý má výskum pri upevňovaní modrého rastu najmä v novo vznikajúcich a rozvíjajúcich sa odvetviach, všeobecne je však vágne a v podstate sa obmedzuje len na odkaz na budúci program Horizont 2020.

7.2 Európa práve zažíva obdobie krátenia verejných výdavkov, čo znamená, že je nutné dosahovať čo najviac výsledkov s obmedzenými prostriedkami. Obmedzenia, ktoré okrem nedostatku kapitálu, vznikajú vo financovaní verejného výskumu, môžu oslabiť životne dôležitú úlohu, ktorú zohrávajú MSP námorného hospodárstva pri rozvoji nových produktov a technológií.

7.3 EHSV zdôrazňuje, že aj keď má Európa solídnu základňu poznatkov a je na čele výskumu, pokiaľ ide o energie nového alebo klasického typu a akvakultúru, zaostáva v oblasti praktickej inovácie alebo pri uvádzaní na trh v novo vznikajúcich odvetviach, kde sa jej v súčasnosti nedarí obstať v hospodárskej súťaži s medzinárodnými aktérmi, čo dokazuje aj počet patentov, ktoré predkladá v porovnaní s Áziou a Spojenými štátmi v oblasti odsoľovania, ochrany pobrežia, produkcie rias alebo modrej biotechnológie.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ L 164, 25.6.2008, s. 19 – 40.

7.4 EHSV preto navrhuje, aby sa urýchlene odstránili nedostatky v zameraní a viditeľnosti výskumu, ktoré sú čiastočne spôsobené širokou škálou oblastí výskumu a činností, ktoré sú spojené s námornou biotechnológiou a novými odvetvami.

7.5 Nedostatky v oblasti prenosu poznatkov a technológií do všetkých kľúčových oblastí sa dajú prekonať pomocou rôznych opatrení, či už ide napr. o prepojenie vedeckého výskumu s priemyslom alebo vzdelávaním, spoluprácu priemyslu s univerzitami, zlepšenie správy duševného vlastníctva, investovanie do demonštračných projektov, ktoré by priniesli dôkazy o realizovateľnosti v obchodnej sfére alebo vytváranie rozsiahlych partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom v prípade iniciatív, ktoré majú vytvoriť „kritickú masu“ potrebnú pre modrý rast.

7.6 Budúcnosť modrého rastu v dvadsiatom prvom storočí bude vo veľkej miere závisieť od schopnosti vedeckých pracovníkov vyvinúť interdisciplinárne programy, ktoré budú zahŕňať zručnosti a koncepcie získané z iných oblastí výskumu, alebo sa zúčastňovať na takýchto programoch. Vzdelávanie budúcej generácie vedeckých pracovníkov sa musí sústrediť na interdisciplinárne a globálne prístupy, ktoré dokážu reagovať na komplexné výzvy v oblasti technológie a hospodárskej súťaže, ktoré predstavuje výskum morských organizmov a morského prostredia.

7.7 EHSV sa domnieva, že sa musí urýchlene odstrániť nesúrodosť údajov o morskom prostredí, ktoré sú rozptýlené v stovkách rôznych subjektov po celej Európe, a preto spôsobujú problémy, pokiaľ ide o prístup k nim, ich využívanie a zhromažďovanie. Povzbudzuje Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi pri sprístupňovaní týchto poznatkov a aby vymedzila dodatočné finančné a iné zdroje, ktoré sú potrebné na vytvorenie spoločného priestoru na výmenu informácií, osvedčených postupov a výmeny údajov, s cieľom posilniť výskum a inováciu a zlepšiť ochranu životného prostredia.

7.8 Je vhodné, aby nová digitálna mapa dna európskych morí bola interoperabilná, aby sa na ňu nevzťahovali užívateľské obmedzenia a aby sa opierala o výskum, ktorý bude pre ňu poskytovať údaje o vplyve ľudskej činnosti s tým cieľom, aby členské štáty mohli v maximálnej miere využiť potenciál svojich vlastných programov zameraných na sledovanie, zberanie vzoriek a štúdie o morskom prostredí.

7.9 Ochrana námorných hraníc Európy a účinný dohľad na moriach⁽¹⁰⁾ predstavujú pre členské štáty výzvu, ktorej musia čeliť v súvislosti s úspešnou podporou modrého rastu. Posilnená kontrola vonkajších hraníc schengenského priestoru a zavedenie mechanizmov na výmenu informácií umožnia, aby orgány členských štátov zodpovedné za kontrolu hraníc mohli znížiť počet strát na životoch na mori a bojovať proti takým javom, ako je nelegálne prisťahovalectvo smerujúce do EÚ, ale aj námorné pirátstvo⁽¹¹⁾.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 173 – 177.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 76, 14.3.2013, s. 15

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vybavení námorných lodí a o zrušení smernice 96/98/ES“

COM(2012) 772 final – 2012/0358 (COD)

(2013/C 161/18)

Spravodajkyňa: **Anna BREDIMA**

Rada a Európsky parlament sa 15. januára 2013 rozhodli podľa článkov 100 ods. 2 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vybavení námorných lodí a o zrušení smernice 96/98/ES“

COM(2012) 772 final – 2012/0358 (COD).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 27. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 113 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry

1.1 Výbor víta návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vybavení námorných lodí a o zrušení smernice 96/98/ES, ktorý predložila Komisia, a podporuje jeho hlavné ciele. Návrh zaisťuje harmonizované uplatňovanie noriem Medzinárodnej námornej organizácie (IMO), ktoré sa týkajú tohto vybavenia a zaručuje správne fungovanie vnútorného trhu s vybavením námorných lodí, a tým zvyšuje námornú bezpečnosť a ochranu pred znečistením.

1.2 EHSV plne podporuje prístup smernice, ktorá a) vyžaduje zhodu vybavenia námorných lodí, ktoré má byť umiestnené na palube lode EÚ s normami nástrojov IMO; b) začleňuje do svojho rozsahu akékoľvek ďalšie vybavenie, ktoré môže spadať do rozsahu pôsobnosti iných nástrojov právnych predpisov Únie; c) zaisťuje vzájomné uznávanie vyhovujúceho vybavenia a akceptovanie rovnocenného vybavenia; d) zaisťuje voľný pohyb vybavenia námorných lodí v rámci EÚ a odstránenie technických prekážok pre obchod v rámci vnútorného trhu; a e) zavádza mechanizmy, ktoré zjednodušujú a vysvetľujú transpozíciu zmien a doplnení noriem IMO do európskych a vnútroštátnych právnych rámcov.

1.3 EHSV sa domnieva, že IMO vypracúva normy a testovacie postupy pre vybavenie námorných lodí dlho pred tým, než je ich inštalácia na palube lodí povinná. Spoločné kroky členských štátov v súvislosti s postupom IMO zaisťujú dodržanie cieľov smernice bez toho, aby bolo potrebné prikrčiť k jednostranným dočasným normám EÚ pre vybavenie, ktoré by napokon nemuseli spĺňať normy IMO a mohla by byť potrebná ich výmena alebo „tolerovanie“ historického stavu. Pretrvávanie regionálnych noriem založených na odlišnom uplatňovaní noriem IMO môže poškodiť konkurencieschopnosť flotily EÚ a znížiť úroveň bezpečnosti a ochrany životného prostredia.

1.4 EHSV sa nazdáva, že je potrebná väčšia jasnosť, pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti a uplatňovanie určitých ustanovení smernice v súvislosti s požiadavkami na vzájomné uznávanie a akceptáciu vybavenia podľa nariadenia (EHS) č. 613/91 o prevode lodí z jedného do druhého registra v rámci spoločenstva, nariadenia o spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky a Dohody o vzájomnom uznávaní osvedčení o zhode pre námorné zariadenia medzi Európskym spoločenstvom a Spojenými štátmi americkými z roku 2004.

2. Návrh Komisie

2.1 Európska komisia určila štyri oblasti, v ktorých smernica 96/98/ES o vybavení námorných lodí nespĺňa úplne svoje ciele. Medzi zainteresované strany patria európski výrobcovia vybavenia námorných lodí, vrátane malých a stredných podnikov, lodenice, cestujúci využívajúci námornú dopravu, členovia posádky a verejná správa. Komisia predkladá konkrétne návrhy na odstránenie týchto nedostatkov a zrušenie smernice. Navrhovaná nová smernica bude mať dvojaký prínos: značnelepší uplatňovanie noriem IMO v rámci EÚ, zníži bezpečnostné riziká a uľahčí hladké fungovanie vnútorného trhu s vybavením námorných lodí tým, že skráti a zjednoduší postupy pre transpozíciu zmien a doplnení do týchto noriem. Smernica zároveň zjednoduší regulačné prostredie a posilní odvetvie vybavenia námorných lodí.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Odvetvie vybavenia námorných lodí je sektorom s vysokou pridanou hodnotou, popredným postavením v priemysle a čistým exportérom s vysokou mierou investícií do výskumu a vývoja, pričom zahŕňa 5 000 – 6 000 podnikov a vytvára 300 000 pracovných miest. Navrhovaná smernica bude znamenať zvýšenie bezpečnosti lodí EÚ a ich posádok a posilnenie odvetvia vybavenia námorných lodí vytváraním pracovných miest a rastu.

3.2 Medzi vybavenie námorných lodí patrí akékoľvek vybavenie na palube lode, ktoré môže byť dodané počas stavby lode alebo je na nej inštalované neskôr. Patria sem aj činnosti v pobrežných vodách a široká škála produktov počnúc navigačným vybavením, vybavením pre manipuláciu s nákladom až po protipožiarne a záchranné zariadenia, ako aj špecializované vybavenie na environmentálne účely, ako je napr. vybavenie na riadenie záťažovej vody alebo čistiace zariadenia na zachytávanie emisií SO_x. Hodnota vybavenia námorných lodí predstavuje 40 – 80 % ceny novej lode. Návrh zníži náklady podnikov a posilní konkurencieschopnosť priemyslu EÚ.

3.3 EHSV pripomína svoje stanovisko týkajúce sa návrhu smernice 96/98/ES⁽¹⁾ o vybavení námorných lodí, v ktorom jasne podporil tie isté základné ciele ako v predložennom návrhu.

3.4 EHSV plne súhlasí s prístupom k navrhovanej smernici a podporuje jej ciele, ktoré posilnia existujúci regulačný režim a predovšetkým uľahčia včasnú transpozíciu zmien a doplnení noriem IMO do právnych predpisov EÚ.

3.5 EHSV oceňuje, že sa dáva prioritou medzinárodnej úprave námornej bezpečnosti, v súlade s globálnym charakterom lodnej dopravy. Ustanovenia, ktoré dávajú Komisii právomoc prijímať vykonávacie akty s cieľom aktualizovať právne predpisy a prijať spoločné kritériá a postupy pre uplatňovanie týchto požiadaviek a noriem a zverejňovať príslušné informácie, patria tiež k cieľom smernice.

4. Osobitné pripomienky

4.1 Článok 2 – Vymedzenie pojmov

EHSV súhlasí s tým, že do zoznamu medzinárodných dohovorov bol zahrnutý Medzinárodný dohovor na kontrolu a riadenie záťažovej vody a sedimentov lodí (BWMC) z roku 2004, ktorý by mal nadobudnúť účinnosť v blízkej budúcnosti. Navrhuje, aby sa zo zoznamu vypustil Medzinárodný dohovor o nákladovej značke z roku 1966, pretože neobsahuje žiadne ustanovenie týkajúce sa vybavenia.

4.2 Článok 3 – Rozsah pôsobnosti

4.2.1 Z dôvodu právnej jasnosti by bolo vhodné explicitne uviesť, že smernica sa nemá vzťahovať na vybavenie, ktoré bolo v deň nadobudnutia účinnosti smernice, už umiestnené na palube lode.

4.2.2 EHSV chápe, že veľmi užitočné ustanovenie uvedené v odseku 2 o tom, že vybavenie námorných lodí bude podliehať len novej smernici, sa týka aspektov zhody. Malo by sa objasniť, či toto jednoznačné vyjadrenie pokrýva tiež aspekty vzájomného uznávania a akceptácie vybavenia podľa nariadenia (EHS)

č. 613/91 o „prevode lodí z jedného do druhého registra v rámci spoločenstva“ a nariadenia (ES) č. 391/2009 o „spoločných pravidlách a normách pre organizácie vykonávajúce inšpekcie a prehliadky“.

4.3 Článok 4 – Požiadavky na vybavenie námorných lodí

Ustanovenie o automatickom uplatňovaní dohovorov IMO a iných nástrojov v ich aktuálnej verzii si nevyžaduje žiadne ďalšie zmeny a doplnenia smernice a zahrnutie zoznamov s vybavením, ktoré sú v súčasnosti v prílohách A.I a A.II.

4.4 Článok 5 – Uplatňovanie

S cieľom zabrániť akejkoľvek nesprávnej interpretácii pojmu „medzinárodné nástroje, ktoré sa vzťahujú na vybavenie už umiestnené na palube“ by sa malo spresniť, že sa to týka požiadaviek platných v čase inštalácie, ak sa však požiadavky následne prijaté IMO nevzťahujú na vybavenie, ktoré sa už nachádza na palube lodí.

4.5 Článok 6 – Fungovanie vnútorného trhu

Tento článok poskytuje základ pre voľný pohyb vybavenia námorných lodí v rámci EÚ vychádzajúc z konceptu, že členské štáty si vzájomne uznávajú vybavenie, ktoré spĺňa požiadavky stanovené v smernici. Článok sa tiež týka umiestnenia vybavenia námorných lodí na palubu lodí EÚ, a to zjavne aj vybavenia, ktoré pochádza z krajín mimo EÚ. Tento koncept však môže byť oslabený uplatnením článku 7 ods. 2 (o výmene vybavenia so značkou, ktorá nie je považovaná za ekvivalent), článku 32 ods. 6 (ktorý dáva prijímajúcemu štátu právo opakovať testy inovatívneho vybavenia) a článku 34 ods. 4 (o možnosti odmietnuť nahradené ekvivalentné vybavenie mimo EÚ).

4.6 Článok 7 – Prevod lode do registra členského štátu

Odsek 2 stanovuje, že v prípade, ak správny orgán nepovažuje vybavenie za ekvivalent, musí sa vymeniť. EHSV sa pýta, či by v takom prípade a zohľadňujúc predpisy IMO o vzájomnom uznávaní osvedčení bolo rozumné, aby prijímajúce štáty postupovali podľa článku 5 nariadenia č. 613/1991 (ktorý si vyžaduje, aby bolo Komisii najprv podané oznámenie o zmene vlajky členského štátu, pod ktorou sa plaví loď).

4.7 Článok 8 – Normy pre vybavenie námorných lodí

EHSV si kladie otázku, či by vývoj príslušných medzinárodných noriem IMO nemala sledovať EÚ namiesto jej členských štátov. IMO v každom prípade vypracúva normy a testovacie postupy pre vybavenie námorných lodí dlho pred tým, než je ich inštalácia na palube lodí povinná. Spoločné kroky členských štátov v súvislosti s postupom IMO zaisťujú dodržanie cieľov smernice bez toho, aby bolo potrebné prikrôčiť k jednostranným dočasným normám EÚ pre vybavenie, ktoré by napokon nemuseli spĺňať normy IMO a mohla by byť potrebná ich výmena alebo „tolerovanie“ historického stavu.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k návrhu smernice Rady o vybavení námorných lodí, Ú. v. EÚ C 97, 1.4.1996, s. 22, stanovisko EHSV k zmene registrácie lodí, Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004, s. 88-91.

4.8 Články 9 a 11 – Značka zhody

Schválené vybavenie námorných lodí inštalované na palube lode sa bude môcť voľne pohybovať vo všetkých členských štátoch, pretože bude mať značku Únie, tzv. značku zhody, ktorá bude dokazovať jeho súlad s požiadavkami IMO / smernice o zariadení námorných lodí. EHSV podporuje možnosť doplniť alebo nahradiť značku o elektronický štítok alebo ju nahradiť takýmto identifikátorom, ktorý by uľahčil inšpekciu lodí, ktoré priplávajú do prístavov EÚ a pomohol by v boji proti falšovaniu.

4.9 Článok 26 – Koordinácia notifikovaných subjektov

EHSV podporuje návrh, aby „notifikované orgány“ vytvorili skupinu pre spoluprácu, podobne ako tomu je v prípade Medzinárodného združenia klasifikačných spoločností a jeho organizácií uznanými EÚ, ktoré tiež plnia úlohu notifikovaných orgánov.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2013/C 161/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobrý život v rámci možností našej planéty“ COM(2012) 710 final – 2012/0337 (COD)	77
2013/C 161/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Sociálna ochrana v rozvojovej spolupráci Európskej únie“ COM(2012) 446 final	82
2013/C 161/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Modrý rast: príležitosti pre udržateľný rast v morskom a námornom odvetví“ COM(2012) 494 final	87
2013/C 161/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vybavení námorných lodí a o zrušení smernice 96/98/ES“ COM(2012) 772 final – 2012/0358 (COD)	93



Predplatné na rok 2013 (bez DPH, vrátane poštovného)

Úradný vestník EÚ, séria L + C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	1 300 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, tlačené vydanie + ročné DVD	22 úradných jazykov EÚ	1 420 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	910 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, mesačné (súhrnné) DVD	22 úradných jazykov EÚ	100 EUR ročne
Dodatok k úradnému vestníku (séria S), Verejné obstarávanie a výberové konania, DVD, jedno vydanie za týždeň	viacjazyčné: 23 úradných jazykov EÚ	200 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria C – konkurzy	jazyk(-y), v ktorom(-ých) sa konajú konkurzy	50 EUR ročne

Úradný vestník Európskej únie, ktorý vychádza vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie, si možno predplatiť v ktoromkoľvek z 22 jazykových znení. Zahŕňa sériu L (Právne predpisy) a C (Informácie a oznámenia).

Každé jazykové znenie má samostatné predplatné.

V súlade s nariadením Rady (ES) č. 920/2005 uverejneným v úradnom vestníku L 156 z 18. júna 2005 a ustanovujúcim, že inštitúcie Európskej únie nie sú viazané povinnosťou vyhotovovať všetky právne akty v írskom jazyku a uverejňovať ich v tomto jazyku, sa úradné vestníky uverejnené v írskom jazyku predávajú osobitne.

Predplatné na dodatok k úradnému vestníku (séria S – Verejné obstarávanie a výberové konania) zahŕňa všetkých 23 úradných jazykových znení na jednom viacjazyčnom DVD.

Predplatitelia Úradného vestníka Európskej únie môžu získať na základe žiadosti rôzne prílohy k úradnému vestníku. O vydaní týchto príloh budú informovaní prostredníctvom oznamov pre čitateľov, ktoré sa vkladajú do Úradného vestníka Európskej únie.

Predaj a predplatné

Rozličné platené publikácie, rovnako ako aj Úradný vestník Európskej únie, si možno predplatiť a získať u obchodných distribútorov. Zoznam obchodných distribútorov možno nájsť na tejto internetovej adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sk.htm.

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) poskytuje priamy a bezplatný prístup k právu Európskej únie. Na stránke možno prehliadať Úradný vestník Európskej únie, ako aj zmluvy, právne predpisy, judikáciu a návrhy právnych aktov.

Viac sa dozviete na stránke: <http://europa.eu>.

